BulkBoekBieb

Miep Diekmann

De dagen van Olim

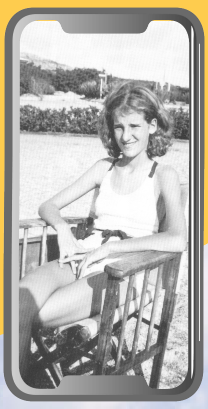

Een Antilliaanse Roman

INHOUD

Hoofdstuk 1
Hoofdstuk 2
Hoofdstuk 3
Hoofdstuk 4
Hoofdstuk 5
Hoofdstuk 6
Hoofdstuk 7
Hoofdstuk 8
Hoofdstuk 9
Hoofdstuk 10
Hoofdstuk 11
Hoofdstuk 12

- - - - - - - - - - - - - - -

tussenstuk
1939-1969

- - - - - - - - - - - - - - -

Hoofdstuk 13
Hoofdstuk 14
Hoofdstuk 15

Over de schrijver

1935. 'Jossie' (midden) met moeder en zusje op het kanon van Piscaderabaai.

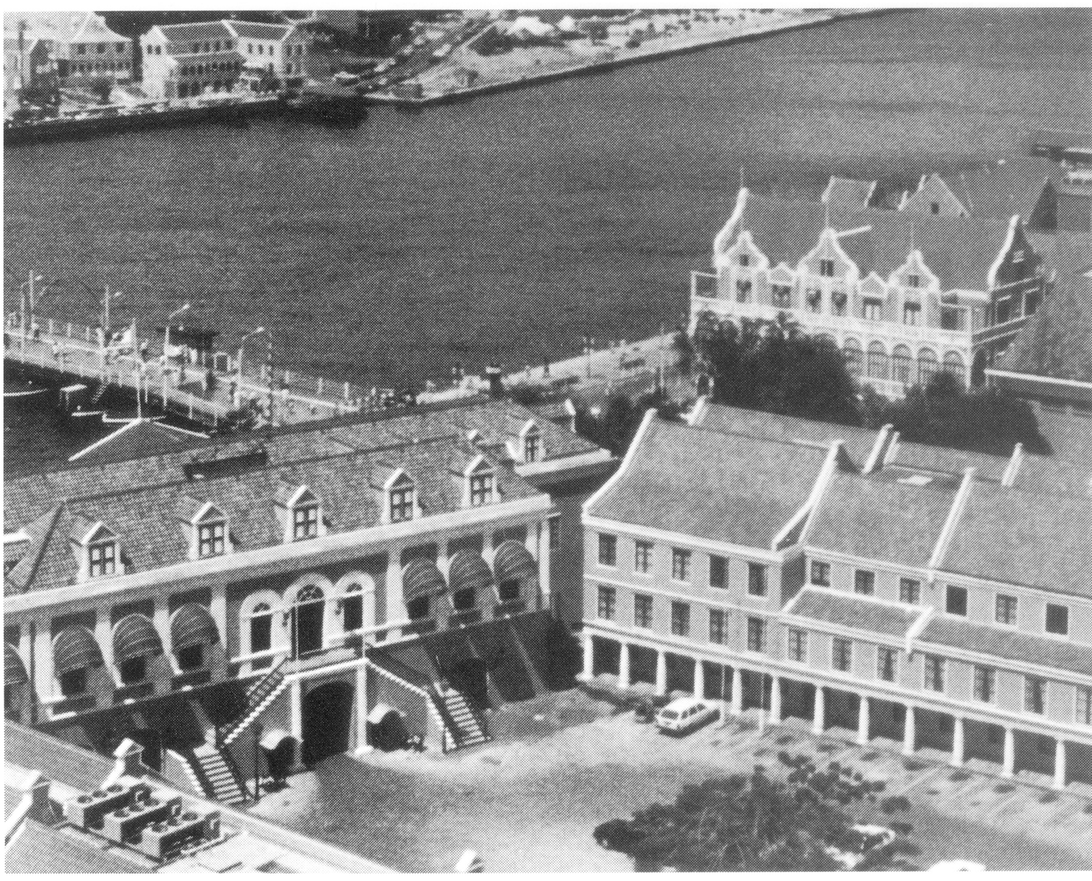

Fort Amsterdam, 'het Fort', waar Jossie woont en waarin een groot deel van het verhaal zich afspeelt.

Colofon: ©2024
Erven Miep Diekmann
Samengesteld door
Theo Knippenberg voor
Bulkboek.nl.
Met dank aan de
Nederlandse Taalunie

DE DAGEN VAN OLIM

1

Dat kreng! Dat kreng van een Clara, dikke, vette pap-Clara. Als die op de wc zat bloesde ze helemaal over. Wanneer ze met alle meisjes bij elkaar in een badhokje waren, en vergeleken wie het meeste had, won Clara het altijd. Kunst! Maar in een badpak zag ze eruit alsof de slager papier voor 'r tekort gekomen was. Nou, daarom had ze het gisteren onder de douche op Piscadera anders vast niet uitgetrokken. Clara samen onder de douche met Bubi! Bubi, die altijd de hokjes van het zwembad afstroopte. Misschien had híj Clara afgestroopt.

Kon zíj het helpen dat die twee geen handen meer over hadden gehad om de deur op de knip te doen? Die stomme bek van Clara toen zij ineens binnenstormde. En zoals ze die worstvingers van d'r vlug voor d'r hebben-en-houwen had geslagen. Net iets uit een ouwe film.

‘Oud nieuws!’ Dat had ze dan toch maar lekker nog net kunnen schreeuwen voor Bubi met een grijns de deur van het hokje had dichtgesmeten. Zou Bubi de rest ook verzonnen hebben? Daar was Clara te stom voor.

Vanmorgen was Clara niet in de klas geweest. Waar zat ze? Zo vlug kreeg je geen kind, zelfs Clara niet, die altijd opschepte dat ze alles beter en vlugger deed dan een ander. Ineens was ze de klas binnengekomen en naar haar plaats gelopen met een gezicht als een engel, die voor een verkleedpartijtje zijn vleugels in zijn broek gestopt heeft. Zo was ze ook gaan zitten. Maar niet lang. Want soeur supérieure was binnengezeild, en dat betekende: opstaan uit je bank, ook voor Sint Clara.

‘Meisjes!’ De stem van soeur supérieure had net zo geklonken als ze rook: zuur. Maar nu zou het komen, dus wat gaf dat? Clara ging op haar donder krijgen al was ze honderd keer de dochter van shon Ibi, en ontsprong ze daardoor altijd de dans.

soeur supérieure = "moeder overste", de hoofdnon van de school

‘Meisjes! De moed van een onzer leerlingen en haar ware toewijding aan Moeder Maria heeft één van u als een zondares, een gevaar voor deze school, ontmaskerd.’

Lekkere zin om te ontleden! Verdorie, soeur supérieure deed geen half werk. Maar hoe was ze erachter gekomen?

‘Kijkt u haar allemaal goed aan en vergeet dat gezicht niet! Het gezicht van een verdorvene, voor wie we straks gezamenlijk zullen bidden.’

Nee, nu niet omkijken naar Clara. Verdorven! Alleen omdat je samen met Bubi in een badhokje... iedereen wou toch zeker wel eens een keertje met Bubi samen in een badhokje?

‘Jozina!’

Toen ze was blijven zitten, had soeur supérieure haar aan haar arm tot voor de klas gesleurd en haar met een por in haar rug tot vlak voor de eerste bank geschoven.

De gezichten voor haar waren vage vlekken geworden, alleen dat van Clara was een glimmende vetvlek van voldoening geweest.

‘Dit meisje is gisteren door een harer klasgenootjes betrapt in een badhokje op Piscadera met een... een jóngen! Jozina Walther met een... Laat ons voor haar bidden.’

Nee, nee, dat kón niet! Waren ze gek geworden?

‘Wees gegroet, Maria, vol van genade...’ De stemmen hadden het gezóngen van genot, met kriebelige uithalen van stiekem gelach. En zij had er bij moeten blijven staan.

‘De Heer zij met u...’

‘... in een badhokje...’ had ze er dwars doorheen geschreeuwd - omdat het toen pas goed tot haar doorgedrongen was - en was de klas uitgerend. Anders zou ze gestikt zijn van woede. Die rotgang door, die rottrap af, die rotcour over.

‘Dat kreng! Dat kreng van een Clara,’ zei ze machteloos terwijl ze over het Brionplein naar de brug liep.

En natuurlijk was die rotbrug nog open ook. Een half uur zeker zag ze op de brugklok. Dan maar met het bootje naar de overkant. Ze zou haar vader... en die zou dan wel eens eventjes...

Het was of haar hart tegen haar verhemelte kapot spatte toen er vlakbij in de file een auto toeterde, net terwijl ze zich tussen twee bumpers doorwrong.

‘Jossie! Jossie! Ik breng je thuis.’

'Jossie', bijna veertien jaar oud

... Als jij het dan niet zien wilt, anderen hebben het allang ontdekt: dat ze een meísje is, een heel apart meisje.

Oom Luís wenkte haar. Ze zag alleen die graaiende hand uit het open raampje. Nee, ze had geen schooltas bij zich, die had ze bij haar bank laten staan. En wanneer je met oom Luís meereed had je je schooltas nodig om hem op die graaiende vingers te petsen, die altijd onder je rok omhoog kropen.

‘Zo'n aardige man die Luís,’ zeiden ze thuis. ‘Altijd heeft hij een aardigheidje bij zich voor de kinderen!’ Uit was je met al die aangewaaide ‘ooms’. Natuurlijk moest zoiets steeds gezegd worden als de voorgalerij vol mensen zat, oom Luís triomfantelijk tussen hen in, een knipoog haar kant uit: ‘Maar mijn grootste aardigheid komt nog, hè Jossie?’ Iedereen lachen, lachen, Jessus, wat was-ie leuk. Haar ouders hielden weer eens hufter-dag.

Nee, ze reed niet mee. Dat wist-ie best. Hij vroeg het alleen maar om haar te pesten.

De agent op de verkeerszuil riep haar na: ‘Ben je er weer eens uitgestuurd?’

Met haar ogen in de lucht liep ze langs hem heen, naar het bootje en pas aan de overkant van de baai keek ze even om. De agent... oom Luís... die ellende-school, dat ding vloog nou nooit eens in brand, maar wel een loods waar twaalf gezinnen woonden. Die zouden dan wel niet gebeden hebben. Of naakt met elkaar onder de douche hebben gestaan. Ben je gek, een douche! Het enige water wat ze daar hadden in die buurt was hun eigen zweet.

‘Jossie...’ Iemand zei haar naam, maar ze liep door, want ze had toch niks terug kunnen zeggen. Haar stem zat nog steeds in een dikke meelbal, achter in haar keel.

Langs de fortmuur, de poort onderdoor, dan was ze thuis. Natuurlijk was haar vader er niet, die zat op het politiebureau commandantje te spelen. Shon commandaant! En als hij thuiskwam zou hij wel weer beginnen van: ‘Wat jullie op school tegenwoordig bezielt! In de dagen van olim...’

In de dagen van olim... in de dagen van Olim... Toen ze klein was geweest, nog voor ze op het eiland kwamen wonen, in Holland, had ze gedacht: ‘Zie je wel dat we vroeger een broertje hebben gehad. Die is doodgegaan. Nu heeft vader alleen nog maar meisjes. En Olim, Olim deed alles goed, want hij was een jongen.’ Altijd en eeuwig dat ‘in de dagen van Olim’, 's ochtends als hij zich stond te scheren met het grote mes, 's avonds als er herrie was aan tafel. Olim was meeverhuisd naar Curaçao, naar het huis in het Fort, en iedere dag herinnerde hij er haar en haar zusjes aan dat ze maar meisjes waren.

Olim... stommerd die ze geweest was.

De pater in de godsdienstles had een wedstrijd in de klas gehouden: wie de mooiste heiligenamen wist. ‘Olim,’ had ze geroepen.

‘Geen geintjes, jij, anders ga je eruit. Olim is latijn en betekent gewoon “vroeger”.’

In de dagen van Olim... in de dagen van olim... gewoon: in de dagen van vroeger.

"......Natuurlijk was haar vader er niet, die zat op het politiebureau commandantje te spelen.
... En als hij thuiskwam zou hij wel weer beginnen van: ‘Wat jullie op school tegenwoordig bezielt!
In de dagen van olim... maar dat betekent gewoon: in de dagen van vroeger."

Nu wist ze beter, en toch... er wás een broertje geweest. Omdat hij dood was gegaan kon vader zijn naam niet meer uitspreken. Daarom noemde hij hem Olim: die-van-vroeger.

Er wás een broertje geweest, want waarom zou vader anders met van die grote, kille ogen en strakke wangen naar haar en haar zusjes kunnen zitten kijken, en zeggen: ‘Meíden...’

Waarom mochten ze nooit huilen?

Waarom was hij trots als ze harder liep dan de jongens van de adjudant?

Waarom kreeg ze nooit straf als een politiepatrouille haar uit de Punda opviste, waar ze met een jongen aan het knokken was terwijl Ten Cent Store hen met de andere hoeren stond aan te vuren?

Waarom zei hij - als ze met de politie en mariniers meesportte in het Waterfort -nooit: ‘Moet je geen huiswerk maken?’ Dan nooit!

In de dagen van olim... als ze het van Clara vertelde zou het wel weer zijn: ‘In de dagen van Olim toen knapte iedereen zijn eigen zaakjes op. Geen gehuil bij pappie en mammie. Je slaat er maar op. Ik ben je kindermeisje niet.’ Als hij in een goeje bui was, zou hij haar plotseling in een van zijn bekende politiegrepen nemen. Dan moest ze los zien te komen, zoals hij het haar geleerd had. ‘Je bent een meisje en ik kan niet altijd achter jullie aanlopen. Je leert je maar verdedigen!’

‘Doe niet zo ruw met dat kind.’ Het hielp niet wanneer moeder dat geërgerd riep vanuit de andere kamer.

‘Daar wordt ze groot van!’ Vader.

‘Ze is anders al veertien!’ En dát hielp wel. Als je niet oppaste, viel je, zo plotseling liet hij je weer los. Dan sloeg hij zijn handen af tegen zijn witte uniform, hij deed het niet eens stiekem, hij dacht zeker dat ze het niet zag. Net of hij iets vies had beetgehad.

Melba, naast haar op school, had van die kille, vochtige handen. Het was eng, want van bruine handen denk je dat ze altijd warm zijn. Maar daarom trok je je hand toch niet terug als Melba je onder de bank een molli-molli doorgaf? Melba kon het niet helpen, daarom. Die molli-molli kon het ook niet helpen dat-ie zacht werd. Je rolde hem net zolang tussen je duim en wijsvinger tot-ie uit elkaar spatte en je het groene bessesnot in de priemvlechtjes van je voorbuurvrouw kon smeren.

molli-molli = een soort bes

Meiden... alsof zíj het helpen kon. Met die boom van hem, waar ze vroeger in geloofde, kon hij ook opwaaien.

‘Op een dag zeiden je moeder en ik: we willen wel een kind hebben.’

‘Hadden jullie toen nog geen kind?’

‘Nee!’

‘Ook geen jongen?’

‘Een jongen is toch ook een kind? En we hadden geen kind, zei ik je. Toen ben ik naar de boom gegaan waar de kinderen aan groeien.’

‘Vallen ze er niet af?’

‘Nee, ze zitten vast.’

‘Waaraan?’

‘Nou, gewoon vast, zoals engeltjes aan een plafond.’

‘Hebben ze ook zo'n lapje voor en een trompet?’

‘Nee, ze schreeuwen...’

‘... ze zijn bang, dat een vogel op ze poept

‘... dat mag je nietzeggen...’

‘... maar een vogel gaat niet naar de wc, die zakt door de bril. Doortrekken kan-ie ook niet, en dat moet.’

‘Ja, moet ik nu nog verder vertellen? Vinger uit je neus en hou je voeten stil. Als ik dat allemaal geweten had, toen...’

‘Wat?’

‘Jij hing aan die boom en je riep: “Pluk mij, pluk mij, 'k zal alle dagen zoet zijn!” Toen heb ik jóu geplukt.’

‘U hebt me echt geplukt?’

‘Dat zie je toch? Je bent van ons.’

Hingen er ook jongens aan die boom? Waarom kunnen kinderen aan die boom wel praten en in de wieg niet meer? Liegen die kinderen aan die boom wel eens over altijd-zoet-zijn? Van wie hebben ze dat dan geleerd?

‘Hebt u Jeannet ook geplukt?’

‘Ja.’

‘Waarom hebt u twee meisjes geplukt? Waarom niet een jongen?’

Stilte. Toen: ‘Die waren al weggeplukt.’

‘U kon toch wachten tot er weer een was aangegroeid?’

Maar jaren later, op Curaçao, toen Olfy kwam, had ze niet meer gevraagd: ‘Waarom hebt u dríe meisjes geplukt?’

Want Olfy had van een Curaçaose boom moeten komen, en dan zou Olfy bruin zijn geweest. Maar Olfy was eng-rood. Er was iets mis met die boom.

‘Waarom is ze niet bruin?’ had ze gevraagd. De klap om haar kop had door de ziekenkamer gedreund, de zieken-non had haar vlug ‘Ach arme!’ meegetrokken, de kamer uit naar de bakkerij, waar ze een koekje gekregen had.

Ze had het koekje laten liggen. De non had haar tegen zich aangetrokken, over haar sluike, steile haar gestreeld. ‘Vertel het maar, hartje!’

Maar hoe had ze over die boom kunnen beginnen? Er was iets gemeens aan, iets vies, anders had ze die klap niet gekregen. Zeker weer iets wat ze niet weten mocht. En dan kon je er met grote mensen beter niet over praten.

Een boom! Pah! Een heel klein piemelig boompje, dat was het! Ze had het later ontdekt bij de jongens in het zwembad. Sommigen waren er ontzettend handig mee. Die hielden stiekem iets in hun hand dat ze er vlug instopten en dan was het ineens stijf. Toch lastig als je geen broer had, die zou je misschien het trucje verklappen voor een ijsje of een bidprentje van de Heilige Sebastiaan - dat was de spannendste heilige met al dat bloed en die pijlen dwars door hem heen. Een echte jongens-heilige.

‘Geen school vandaag? Ga je mee?’ Josje schrok op. Haar verre gedachten probeerden haar ogen in te halen, die vragend naar de havenarts opkeken.

‘Wat zit je hier, in de felle zon?’

Ze keek om zich heen naar de stenen van de havenkant, het water aan haar voeten. Go, ze was hier op een kistje gaan zitten. Wanneer?

‘Ik ga maar eens!’ Langzaam kwam ze overeind en liep met haar ogen naar de grond gericht voor de havenarts langs.

‘Zeg je moeder dat ik zo meteen snert kom eten.’

Jessus, dat ook nog! Vandaag was het snertdag. Echt goeie, Hollandse snert. Dan zat de hele dag de galerij vol. Met oom die, en oom zak, en tante zeur, en jenever. ‘Zo, daar hebben we Josje! Wat wordt dat kind groot!’ - Ja, we gooien er kunstmest op! - ‘Een hele jongedame!’ Ja, wat dacht je dan? Een halve jongedame? Een halve jongen, een halve dame? Zouden die het even gezellig hebben samen! Alles bij de hand!

Jonge - dame, net zo'n gek woord als volledig. Hoe kon iets vol zijn en tegelijk ledig? Maar over zoiets moest je bij de taalles niet beginnen, dan was je brutaal. Net zoals die keer toen ze allemaal een woord met ‘ph’ moesten noemen. - Pharao, Philip, Phillipijnen, Phoenicië, photo...

‘Jozina, jij.’

‘Soephalen!’ Ze was er weer eens uitgestuurd. Wás het een ph of niet? Waarom wisten die andere kinderen altijd meteen wat de soeur bedoelde? Waarom vloog zij er altijd in? Of betekende ‘soephalen’ nog iets? Wat niet mocht, wat ze niet wist? ‘Ophaalbrug’ was misschien veiliger geweest. Zij vloog er ook altijd in.

Met de deurknop in haar hand bleef ze luisteren naar de geluiden, die uit de voorgalerij van hun huis de trap afrolden naar beneden, het Fort in, waar zij stond. Ze liet de knop los, deed voorzichtig een grote stap en verborg zich achter één van de witte zuilen onder het huis. De oppasser zat niet in zijn hok. Het koper was zeker al gepoetst. Zachtjes - waarom eigenlijk? - liep ze naar de volgende deur. De sirene van de brug loeide over de stad. ‘Mag lijen dat ze de auto's op Punda eerst hebben laten gaan, dan staat oom Luís nou nog te wachten op Otrobanda,’ dacht ze.

Punda (*de Punt*) en Otrabanda (*de overkant*) zijn de twee delen van Willemstad, gescheiden door water.

De sirene zweeg, met een ruk stond Josje stil bij het kelderhok. Ze had iets gehoord. ‘Dat gescharrel van die meiden ook altijd met kerels!’ - ze hoorde het haar moeder zeggen.

Haar ogen priemden door het schemerduister naar de deur van Aura's kleedhok, naar de wc ernaast. Toen hoorde ze het. Het kwam uit Aura's kleedhok. Het gromde en stampte, het lachte met twee stemmen - een zware, die ‘Toe nou! Toe dan!’ fleemde en een lichte, die ‘Nee’ giechelde.

Schel fluitend liep Josje terug naar buiten: daar zou ze blijven wachten tot-ie eruit kwam. De oppasser? Een van de mariniers? Hij zat in het kleedhok. Kleedhok? Uit-kleedhok! Als ze nu eens beleefd aanklopte en Aura vroeg: ‘Hoe gaat dat? Wat doe je allemaal? Waarom komen ze altijd beneden naar je toe? Wat is er aan te lachen?’

Aura zou natuurlijk weer lachen. Het was de gemakkelijkste manier als je bruin was om de mensen niet kwaad te maken en toch niks te hoeven zeggen.

... Aura zou natuurlijk weer lachen. Het was de gemakkelijkste manier als je bruin was om de mensen niet kwaad te maken en toch niks te hoeven zeggen.

Achter haar rug hoorde Josje voeten schuifelen. Ze hoefde niet om te kijken, want ‘die persoon’ zou toch langs haar heen moeten als het een marinier was. Als er niemand kwam, was het de oppasser geweest, die in huis verdwenen was. Toen het stil bleef, keek ze om. Niemand te zien. Zat-ie soms op Aura's wc?

‘Aura?’ riep ze zachtjes. Nu zou de deur opengaan op een kier en in het donker zou ze alleen het wit van een paar ogen zien.

Maar de deur bleef dicht. ‘Je mami zegt je hebt hier niks te doen.’ Alleen Aura's stem kwam naar haar toe over het schot.

Met de deurknop in haar hand wachtte Josje. Dit was het kamertje van Aura. Die man op de plee kon alles horen.

‘Jossie, wil je gaan eten, boven? Het staat in de freezer. Als je niet eet zegt je mami: Aura is de schuld.’

Josje hield haar adem in. Door de deur heen zag ze in gedachte Aura luisteren met haar hoofd scheef.

Stilte.

Wie zou het eerst iets zeggen?

Dwars door de stilte klonk een knetterende boer uit de wc.

‘Spreekt u maar!’ riep Josje, opgelucht nu ze zekerheid had.

De deur van het kleedhok vloog open. Aura keek naar Josje, Josje keek naar Aura.

Door de donkere ruimte schalde hun lach. Aura trok Josje het hok in, sloeg de deur dicht en ging er met haar rug tegenaan staan.

‘Hij... hij loopt weg,’ schaterde Josje.

‘Ai, Jossie!’ Aura's lach werd een starre grijns. Josje zag het niet maar voelde het.

‘Aura, hij is geschrokken van de stem uit zijn binnenste, die zei: “Wat doe jij bij Aura?”’

‘Niet tegen je mami zeggen. Ze straffen hem.’

‘Ook wat! 's Nachts gaan ze op je wc als ze wacht hebben. Die stinkt.’

‘Niet zeggen, Jossie.’

‘Als je vannacht blijft slapen. Er zit weer zo'n grote spin naast de wc in de badkamer, Aura, zo'n spin!’ Met twee handen wees ze, maar schudde ineens haar vingers af - of ze de spin echt beet had gehad.

‘Vanavond moet ik naar de kerk, oefenen voor zingen.’

‘De kerk is hier, in het Fort. Waarom blijf je nooit slapen?’ Zenuwachtig frommelde Josje aan een ceintuur, die aan een spijker hing. Aura prutste aan haar haar. Ze zou niet blijven, niemand wilde blijven slapen in hun huis, ze wilden er zelfs geen woord over loslaten waarom niet. Maar het was om de spiritu - de geesten van de dode mariniers en politiemannen, die hier nog altijd rondzwierven na de grote overval jaren geleden.

‘Als je niks zegt tegen je mami?’ Aura keek Josje aan alsof het antwoord haar niets schelen kon. Je wist het immers nooit als de mensen je iets beloofden?

‘Na het zingen laat ze me toch stikken,’ dacht Josje. ‘Ze is ook bang.’

Aura luisterde, deed de deur open en liep de binnentrap op naar boven. Achter haar Josje. Met één hand veegde ze de kruimels van de fosforlaag op de muur. De andere hand kneep ze samen, anders had ze hem achter tussen de flappende slippers en Aura's voetzolen gestoken. Boven stond de radio aan. Er werd iets omgeroepen over een orkaan, ergens in de buurt van Aruba.

‘Zo, ben je daar eindelijk?’

Als dat geen dubbele snert-dag was, wist ze het niet meer. Ze hadden haar moeder natuurlijk al van school opgebeld.

‘De brug was fout.’ Josje dook meteen in de ijskast, maar haar moeder smeet de deur nijdig - bijna op haar hand - dicht.

‘Die brug zal zo fout zijn als jij fout bent! Je wacht maar tot je vader thuiskomt. Dan zal er wat zwaaien!’

Uit de kamer kwam Olfy aangeschommeld met een erwtensoepmond en een plak spek in haar vuistje geklemd. Met de andere hand trok ze Josje mee de zaal in.

In de galerij hadden ze zich allemaal omgedraaid. Starende ogen, kauwende monden.

O verdomme, ze hadden het allemaal gehoord dat de school had opgebeld. Haar moeder had het natuurlijk haarfijn verteld.

Stokstijf bleef ze staan. Het zweet stond in het elastiek van haar broek, liep achter in haar knieholten.

Een van de ooms ging met zijn ogen langs haar schoenen, haar benen, haar rok... hij wachtte even... keek haar pal in haar gezicht, trok met zijn mond... en begon weer... bij haar rok, omhoog.

Ze wilde die ogen niet zien en staarde strak naar de zoldering van de galerij. Afwerend stak haar kin vooruit.

‘Heb jij met Bubi in een hokje gezeten?’ vroeg Olfy opgetogen.

Als een bliksem sloeg het bij haar in. ‘Ja, schatje.’

Ze zag hen allemaal naar elkaar kijken, verstrakken. Zie je wel, ze wilden het eerst niet geloven, niet van háár. Laat ze maar denken dat het waar is. Zij en Bubi...

Met een stralende glimlach keek ze hen één voor één aan. Alsjeblieft, Onze Lieve Heer, ik zal morgen niet knoeien met het orgel van zangles, als ze het maar niet ontdekken! Als ze maar niet weten dat Bubi alleen van grote tieten houdt.

Haar ogen gleden steels over haar jurk - nou, dat was amper de moeite waard -naar beneden, naar Olfy's vettig smoeltje.

‘Wat had Bubi in dat hokje, Jossie?’

Vader kwam binnen in de voorgalerij en keek haar met een frons in zijn voorhoofd aan.

‘Een boom, waar kindertjes aangroeien, dushi.’

‘Krijg jij er een kindertje van, Jossie? Van Bubi?’

Als een orkaan brak het gelach los en daar doorheen vaders stem, donderend: ‘Wat is hier aan de hand? Wat is dat voor een... Wat Bubi?’

Josje sleurde Olfy de zaal uit, de achterkamer door, naar de keuken.

Maar er kwamen geen voetstappen achter haar aan.

Ze luisterde en greep Aura's hand beet, die net een kast open wilde doen.

‘Tja, in de dagen van olim, toen we...’ Uit de voorgalerij.

Ze waren er weer. Stil 'ns... Ze liet Aura's hand los.

‘Het wordt tijd dat je haar naar Holland stuurt. Als jij het dan niet zien wilt, anderen hebben het allang ontdekt: dat ze een meísje is, een heel apart meisje. Je weet toch van de dochter van Jan, en dat meisje van Ans en Henri....’

‘Een heel apart meisje’ - Ze bedoelden háár!

‘Kijkt u haar allemaal goed aan en vergeet dat gezicht niet, het gezicht van een verdorvene’ - Dat was zij geweest.

Zouden ze nu hetzelfde bedoelen?

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

2

Achter op de wallegang rond het Fort, tegen het trapje naar de consistoriekamer geleund, luisterde Josje. In de kerk zongen ze. Ze zongen niet Protestants, zoals op zondag. Dit was voor een concert. Fout, ze begonnen opnieuw. Aura zong en was haar vergeten.

Met haar ogen trok Josje de lijnen na van de daken tegenover haar, van de enorme regenbak eronder - net een huis zonder ramen, maar wel met een deur. Als je die binnenging stond je op een vlondertje, heel diep beneden je was het water. Je moest er met een sterke lamp in schijnen om het te zien. Maar dan zag je ook de dooie katten, die erin dreven. Drie keer per dag pompte Dechi daar water uit op in de ton naast hun huis.

Dechi had het haar laten zien dat van die dooie katten. Waarom? Om haar bang te maken? Omdat ze voor niets bang was? Nou ja, spinnen... Maar niet voor Dechi zelf, die een moordenaar was en zijn meisje vermoord had omdat ze met een ander was meegegaan. Nu had niemand haar meer en Dechi moest vijftien jaar in een streepjespak lopen, geel met blauw. Vijftien jaar hun water oppompen. Maar geen mens vond Dechi slecht. Hij had gedaan wat hij doen moest, zeiden de mensen van het eiland. En de wet?

'Die wet,' had Ten Cent Store tegen de andere hoeren in Punda beweerd, 'die wet is gemaakt door kouwe mensen, uit een koud land, waar ze van liefde niks weten. Palu friu!'

Dat was altijd haar stopwoord als ze iets over makamba's te beweren had. Dan schreeuwden de vrouwen van het lachen en Ten Cent Store in haar lange, glimmende jurk draaide als een koningin-van-het-weten met haar trotse hoofd op haar slanke hals.

Makamba = (scheldnaam voor) Hollander

Ten Cent Store, de 'tophoer' van Punda

"Dan schreeuwden de vrouwen van het lachen en Ten Cent Store in haar lange, glimmende jurk draaide als een koningin-van-het-weten met haar trotse hoofd op haar slanke hals."

Palu friu - dat was een ijslolly.

Op een dag had ze met de vrouwen meegelachen. Toen had Ten Cent Store goedkeurend tegen haar geknikt. Zo, ze wist het dus eindelijk? Maar niemand had haar gevraagd van wie.

Van de man in de kiosk voor school, die ook snoep verkocht.

'Heb je een palu friu?' had ze op een middag gevraagd. Hij had zeker net als op school gedacht dat ze hem pesten wilde. Want hij had zijn grijnzend gezicht naar buiten gestoken, en warm, dik gezegd: 'Nee, maar ik heb wel een palu cayente!'

Een wárme ijslolly... ze had hem niet willen pesten, waarom deed hij het dan? Een warme... nee, wacht eens... een warme lolly! Voor de kapel naast school was ze met een schok stil blijven staan. Dát was het! Zoiets moesten de apostelen met Pinksteren hebben meegemaakt, toen ze ineens wísten.

Dát had die kerel bedoeld!

Een vent die geen warme lolly had, had een ijslolly! Ze had het op een hollen gezet, naar huis, weg van de kapel. Want de apostelen op Pinksteren zouden wel iets anders ontdekt hebben. Je wist het nooit of er toch niet Iemand bestond, die alles hoorde, alles zag, alles ín je kon zien.

Op het trapje naar de consistoriekamer keek Josje naar de donkere avondhemel. Vandaar naar de deur op het eind bij de waterbak tegenover haar. Die kwam niet in de waterbak uit. Waarop dan wel? Hij zat altijd op slot en zelfs Dechi sprak er niet over.

Hoorde ze daarachter iets?

Die in de kerk maakten teveel lawaai. 'O blute nun, du liebes Herz...' of zoiets. Josje zong het zachtjes mee. Zou Aura weten wat ze zong? Dat het van Bach was? Wat bomde het of je zoiets wist? In alle liedjes - die in het Papiamentu, Spaans, Engels, Duits, Hollands - bloedden alle harten precies hetzelfde. Haar vader zei altijd: 'Zet af die flauwekul! Daar worden ze nog voor betaald ook!' Dan ging de radio uit. Maar haar vader had ook zoveel bloed gezien. Van kerels, die elkaar neergestoken hadden omdat er één teveel streepjes had gezet bij het domino. Van een meisje met zesentwintig messteken in haar buik. Die had hij natuurlijk niet eerst staan tellen. Hij had haar bliksemsvlug in een tafelkleed gerold en naar het ziekenhuis gereden in zijn eigen auto. Want waar dat meisje woonde kon geen ziekenauto komen. Iedere dag zag hij bloed. Dan kreeg je er wel eens een keer genoeg van, net als van een ijsje, palu friu.

Zou Aura ijs gemaakt hebben voor ze naar de kerk ging?

Ze zag het voor zich: zo'n mooi glazen kommetje vol roze ijs. Maar dat moest ze eerst uit de servieskast pakken, waar haar moeder altijd een val had staan voor de ratten. Soms zat er een in. Je had ook stomme ratten. Alleen waren stomme ratten net zo sterk als slimme ratten. Je hoorde ze bonken, en springen en schreeuwen. Wat deden ze thuis met die ratten? Na die ene avond had ze het nooit meer gevraagd.

Het huis was vol mensen geweest: allemaal uniformen, avondjurken en een paar pijen van de paters. Ze was met Jeannet het bed uitgekomen, samen hadden ze stilletjes op de trap gezeten. Met je hoofd tussen je knieën kon je net de kamer inkijken. Misschien was de nieuwe pater erbij. Die had tegen Aina uit haar klas gezegd - toen Aina bij hem biechten kwam - dat zoenen helemaal geen zonde was. 'Hou je van zoenen, Aina?' had hij gevraagd.

Een nieuwe pater, die meteen je naam kende en je zonde - dwars door het luikje heen! Die kon je beter uit de weg gaan.

Maar één keer had ze hem van dichtbij willen bekijken. Met in zijn ene hand een sigaar en in de andere een glas jenever was hij misschien anders dan in de biechtstoel.

Haar moeder had onverwacht iets uit de servieskast moeten hebben. Ze had de deur opengetrokken. Met de val om zijn lijf was de rat eruit gevlogen.

De avondjurken hadden gegild. De uniformen hadden vlug een kring gemaakt, de rat opgehitst. En de pijen hadden allebei gedaan - want die waren jurken en uniformen tegelijk.

Schreeuwend was de rat door de kring gerend. Opeens had haar moeder geroepen: 'Opzij, jullie!' Met de bijl in haar hand was ze even doodstil blijven staan, mikkend, had één stap gedaan en toegeslagen.

Het bloed was op haar witte avondjurk gespat. Iemand - gewoon een schijtert -had veel te hard geroepen: 'Ik vanavond geen bitterballen, Hanna!' Haar moeder had de onthoofde rat aan zijn staart de kring rondgezwiept, langs de ongelovige gezichten, langs de treden van de trap. Ze had gelachen om iets wat niemand van haar wist. Op dat moment had ze hen beiden gezien. 'Jos, Jeannet, naar jullie bed!'

Allemaal hadden ze naar hen beiden gestaard alsof ze hun een standje wilden geven, omdat ze iets gezien hadden, wat ze niet hadden mogen zien.

Ze waren naar boven gehold en pas in bed had Jeannet benauwd gepiept: 'Ze heeft een rat z'n kop afgehakt, met één slag!'

'Als ze 'm nou afgebeten had, ja dan...!'

Jeannet had zachtjes gegild, de klamboe goed dichtgetrokken en onder de matras ingestopt.

Beneden was er hard gelachen. Achter, op de wallegang, was de schildwacht langsgekomen. Zijn voetstappen waren opgehouden. Hij had staan luisteren, stiekem.

'Jos, mag ik bij je in bed?' 'Nee. Die rat is dood.'

'Maar de andere ratten.... Jos, waar zitten die ratten?'

'In hun vel! Hou nou je kop!'

Jeannet was begonnen te simmen en zo in slaap gevallen. Maar zij had liggen luisteren. Naar de geluiden boven haar hoofd. Schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed, vlak boven haar hoofd en de hoek omging.

Ze was niet bang! Ze was niet bang! Alleen meisjes waren bang, gilden, riepen om hun moeder.

Wat was er op hun zolder? Er zat een luik in hun slaapkamer, maar dat kon niet open. Hun huis was een paar eeuwen oud. Vader had haar eens tekeningen van de oude forten laten zien. Boven de woningen en gebouwen van de oude Westindische Compagnie liepen reusachtige zolders.

Op het trapje naar de consistoriekamer keek Josje naar de geheimzinnige deur tegenover haar. Kwam je daardoor op de zolders?

Aura móest blijven slapen, vader en moeder waren uit. Vanavond kon ze niet alleen liggen onder dat geluid-boven-haar. Olfy was natuurlijk weer bij Jeannet gekropen. Die hadden elkaar. Die durfden best te laten zien dat ze bang waren.

'Moet jij niet in je bed liggen?' Luitenant Lang! Uitgerekend die had vanavond piket!

'Ik zit op Aura te wachten. Die zingt in de kerk. Ze blijft slapen.'

'Niks te Aura! Je vader heeft naar de wacht doorgebeld dat hij en Ha..... je moeder vanavond niet thuis zijn. Geen woord over Aura en blijven slapen! Dan had hij mij niet gevraagd eventjes binnen te gaan kijken.'

Uitdagend bleef Josje zitten. Als-ie het gore lef had om haar overeind te trekken, haar aan te raken. Hij was vanmorgen ook bij die snert-troep geweest. Hij had ook gehoord wat er gezegd was, over haar en Bubi, over 'een apart meisje'. Hij moest niet denken dat ze nog een kind was.

'Komt er nog wat van?'

'Het is hier de kazerne niet,' zei ze zoals moeder vaak tegen vader zei. 'Commandeer daar maar!'

Achter haar liep de consistoriekamer vol, hoorde ze. De deur in haar rug ging op een kier open. Nu kon ze rustig opstaan zonder dat hij denken zou dat ze hem zijn zin gaf. Ze draaide hem haar rug toe, stak haar hoofd door de deuropening en riep: 'Aura!'

'Er komt niemand die deur uit, begrepen? Niemand mag hier in het Fort.' De Lang-stem achter haar.

'Jossie, weg!' siste Aura. Maar Josje greep haar bij haar jurk, trok haar de spleet door, de consistoriekamer uit, de wallegang op.

'Zeg jij hem eens dat ik hier op je wacht omdat je slapen blijft, Aura!'

Aura aarzelde tussen die smekende stem en de strenge ogen boven dat witte uniform, die haar waarschuwden.

'Jij gaat als een braaf meisje naar huis, júffrouw Aura. Begrepen?'

Bijna had Aura voor Jossie gekozen om dat valse 'juffrouw'. Maar luitenant Lang had haar en Josje al ieder bij een arm gepakt en liep zo tussen hen in de wallegang af naar het fortplein. Alsof ze opgebracht werden. Een blanke en een bruine arrestant. Komt dat zien!

'We brengen je gezellig weg tot aan de poort, wat jij, Josje? Dan weet ik zeker dat iedereen komt waar hij thuis hoort.'

'Laat los, schoft! Blijf met je vuile handen van me af!' wilde Josje roepen. Hij zou háár loslaten, maar Aura niet. En Aura kon zoiets niet zeggen.

Daarom zweeg Josje, met haar boventanden in haar onderlip.

De wacht bij de poort presenteerde het geweer. Nu moest hij een van hen loslaten. Aura, die had hij met zijn rechterhand beet. Met één hand groette hij, de andere bleef om haar bovenarm geklemd, tot de wacht aan de andere kant de grendel van de poort geschoven had en één deur had opengezwaaid.

Aura keek niet één keer om.

Achter hen over het pleintje naderden de andere zangers op weg naar huis. De wacht liet de ene poortdeur open.

'Laat me los,' siste Josje, ze rukte haar arm uit zijn greep.

Nadrukkelijk stappend bleef hij naast haar lopen tot aan de deur naar de galerij. Met één sprong was ze binnen. Op haar tenen rende ze de trap op, brak bijna haar nek over de opgezette poema op de gladgeboende vloer. De zaal door, de achterkamer, de patio over, het trapje op. Ze stond weer op de wallegang achter hun huis. Zo, hij moest niet denken dat hij háár de wet kon voorschrijven. Of-ie op hen wou passen. Vader leek wel gek! Die merkte zeker niets. Maar zij had het daarnet best gemerkt. Hoe hij zich bijna versprak. 'Hanna' had hij willen zeggen toen hij het over moeder had.

Als vader dát wist. Die Lang was veel jonger en lager in rang. Moeder kon het niks schelen. Misschien vond ze het juist leuk. Ze had zoveel aanbidders. 'Alleen om jou te bewerken dat je een goed woordje voor hen bij mij doet,' had ze vader tijdens een knetterende ruzie horen schreeuwen. 'Maar als ik ooit merk dat je je laat omkopen met sieraden of jurkjes.' Sinds die dag haalde vader een paar keer per week alle kasten en laden overhoop, ook die van haar en Jeannet. Soms moesten ze wat teruggeven aan de zakenlui in de stad. 'Van wie heb je dit, die bos bedeltjes? O, van die! Die probeert onder de brandvergunning voor zijn bioscoop uit te komen. Terug met die rotzooi. Of nee, geef maar hier. Ik laat het de oppasser doen. Dan weet ik zeker...' Ja, dát wist hij wel zeker. Maar dat die luitenant Lang gewoon een smoes gebruikte om steeds bij hen in huis te komen, dát zag ie niet met zijn suffe hoofd! Kijken of de kinderen in bed liggen! Had je ooit zo zout gevreten? Haar vader had hem de kans gewoon op een gouden schaaltje gegeven. Maar zij zou er niet aan meedoen. Vandaag of morgen zou ze het zeggen. 'Vader, moet u luisteren... Ik... moeder... u weet wel... Vader, ik ben nou veertien. Wilt u de wacht niet meer bellen om op ons te passen wanneer jullie weg zijn?'

Zo, dan wist hij nog niet om wie ze het gezegd had. Ze had niets verraden. Maar die Lang zou 's avonds geen excuus meer hebben om 'eventjes te komen kijken'. Ook als moeder alleen thuis was. 'Hé, Hanna, was er niet naar de wacht gebeld dat jullie weggingen? Dan ga ik maar weer!' 'Een sigaret kan je toch wel blijven roken?' Moeder. Was dat nu die veelgeprezen beleefdheid, die ze er bij haar ook probeerden in te pompen, stond moeder gewoon te liegen dat ze barstte en wou ze maar dat-ie ophoepelde? Of?

Of?

Iedere keer als ze die Lang zag, moest ze eraan denken.

Of? Nee, moeder niet. Háár moeder niet. Die van Ditty, die van Bea, já, die wel. Maar deze keer, alleen achter in het donker op de wallegang, was het ineens niet zo eenvoudig meer om zeker te zijn zoals vroeger, zoals het gisteren nog geweest was. Er was vandaag teveel gebeurd.

Hoeveel wist ze níet?

'Je hebt een mond om te vragen!' Ze zou ze thuis wel eens willen zien als ze het deed!

Aan de andere kant van de fortmuur ontstond rumoer in de diepte. Josje ging zo ver als ze durfde uit het schietgat hangen, haar ogen zwierven over de politiepost beneden haar. Een huilende vrouw met een kind. Ze kon haar niet goed zien want haar zwarte gezicht was opgeslokt door de avond. Huilde ze om haarzelf? Om haar kind? Omdat ze dat kind had?

Zou zij later ook huilen en schelden alleen omdat ze een moeder was?

Steunend op haar ellebogen keek ze toe hoe Tico, de Curaçaose agent, tegen haar sprak. Ze gingen zo rad in het Papiamento tegen elkaar te keer dat ze de helft miste. Het kleine kind graaide met zijn handjes in de politiebureaulucht. De agent pakte de kleine vingertjes, stak ze in zijn mond, wreef ze toen over zijn gezicht.

De vrouw huilde niet meer, ze schold niet meer.

Was ze de vrouw van Tico? Kwam ze deining schoppen omdat Tico weer avonddienst had?

Tico keek om zich heen, zijn ene hand ging in zijn broekzak, hij haalde er iets uit, gaf het aan de vrouw. Die hield het tegen het licht en spuugde er toen verachtelijk op.

Een bankbiljet.

Natuurlijk was ze Tico's vrouw niet, of eigenlijk wel, maar nou ja, zoals zoveel vrouwen hier.

Tico had haar bij haar schouders gepakt. Josje leefde zo mee dat ze die hand op haar eigen schouder voelde. Ze probeerde hem af te schudden. Maar hij trok haar door het schietgat terug overeind.

Luitenant Lang!

Voor ze tegen hem uit kon vallen, zei hij over redend: 'Toe nu, Josje, doe niet zo dwars. Je weet ook dat ik ervoor op het matje geroepen kan worden. Het is mijn zaak niet dat je vader zo streng is. Je moeder heeft een beroep op me gedaan. Ze wil met hem geen geduvel over jullie. Voor mij hoef je niets te doen en niets te laten. Ik speel ook liever niet voor kindermeisje. Trouwens, een kind ben je allang niet meer!' Hij glimlachte tegen haar en stak zijn hand uit.

'Je bent groot genoeg om me bij mijn voornaam te noemen. Frank!'

De uitgestoken hand kwam nog dichter naar haar toe. 'Geef me dan een hand en zeg: "Frank, we begraven de strijdbijl!"'

Josje legde een paar houterige vingers op zijn hand, trok direct weer terug. 'Ik ben ook te groot geworden om Indiaantje te spelen.'

'Frank,' dacht ze terwijl ze het trapje naar de patio afliep, 'Frank!' Ze proefde het woord. Maar het was of ze een mondvol krentenbrood met een steentje erin had. Met haar tong probeerde ze het eruit te duwen.

Frank Lang liet zijn ogen over de achtergevel van het huis Fort Amsterdam 4 gaan. Een vrouwenhuis. Hanna, die Aura, en Josje was groot geworden.

Hij zag het licht in een slaapkamer aangaan, maar direct daarop werden de shutterspleten dichtgetrokken.

'Je doet maar, meisje,' mompelde hij, 'met ouwe Franks fantasie is nog alles best in orde.'

'Hij... hij, wat wil-ie van me?' Josje keek door het doorzichtige hok van haar dunne klamboe naar de openstaande deur van de slaapkamer. Alle deuren in dit huis stonden altijd open. In en om het Fort liepen vijf wachten.

Op haar rug bleef ze stokstijf liggen.

Daar, daar was het weer: schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed, vlak boven haar hoofd, en de hoek omging.

Ze balde twee vuisten voor haar mond, drukte haar lippen tegen haar tanden tot het pijn deed. Níet gillen! Ze mocht niet bang zijn. Ze zou hem niet roepen. Ze zou niemand roepen.

Toen ze wakker schrok merkte ze dat ze toch in slaap gevallen moest zijn.

'Dan moet jij me maar niet voor schut zetten met dat idiote gedoe van je.' Moeder.

'Je weet dat ik niet dansen kan, dat ik er niet van hou.' Vader.

'Daarom hoef je het mij niet te verbieden! Je bent niet met je werkster getrouwd!

Iedereen lacht je uit achter je rug.'

Vader en moeder. Ze hadden weer eens ruzie.

Josje zuchtte opgelucht. Alles was weer gewoon. Ontspannen gaapte ze en spitte haar hoofd met een tevreden gekreun in haar hoofdkussen. Wat een dag!

inhoudsopgave

naar boven

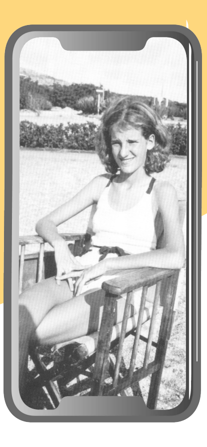

DE DAGEN VAN OLIM

3

Het geroezemoes in de klas verstomde op slag toen Josje onverschillig binnenstapte, naar haar bank bonkte en zich daarin vallen liet. Ze grijnsde tegen de verbijsterde Melba en drukte toen Melba's openhangende mond voorzichtig dicht.

'Ben je niet van school gestuurd?' siste Editha in haar nek.

Josje hoefde haar hoofd niet te breken over een spits antwoord, want de pater kwam binnengewapperd in zijn witte pij. Allemaal stonden ze op uit hun banken en wachtten tot hij zou gaan zitten.

'En toch was het de schuld van Eva.'

Beleefd hoorden ze zijn standaard-geintje aan, niemand die er iets tegenin riep, zoals anders, of giechelig sputterde.

'Is er wat? Zijn jullie ziek?' Achterdochtig zocht de pater hun gezichten af terwijl hij achter de lessenaar zitten ging. Het langst bleef zijn blik hangen aan Josje, die net een fractie eerder dan de anderen was gaan zitten.

Strak keek ze terug, sloeg haar ogen niet neer. Hij wist het, dat van Bubi. Maar zij wist ook iets van hem. 'Mevrouwtje, uw borrel is best, maar uw glaasjes zijn te klein,' zei hij altijd tegen moeder. Hij nam zijn belofte van zuinigheid ook een pietsie aan de ruime kant. Nee, geen zuinigheid, armoede was het.

Hij nam het klasseboek op, gooide het in de lessenaar. 'Gij zult niet liegen! Welk gebod? Clara?'

Zijn wijzende vinger schoot uit in de richting van Clara, die onzeker overeind kwam, maar halverwege tegen haar bank bleef hangen.

'Het.. het.. eh...' Clara staarde naar de grond.

Niemand in de klas durfde voorzeggen onder de dreigende ogen boven de katheder.

'Hoe weet-ie het, dat het Clara was en niet ik?' Met haar nagel kerfde Josje de lijnen in haar bank na. Of verbeeldde zij het zich dat het niet zo-maar-een-vraag was?

'Ik weet het niet, pater!'

'Als je het wel geweten had, had ik het je niet hoeven vragen.'

Er werd gegrinnikt, niemand lette op Clara, die weer ging zitten, op Josje, die de pater fixeerde.

Hè, gaf de pater maar altijd les. Die was niet zo saai als de soeurs. Die vertelde van toen hij een kleine jongen was, en appeltjes pikte. En toch was ie pater geworden. Ze gingen er eens gezellig voor zitten, armen over elkaar gevouwen, ruggen recht. Dan kon de pater zien dat ze voor hem wel hun best wilden doen.

Josje was de eerste die de voetstappen op de gang hoorde. Ze was ook de enige, die ze verwacht had. Soeur supérieure!

'Hoe moet dat nu met haar?' Moeder vanmorgen aan het ontbijt.

'Dat geouwehoer van die nonnen! Je knapt het zelf maar op!' Vader was opgestaan, naar het bureau gegaan.

Geen woord! Geen woord tegen haar of het nu wel waar was van Bubi of niet. Razend was ze haar vader nagerend. Maar beneden in het Fort had ze zich bedacht. Als ze nu eens gewoon naar school ging? Die gezichten dáár... en moeder zat mooi voor het blok.

Vragend keek de pater naar soeur supérieure, die niet eens - zoals anders - onderdanig haar excuses aanbood voor de storing.

'Jozina Walther!'

Vanuit haar eerste bank in de rij kéék Josje. Ze had er ineens zo genoeg van: van beleefd opstaan, van beleefd antwoorden, van je beleefd in je rug laten stompen als je voor straf voor de klas moest, van je beleefd richting hemel te laten commanderen.

Even aarzelde soeur supérieure. Een meisje dat zitten bleef! In haar bijzijn! Maar haar woede wist niet van wachten.

'Waarom heb je niet eerst je briefje bij me gebracht?'

'Ik heb geen briefje,... soeur.'

'Je moeder zei gisteren dat ze een briefje mee zou geven.'

Soeur supérieure kneep haar ogen tot spleetjes. Natuurlijk! Mevrouw Walther kon weten wat er gebeuren zou met een een briefje, dat ze Jozina mee zou geven. Dat kwam nooit aan.

'Heeft je zusje het briefje soms bij zich? Jeannet?'

'Mijn zusje is geen postbode, zegt mijn moeder.' Nou ja, dat had moeder een paar weken geleden gezegd toen Jeannet weer eens met een klaagbrief van de soeur over haar, Jos, was thuisgekomen.

'Haal Jeannet!' gebood soeur supérieure het meisje dat bij de deur zat.

'En je vader? Wat heeft je vader gezegd over jouw fraaie gedrag?'

'Dat geouwehoer van die nonnen!' Ineens realiseerde Josje zich dat nonnen ook aan een hartverlamming konden sterven. Ze zouden soeur supérieure ook omroepen over de radio. Onze geliefde doden, 's middags om twaalf uur. Zouden ze als meisjes deze keer wel bij de begrafenis mogen zijn? De aanspreker zou op zijn deftigste toon vragen: 'Willen de beminde aanwezigen zich paren om het lijk te achtervolgen.' Soeur supérieure zou zelfs in haar kist nog spektakel maken als ze het woord 'paren' zou horen.

Josje beet op haar onderlip. Als ze nu zou lachen zou er iets gebeuren. Onderuit gluurde ze naar de pater, die star staarde in de richting van het plein naast school.

Twee vrouwen hadden herrie. Luisterde hij daarnaar? Maar toen er een knetterend 'koño' tegen de schoolgevel weerkaatste, vertrok hij geen spier. Misschien omdat zoveel mensen moesten biechten over kut en kont.

Jeannet stond aarzelend op de drempel van de klas. Met een gebiedende vinger wees soeur supérieure haar tot vlak voor haar aanschijn.

'Ul!' dacht Josje verachtelijk. 'Doe maar braaf wat de soeur zegt, hoor! Krijg je straks weer een prentje van zo'n soepheilige.' Ze keek naar Jeannets rug, vlak voor haar. Jeannet had haar handen achter haar rug gestoken. Josje zag de vingers zenuwachtig aan elkaar trekken.

Iedereen staarde gespannen naar het gezicht van soeur supérieure, niemand lette op haar. Zachtjes pakte ze haar pen en duwde de scherpe kroontjespunt tegen Jeannets handen. 'Als je wat durft zeggen,' siste ze.

Jeannet kon het niet gehoord hebben, dan had soeur supérieure het ook moeten horen. Maar Jeannet vóelde het.

'Heeft je moeder je een briefje voor mij meegegeven, Jeannet, over Jozina?'

'Nee, soeur!' Het klonk opgelucht en niet alleen omdat Josje de pen had laten zakken.

'Waarom niet?'

Verward keek Jeannet in de nonnekap, en toen hulpzoekend achter zich naar Josje. 'Postbode...' fluisterde Josje, al zou het niets helpen.

'Voor je kijken, Jeannet, en geef antwoord. Waarom niet?'

Jeannet week terug tot tegen de bank van Josje aan, alsof ze steun zocht. Josje zag hoe ze haar hoofd naar achteren boog om de soeur aan te kijken.

'Mijn moeder zegt: ik ben geen postbode.'

Josjes mond viel open. Die slome Jeannet! Geweldig! 'Ga maar terug naar je klas, meisje!' Er klonk oneindige droefheid in de omfloerste stem van soeur supérieure. Josje kon haar wurgen om die toon, d'r Golgothastem!

'Hij stierf voor ons op Golgotha. Wie doet 't hem na, wie doet 't hem na!' zong ze godslasterlijk in haar binnenste.

Volgens de bijbel stierf Jezus op Golgotha

'En jij naar mijn kamer!'

Zeker van haar lot pakte Josje haar tas in en liep de klas uit. Buiten nam ze een aanloop, gleed een eind over de gladde tegels en remde af vlak bij Jeannet.

'Verrek, huil je? Waarom? Je was geweldig!' Ze sloeg haar vrije arm troostend om haar zusje heen. Jeannet begon nog harder te huilen.

Wat was er? Josje zag zichzelf staan, arm om haar zusje heen. Dat... dat gebeurde nooit. Ze trok haar arm terug, langzaam, Jeannet mocht het niet merken.

'Vooruit, wat is er? Ben je gek, grienen voor dat mens?'

'Ik... ik krijg nooit op m'n kop! Ik ben.. hhh... altijd het lieve zusje... hhh... wat ik ook doe. Jij... jij...' Ze rende de gang uit, de hoek om.

Langzaam liep Josje haar achterna. Was het zo erg voor Jeannet? Dacht zij wel eens aan Jeannet? Ze snauwde alleen maar tegen haar omdat ze zo sloom kon doen, omdat ze nooit iets durfde, omdat ze bang was dat het uitkwam, omdat iedereen altijd zei: 'Wat een schatje' - het knappe zusje.

Alsof je jezelf gemaakt had!

Josje keek even opzij, in het lokaal waarin Jeannet verdwenen was. Nu zou ze naar binnen moeten gaan en zeggen: 'Jeannet, toe Jeannet...' Maar ze schudde haar hoofd en liep door. Wat viel er te zeggen? Jeannet zou toch denken dat ze het deed om haar voor schut te zetten met al die kinderen erbij.

Al was er niemand in de kamer van soeur supérieure, Josje klopte in een routinegebaar. Terwijl ze het zichzelf zag doen, werd ze nijdig.

'Is er een intelligentie aanwezig?' vroeg ze zachtjes. Dat had ze eens opgevangen van die knotsgekke moeder van Bea, die stiekem aan geestenoproepen deed.

'Maar de intelligentie is hier nooit aanwezig,' antwoordde ze zichzelf en stapte naar binnen.

Waar roken die kamers van de soeurs toch altijd naar? Ze snoof een paar keer, maar kon het luchtje niet thuisbrengen. Je ontdekte veel gemakkelijker welk ondergoed de soeurs droegen. Die keer toen ze haar hoofd tussen de brede, houten spijlen van de trap gewrongen had om te kijken net toen soeur supérieure de treden afschreed. Witte wollen kousen, een witte baaien broek met bandjes onder de knieën, een zooi rokken... Ze had haar hoofd niet meer terug kunnen krijgen hoe soeur supérieure ook aan haar had staan trekken, duwen, knijpen en stoten. Nechi, die altijd met haar bak snoep bij school zat, was bijna gestorven van het lachen. Ze had soeur supérieure opzij geduwd en voorzichtig met haar lenige vingers afgetast hoeveel ruimte er tussen spijlen en hoofd was.

Ineens was ze vrij geweest. Met pretoogjes had Nechi haar meegetrokken en wat lekkers in haar mond geduwd, al was ze de enige van de school, die geen klant van Nechi was. Shon Commandaant wilde niet dat zijn dochters snoepten.

'Nou, snoep zal er deze rit wel niet bij zijn,' dacht Josje terwijl ze van het ene been op het andere wiebelde en de kamer rondkeek. Niets veranderd. Alles zoals altijd. Ze kon 'm uittekenen. Soeur supérieure mocht haar langzamerhand wel eens een knipkaart geven.

Misschien werd dit dan de laatste knip.

Er kneep iets samen in haar keel, ze slikte het weg, probeerde het tenminste. Als ze nu eens voorgoed weggestuurd zou worden?

'Zeg dan dat het Clara was, met Bubi in dat douchehokje!' porde een stem haar op. Ze schudde van nee. Clara was de dochter van shon Ibi. Die zou haar doodslaan als hij erachter kwam. Clara mocht nooit alleen uit, niet naar de bios, niet naar een vriendin, niet naar een feestje, niet naar school. Altijd was er iemand bij haar: een tante, een broer, een zus, de jaja van haar jongste broertje. Nou, dan was zij honderd keer liever een makamba in plaats van de dochter van shon huppelepup of shon kom-niet-aan-mijn-dochter.

Clara... ja, natuurlijk, daaróm had ze de schuld op haar geschoven. Alle Curaçaose meisjes in haar klas, van de hele school, van het hele eiland, zouden precies hetzelfde gedaan hebben. Die hadden net zulke vaders als Clara.

Soeur supérieure had al een paar tellen naar Josjes rug staan kijken, voor ze het merkte. Draaiend op haar hielen keerde Josje zich om. Hoe lang stond ze daar al?Dat stiekeme binnensluipen ook!

Met haar bleke, lange handen in de wijde, zwarte mouwen van haar habijt geborgen kwam ze voor Josje staan.

Josje sloeg haar ogen niet neer. 'Kijk me aan als je tegen me spreekt,' zei vader altijd.

'Kijk me niet zo brutaal aan!'

Josje staarde langs de kap voor haar naar de muur, naar het kruisbeeld. 'Hij stierf voor ons...' begon het weer in haar. Nee, nee, niet... nu niet... Er kroop een kakkerlak over het kruishout, hij verdween onder het witte corpus. Josje keek naar de vastgenagelde handen. Een kakkerlak op je rug en niet kunnen krabben.

Met een ruk schoot haar hand naar haar rug. Ze krabde als een gek. 'Wat doe je daar?' Soeur supérieure trok haar hand te voorschijn.

'Een kakkerlak op mijn rug...'

Ongelovig gezicht.

'Ik bedoel, op zijn rug, op...' Ze schudde met haar lichaam.

'Sta stil! Je Nederlands schijn je ook al te verleren net zoals je goede manieren. Je hebt deze maand twintig aantekeningen gekregen voor Papiamentu-spreken op de cour. Dat betekent een onvoldoende voor je vak Nederlands-spreken.'

Josje voelde zich groeien. Die onvoldoende betekende dat ze steeds beter Papiamentu leerde.

Een onvoldoende... dat betekende ook: een rapport. Ze werd dus niet van school getrapt.

Ineens was de spanning voorbij. Onverschillig zakte ze door één heup.

Soeur supérieure moest gemerkt hebben dat er iets veranderd was in haar. Haar fluwelen stem zette in met: 'Het helpt je geen moedertje-lief, Jozina, hoe je je ook probeert te misdragen. Op dat hoofdje van jou zie ik later nog eens een kap. Daar doe je niets tegen als je geroepen bent!' Haar fletse ogen kwamen dichterbij, een zegenende hand... Josje deinsde terug. Engerd, ga weg engerd! Maar áls je nu geroepen was, en je wist het niet... en je moest? Eng mens, blijf van me af. Dan verdrink ik me nog liever!

'Er helpt geen moedertje-lief aan, Jozina!'

'Waaraan niet, soeur? Ik heb geklopt, maar u hoorde me niet!'

Moeder! Hoe was het godsmogelijk, net nu!

'Ik dacht, ik kom zelf maar even langs om die kwestie met u te bespreken. Ik zie dat u Jos...'

Vragend keek moeder haar aan. Ze had aan de deur staan luisteren! Wedden?

'Jozina, ga zolang op de gang staan!' Gebiedend wees soeur supérieure naar de deur.

'Ik heb graag dat zij erbij blijft, soeur.'

'Maar deze delicate zaak...'

'... áls zij gisteren met die jongen samen onder de douche is geweest, dan doet het er minder toe of ze er nu over hoort spreken.'

'Maar mevrouw!'

Moeder had gezegd: áls. Ze geloofde het dus niet! Josje knipoogde naar haar moeder. Die trok even met haar mondhoek.

'Net of we allebei op het matje geroepen zijn,' dacht Josje.

'Wat vindt uw man van deze ernstige zaak, mevrouw Walther?'

Josje zag haar moeder snel naar een ontwijkend antwoord zoeken.

'Jozina zei... in een volle klas notabene... dat hij gezegd zou hebben... ik kan het niet geloven...' Soeur supérieure kon de woorden niet over haar gebenedijde lippen krijgen.

Met innige voldoening herhaalde Josje daarom: 'Dat geouwehoer van die nonnen!'

'Ja, dat zei hij. Het was natuurlijk niet de bedoeling dat ze dat oververtellen zou. Maar och...'

Soeur supérieure zag er op dat moment uit of ze van ganser harte met haar Verlosser aan het kruis van plaats had willen ruilen.

'Wij zullen voor haar bidden! Alleen al met ons geduld voor haar zullen we later de hemel verdiend hebben.'

'Nou, kijk eens aan,' dacht Josje, 'dan ben ik toch nog ergens goed voor! Voetenbankje naar de hemel! Wat zeg ik? Voetenbankje? Een brandladder!'

Waar had moeder het nu over?

'... dat leek ons beter. Hier staat ze meer op de gang. Je kunt niet eens zeggen dat ze hier op school zit. Mijn man vindt bovendien dat ze op een meisjesschool te zachtzinnig aangepakt wordt.'

Ging ze van school? Nu meteen? Waar... natuurlijk, naar de school op de Isla. Of... ze konden haar ook naar Holland sturen. Daar hadden ze het al zo vaak over gehad.

Isla = gebied van de Shell-vestiging aan de Annabaai

Het gesprek naast haar zwom weg van haar oren.

Ze kwam pas weer bij toen ze van haar moeder een zetje in haar rug kreeg. Soeur supérieure stond met uitgestoken hand voor haar.

Gisteravond Frank Lang, nu soeur supérieure. Als ze toch voor het kiezen had, dan liever Lang.

'Heb ik je ooit kwaad gedaan, Jozina? Het was allemaal voor je bestwil, kindje!Kan je me geen hand geven tot afscheid? Misschien zullen we elkaar Hierboven weer terugzien.'

Josje trok met haar mond, haar halsspieren. De hand, die ze uitstak, was een vuist. Soeur supérieure greep die met beide handen beet, vouwde de vingers open en legde haar vingers er omheen.

Nou ging ze gillen, gillen... Mens, laat los! Het stonk... die kamer stonk. Ineens wist ze het: naar al die onuitputtelijke geduldheiligen, naar bloed, naar rook, die zich lieten steken en verbranden, en niets terugdeden, anders werden ze niet heilig.

Met een ruk draaide ze zich om en rende de kamer uit. Ze was de trap al af toen ze moeder boven in de gang hoorde lopen. Vlug de straat op. Als dat mens mee naar beneden kwam.

Bij de auto bleef ze wachten.

Moeder zei niets, stapte in en wachtte tot zij ook zat. Voorzichtig gluurde Josje naar haar. Wat nu?

Terwijl ze het sleuteltje in het contact stak, keek moeder terug. Toen lachte ze ineens hardop. 'Wat een vertoning! Enfin, je bent eraf.'

Josje bleef zwijgen. Dit was nog maar een begin, wist ze. Want over Bubi was het laatste woord niet gezegd.

'Wat was dat met die Bubi gisteren?'

Eindelijk! En nu kon ze het rustig vertellen.

'Zal je het tegen niemand zeggen? Ik was het niet, maar C... een van de meisjes in de klas. Ik zag het. Ze was zeker bang dat ik het over zou brieven. En haar vader zou 'r wat gedaan hebben.'

Had moeder haar gehoord? Ze scheurde over de Rifbrug het Rif op.

'Ik heb toch maar liever dat de mensen dat niet van je denken. Die Bubi... Frank zei, dat hij...'

'... Frank, hè ja, uitgerekend...' Verschrikt zweeg ze. Nee, niets kwaads over Frank zeggen. Als moeder en hij... nou ja, haar moeder vond hem aardig. En moeder was daarnet ook aardig voor haar geweest. Ze was van die rotschool af.

'Sinds wanneer zeg jij Frank tegen hem?' De auto had snelheid geminderd.

'Ik? Ik zou niet durven. Jij zei zelf Frank. Daarom! Naar welke school ga ik nu? Weet vader het?'

'Naar de Isla. Je vader heeft vanmorgen opgebeld.'

Je vader. Moeder zei altijd: jé vader. Nooit 'vader' zoals andere moeders zeiden wanneer ze over hun man spraken.

Nu moest ze toch eens een keertje ophouden om overal iets in te horen wat er vroeger nooit was. Je werd er zo moe van, zo moe.

'Ik heb je badpak maar in de auto gegooid. Dan gaan we gezellig naar Piscadera, zwemmen.'

"Ik heb je badpak maar in de auto gegooid. Dan gaan we gezellig naar Piscadera, zwemmen."
Jossie (midden) met moeder en Jeannet.

Josje schoot in de lach. 'Als soeur supérieure dat zou horen. Dan zou ze meteen een vracht nieuwe bidprentjes laten aanrukken voor je zieleheil!'

'Eén prent thuis is genoeg!' Moeders stem klonk niet alleen als een grapje.

Moeder was nooit katholiek geweest. Ze was het pas geworden toen ze naar Curaçao zouden gaan. Vader had in Nederland willen blijven. 'Ga er een paar jaar naartoe. Al doe je het maar voor de kinderen. Ze zullen meer van de wereld zien. Je kunt niet weten wat dat later voor hen betekent. Als je het doet wil ik wel katholiek worden. Vooruit maar!'

En vader, die zeker aan zijn houten knieën had gedacht - van het bidden om haar bekering; en zij hadden putjes in hun vingers van de eindeloze rozenkransen voor hetzelfde doel - vader had toen niet meer terug gekund.

Ruzies thuis konden heel nuttig zijn: je hoorde nog eens wat. Want er was dan wel een prachtig doopfeest geweest, maar feest was er voor moeder al gauw niet meer bij. Dat stak ze niet onder stoelen of banken. Ze zou ook wel niet tegen dat bráve kunnen. Want bij de schietwedstrijden haalde ze een hoger gemiddelde dan alle mannen. Ze reed als een scheermes. En als meisje was ze al aan een laken uit haar raam gezakt, avondschoentjes in haar ceintuur, en had de hele stad op stelten gezet. Zoiets kon je je van je moeder niet voorstellen. Vreemd...

Voor het eerst vergat Josje bijna om opzij te kijken toen ze het krankzinnigengesticht Monte Cristo passeerden. Vingers in het gaas van de hoge hekken, grijnzende gezichten, openhangende monden.

Voor het eerst zwaaide Josje verstrooid in het langsgaan. Arme gekken, je hele leven daar zitten. Maar misschien wisten ze het niet.

inhoudsopgave

naar boven

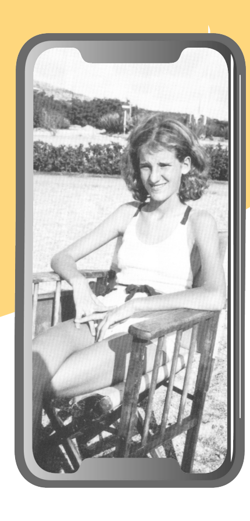

4

Met langzame slagen zwom Josje naar het grote, volle vlot toe. De hele troep van de andere school was er. Andere school, haar school nu ook. Die hadden zeker al vakantie. Dan zou het wel even duren voor ze er naartoe ging. Maar toch, vanaf nu hoorde ze bij hen.

Waarom bleef ze dan aan het trapje bij het vlot hangen? Waarom klom ze niet gewoon naar boven en vertelde het? Omdat ze ineens zo anders leken? Ditty en Minny, Boy, Dick, Gert, Bubi, die helemaal bovenaan in de glijbaan stond, zich met een schreeuw afzette, staande naar beneden gleed en net op het juiste moment - toen het vlot naar voren deinde - dook.

Ze schrok toen hij naast haar bovenkwam. ‘Laten we bidden!’ zei hij spottend. Hij spoot een straal water de lucht in. Bubi kon zoiets: praten met een mond vol water.

‘Spaar me! Daar ben ik nu tenminste van af!’ Ziezo, was dat even goed gevonden om over haar nieuwtje te beginnen.

‘Die ouwe van Gert is anders niet mis!’ Bubi rekte zich omhoog uit het water en keek of Gert het horen kon. Brave Gert, klik-Gert, die alleen niet doodgepest werd omdat zijn vader hoofd van de Isla-school was; omdat de vaders en moeders tegen diens pedagogische tirannie niet op konden, en hun kinderen dus maar in hun eigen sop lieten gaarkoken. Josje had er verhalen over gehoord... Het hele eiland wist bovendien dat Gerts vader de commandant - haar vader - wel vreten kon.

Piscadera Baai.
Links Jossie, zonder badmuts.
Op de achtergrond het grote vlot.

‘Kom, jô, jij vindt er vast iets op. Anders zou je geen Jossie heten!’ Bubi legde zijn grote hand op haar schouder, schudde haar in het water heen en weer, duwde haar hoofd onder, sloeg zijn benen om haar heupen en hield haar zo onder. Ze krabde en beet niet omdat ze het benauwd had, niet omdat ze bang was. Ze had zijn ogen gezien. Ogen van toe-Jossie-wij-samen-jij-en-ik. Het was geen pesterij zoals anders. Zijn handen gingen over haar schouders, naar beneden onder haar badpak. Rustig, adem sparen, niet boven komen. Kijk, zijn borsthaar onder water, net mensenwier.

Aarzelend legde ze haar hand op zijn borst, bewoog haar vingers erover heen en weer. Als in een kramp trok hij haar tegen zich aan. Ze stikte... stikte... laat los... De greep van zijn benen om haar heupen verslapte. Op zijn rug dreef hij boven, tilde haar op zijn lichaam mee naar de oppervlakte. Zijn handen lagen nog op haar rug, de duimen streelden haar huid.

Lucht! Diep haalde ze adem.

‘Jossie!’ Hij glimlachte tegen haar.

Het knijpen in haar hart hield op. ‘Wat denkt hij van me?’ Maar hij had geglimlacht.

Hij had haar niet meteen van zich af geduwd. Hij was niet direct weggezwommen, direct weer ondergedoken, weg van het vlot.

Het vlot... Josje keek omhoog. Een brede grijns van Dick en Boy, die languit op hun buik lagen toe te kijken. Ze moesten Bubi's handen op haar rug ook zien. Ze lag nog steeds op hem. Moest ze nu wegzwemmen? Laat ze doodvallen!

Bubi was ook niet stiekem. Die deed waar hij zin in had, en het was hem een rotzorg wat de mensen ervan zeiden, of ze het zagen.

Maar hoe moest het nu, verder... wat wou Bubi dat ze deed?

Wou hij dat ze zo bleef liggen? Deed hij het erom, om de anderen te laten zien wat hij durfde? Oké, dan deed ze mee.

Wat was er nou helemaal gebeurd? Ze had haar badpak toch aangehouden. En Clara gisteren...

Met een ruk werd ze opzij getrokken, aan haar voeten. Bubi trok haar aan de bandjes van haar badpak zijn kant uit.

Wie? Ze sloeg met haar voeten naar achteren.

Op het vlot lachten Boy en Dick, achter haar zei een stem: ‘Zou jij je niet liever bij meisjes van je leeftijd houden?’

O verdomme, Frank Lang! Ze zou hem...

‘Moet jij nodig zeggen! Over meisjes van je soort nog niet gesproken!’ Bubi had haar losgelaten en stond watertrappend vlak voor Frank Lang.

Wat bedoelde Bubi? Hij had het niet zo-maar gezegd.

Met een forse greep trok Bubi haar naar zich toe, dreef haar de kant van het vlot uit.

Josje kwam uit het water, schudde haar natte haren, kneep haar natte neus uit en peuterde met haar pink in haar oor. Niemand die op haar lette, alleen Boy en Dick draaiden zich om en kropen weer in de kring bij de anderen.

Josje keek om waar Bubi bleef. Hij stond bovenaan het trapje, schopte de hand van Frank Lang, die ook op het vlot wilde, van de bovenste tree af. ‘Dienstklopper!’ gromde hij. ‘Smerige gluurder!’

Josje zag de gespannen spieren in Bubi's lichaam en de opwinding, die ze onder water in hem gevoeld had, trilde onverwacht in haar na.

Eventjes was ze helemaal van de wereld af. Ogen dicht, haar mond open, haar handen grepen in het niets...

‘Hé! Jossie!’ Bubi greep haar hardhandig in haar haar. ‘Er is toch niets? Gebrek aan lucht?’

Had hij het gemerkt? De anderen?

Ze schudde haar hoofd. ‘Je zei tegen hem,’ een hoofdknik naar het trapje, ‘gluurder. En gisteren in het douchehokje, toen jij en Clara... maar ik wist het echt niet.’

Bubi grijnsde. ‘Laat maar zitten. Ik heb me rot gelachen. Ik wou die verwaande Clara alleen maar eens goed op d'r nummer zetten. Als shon Ibi het te weten zou komen!Het kon niet mooier dat jij net binnenviel.’

‘Alsof ik het verraden zou hebben! Wat denk je wel van me?’

‘Vandaag anders dan gisteren! Het is evengoed een vuile streek van Clara om het op jouw nek te schuiven. Heb je op school echt niet verteld dat zij het was?’

Josje schudde haar hoofd. Ongelovig bleef Bubi haar aanstaren. ‘Je bent niet zoals de rest.’

Josjes gezicht verstrakte, stroef keek ze langs hem heen. Daar had je het weer! Zij was niet zoals de anderen! Wat mankeerde er altijd aan haar? Hoe wilden ze dan dat ze was? In het water, daarnet, had ze toen ook anders moeten zijn?

‘Nou, dat heb je dan ontdekt,’ zei ze bits. Ze draaide zich om. Vooruit, het water in.

Bubi greep haar arm, trok haar terug. Ze merkten niet dat de anderen zwegen en hen vragend, gniffelend aankeken, elkaar zachtjes aanporden.

‘Maar dat is een compliment!’

Josje bleef naar de mat op het vlot staren.

‘Bubi heeft het weer op z'n heupen,’ fluisterde Minny tegen Ditty. ‘Moet je die stomme Jos zien. Die vliegt er met open ogen in. En dat krijgen we na de vakantie bij ons op school.’ Ze schoof een stukje op, sloeg met haar vlakke hand op de vrije plek naast haar. ‘Nou kind,’ riep ze naar Josje, ‘als Bubi je een compliment maakt, ben je opgenomen in de harem. Kom zitten! Jammer dat je twee klassen lager dan wij komt straks op school’ Zo, die zat!

Josje keek haar strak aan. Dat serpent!

Bubi, die was gaan zitten, pakte haar zo onverwacht bij haar enkel dat ze een smak gemaakt zou hebben als hij haar niet behendig opgevangen had en naast zich neer had gezet.

‘Mister Universe!’ zei Minny snerend. ‘Wat een training!’

‘Wat een mens al niet doet om in conditie te blijven!’ antwoordde Bubi zogenaamd verstrooid terwijl hij naar het pakje sigaretten in de kring grabbelde. ‘En op jou ben ik uitgetraind!’

Josje kromp in elkaar. Zou hij dat ook over háár zeggen? Volgende week, over een maand? Wanneer? Tegen wie?

Het harde, genadeloze lachen van de anderen was voor haar geluid uit een nieuwe wereld. En het hardst van al lachte Minny. Hoe kon ze? Dát zou zij nooit leren.

Ineens werd ze bang voor de nieuwe school. Wat was de oude veilig geweest.

Het gesprek golfde langs haar heen. Ze zat in de kring, en toch hoorde ze er niet bij. Niemand die wat tegen haar zei, die haar wat vroeg. Ze wisten het allemaal al dat ze van school was en zij, stommerd, had gedacht, dat ze geweldig nieuws had. Maar voor zoiets kinderachtigs hadden ze geen tijd. Bubi ook niet. Kijk, hij ging met zijn vinger over Ditty's badpak. ‘Ik zou zo zeggen: een vijfdemaands buikje. Wie is de gelukkige vader? Biecht eens op bij Bubi!’

Allemaal staarden ze naar Ditty, niemand die er deze keer lachte. Ditty sloeg Bubi's hand weg.

‘Nou?’ vroeg Bubi.

Hulpeloos en ontredderd keek Ditty de kring rond.

‘De heilige geest!’ antwoordde Josje onverwacht. Ze schrok van haar eigen stem en woorden.

Bubi brulde het uit. ‘Leve de Roomse blijheid!’ Hun lachen schalde over de baai.

Nou ja, ik bedoel,’ begon Josje - en ze dacht: Verrek met je hel, waarom kan je die dingen niet gewoon zeggen? - ‘dat met die Heilige Geest heeft me altijd dwars gezeten.’ Ze zag aan een paar gezichten dat ze haar niet volgen konden Gô, die wisten misschien niet eens wat de Heilige Geest was. Die waren niet katholiek.

‘Je weet wel, de engel die komt vertellen dat Maria een kind zal krijgen. Niet van een man, van de Heilige Geest. En dat moet je zo maar geloven. Ik wou er niet aan, toen werd ik de klas weer eens uitgestuurd. Thuis vroeg ik aan m'n vader: “Zou u het geloven als moeder tegen u zei: ”Er is vanmorgen een engel langs geweest en die heeft gezegd dat ik over een tijdje een kind moet krijgen!”” Ik dacht dat m'n vader mijn hoofd van mijn romp zou slaan!’

Bubi liet zich huilend van het lachen achterover vallen en probeerde haar mee te trekken. ‘Heb je voor Bubi één staanplaats in je kerkje?’

Die mop kende ze, maar dan met een bioscoop. Door het gejoel en gelach van de anderen heen, zei ze: ‘Het is geen geintje.’ Bevreemd keek ze op Bubi's gezicht neer. Ze had het serieus gemeend.

Het zuinige stemmetje van brave Gert priemde als een speld in een feestballon. ‘Als je zo bij mijn vader op school begint, nou!’

‘Hou jij je er alsjeblieft buiten, pissebroek,’ verzocht Dick. Bubi scheen die Josje de moeite waard te vinden. En Bubi had een goeie neus, maar was er meer eentje voor de sprint. Je kon nooit weten! Hij knipoogde naar Josje.

Minny had het gezien. Al die tijd hadden haar hersens koortsachtig gewerkt: hoe kon ze Bubi zijn opmerking betaald zetten? Natuurlijk nooit tegen Bubi beginnen. Maar tegen die Josje, dat was twee vliegen in één klap.

‘Die shon Commandaant!’ zei ze echt op z'n Curaçaos.

Shon = aanspreektitel, vroeger voor hoger geplaatsten; tegenwoordig meer als een grapje, b.v. shon dokter, shon pastoor, shon commandant

Verbaasd keek Josje haar aan. Wat moest die toon, voor Minny?

‘Die maar vechten voor de goede zeden op het eiland en dan zal je zo'n dochter hebben! Ja, ja, kinderen, wij mogen van hem niet eens meer zonder badjas van en naar onze badhokjes lopen. Dat is zedeloos.’

‘Doe niet zo achterlijk,’ viel Dick tegen haar uit. ‘Zeker omdat jouw vader toen zo'n stampij gemaakt heeft over die maatregel en meteen het kleinste badbroekje heeft gekocht, wat net op z'n kapstok hangen bleef! Da's vragen om bonje!’

‘Of mijn vader er wat aan doen kan!’ Josje was overeind geveerd van woede. Want zoveel herrie als er bij hen thuis geweest was over die kwestie kon er op het hele eiland niet geweest zijn. Moeder had het op vader verhaald met: ‘Weer zo'n fijne Roomse streek. Jezus hangt in alle kerken bloot te kijk!’

‘Dienst gaat voor het meisje!’ Dat was altijd zijn definitieve antwoord tegen moeder, zoals het tegen haar en Jeannet was: in de dagen van olim.

‘Kan mijn vader het helpen dat de nieuwe gouverneur zo fijn is als gemalen poppenstront? Dat heeft mijn vader zelf zo gezegd, letterlijk. De gouverneur wil niet dat zijn dochter blote mannen in het zwembad te zien krijgt. Vandaar die badjassen. En mijn vader heeft maar te zorgen dat het gebeurt.’

‘Die man komt hier bijna nooit!’

‘Jouw vader is de enige die een bon gekregen heeft, Minny,’ zei Ditty. ‘Voor de rest stoort niemand er zich meer aan.’

‘Alleen mijn vader en moeder. Die zijn de klos, die moeten wel. Daarom komt mijn vader bijna nooit meer zwemmen,’ merkte Josje gelaten op.

Minny keek zuinig. Haar woorden waren verkeerd uitgepakt. Iedereen viel die Josje bij.

Minny stond op, rekte zich uit, en liet haar ogen over de kust gaan, waar de andere badgasten onder parasols aan tafeltjes zaten. ‘Nou, je móeder...’

Allemaal keerden ze hun hoofden naar de kust. Allemaal zagen ze wat Josje zag: moeder - níet in badjas - aan een tafeltje met Frank Lang. Hij had een sigaret aangestoken en stak die in haar mond.

‘Dat hoort zeker ook bij zijn dienst?’ vroeg Minny liefjes.

‘O ja! Iedere ochtend komt hij haar voeten kussen, en 's avonds komt hij ons onderstoppen!’ antwoordde Josje effen. Inwendig kookte ze. Als die meid niet gauw ophield met haar vuile verdachtmakingen! Noemde moeder haar daarom, als ze thuis een grote mond gaf, altijd ‘Islameid’?

‘Moeten jullie echt zo vroeg naar bed?’ wilde Ditty weten.

Nog voor Josje antwoord kon geven, viel Minny in: ‘Veel slaap is het beste schoonheidsmiddel. En shon Commandaant moet ook maar zien hoe hij drie dochters kwijtraakt!’ Bruusk draaide ze zich op haar hielen om, bekeek Josje door haar oogkieren. ‘Vroeg naar bed is goedkoper dan de schoonheidssalon. Maar die meeëters van je krijg je er toch niet mee uit!’

Instinctief ging Josjes hand naar haar gezicht. Nu weg, van het vlot af! Ze zag Bubi aandachtig naar haar kijken, liet haar hand weer zakken, slikte. ‘Je hebt een gastvrije natuur of niet! Eén meeëter meer of minder!’ Ze haalde haar schouders op. Was het onverschillig genoeg geweest?

Bubi kneep even zijn ogen tegen haar dicht: hij zag eruit als een kat, die het geweldig naar zijn zin heeft. Zijn hand trok haar naast zich. ‘Vond je het fijn daarnet?’ vroeg hij zachtjes met zijn mond in haar haar. Ze knikte, keek hem niet aan, want ze was het bijna vergeten. Maar nu kwam het allemaal weer terug. Die Minny kon doodvallen. Wat deed het ertoe? Bubi... alle meisjes vonden het een eer als Bubi alleen maar met je praatte. En dan mocht het hele eiland beweren dat hij geen haar deugde, ze lag hier naast hem. Hij was niet zo'n kinderachtig jongetje als Boy of Dick.

‘Hallo, boys!’ Met een luie hand zwaaide Bubi naar Tom en Gerard, die het vlot opklommen. ‘Waar zaten jullie?’

Ditty veerde op, haar ogen gleden steels over de kring, toen dwaalden ze toevallig -leek het - ook naar Tom. Josje merkte het. Tom en Ditty? Ze zaten in dezelfde klas. Ja, Bubi had gelijk: Ditty was dikker geworden. Het was haar niet opgevallen. Als je elkaar ook bijna elke dag in het zwembad zag! En Ditty's moeder was ook een dikkerd. Of misschien was ze gewoon niet goed. Kijk maar, ze probeerde haar buik in te houden. Dat deed je altijd wanneer je niet goed was en anderen naar je keken. Die hoefden het niet te merken.

Arme Ditty, als het wél zo was?

Kijk Tom. Die deed of hij haar nu pas zag: ‘O, hallo Ditty.’

‘Wat is er voor interessants aan Tom te zien?’ vroeg Bubi aan Josje. ‘Of ruik je geld? Dat is anders nog altijd van zijn pa, en die is een goéje aannemer. Tom wordt zo'n aannemer die rustig een balkon boven een pisbak bouwt.’ Bubi maakte een welvend gebaar boven zijn buik. ‘Nietwaar, Ditty!’

Woedend schopte Tom tegen Bubi's hand. ‘Je kunt ook te ver gaan,’ zei hij.

‘Dat bedoelde ik nu juist. Een mens kan te ver gaan.’ Bubi knikte hem met een gezworen-kameraden blik toe.

‘Weet je waarom ik over tijd ben?’ Tom ging naast Ditty zitten. Tegen Bubi kon toch niemand op, hij kon hem beter afleiden.

‘Zeg niet dat je een kind moet krijgen! Dan ben ik het ook aan mijn slechte naam verplicht,’ riep Bubi huilerig. ‘Ik wil nog van mijn jeugd gemeten voor het te laat is.’

‘Schei nu eens uit, jij,’ verzocht Ditty kribbig. ‘Laat Tom vertellen. Wat is er, Tom?’

‘Als ík later zo kruiperig en vleierig tegen een jongen doe, mogen ze me doodslaan,’ dacht Josje. ‘Moet je Toms gezicht zien: die zit het ook niet lekker.’

‘Erna's moeder belde op, of ik de boeken en schriften, die Erna van me geleend had, meteen wilde komen terughalen. Ik zei dat het geen haast had, dat Erna ze wel mee naar school zou brengen na de vakantie. Maar dat had je gedacht. Het moest op stel en sprong. Goed, ik er naar toe. Maar Erna kreeg ik niet te zien. Haar moeder gaf me het zootje en nu komt het...’ Hij zweeg even, want hij voelde de spanning bij de anderen. Ze luisterden naar hem en niet naar Bubi.

‘Erna vertrekt morgen met de boot naar Holland!’

‘Erna?’

‘Morgen al? Waarom?’

‘Midden in het jaar? Waarom?’

Ze keken elkaar aan.

‘Daar heeft ze ons niks van verteld!’

‘Misschien wist ze het zelf niet eens!’

‘Zeg,’ Bubi kwam overeind, ‘waarom mocht jij haar niet spreken?’

‘Als ik dat wist!’ Tom haalde zijn schouders op.

Boy, die een Curaçaose moeder had, vroeg langs z'n neus weg: ‘Heb je het niet aan iemand bij haar thuis gevraagd? Een van de meiden, of... eh... de chauffeur? Heb je de chauffeur nog gezien?’

‘Niet opgelet. Die chauffeur daar is toch ook een soort butler?’

Boy knikte.

‘Vertel op. Jij weet iets,’ zei Bubi gebiedend.

Josje hoorde de ondertoon: Iemand wist iets wat Bubi niet wist, dat zat hem niet lekker. Gek, je had iemand jaren gezien en je dacht dat je hem kende. Maar je had alleen tegen een buitenkant aangekeken. En dan, binnen een uur wist je meer van hem af dan in jaren.

‘Ik weet niet of het waar is,’ begon Boy voorzichtig. ‘Thuis zeiden ze...’ Boy zweeg. ‘Thuis’ betekende voor hem ook de Curaçaose familie van zijn moeder. Die praatte anders, over andere dingen dan de Hollanders. En als die verwaande lui ook eens pech hadden, werd er in alle Antilliaanse families flink hard om gelachen. Je wist nooit of ze het niet mooier maakten uit wraak. Zijn vader was een Hollander, zijn moeder van Curaçao. De anderen hadden het maar gemakkelijk! Die hoorden of bij de Hollandse óf bij de Curaçaose club.

Josje voelde waarom hij aarzelde. Zouden de anderen het merken? Boy praatte en deed net zo als de meisjes bij haar op school... haar oude school, dat was ook zo. Als hij iets zei, keek hij altijd met van die ogen van vinden-jullie-het-goed-dat-ik-ook-wat-zeg? Stomme Boy! Hij was de knapste van alle jongens. Wist hij dat niet?

‘Ik heb er thuis ook iets over gehoord,’ zei Josje. ‘Maar ik zat toen niet bij jullie op school, daarom was ik het weer vergeten.’

‘Wat heb jij gehoord?’ vroeg Boy over de hoofden van de anderen heen.

‘Het is gelukt,’ dacht Josje. ‘Bubi moet die dingen ook niet zo direct vragen. Het is hier Holland niet.’

‘Het is hun chauffeur, nietwaar?’ vroeg ze aan Boy.

Hij knikte alleen maar. Niets zeggen! Z'n moeder was blij dat ze hier in de besloten club van Piscadera mochten komen. Alleen voor blanken!

‘Of beter: die chauffeur kan er niets aan doen. Hij is al jaren bij de familie, toen Erna nog een klein meisje was. Voor haar en haar broertjes en zusjes was hij altijd geweldig. Wat hij allemaal wist te verzinnen aan spelletjes en zoals hij vertellen kon!’ zei Josje enthousiast.

‘Nu heeft hij zeker één spelletje en één verhaaltje teveel verzonnen?’ vroeg Ditty wraakzuchtig. Ziezo, er werd ook eens over Erna geroddeld!

‘Ik zei toch dat die chauffeur er niets aan doen kan. Het is Erna's schuld. Ze is verliefd op hem geworden.’

‘Tjesses, nee!’ riep Minny geaffecteerd. ‘Wat vreselijk voor haar vader in zijn hoge positie! Waarom heeft die die kerel er niet uitgegooid!’

‘Waarom zou hij? Die man kan er niets aan doen dat Erna het van hem te pakken heeft gekregen!’ Josje was verontwaardigd.

‘O, wat doet dat ertoe! Je stuurt je dochter toch niet weg voor zo'n zwarte kerel. Nu denkt iedereen natuurlijk dat Erna wat uitgespookt heeft!’

Josje sprong gebeten overeind. ‘Jouw vader is misschien dan zo'n rot makamba, die iemand van hier ervoor zou laten boeten, of hij nu onschuldig is of niet. Maar Erna's vader...’ Ze stikte bijna zoveel had ze te zeggen. ‘Ze hebben jou zeker nooit geleerd om je hersens te gebruiken, hè? Als Erna's vader zijn chauffeur had weggestuurd, dan zou Erna hem toch nog tegen kunnen komen. En die man zou nooit meer werk kunnen vinden, want iedereen zou erover kletsen. Heb je er aan gedacht wat het voor Erna betekent? Als je ineens op iemand verliefd wordt? Dat kan je toch zeker niet helpen? Zoiets gebeurt. Dan kunnen ze honderd keer tegen je zeggen dat het fout is, dat het niet mag. Je doet er niets aan. Als je echt van iemand houdt is het vreselijk als er iets met hem gebeurt. En het is nog erger wanneer hij onrechtvaardig behandeld wordt door jouw schuld! Voor Erna is het veel beter dat zij weg gaat. Misschien vergeet ze hem dan. Als je iemand nooit meer ziet...’ Uitgeput zweeg ze. Wat had ze allemaal gezegd?

‘Dat weet je zeker uit van die flut liefdesboekjes, kínd!’ antwoordde Minny kleinerend. ‘Of denk je dat je nu ook mee kan praten, omdat Bubi toevallig een douchehokje binnenliep waar jij in je magere blootje stond?’

‘Van zoiets kan je niet meepraten, daar ben je sprakeloos van!’ merkte Bubi laconiek op.

Iedereen lachte, Minny haalde haar schouders op, liep naar de rand van het vlot en dook.

‘Wat doen jullie nu aan Erna?’ vroeg Josje gespannen. Erna was per slot een klasgenoot van hen.

‘Wat kunnen we doen? Ik denk dat haar ouders niet willen dat ze ons iets vertelt. Dat ik haar daarom niet mocht zien,’ zei Tom.

‘Erna was altijd zo'n stille. Nu je het zegt: ze zat altijd zo braaf thuis. Da's nu wel duidelijk waarom!’ Ditty knikte voldaan.

‘Draaf niet zo door, jij!’ Bubi gaf haar geërgerd een trap tegen haar voet.

‘Draaf jij niet zo door met je vriendinnetjes in de kunuku. Wat zal jouw ouwe juichen als je aan zo'n kind van hier blijft hangen!’

kunuku = het buitengebied, platteland

Josjes mond viel bijna open van verbazing. Dat ging allemaal zo maar waar Boy bij zat, Boy uit hun klas. Goed, op haar oude school was ze in het begin ook stomverbaasd geweest dat het ene bruine meisje het andere bruine uitmaakte voor ‘zwart’ - maar dat deden ze onder elkaar. Zoals je elkaar in Holland uitschold voor ‘melkboerenhondenhaar’. Dat was gewoon schelden en schelden deed geen zeer. Maar dit!

Ze keek naar Boy: die speelde met de ceintuur van zijn badbroekje. Wat moest hij anders?

‘Je wordt geroepen door je moeders dienstklopper!’ zei Ditty.

Josje keerde zich om. Aan de kant stond Frank Lang met zijn handen om zijn mond: ‘Jos, komen!’ Bij het tafeltje wenkte haar moeder.

‘Ik breng je zover thuis.’ Bubi stond op.

Samen doken ze erin en Josje riep nog vlug: ‘Te despues, Boy!’ Hij zou het wel begrijpen. ‘Tot volgende keer!’ Ze wilde hem weer zien en spreken.

‘Laat Ditty maar zwammen,’ begon Bubi toen ze langzaam naar de kant zwommen. ‘Zo'n vuile opmerking over de kunuku...’

‘Kom, Jossie, je gaat me toch niet bekeren met heilige Roomse ijver? Ik ben nu eenmaal een puur slechte!’ Bubi lachte, maar niet van harte zoals anders.

‘Jij? Ik bedoelde jou helemaal niet. Maar het was schunnig tegenover Boy.’

‘Boy?’ Bubi hield in en pakte Josje vast. ‘Boy, hoezo? Ik dacht dat je razend was omdat ík...’

‘Wat gaat dat mij aan wat jij doet? Dat moet jij weten. Ik verbeeld me heus niks, hoor. Morgen vind je weer een ander aardig. Maar Boys moeder...’

‘... die komt toch niet uit de kunuku?’

‘... ze is van het eiland. Je beledigt haar volk. Als je dat maar weet.’

‘Voor haar kunnen de lui in de kunuku doodvallen! Dat is geen stand, no! Wat ben jij een felle, zeg! Net je vader! Die laat iedereen op de bon slingeren, blank en zwart. Die zegt: “Overtreding is overtreding”.’

‘Jos? Komt er nog wat van?’ Aan de kant stond Frank Lang zich te verbijten.

‘Pas maar op dat je houten voetjes geen wortel schieten!’ schreeuwde Bubi vanuit het water. Vlug schoot hij door om Jos in te halen. Ze stond al op de onderste tree van het trapje.

‘Jossie, denk je dat je mee zou mogen naar de film?’

Ze draaide zich om, verbaasd over het aanbod: ‘Waarom niet? Leuk!’

‘Ja maar, met mij! Het Fort zal op zijn grondvesten trillen.’

‘Mijn vader heeft me alle politiegrepen bijgebracht.’ Ze grinnikte om het lange gezicht dat hij trok.

‘Jos! Kom je nou?’ Boven haar torende een kort aangebonden Frank Lang.

‘Dag, Frank,’ zei ze liefjes. Ze zag hem even met zijn gezicht trekken nu ze hem werkelijk bij zijn voornaam noemde. Maar nu kon het, nu was ze niet met hem alleen. En Bubi wist meteen dat mannen, die ouder waren dan hij, zich door haar bij de voornaam lieten noemen.

‘Ga ons maar vast aankondigen,’ riep Bubi achter haar op het trapje. ‘Er gaat een nieuwe schoonmoeder aan de collectie worden toegevoegd! Als ze mij toch niet hadden op het eiland, waar moesten ze dan over kletsen?’

Boven aan het trapje aarzelde Josje. Het liefst was ze nu meteen doorgelopen naar de douche, naar haar badhokje. Wilde Bubi echt mee naar moeder toe? Je wist het nooit bij hem of hij het meende of niet. Als hij nu maar niet zijn arm om haar heen zou slaan. Daar meende hij immers niets van. Hij deed zoiets alleen maar om de suffe troep te ergeren.

‘Vooruit, opschieten. Je moeder heeft lang genoeg gewacht tot je eindelijk kwam!’ ‘Precies negen maanden,’ zei Bubi.

Frank Lang probeerde Bubi opzij te drukken en woof Josje ongeduldig voor zich uit. Maar Bubi pakte Josjes hand, en wild slingerend, alsof ze zes waren, liepen ze naar Josjes moeder toe.

‘Mevrouw,’ zei Bubi - Josje hoorde dat hij dit keer geen spelletje-van-ernst speelde -: ‘één dochter veilig afgeleverd.’

‘Jij bent zeker Bubi?’ Er glommen lichtjes in moeders ogen, zag Josje. Ze vond hem aardig! Of was er iets anders? Tot nu toe had ze hem alleen maar op een afstand gezien, over hem gehoord!

‘Ik wil u alleen even zeggen dat dat hele drama van gisteren niets met Jossie te maken heeft. Het was een ander meisje, dat de schuld op Jossie geschoven heeft. Maar dit koppige kind wil niemand verraden. Ze is een fijne meid!’

‘Laten we dan zorgen dat het fijn blijft!’ Moeder keek recht in Bubi's ogen.

Josje zag dat Bubi niet bewoog, niets zei. Nu dacht hij ook aan straks: zij tegen hem aan onder water, hoe hij klaargekomen was. Klaargekomen, dát was het, dat was het woord. Hoe wist ze het ineens? Ze had het gehoord, vroeger, ze kende het zonder te wéten. Je dacht bij klaarkomen aan huiswerk. Hoe wist je ineens zo'n woord? Niemand vertelde het je. Had Bubi het gedácht? Daarom alleen?

Een beetje medelijdend bekeek ze haar moeder. ‘... zorgen dat het fijn blijft!’ Moeder bedoelde iets anders met ‘fijn blijven’ dan zij bedoelde met ‘fijn blijven’. Dat was: nog eens met Bubi, onder water, overal.

Ineens had ze haast om zich te verkleden. Er was wel geen spiegel in de badhokjes, maar zonder spiegel zou ze ook wel kunnen zien dat haar lichaam veranderd was. Het moest veranderd zijn, dat kon niet anders. Ze voelde het.

‘Héla, wacht eens even!’ Bubi kwam haar achterna. Ze keken elkaar maar heel kort aan en schoten toen allebei in de lach. ‘Als ze eens wist!’ - dat was hun lachen

‘Zeg, Jossie, hoe oud ben jij eigenlijk? Ik bedoel: je moeder ziet er zo jong uit!’ ‘Veertien.’ Ze had geen zin om ‘bijna vijftien’ te zeggen, dat was zo achterlijk. Bubi floot tussen zijn tanden, en waarderend: ‘Nou zeg!’

‘Dat krijg je als je zo lang bent als ik.’

‘Je kunt merken dat je veel aan sport doet. Ze zeggen dat je in het Waterfort meetraint met de mariniers en politie.’

Josje knikte.

‘Anders had je het nooit zo lang onder water uitgehouden. Dan had ik je nog gekraakt!’

Een gevoel van enorme opluchting en eeuwige dankbaarheid overviel Josje. Gelukkig, hij had het niet doodgezwegen. Ze zou er zelf wel uren over willen praten. Maar hoe?

‘Wat staar je me aan?’

‘Je bent zo anders, Bubi. Ik weet niet! Anders dan de mensen zeggen.’

Ze stonden op de splitsing van de cementpaden, die naar de dames- en naar de herenafdeling leidden.

‘Weten maakt niet gelukkig. Dat zie je aan die pokkeschool. Maar één ding moet je wel weten: die Lang is een gluiperd. Je noemt hem bij zijn naam, hè?’

Ze haalde haar schouders op. Zou ze het zeggen? Was Bubi jaloers? ‘Waarom is hij een gluiperd?’

‘Laat maar! Misschien is hij bij jullie anders.’

Bubi wist iets, maar Bubi was geen oud wijf. Gelukkig niet.

Josje keek hem na terwijl hij het pad afliep, aan het eind op zijn handen ging staan, langzaam met zijn voeten naar de grond zakte, overeind veerde, een jongetje, dat toekeek, oppakte, in de lucht gooide, opving, op zijn schouders zette en er mee naar de douche draafde. Voor het douchehokje draaide hij zich om.

Hij had erop gerekend dat ze niet doorgelopen zou zijn.

‘Te mañan!’ riep hij.

te mañan = tot morgen

Tot morgen! Morgen zou hij dus opbellen, of haar halen voor de film.

Ze zwaaide terug met beide armen boven haar hoofd. ‘Te mañan!’ Waarom klonk het zo alsof ze een groot geheim hadden? Veel meer dan wanneer ze ‘Tot morgen’ geroepen hadden. Misschien was het gemakkelijker om zoiets wat je samen had in een andere taal te zeggen.

‘Op die nieuwe school hoef je helemaal niet met Papiamentu aan te komen!’ Verhip, dat was haar moeder. Had ze het gezien?

‘We spreken zo vaak geen Nederlands met elkaar,’ zei Josje terwijl ze haar badhokje binnenschoot. ‘Bubi en de anderen wonen al zo lang hier.’

‘Een aardige jongen. Hij heeft tenminste manieren en komt zich voorstellen. Een keurige jongen!’

Josje deed vlug de deur dicht. Met haar hand voor haar mond stond ze te stikken van de lach: een keurige jongen! Dat was voor Bubi het ergste wat ze van hem zeggen konden. Dát had ze nu wel begrepen.

inhoudsopgave

naar boven

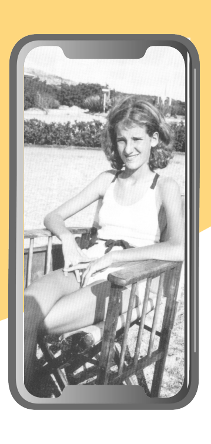

5

Josje werd wakker door het gekrijs van Olfy. Met haar kleine, wit-afstekende kontje stond ze bloot tegen het schot van haar kinderbedje te bonken.

‘De morgenstond heeft goud in de mond!’ Met één oog op een kiertje en één voorzichtig oor luisterde ze naar de ochtendgeluiden. Moeder die nijdig naar beneden, naar Aura, riep of ze het strijkgoed soms opgevréten had?

Een auto, die het Fort binnenreed.

Vader in zijn gezongen ochtendbiecht: ‘O was ik maar dood, die ik lief heb die krijg ik toch nooit!’ Nou ja, als je zo'n stem had kon je ook alleen maar van dat soort liedjes zingen.

Het krijsen van Olfy, nog harder. Jeannet had haar zenuwachtig een pets gegeven. ‘Jij boft maar dat je nog niet naar school hoeft.’ Met een verongelijkt gezicht kleedde Jeannet zich verder aan, maar als een verschrikt konijn schoot ze weg in de garderobe naast hun slaapkamer toen vader ineens binnenliep. Vals fluitend bleef hij bij Josjes bed staan: de reveille - Soldaat sta op, het is reveille, steek je benen buiten je bed.

IJskoud staarde Josje hem aan en trok demonstratief het laken op tot aan haar kin. Verbaasd bleef hij midden in zijn gefluit steken.

Toen gebeurde alles ineens tegelijk. Hij trok haar klamboe open en sleurde haar met laken en al eruit. In één grote stap was hij bij de krijsende Olfy, knelde haar onder zijn arm en stapte dreunend naar de badkamer. Een huilende Jeannet schoot de garderobe uit, de trap af.

‘Vlug, pak jij Olfy!’ Josje werd door haar moeder de slaapkamer door geduwd. In de badkamer was het gekrijs van Olfy plotseling verstomd. Josje zag nog net hoe vader het zusje - haar kleine voetjes tussen de vingers van zijn ene hand -ondersteboven onderdompelde in de grote regenton vol water.

Ze voelde zich verstijven in die plotselinge, angstige stilte. Toen schoot ze op de regenton af. Langzaam haalde vader Olfy op, als een prijsvis aan zijn staart. Water liep in straaltjes uit haar rossige krulletjes. Josje griste een handdoek van het rek om Olfy op te vangen. Waarom bleef ze zo doodstil hangen?

‘Lekker, pappa, nog een keer!’

Josje schoot in een nerveuze lach, en Olfy zou op de granieten douchevloer gevallen zijn als ze haar niet vlug opgevangen had.

Alsof er niets gebeurd was zei moeder in het voorbijgaan naar beneden: ‘Droog haar niet te hard af, ze heeft weer eens rode hond.’

Met een zoet vingertje in haar mond liet Olfy zich afdrogen. Voorzichtig debte Josje wit spul uit een flesje met een watje op de vurige plekken van Olfy's lijf. 't Schaap! Ze verging van de jeuk.

In de slaapkamer trok vader laden open, gooide ze weer dicht. Er viel een stoel om. Olfy haalde haar vinger uit haar mond, en begon aan Josjes hand te trekken. Ze wilde ook naar beneden, veilig bij de anderen, in de keuken bij Aura.

‘Hanna!’ Het daverde door het huis, alles hield even op met ademen. ‘Heb je alles uit de zakken van mijn vuile uniform gehaald?’

Zelfs moeder kwam terug helemaal de trap op voor een antwoord: het was een ijzeren wet in huis dat er niet op een afstand tegen elkaar geschreeuwd mocht worden! Moest hij nodig verordeneren!

‘Ben je weer eens iets kwijt?’

Door de garderobe trok Josje Olfy mee, deed haar vlug een broekje aan. Een dun schortje erover.

‘De sleutels van mijn kast met geheime stukken!’

Josje beduidde Olfy dat ze stil moest zijn. Gespannen luisterde ze. ‘Laat-ie ze niet vinden, alsjeblieft,’ bad ze vurig in de hoop dat alle andere, duizenden, heiligen machtiger zouden zijn dan de brave Antonius-van-de-gevonden-voorwerpen.

Die rotsleuteltjes, die kleine pestsleuteltjes, met een klein gaatje in het eind van de baard. Ze legde een hand over haar gezicht.

‘Ik zal het hele eiland ondersteboven laten keren als ze niet terecht komen! Waar is mijn vuile uniform?’

‘Net opgehaald door de jongen van de wasserij!’

‘Jossie!’ Ongeduldig trok Olfy aan haar hand. Maar Josje merkte het niet. Ze luisterde: naar haar vader die via de diensttelefoon aan het hoofdbureau doorgaf: ‘Onmiddellijk huiszoeking bij de wasserij, al het personeel van de wasserij.’

‘Jesses, Herbert, maak er niet zo'n drama van! Je hebt die dingen natuurlijk op bureau laten liggen!’

‘Nee!’ dacht Josje. ‘Nee, gisteravond had-ie ze nog, hier, thuis. Want toen...’

‘Kom eens hier, in het licht!’ Ze had toen nog zitten nasoezen over Bubi, het zwembad, alles. Maar vader had haar naar de deur bij de patio getrokken, en opgewekt - ze kon hem wurgen zoals hij dan verlekkerd keek - de sleuteltjes uit zijn zak gehaald. ‘Nee, niet doen!’ had ze geprotesteerd en haar handen voor haar gezicht gehouden.

‘Afblijven met je vingers!’ Hij had haar handen weggeslagen, zijn ogen ingesteld zoals hij deed bij de schietoefeningen, en trefzeker het open eind van een sleuteltje op haar gezicht gedrukt, doorgeduwd. ‘Au, u doet me pijn!’

‘Stel je niet aan!’ Met zijn harde nagel had hij de uitgedrukte meeëter opgewipt en onder haar neus gehouden. Kijk eens! De volgende, en nog een volgende. Tranen van pijn waren in haar ogen geschoten. Tranen van woede om wat ze was: een meisje. Zelf zat hij vol met meeëters, ze kon ze vlak voor haar ogen zien zwemmen tussen zijn rimpels en stoppels. Maar dat mocht als je een man was. Een meisje...

En nu waren die pestsleuteltjes zoek.

‘Kom mee!’ Uitgelaten ineens trok ze Olfy tegen zich aan, pakte haar bij haar polsen en slierde haar een paar keer in het rond. Olfy schaterde het uit. Een spelletje. Ze kende er nog een. Veilig aan de hand van Josje, op de gang op weg naar beneden, zong ze met een doordringend, schel stemmetje: ‘Pappa, putjesschepper! Pappa, putjesschepper!’

‘Ssst!’ siste Josje geschrokken. Misschien had hij het niet gehoord.

Maar ze waren nog niet op de derde tree van de trap of ze hoorde hem vloeken. Er brak iets.

‘Naar beneden jullie!’ De angstige stem van moeder.

Josje sleurde Olfy mee, ze struikelde over de pijp van haar pyjamabroek, een oorverdovende klap. De trap brak? Iets in haar rug! Het laatste eind viel ze met Olfy bovenop zich. Ze krabbelde overeind, keek geschrokken naar boven. Dwars in het trapgat hing een deur. De deur van de slaapkamer. Hij had de deur van de slaapkamer eruit gerukt. Hij had hen met een deur gegooid. Ze hadden dood kunnen zijn.

Die deur... ze kon er haar ogen niet vanaf houden. Het kón niet waar zijn. Langzaam gleed haar blik hoger.

Vader hing over de leuning van de overloop, of hij er ieder ogenblik overheen zou slaan. Een grauw gezicht, zijn mond zei iets. Moeder stond met haar arm om hem heen. Er zat een deur tussen hen daarboven en haar beneden. Ze konden niet bij elkaar komen.

Josje merkte niet dat de oppasser Olfy bij haar hand pakte, en op haar hoge stoel aan de ontbijttafel neerzette, een slabbetje voorbond. Pas toen hij terugkwam en langs haar heen de trap opging, zwijgend de deur uit het trapgat wrikte... een stukje hoger, nee, nu schuin, draaien... voorzichtig kantelen... één punt op een tree...

Josje vluchtte de eetkamer in. De doorgang was weer vrij. Hij zou naar beneden komen, maar ze zou zijn gezicht niet kunnen verdragen. Op haar blote voeten sloop ze over de patio de keuken binnen. Tegen het aanrecht stond Aura geleund met beide armen voor haar hoofd gevouwen. Paulina was stom in haar mand met strijkgoed neergezakt. Ze zeiden niets, keken alleen even schuw haar kant op. Er werd verwacht dat ze niets gehoord hadden.

Josjes mond was kurkdroog, maar ze wilde niet naar de gang, gekookt en koud water uit de frigidaire halen. Ze pakte een half lemoentje, dat op de keukentafel lag, en likte eraan. Nu gingen moeder en... en hij de eetkamer binnen. Jeannet zou geen hap meer door haar keel kunnen krijgen. Zou ze weten wát er gebeurd was?

Josje likte aan haar lemoentje, ze keek naar de kakkerlak op de muur. Hij was half bruin, half wit. Hij zou gauw doodgaan, als hij helemaal wit was. Als hij een blanke kakkerlak was geworden zou hij dood zijn.

Ze voelde dat Paulina eerst haar ene voet optilde en er haar eigen slipper aanschoof, toen de andere voet.

‘Jos, naar boven, douchen en aankleden!’ Moeder stak even haar hoofd de keuken in. Ze zag bleek.

Automatisch pakten Aura en Paulina het eerste wat binnen hun bereik lag en deden of ze druk bezig waren.

Josje stapte uit de slippers, glipte over de gang en holde de trap op. Ze gooide de deur van de badkamer achter zich dicht, draaide de sleutel in het slot om. Haar pyjamabroek had ze al laten zakken, ze zat al bijna op de wc toen ze plotseling de grote, dikke spin met zijn harig zwarte lijf opzij van de witte pot zag bewegen. Ze hóórde zijn poten.

Ze bevroor in haar eigen schreeuw. Ze kon er niet meer vanaf, ze kon niet meer van de wc af, ze zat vast.

Nee, nee, nee! Met een ruk schoot ze opzij, liet zich op de granieten vloer vallen en kroop naar de verste hoek, over de richel in de douchebak, gooide haar pyjama uit, draaide de douchekraan open. Haar plas kletterde harder dan het douchewater. Een lauwe, gele warmte spoelde over haar voeten.

Door het gordijn van water loerde ze naar de wc, naar haar baddoek, die er vlakbij hing. Ze bleef met de zeep over haar lichaam boenen, om het uit te stellen, die doek pakken... In een routinegebaar deed ze de extraplekjes: onder haar armen, haar nek, achter haar oren, tussen haar benen. Ze moest niet zoveel water gebruiken, Dechi had al genoeg te pompen. Nog even goed alle zeep eraf. Ze draaide de kraan dicht. Bloed aan haar hand. Wezenloos bleef ze er naar kijken. Hoe kon dat nou? Terwijl ze vlug rekende ging ze nog eens met haar hand tussen haar benen, keek weer. O verdomme, dat ook nog! Ze was niet goed geworden.

Automatisch viste ze met een natte hand de doos tampons uit de badkast. Gelukkig was haar moeder niet zo antiek dat ze haar met zo'n hele textieltroep tussen haar benen het lopen.

Voor ze de tampon inbracht, draaide ze haar rug naar de wc. Die ogen van die spin... Op spitse tenen liep ze naar haar handdoek, schudde die uit. Geen schorpioen, dat was weer meegenomen.

Terwijl ze zich verstrooid afdroogde, kwam er langzaam een gevoel in haar op, dat alles wat er gebeurd was, oploste. Het gevoel dat ze iedere maand had. Een fijn gevoel. Ze wist niet waarom. Een meisjes-gevoel, dat niemand haar kon verbieden, afnemen. Een lome tevredenheid.

Met de handdoek om zich heen gewikkeld bleef ze door de shutterspleten naar buiten staren. Ze had gedacht: O verdomme, ook dat nog! zoals ze iedere maand dacht. En toch was het fijn. Waarom had ze er altijd even de pé over in, zij niet alleen, de andere meisjes ook. Wie had hun dat aangepraat?

Met een diepe rimpel in haar hoofd liep ze naar de deur, draaide de sleutel om. De spin was ze vergeten. Ze zou de blauwe jurk aantrekken. En ze zou met Olfy naar Erna gaan. Erna moest vandaag naar Holland. Olfy speelde vaak met Erna's zusje. Niemand zou er iets achter zoeken.

Gedwee stapte Olfy naast Josje de achterpoort van het Fort uit. Zo nu en dan hield ze in, keek om. Josje merkte niets.

Olfy liet zich als een kleine, rossige kat over haar krullen strijken door Bram van het postkantoor. Josje merkte niets.

Bij het Wilhelminapark legde Olfy haar step even neer om met twee handen voluit over haar rode, pukkelige armen te krabben. Josje merkte toch niets.

In gedachten greep Josje het stuur van de step bij het oversteken naar de Columbusstraat. Heel de weg naar Scharloo, naar Erna, probeerde ze dat ene woord kwijt te raken: sleutels. Want het was teruggekomen.

Voor ze van huis was gegaan waren Aura en Paulina al ondervraagd door een brigadier. Iedere kamer, iedere kast werd onderste boven gekeerd.

Het ging om geheime stukken. Wie de sleutel had, wist meer dan iemand weten mocht. Wát? Was het gevaarlijk? Ze waren gewaarschuwd toen ze op het eiland kwamen: haar moeder hield altijd persoonlijk toezicht op het koken, of kookte zelf. Dat was veiliger, was haar aangeraden.

Twee keer was er een aanslag op vader gepleegd nadat hij een inval in werkkampen van buitenlandse arbeiders had gedaan en partijen wapens had gevonden. Daarna was er in Venezuela een prijs op zijn hoofd gezet. Ze hadden thuis zelf het bericht horen omroepen door radio Caracas.

‘Jossie, Jossie, toe kijk dan!’ Olfy porde haar aan en wees. Op de nieuwe verkeerslichten, die als eerste op het eiland geplaatst waren. Haar vader had nu eenmaal een fiebel voor veilig verkeer, en voor een perfecte brandweer, en voor dierenbescherming, en voor sport - zoals deuren uit hun voegen rukken! Jawel meneer!

Afwezig groette Josje de agenten, die bij de nieuwe verkeerslichten stonden. Ze merkte ineens dat ze Olfy kwijt was. Die had het trucje meteen doorgehad: als het rood was moest je stoppen. Ze was met haar stepje voor de auto's op de rijweg gaan staan. Maar Dofi, de grote Surinaamse hoofdagent, tilde haar met step en al weer op de stoep.

Het licht sprong op groen, de auto's trokken op, de verzamelde mannen en vrouwen bij het kruispunt juichten opgetogen. Hun bruine gezichten glommen vanwege het nieuwe pretje. Josje kon er niet langs. Ze aarzelde, keek uit naar Dofi.

‘Hallo, Dofi, ik wist niet dat je al terug was van vakantie. Hoe was het in Paramaribo? Hoe was je moeder? En je zusters?’

‘Ik heb iets voor je meegebracht,’ zei hij veelbelovend.

Dofi was de fijnste politieman die er was. Josje wist niet waarom. Vroeger had ze vaak in het wachtlokaal gezeten als hij wacht had. Ze hadden over van alles en nog wat gepraat. Nu mocht ze er niet meer komen van vader. Maar Dofi had toch iets voor haar meegebracht.

‘Vanavond breng ik het wel, met de rapporten,’ zei hij zachtjes. Het ging verder niemand aan, zo was het altijd geweest tussen hen. Waar je met Dofi over sprak, sprak je met niemand anders over. Suriname, en de mensen daar. Van Dofi had ze geleerd dat makamba's niets weten van mensen als Dofi. Dofi had dat nooit in ronde woorden gezegd, maar ze had het gehoord dwars door zijn verhalen heen. Makamba's dachten dat Dofi en alle andere Dofi's niets belangrijks te vertellen hebben.

‘Ik heb een mooie vogel meegebracht in een kooi, die hangt nu in mijn kamer,’ vertelde Dofi.

‘Oóh!’ Josje zuchtte opgetogen. Dofi was niet getrouwd, bij de politie moest je de eerste jaren ongetrouwd zijn. Nu had Dofi als hij op zijn kamer kwam tenminste iets wat op hem wachtte.

‘Wil... wil jij hem hebben, Jossie?’

Josje aarzelde, ze aarzelde net een seconde te lang, Dofi zag het aan haar verlangende handen, haar opengesperde, vragende ogen. Hij knikte van je-krijgt-hem.

‘Nee, Dofi, nee, dat mag je niet doen. Hij is van jou!’ Haar stem was uitgeschoten, allebei keken ze schichtig om. Had iemand het gehoord? Dat zij nog steeds Dofi tegen hem zei? Dat hij haar nog steeds Jossie noemde?

Josje slikte iets weg, een klein verdriet als een vogeltje in een kooi dat er niet uit kon. ‘Je weet... mijn vader en zijn dierenbescherming. Een vogel in een kooi, dat mag bij ons thuis niet!’

Dofi knikte bedachtzaam en stapte onverwacht de rijweg op waar een bussie-chauffeur uit zijn bussie was gestapt - terwijl het licht op groen stond en alle auto's achter hem begonnen te toeteren - om op zijn gemak de nieuwe lichten van dichtbij te bekijken. Voorzichtig streek hij met zijn vingers over het glas, liep om de paal heen en vroeg aan de troep op de stoep: ‘Komen er nog meer van die Walthers in de stad?’

‘Walthers, Walthers...’ De nieuw gevonden naam gonsde over het kruispunt, binnen het uur zou hij niet meer uit hun taal, uit de gesprekken op het eiland weg te denken zijn.

De bussie-chauffeur kroop weer in zijn auto met een gezicht dat op denken stond.

‘Schiet nu maar op, jij,’ zei een kort aangebonden Hollandse agent. ‘En als ik je pak terwijl je door rood rijdt!’

‘Wanneer moet ik dan rijden?’

‘Als er geen rood is, begrepen?’

Het licht sprong op rood, de chauffeur uit zijn bussie, met een snelle zwaai gooide hij een steen door het rode licht, dook terug in zijn wagen en scheurde over het kruispunt.

Onder de gillende toejuichingen van het publiek wilde de woedende agent de achtervolging inzetten op zijn motor met bakkie, maar Dofi greep hem bij zijn arm. ‘Ik ken hem, ik zie hem vandaag nog wel. Bedaar, man!’ Er klonk een lachertje in zijn stem.

Grinnikend liep Josje verder met de steppende Olfy naast zich. Eventjes keek ze nog om: haar vader kwam in de verte aan. Arme Dofi. Die zou dat eerste kapotte verkeerslicht moeten verantwoorden!

Olfy was, gewoonte getrouw, om het huis op Scharloo, waar Erna woonde, heengestept. Over de kurá, het kale erf - hobbelde ze naar de patio.

Terwijl de kleine broertjes en zusjes van Erna haar krijsend van plezier meetrokken, aarzelde Josje. Zou Erna op haar kamer zijn? Zoekend keek ze rond, een bruine hand wenkte haar. De yaya van de kinderen. Achter haar aan liep Josje op haar tenen de hoge stoep langs de patio op en schoot Erna's kamer binnen. Er was niemand. De kamer zag er vreemd leeg uit. Geen platen meer aan de muur, geen foto's van filmsterren, geen slippers, geen schoolboeken.

‘Josje!’ Erna vloog haar om haar hals en klemde zich aan haar vast. Even was Josje bang dat ze zou gaan huilen. Verlegen keek ze in Erna's gezicht. Maar Erna had alle tranen gehuild die je in een leven huilen kunt. Haar ogen waren groot en leeg met dikke randen als verdriet-zweren. Was het zo erg geweest? En niemand die het tot gisteren geweten had. Niemand die bij haar geweest was.

Hoeveel tijd had ze nog? Ze moest iets doen. Zo mocht Erna niet weg gaan. Maar wat moest ze zeggen? Er gewoon over beginnen?

Josje trok Erna mee op het bed, met de arm om haar heen bleef ze zitten. Ze krabde haar zachtjes achter in haar nek, dat vond ze vroeger zelf ook zo'n fijn gevoel als Paulina het bij haar deed. ‘Ze sturen je weg, hè? Alleen om Betico!’

Ze hoorde hoe Erna haar adem inhield, toen heel lang uitademde. Ze gooide haar mooie, lange haar naar achteren en haar stem was een nieuwe stem: hard en leeg. Maar in ieder woord dat ze zei zat een knak. ‘Hij kan er niets aan doen. Maar de anderen... nou ja!’ Ze haalde haar schouders op. ‘Maar hoe... waarom denken ze bij je thuis dat het zo is?’

Erna keek haar verbaasd aan. ‘Ik heb het zelf gezegd. Ik... ik moest wel.’ Ineens barstten de woorden, die ze aan niemand kwijt had gekund, als een springvloed los. ‘Het is zo krankzinnig, ik snap het zelf nog niet. Je weet, nee, natuurlijk weet je dat niet, dat wist niemand, ik heb een dagboek. Al zolang. De laatste tijd schreef ik wel eens versjes. Maar het is zo moeilijk in je fantasie. Je moet zoiets voor iemand schrijven. Ik verzon een naam, dat was Betico. Dat schoot me het eerst te binnen. Mijn moeder heeft het dagboek gevonden. Ze geloofde me niet van die verzonnen naam. Ineens wist iedereen weer dat ik vroeger als klein meisje gezegd had, dat ik later met Betico wilde trouwen. En ze wisten ineens allemaal weer dat Betico zelfs als hij vrij was mij met de auto haalde en bracht, telkens als ik ergens naar toe moest.’

‘Is er nooit meer gebeurd?’ vroeg Josje ongelovig.

Erna kreeg een kleur en draaide met haar ene voet rondjes op de houten planken. ‘Zal je het nooit aan iemand vertellen?’

Josje stak haar twee vingers op.

‘O Jos, ik ben zo blij dat ik er eindelijk met iemand over praten kan. De anderen hebben me allemaal in de steek gelaten.’

‘De anderen?’ Josje voelde het langs haar rug tintelen, zoals ze ook wel eens had wanneer haar vader haar een proces verbaal liet lezen ‘dan wist ze wat er op het eiland te koop was’.

Erna stond op, deed de deur op slot en kwam weer zitten.

‘Ik had in de klas gehoord dat Bubi en Tom en nog een paar stiekem naar een tambú zouden gaan, een tijd geleden al.’

‘Een tambú? vroeg Josje om helemaal zeker te zijn. De verboden dans. Vaak had ze, als ze in bed lag, de klanken ervan uit de Punda horen overwaaien. Als het verstomde wist ze dat er een politiepatrouille een inval had gedaan, het vel van de trommel had doorgestoken. Maar lang duurde het nooit, of het begon weer.

‘Godgeklaagd! Ze scheuren elkaar de kleren van het lijf, er wordt gevochten om de wijven en genaaid en dat alles onder een Heilig Hart beeld’ - vaders heilige Roomse verontwaardiging. En Erna zou daarbij...?

‘Maar Bubi en de anderen wilden dat er een paar van ons mee zouden gaan, meisjes. Of nee, eerlijk is eerlijk, ik was wel nieuwsgierig. Ik had er zoveel van gehoord. De jongens moesten er grof voor betalen. Ik wou natuurlijk niet alleen als meisje mee. Het heeft me dagen gekost, toen had ik Ditty eindelijk omgekocht voor een gouden armband van me. Dat zit me nog het meest dwars.’

‘En toen?’

‘We hadden ergens afgesproken, ik ben 's avonds het huis uitgeslopen, de jongens wachtten met een auto. Maar Betico moet me gezien hebben. Toen ik niet thuis kwam na een tijdje is hij me gaan zoeken. Iemand had onze auto gezien.’

‘Hoe was het? Ben je echt bij een tambú geweest?’

‘Het was... ik... ik weet het niet meer. Ik weet alleen nog dat we dansten... dansten en we schreeuwden het refrein. Die stem van de cantadó di tambú, een hele grote, felle vrouw die voorzong, ik dacht dat het zwart van haar gezicht zou afsmelten... we schreeuwden en dansten om elkaar heen, ze trokken aan me, naar alle kanten... en Ditty, ze danste boven op een kistje. Tom begon te gillen en trok aan haar... haar rok scheurde... ze gilde van het lachen en gooide haar bloes uit... die stem van dat mens, die zal ik nooit vergeten... of ze zei, of ze zong: doe het maar, doe het maar.. ik weet niet meer wat ik gedaan heb... maar ineens struikelde ik. Ik zag Ditty liggen, op de grond en Tom op haar... en allemaal dansten ze er in een kring omheen...’

‘Hebben Ditty en Tom? Hebben die het gedaan?’ Ademloos kwam het er bij Jos uit.

‘Ik heb niet gekeken. Ik was ineens... zo nuchter... ik wou weg. Maar ze lachten en schreeuwden naar me, iemand goot rum in mijn mond. Bubi begon aan Tom te sjorren. Maar iemand trok een mes en hield Bubi op een afstand. Plotseling stond Betico binnen, die heeft me naar buiten gesleurd. Ik was zo zat als een aap. Ik heb daar in de kunuku zo ongeveer mijn ingewanden eruit staan kotsen. En Betico maar op me schelden van “jij hoort daar, op Scharloo, en wij hier! Onthou dat. Als je nog één keer alleen weggaat vertel ik het je vader.” Toen we bij huis waren geneerde ik me dood tegenover Betico. En ik was zo dankbaar dat hij gekomen was. Ik wou het goedmaken. Ik gaf hem een kus. Maar ik bleef met mijn arm op de claxon hangen. Nou, toen had je de poppen aan het dansen. Iedereen kwam het huis uit. Ze zagen Betico en mij uit de auto komen. Ik kon niet zeggen waar ik geweest was, Betico wilde me niet verraden. Hij zei, dat ik hoofdpijn had gehad en een eindje had willen rijden. Dat was het dan. Toen zijn ze in mijn kamer gaan snuffelen naar “bewijzen”. Dat was mijn dagboek.’ Ze zweeg, Josje voelde dat ze iets verborgen hield. Iets helemaal van haarzelf.

Erna beet haar tanden in haar onderlip: nee, niet alles vertellen. Niet hoe Betico haar in de auto had vastgehouden, met zijn vingers door haar haar was gegaan en gefluisterd had: ‘Erna, dushi, Erna, ga weg. Er komen moeilijkheden.’ Zelfs in het donker had ze haar witte hand tegen zijn zwarte hand zien afsteken. Hij had alleen maar die twee handen opgetild en er haar naar laten kijken. Op dat moment had ze de claxon geraakt met haar arm. Het was als een sirene geweest wanneer er brand was, of een ongeluk gebeurde.

Met dichte ogen zat ze op bed. Toen Josje voorzichtig haar hand greep, begreep ze niet waarom Erna die zo met een ruk terugtrok.

‘Daarom heb ik maar gezegd dat alles mijn schuld was. Als ze je eenmaal wantrouwen kan je beter weg wezen. Dan kan je toch geen goed meer doen. Dan zoeken ze overal iets achter. En misschien had Betico gelijk: ik word er naartoe getrokken.’ Ze sprong overeind, schreeuwde: ‘Maar daarom hoeven ze me niet met opzet om mijn kop te slaan met “De negerhut van oom Tom!” Zo smerig uitgekiend!’

Er werd op de deur gebonsd. ‘Erna, abri porta! Openmaken, Erna!’

‘Yaya,’ zei Erna over haar schouder tegen Josje. Ze ging naar de deur, draaide de sleutel om.

Achterdochtig stapte Yaya binnen. ‘Je moet haar niet onrustig maken,’ snerpte ze nijdig tegen Josje.

Maar Josje had haar ogen gezien en pakte Yaya's arm, schudde die. ‘Toe nou, Yaya, dat meen je niet!’

Yaya zakte op bed neer, trok Erna aan haar ene zij, Josje aan de andere, en schudde de meisjes zachtjes tegen en van haar schouders. Erna begon te snikken, Josje voelde ook tranen achter haar ogen prikken. Yaya liet haar los en balde een woedende, zwarte vuist naar de bleke Christuskop op Erna's eerste communie-plaat, die nog aan de muur hing. ‘Had Jij het niet gemakkelijker kunnen maken voor je kinderen?’ riep ze in het Papiamentu. ‘Geen antwoord geven, hè, dat kennen we. Kerels! Allemaal hetzelfde! Dat kennen we al jaren.’ Ze veerde overeind, haakte de plaat van de muur en hing hem achterste-voren weer op.

Josje keek naar Erna, door haar tranen heen keek Erna naar Josje. Hun blikken gingen naar de vertoornde Yaya. Erna begon zenuwachtig te lachen, Josje viel in. Geschokt draaide Yaya zich om, schoot toen ook in de lach.

‘Schei uit... hou op!’ gilde Josje. Het lachen schokte in pijnlijke golven door haar heen. Ze voelde de tampon binnen in haar zakken. Tjesses! ‘Schei uit! Schei uit!’

In haar jurkzak grabbelde ze naar haar zakdoek, maar de extra tampon, die ze erin verstopt had, viel op de grond.

Erna raapte hem op, keek er naar, verbaasd, toen vies.

‘Een afscheidscadeautje,’ gierde Josje, ‘om je verdriet te stelpen.’

Yaya griste het uit Erna's hand, draaide hem om en om en hield hem met een onverbiddelijk gezicht omhoog. ‘Weet je moeder dit? Het brengt je op slechte gedachte!’

‘Het is nog lang geen palu cayente!’ zei Josje gniffelend. Ze voelde Yaya bijna overstag gaan, maar met haar laatste restje beheersing gooide die de tampon op bed. Verschrikt schoof Erna een eindje opzij. Door die ene beweging was Josje ineens gekalmeerd. Gek, Erna vond het gewoon om naar een tambú te gaan. Maar zoiets gewoons als een tampon vond ze eng. Zoiets liet je zeker niet zien, daar praatte je niet over! Wat zou Betico gezegd hebben toen ze hem kuste? En Ditty die zo dik geworden was? Kon het, van één keer?

Op het kruispunt bij de Columbusstraat werd een nieuw glas in het verkeerslicht gezet. Er was zo'n oploop dat de politie de mensen op een afstand moest houden.

‘Je vader had erop gerekend. Hij had extra glazen besteld,’ vertelde Dofi terwijl Josje hem passeerde.

Alle agenten hadden hun aandacht bij het publiek op de hoek. Olfy was doorgestept, langzaam slenterde Josje langs de winkels, bekeek étalages. Het gebeurde zo snel, zo plotseling, dat ze met open mond bleef staan, én met een open jurk. Dat wel! Een donkere jongen was haar lachend gepasseerd en had gewoon zijn hand in haar jurk gestoken. Snel deed ze de bovenste knoopjes dicht. Achter haar werd er ineens geschreeuwd. Ze keerde zich om. Een tierende oom Luís hield de jongen vast en riep om een agent. ‘Hij heeft haar aangerand. Die vuile schoft met zijn zwarte poten, hij heeft haar...’

‘Weg!’ dacht Josje. Zo kalm mogelijk liep ze door. ‘Als ik weg ben valt er niks te bewijzen.’ Maar ze had buiten Dofi gerekend. Hij maakte korte metten, zette haar na en beval kortaf: ‘Kom mee!’

‘Waarom?’ vroeg ze onnozel.

Ze zag Dofi twijfelen. Dat was alvast 1-0! Vuile, smerige oom Luís, die zelf nooit zijn tengels thuis kon houden.

De oploop had zich verplaatst van de hoek tot in de straat. Oom Luís sleepte de jongen tot vlak bij haar. ‘Hij is het, hè Jossie? Ik heb het wel gezien. Wees maar niet bang meer. Vertel het maar.’

Om je rot te lachen, om het te besterven!

‘Man, je bent gek!’ hoorde Josje Dofi foeteren.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg ze effen, keek oom Luís strak aan.

‘Niet hier. Naar het bureau!’ besliste Dofi kortaangebonden.

Josje schrok. Als die jongen eenmaal op het bureau zat zouden ze niet rusten voor hij iets bekende. Wat dan ook. Dat kende ze. Ze zag zijn ogen van angst vertrekken. En een minuut tevoren was hij nog een koning van plezier geweest.

‘Je kunt iemand niet zonder aanklacht opbrengen,’ begon ze.

‘Routine-onderzoek!’ Dofi vond blijkbaar één misser per dag - dat kapotte verkeerslicht - al meer dan zijn gevoel voor perfectie verdragen kon.

De andere agenten dreven het publiek uit elkaar. Als een bedrijvig haantje - dat, de wonderen zijn de wereld nog niet uit, ook eens een ei heeft gelegd! - dribbelde oom Luís naast Dofi, die de arrestant bij één arm beethield. Josje liep er niet geïnteresseerd bij op de rijweg, met haar hand op Olfy's schouder.

‘Met mijn eigen ogen heb ik het gezien, agent. Natuurlijk, een meisje zwijgt liever over die zaken.’

‘Gelukkig maar, oom Luís!’ viel Josje ineens venijnig uit.

Oom Luís had het plotseling druk met het verhaal te vertellen aan een vriend, die hen tegemoet kwam. Jos zag haar kans.

‘Dofi, laat die jongen los. Ik zal doodvallen als ik snap wat er aan de hand is. Die smerige oom Luís, die zelf zijn handen niet thuis kan houden. Die denkt zeker dat iedereen zo is!’ Ze had het heel zachtjes gezegd. Tegen Dofi hoefde je niet te schreeuwen. Tegen hem kon je het zeggen.

Ze zag dat hij de jongen losliet. Die bleef verdwaasd staan.

‘Schiet op voor ik me bedenk,’ siste Dofi tegen hem.

De jongen zette het op een lopen.

Pas toen vroeg Dofi: ‘Is het niet waar?’

‘Hij kwam uit een winkel, geloof ik, we botsten tegen elkaar op. Ik liep te suffen. Ik greep me aan hem vast om niet te vallen.’

Nee, ze kon het ook niet aan Dofi vertellen. Ze had iets in zijn ogen zien flikkeren. Iets... zoals Bubi ineens naar haar gekeken had, en Frank.

Waarom, waarom in hemelsnaam? Een paar dagen geleden was er nog niks geweest, en ineens, alles tegelijk leek het wel. Zou het zo doorgaan? Je hele leven?

Haastig duwde ze Olfy voort op haar step.

Waarom had ze het voor die jongen opgenomen? Om het verhaal van Erna?

Misschien.

Omdat hij donker was?

Misschien ook. Ze keek naar de poort van de gevangenis.

Nee, daarom niet.

Maar omdat ze, op dat moment... ze had het prettig gevonden. Ze had willen lachen.

En moest je dan naar buitenuit verontwaardigd doen, de Heilige Maagd uithangen omdat iedereen dat van je verwachtte?

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

6

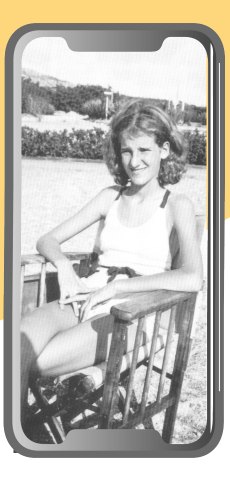

Pas toen het vliegtuig los was van de grond, merkte Josje hoe ze krampachtig haar adem had ingehouden. Daar ging-ie! Op onverwachte dienstreis naar Aruba. Zuchtte ze nu van opluchting dat hij een tijdje weg was? Of van spanning? Je wist het nooit met een vliegtuig.

Achter moeder, Jeannet en Olfy liep ze naar de vliegloods op Hato. Opgewekt familietafereel: vadertje-uitwuiven.

Met haar jurk wreef ze haar kletsnatte middel schoon. Nu even zwemmen. Maar de kust bij Hato met zijn brullende golven tegen de puntrotsen was het speciale plekje voor zelfmoordenaars. Als ze eruit wilden stappen, dan altijd bij Hato. Waarom? Zoiets sprak je niet van te voren met elkaar af, zoals een zeiltocht bijvoorbeeld. Bubi was met Tom en nog een stel met een zeilboot naar Bonaire. Nou ja, nu hoefde ze niet steeds in de buurt van de telefoon te blijven hangen voor het geval hij bellen zou: 'Jos, denk je dat je met mij mee zou mogen naar de film?' Wat had ze toen precies geantwoord? Leuk... en dat over die politiegrepen, die ze kende. Had Bubi daarom niet gebeld?

Ze draaide de woorden in haar herinnering om en om terwijl ze automatisch in de auto stapte, het portier dichtsloeg. 'Denk je dat je mee zou mogen... mee zou mógen...' Dat betekende nog niet dat hij haar mee zou némen!

"Op onverwachte dienstreis naar Aruba. Zuchtte ze nu van opluchting dat hij een tijdje weg was? Of van spanning? Je wist het nooit met een vliegtuig."
(Jossie, 2e van rechts)

Ze staarde uit het raampje naar de mondi, woeste vlakte vol cactus en dorens. Dat was wat er van je overbleef als niemand naar je omkeek. O verdomme, is het nou afgelopen? Bubi lacht zich kapot als hij er achter komt dat hij mij ook te grazen heeft genomen. En als-ie toch nog belt, zeg ik 'nee', al kóópt-ie alle bioscoopstoelen van Roxy of Cinelandia voor me!

'Jossie, huil je?' Olfy kroop op haar schoot, werd teruggeduwd. 'Nee. Iets in mijn oog!' Nadrukkelijk draaide ze het raampje dicht en begon met veel vertoon in haar oog te wrijven. Met het andere oog zag ze hoe moeder via het spiegeltje naar haar keek en - alsof ze nijdig was - haar hoed van haar hoofd rukte, op de achterbank gooide.

Olfy zette hem op, kruiste haar armen voor haar borst, begon plechtig naar rechts en links te knikken. Pas toen ze zoals de bisschop een zegenend gebaar maakte voor het raampje, begreep Josje het.

'Olfy zegent het volk van Curaçao,' legde ze de voorbank uit.

'Sst, ik ben de bioscoop,' riep Olfy verstoord.

Jeannet hing achterstevoren over de bankleuning, gaf Olfy een pets. 'Je mag de bisschop niet nadoen.'

'En jij mag de bisschop geen lel geven!' zei Josje kwaad.

Moeder draaide zich half om. 'Is het nou uit?'

'Varken!' riep Olfy geestdriftig.

De auto schoot naar links, naar rechts, maakte een kwartslag. Toen hij stilstond keken ze elkaar geschrokken, vragend aan. Iedereen was nog heel. Uit een huisje langs de weg schoot een jonge vrouw te voorschijn. Onzeker, afwachtend bleef ze op een afstand staan.

Moeder stapte uit. Iedereen kon een varken doodrijden. Maar als je man commandant was, was dat zelfde onooglijke varken morgen voorpagina nieuws. Ze kénde de journalist, die haar man als dankbaar mikpunt had uitgekozen. Die kwestie van die sleuteltjes was er ook nog.

Josje zag aan haar moeders strakke gezicht dat er iets niet lekker zat. 'Dat varken mankeert niks. Ik heb het zien weglopen, daar!' Toch kwam ze ook de auto uit, Olfy stónd al buiten. Alleen Jeannet bleef zitten en keek van opzij naar het zwarte gezicht van de vrouw, die star was blijven staan.

Olfy had een naakt jongetje ontdekt. Ze schoot op hem af, ging op haar hurken voor hem zitten en staarde met grote ogen naar het zwarte piemeltje onder zijn ronde buik.

'Wa's dat?' vroeg ze en keek om.

'Da's van jongetjes!' Josje had moeite haar gezicht in een effen plooi te houden. Als ze nu lachte zou de vrouw denken dat ze om haar kind lachten.

'Hebben!' Olfy gréép, maar het jongetje had zijn twee handjes in haar krullen gegraven en trok. Ze rolden om, om en om, krijsend, lachend, schreeuwend, door het stof. De jonge vrouw kwam ineens terug in het leven. Ze trok de twee kleintjes uit elkaar en begon de hare af te rammelen. Maar ze had buiten Olfy gerekend. Die bewerkte haar met twee nijdige vuistjes: 'Laat los! Laat los!' Olfy sleurde het jongetje bij zijn moeder vandaan, sloeg haar arm om hem heen en veegde zijn natte wangen schoon. Ze likte aan haar vingers.

'Och, God,' dacht Josje vertederd, 'moet je die twee doedeltjes zien!' Ze onderschepte de glimlach van de jonge vrouw, zelfs haar zwarte kroesvlechtjes -kleine antennes rond haar hoofd - waren lachkronkeltjes. In de stekende zon leek alles plotseling heel hel te worden. Erna en Betico... die zwarte jongen met zijn hand in haar jurk... dát kon niet... alleen de kleintjes... Dit land, het was of het door haar voeten, haar benen in haar hele lijf trok. Een panische angst: wanneer ze terug zouden gaan naar Holland, dan was dit voorbij.

Het had niets geholpen, niks had geholpen, hun verhalen niet van: 'Stap nooit alleen in een busje. Negers, weet je wat ze doen met blanke meisjes alleen in de kunuku?' Niks had geholpen. Niet: 'Ze stinken. Ze stelen. Ze liegen. Ze zijn stom - en jij, daar ben jij te goed voor'. Het busje van de missie in Holland met op de rand: Spaar kwartjes voor de zwartjes. Wat had ze gedacht, toen ze klein was, in Holland? Wat had ze gedacht op de boot op weg naar Curaçao - een paar matrozen die het dek zwabberden 's ochtends vroeg, die hadden gezegd: 'Pas maar op jij met je brutale streken. Vandaag of morgen komt er zo'n grote neger en die pakt je, en weet je wat-ie met je doet? Hij kietelt je dood. Hij kietelt je net zolang tot je stikt van het schreeuwen! Dat doen ze met blanke meisjes zoals jij.'

Een withete woede van onmacht om die smerige, smerige, vuile leugens holde haar uit, zoals je een klokhuis uit een appel boort. En ze hoorde de woorden-in-zich in die holte weerkaatsen: Nú pas, nú pas, nú pas.

Waarom nu pas? Waarom had ze er nooit eerder over nagedacht? Iemand gevraagd: 'Is het waar?' Maar hun antwoord zou net zo geweest zijn als een foto: alles stond erop, alleen je kon niet zien wat de mensen op die foto dachten; je kon de wind niet voelen die om een boom op een foto woei.

O Jesses, daar had je het al! Moeder met haar filmcamera. Weer een 'typisch Curaçaos tafereeltje vastleggen' voor de familie in Holland. Kleine Olfy met een zwart jongetje! Kijk eens hoe eenvoudig we gebleven zijn: Olfy met een zwart vriendje. Dan nog even het krepeerhok waar het zwarte vriendje woonde. Mens, hou je camera recht, anders denken ze in Holland dat die jongens in de kunuku eeuwig zat zijn, ook als ze hun huizen bouwen.

Maar zij paste ervoor. Ze schoot weg naar de auto. Achter haar snorde de camera. 'Moet jij er niet op?' vroeg Jeannet, die met haar benen buiten de auto zat.

'Tut-hola!'

Jeannet keek beledigd, maar had niet anders verwacht. 'Wat zei die vrouw over dat varken?'

'Ze heeft je niet zien zitten!' Op hetzelfde moment had Josje er spijt van. Die dulle Jeannet kon het ook niet helpen. Wist die veel! Je kon het haar ook niet uitleggen. Je kon het niemand uitleggen. Je kon zelfs niet naar die moeder van dat jongetje stappen en er met haar over beginnen. Ze zou vriendelijk grijnzen, maar aan het wit van haar ogen zou je kunnen zien dat ze er geen raad mee wist. Dat ze wou dat het voorbij was, en dat je oprotte.

'Jos? Let jij even op Olfy?'

Jos keek om naar haar moeder, die zonder veel omhaal het huisje binnenstapte. Had ze het niet gedacht? 'Mens, snap het dan toch!' had ze haar na willen schreeuwen. 'Dat doe je in Holland toch ook niet? Eerst iemands hond bijna doodrijden, en dan zomaar bij hem binnenstappen om even zijn huis te filmen voor de familie overzee. Als die vrouw nou een veger pakt en je doodslaat, heeft ze nog gelijk!' Maar die vrouw zou geen veger pakken. Die zou alleen doodgaan van schaamte omdat er rommel was in haar huis, omdat er geen meubels stonden zoals in de huizen van de makamba's. Omdat haar kinderen naakt rondspartelden.

'Je moet 'r deruit gooien. Je moet zeggen: Het is mijn huis. Je kunt het eerst beleefd vragen of je binnen mag,' foeterde Josje.

Maar die vrouw zou alleen star lachen, een aangeleerde lach van dankbaarheid over zoveel eer.

Het was alsof iemand een stok in het razende wiel van Josjes gedachten stak: die vrouw liet het toe. Dat was ook een kant van de zaak.

"Maar die vrouw zou geen veger pakken. Die zou alleen doodgaan van schaamte omdat er rommel was in haar huis, omdat er geen meubels stonden zoals in de huizen van de makamba's. Omdat haar kinderen naakt rondspartelden."
(Shot uit de film die Jossies moeder die dag maakte)

De hele rit naar huis bleef ze ermee bezig: hoe moest je die vrouw leren dat ze 'nee' moest zeggen? Aura, ze zou het Aura vragen. Nee, Paulina was beter. Die durfde meer, die had een eigen soort trots.

Maar toen ze thuis kwamen was Paulina er niet.

'Zeker weer vertrokken naar haar familie,' zei moeder. Ze kende dat langzamerhand. Als ze genoeg verdiend hadden, trokken ze naar hun familie tot hun geld op was, of nog langer. Daarna doken ze weer op.

'Nee,' zei de oppasser, 'het is erg vervelend, mevrouw.' Hij draaide ergens omheen, merkte Josje.

'Is ze ziek? Moet ze een baby krijgen? Ik heb er niks van gezien!'

'Wat zijn dat voor opmerkingen van jou?' Haar moeder probeerde haar de kamer uit te duwen.

'Haar broer is hier geweest met een boodschap. Het is om die huiszoeking.' De oppasser keek hoe zijn woorden aankwamen.

'Huiszoeking?'

'Ja, naar die verdwenen sleuteltjes, mevrouw. Ze zijn ook bij Paulina thuis geweest en bij al haar familie. De broer van die meid kwam zeggen, dat ze zich beledigd voelt. Dat ze geen dief is.'

Josje voelde hoe haar hele huid begon te tintelen. Hier gebeurde iets! Dat gezicht van haar moeder... beledigde majesteit.

'Beledigd? Een meid? Paulina? Dat had ik nooit van haar gedacht, dat ze zo brutaal zou zijn. Nou ja, die broer zal het wel verzonnen hebben.'

De oppasser stak aarzelend zijn hand in zijn broekzak, haalde er een velletje papier uit. Haar moeder vouwde het open, las, las nog een keer, draaide het papiertje om.

'Een brief van Paulina?' vroeg Josje. 'Wat schrijft ze?'

Haar moeder was even afgeleid door haar eigen zorgen: weer een meid weg, hoe kreeg ze zo gauw een ander, die betrouwbaar was. Paulina was betrouwbaar geweest. Ze had nog zo gewaarschuwd. 'Doe het voorzichtig met die huiszoekingen!' Maar alweer: dienst gaat voor het meisje.

Josje trok het velletje papier voorzichtig uit haar handen. In keurig schoolschrift stond er, in het Nederlands zonder één fout: Mijn familie is geen dief. Ik ben geen dief. Ik heb shon commandant gezegd ik heb geen sleutels. Maar de politie is naar ons huis gekomen. Ik kan niet werken voor mensen die mijn woord niet geloven. Paulina.

En onderaan: Ayó, Olfy.

Alleen van Olfy had ze afscheid willen nemen. Van niemand anders. Ook niet van haar.

Met een gevoel van schuld legde Josje de brief op tafel. Toen met die sleuteltjes had ze alleen aan zichzelf gedacht. Niet aan Aura, niet aan Paulina, niet aan de mensen van de wasserij, die allemaal onverwacht politie over de vloer hadden gekregen.

In gedachten bleef ze over het papier op tafel strijken. Ze las nog eens, zag Paulina voor zich terwijl ze het opschreef. Het was of ze over haar schouder meekeek. Verdorie, Paulina had dan maar het gore lef gehad! En alsof het haar eigen triomf gold, liep ze schel fluitend naar buiten, naar de fortmuur.

Paulina had keihard 'nee' gezegd. Ze zou naar Paulina toegaan, vanmiddag, of morgen. Niet om te flemen kom-je-terug. Maar om naar Paulina te kijken, alleen maar te kijken.

Vanaf de fortmuur zag ze Ten Cent Store de Herenstraat inschuiven. Die wist het natuurlijk ook al. Zoiets wisten ze in de stad meteen.

Van Punda dwaalden Josjes ogen naar de overkant, naar Otrobanda, naar haar oude school. Paulina was daar vroeger ook op school geweest. En ze zou wel net zo'n hekel als de andere kinderen gehad hebben aan het moeilijke Nederlands. Maar voor één ding was het goed geweest: ze had anders nooit dat briefje in het Nederlands kunnen schrijven. Een briefje in het Papiamentu zou haar moeder nooit begrepen hebben. Of ze had kunnen doen alsof ze het niet begreep.

Van dat bezoek kwam voorlopig niets. Had haar moeder iets gemerkt van haar leedvermaak? 'Nu Paulina weg is, pak jij maar eens aan. Jij hebt langer vakantie dan Jeannet.'

Daar had je het alweer!

Ze was opgezadeld met een verstelmand. De hele middag priegelen, Olfy bezig houden, baden, in bed stoppen. Niemand, die eens gezellig opbelde. Niemand, die eens gezellig langskwam. Ja, die klier van een oom Luís met een paar bijzondere armbanden. 'Voor jou voor een speciale prijs, Hanna!' had hij gezegd. Die dacht zijn kans schoon te zien nu vader op Aruba zat.

Ze had er natuurlijk tussenuit kunnen knijpen om mee te sporten in het Waterfort. Maar als ze niet goed was voelde ze zich nooit zo safe. En dan, Frank Lang. Alle kans dat ze hem daar tegen het enge lijf zou lopen.

Het was een vreemde avond met moeder alleen in huis. Die had haar draai ook niet. Anders was ze altijd uit met vader. Of ze hadden mensen hier thuis.

Languit op haar buik op het poemavel in de zaal keek Josje naar haar moeder. Hoe die ongedurig door de ruimte liep, hier wat verschikte, daar een stoel anders zette. Toen ze Josjes kant uitkwam, zette die vlug haar boek recht tegen de opgezette poema-kop en las verder.

'Je bederft je ogen. Ga bij het licht zitten.'

'Aan mij is niks meer te bederven,' gromde Josje terug.

Moeder liet het zo, stond stil en liep ineens op de piano af. Josje keek naar haar rug, een smalle rechte rug tegen de zwarte piano. Ze was mooi, zo mooi zou zij nooit worden. Zou ze gaan spelen? Dat was in lang niet gebeurd.

Josje legde haar hoofd op de kop van de poema toen de eerste tonen klonken.

Ze doezelde weg op de muziek. Zo was het goed, zo was het fijn, zo rustig, geen geschreeuw, er hoefde niets, alleen maar liggen en moeder, die ineens niet meer zo veraf was.

Loom keek ze naar een kakkerlak. Doodslaan? Nee, als hij op de volgende plank was. Ze greep vast met haar ene hand achter zich, schoof een slipper van haar voet.

De muziek galmde door het Fort. Moeder begon te zingen. Josje neuriede mee. Zingen was fijn. Maar op school waren het altijd van die brave Maria-liedjes geweest. Als je voor proefwerk-zingen een Maria-liedje koos, kreeg je vaste prik een acht. Om te pesten had zij daarom altijd het Wilhelmus gekozen. En een zes gekregen. Toch had ze vaak solo gezongen in de kerk. In een lijzige matrozenjurk, boven op het koor, met altijd een soeur vlak naast haar, die haar arm beethield uit angst dat ze zelfs dan nog iets zou uithalen.

De kakkerlak schoot de andere kant uit, Josje keek hem na tot in het trapgat van de voorgalerij, en verstijfde. Daar stond iemand! Tegen de muur gedrukt! Hoe lang al? Wie? Haar hart ging tekeer tegen het poemavel als een uitzinnige hondestaart.

Een hand... een hand die de leuning greep, bijna niet te zien, zwart.

Moeder had niets in de gaten. Ze mocht niet schrikken.

Josje liet zich opzij glijden, kroop naar achteren zodat ze vanuit het trapgat niet te zien was. Op haar tenen deed ze de paar stappen naar de ronde, open boog boven de zijkant van de trap en keek.

'Dofi! Ik schrok me lam!' riep ze opgelucht.

Moeder speelde door.

Een verlegen Dofi stapte op zachte voeten de voorgalerij in en bleef staan als een boodschappenjongen die de verkeerde ingang genomen had. Waarom? Hij kwam zo vaak langs de voorgalerij om stukken af te geven.

Hij had wat bij zich. Verdorie, dat was ook zo, een cadeautje voor haar. Dat had hij beloofd.

Moeder speelde door.

Met een eerbiedig gebaar wees Dofi naar de piano en legde een vinger op zijn lippen.

O, was het dat!

Josje gleed zijn kant uit, ging in de vensterbank zitten. De koele avondwind blies tegen haar rug. Nieuwsgierig keek ze naar wat Dofi in zijn ene hand hield. Iets groots in een doek.

Een slotaccoord. Moeder draaide zich om.

'Zo, Dofi!' Het klonk afgemeten, niet zoals anders. Schaamde ze zich omdat hij haar had zien spelen?

Dofi hield zijn hand met het geschenk omhoog. 'Voor Jossie, meegebracht uit Suriname,' zei hij.

Moeder wenkte dat hij de zaal in moest komen, in het licht. Josje liep met hem mee. Vervelend dat moeder erbij was. Ze wist niet waarom, maar het wás vervelend.

Omzichtig wikkelde Dofi de lap af. Een... een kooi, met een vogeltje, dat wild begon te fladderen ineens. Dofi maakte een sussend geluid en hield Josje de kooi voor. Ze had hem aangepakt voor ze het wist. 'Dofi, heb je toch...?'

Hij knikte, straalde.

Ze keek naar het kleine hoopje kleurige veren. Van haar. Iets dat leefde! Waar zou ze het hangen? Haar ogen gleden door de zaal, de kamer ernaast, weer terug naar de zaal, maar werden ineens gevangen door de waarschuwende blik van haar moeder.

Ze voelde hoe haar ene hand zich vastklemde om het hengsel van de kooi. Nee! Ze hield het!

'Ik dacht, je moet geven wat je zelf het liefst vindt,' zei Dofi aanmoedigend.

Josje wist dat ze nu geen 'nee' meer kon zeggen, het niet meer terug kon geven. Dan zou ze hem dodelijk beledigen. Hij wilde het zo en dat was belangrijker dan zijn hele geschenk.

Vanuit haar ene ooghoek zag ze haar moeder aankomen. 'Erg aardig van je, Dofi,' toen tegen haar: 'Maar wat moet jij nu met een vogeltje in een kooi? Je bent Olfy niet. Een meisje van veertien!'

Josje zag Dofi's hoofd met een ruk naar achteren gaan. O God, nee! Moeder had raak geschoten. En Dofi had het gevoeld. Zij was een meisje van veertien. Pas op, Dofi, het is geen kind meer dat je een aardigheidje geven kan. Jij bent hoofdagent Dofi, een... laten we zeggen, een man uit Suriname; en zij is Josje Walther, oudste dochter van de commandant, en een meisje, nu ja, aan háár huid kan je zien dat ze op dit moment een kleur krijgt.

Smekend keek Josje Dofi aan om alles wat ze niet kon zeggen, niet kon doen, om alles wat niet 'mocht'. Dofi keek terug, dwars door haar heen, of hij haar gedachten uit haar hoofd wilde halen. Ze zag zijn ogen zoals ze ze nog nooit eerder gezien had: hard en dik alsof het duizenden ogen over elkaar heen waren. Duizenden ogen van mannen net als Dofi, die niet gewoon mochten zeggen: 'Ik vind je lief en ik geef je het liefste wat ik heb.'

Met de kooi tegen zich aangedrukt bleef Josje Dofi aankijken. Ze zag een spiertje onder in zijn wang trekken.

'Dank je wel, Dofi. Het is het mooiste wat ik heb.'

Hij bleef haar aankijken, met iets afwachtends in zijn ogen. Haar moeder kuchte.

'Alleen, ik heb niets om aan jou te geven, Dofi. Ja toch! Het mooiste wat ik heb!' Ze stak hem de kooi met het vogeltje toe.

En toen lachten Dofi's ogen om hun kleine samenzwering. 'Bo ta nanzi!' mompelde hij terwijl hij de kooi overnam.

'Heet dat vogeltje Nanzi? Leuke naam!' zei moeder, opgelucht.

Josjes stem schoot uit in een hoge lach. Dofi draaide zich abrupt om. Josje zag zijn rug schokken van het ingehouden lachen.

'Is dat zo grappig?' Moeder keek onzeker van de een naar de ander.

'Het is gewoon een gekke naam. Want Nanzi betekent "spin".'

Dofi zei haastig 'goedenavond' en schoof de trap af met zijn kooi.

Josje hing uit het raam. Beneden in het Fort draaide Dofi zich om, schudde zijn vuist tegen haar. Uitbundig wuifde ze naar hem.

'Hang niet zo ver naar buiten. Moet je vallen?' Moeder trok haar aan haar ceintuur terug.

'Die heeft de pest in,' dacht Josje, 'en ze weet het niet eens! "Bo ta nanzi" had Dofi gezegd. Zo slim als de spin uit onze spinverhalen, die altijd een ander te glad af is wanneer hij in het nauw zit.'

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

7

Wie zei dat Paulina thuis was? Dat ze haar binnen zou laten? Waarom was ze niet met de anderen mee gaan zwemmen? Waarom liep ze hier... je rotklimmen... zweten... de donkere gezichten die haar vragend aankeken. Wat deed ze hier tussen die krotten op de berg?

Struikelend klom Josje verder. Ergens in een huisje hadden ze een knetterende ruzie. Vlak boven haar hoofd goot een vrouw een po leeg in de struiken. Josje dook opzij. Ze zag een jonge kerel met een kerozineblik langs hollen. Een paar kleine kinderen kwamen rond haar staan en volgden op een afstandje toen ze verder ging. Ze had niks tegen honden maar die hier rondliepen deden gewoon pijn aan je ogen. Er was één grote bij, de enige die niet zijn longen uit zijn keel blafte. Hij hep op haar af, de kleine kinderen achter haar weken terug. Josje keek de hond vuil aan. Snuffelend stak hij zijn snuit in haar kruis. Smerige pesthond! Met één sprong stond hij hijgend tegen haar op. Ze tilde haar knie op en trapte hem van haar af. Achter haar werd er bulderend gelachen vanuit een huisje, een vrolijke mannenstem. Maar Josje hoorde alleen het grommen van de hond. Loerende berekende hij zijn volgende kans. Ineens - waar vandaan - kreeg hij een steen naar zijn kop. Er stond een man naast haar - die van het lachen. Hij nam er de tijd voor haar van hoofd tot voeten op te nemen.

‘Ik zoek Paulina,’ zei ze.

‘En die hond zoekt jou. Je bent niet bang, zeg!’ Het klonk oprecht.

‘Masha danki!’ Bedanken kan nooit kwaad, vond Josje.

‘Zal ik je wijzen...’ De rest slikte hij in, hij volgde haar blik: naar het zwarte kroeshaar op zijn donkere borst.

‘Ik... eh, ik weet de weg!’ Ze sloeg haar ogen neer.

‘Dat zie ik!’ Hij lachte weer, schallend, dubbelzinnig.

Josje liep door, pas toen ze een paar huisjes verder was durfde ze te grinniken.

Ineens zag ze zichzelf over een paar jaar, terug in Holland. En dat ze dít vertellen zou. Ze zouden sterven tussen hun smetteloze pluche en perzen.

Vlak bij Paulina's huis was een oploop. Paulina's broer, Ray, - ze kende hem wel, hij werkte bij de Olie, zat zeker in de nachtploeg dat hij nu thuis was - schudde een kleine, oude man heen en weer. Waar hadden ze het over? Het ging in het Papiamentu en zo vlug. Josje bleef staan, luisterde.

‘Een vakbond, man. Dat hebben ze in de hele wereld. Shon Doktoor heeft gelijk. Allemaal met elkaar zijn we sterk.’

‘Hebben we werk? Ja! Hebben we eten? Ja! Allemaal komen ze naar onze eilanden, hier is werk. Wat wil je, man?’ zei de kleine ouwe koppig. ‘Politiek, daar komt stront van. Wat wil shon Doktoor, alleen?’

‘Daarom moeten we meedoen met hem!’ riep Paulina's broer vurig. ‘Jij ook! Hij is de eerste, die je niet laat stikken omdat je zwart bent.’

‘Ze doen me niks!’ zei de ouwe zwakjes.

‘Ze!’ dacht Josje. ‘Dat zijn wij!’

‘Nee, ouwe lul, jou doen ze niks! Maar je dochter, wat met je dochter? Durf jij naar de politie gaan? Of je vrouw? Durf je te zeggen: Mijn dochter is verkracht door een kerel van de mariniers? Nee, dat durf je niet!’

‘Ze is geen kind meer. Als zij een kind wil van...’

‘... ze wilde helemaal niet! Sta niet tegen jezelf te liegen!’

‘Omdat ze jou niet wilde!’ De ouwe had bijna geen stem meer om zich te verweren.

‘Zeg dat je het mooi vindt, prachtig. Je dochter straks met een kind van een makamba-officier. En ze wilde het niet, hoor je dat? Wanneer ga je naar de politie?Als jij het niet doet, doe ik het! Dat wil ik wel eens zien.’

De mannen deden allemaal een stapje terug. De broer van Paulina stond ineens alleen midden in de kring.

Josje keek naar zijn opgewonden handen, die machteloos in de lucht grepen. Als dat meisje ouder dan achttien was, en zelf geen aangifte deed, begon hij niets. Zoveel wist ze er wel van. Wist hij dat ook? Moest ze het hem vertellen? Met al die kerels erbij? Maar als hij het niet wist zou hij een figuur slaan straks op het bureau. Ze zouden hem uitlachen. Zoals altijd als er een dergelijke aangifte binnenkwam, zouden ze zeggen: ‘Ja dat verhaaltje kennen we! Geld willen jullie zien, daar is het alleen om begonnen. En die dochters van jullie dat zijn gewoon hoeren.’ Eén keer had ze zo'n scène gehoord beneden in het bureau. Ze had het gezicht gezien van de moeder, die met de aangifte gekomen was. Die had gekeken als een getrapte hond; als iemand die met een zweep over zijn gezicht geslagen wordt terwijl zijn handen vastgebonden zitten. Zij kon het niet eens afweren.

Josje keek de ouwe man na: alsof hij zo regelrecht de rotsige bodem in wilde lopen en er voorgoed in verdwijnen. Een dochter, dat was alles voor een vader. Waarom werden ze anders zo streng bewaakt? Nooit alleen uit, altijd gecontroleerd, of ze nu in een landhuis woonden of in een krot op Fleur de Marie.

En je kon niks, niks verzinnen om tegen die ouwe man te zeggen. Want áls zijn dochter het gewild had? Als ze nu van die marinier hield? Waarom niet? Misschien was Ray alleen maar jaloers! Had hij het alleen gezegd om het de ouwe betaald te zetten, voor schut te zetten.

Met een schok schoot haar hoofd naar voren, om beter te luisteren. Wie had het gezegd? Had ze goed gehoord? Was er een woord in het Papiamento dat erop leek?

Lang!

Ze gooiden wel meer een Nederlands woord door hun Papiamentu.

Lang!

Frank Lang? Een gluiperd, had Bubi gezegd. Hoe wist-ie dat? Alle moeders zeiden dat Bubi zelf een puur slechte was.

Frank Lang, die bij hen de deur platliep, om moeder. Nee, nee!

Het werd rood voor haar ogen. Instinctief liep ze op de mannen af. Ze moest het weten.

Maar ze kreeg geen woord over haar lippen. Onder de blik van Ray kreeg ze er geen woord uit.

‘Wat moet je hier?’ vroeg hij kortaf.

‘Paulina,’ fluisterde ze, schraapte haar keel en rechtte haar rug. Hij moest niet denken dat ze bang voor hem was, voor hem niet voor die hele troep niet. ‘Paulina even goedendag zeggen.’

‘Ze is er niet! En als ze er wel was...’

Josje werd ineens razend. ‘Is het mijn schuld soms van die stomme sleutels?’ Door de spleten van zijn ogen bleef hij haar opnemen. Alsof hij plotseling een besluit genomen had, zei hij: ‘Ik zal vertellen dat je hier was.’

Er was nog zoveel te zeggen. ‘Ik heb iets voor haar meegebracht!’ Ze durfde het hem niet te geven. Als hij het voor haar voeten gooide?

‘Ga je echt naar de politie om aangifte te doen? Dan moet je weten...!’ Maar hij zou zelf wel weten wat hij wilde.

Langzaam liep ze het oneffen pad af naar beneden. Ze voelde hoe de mannen haar nakeken.

Toen ze bijna beneden was hoorde ze voetstappen achter zich. Niet omkijken, gewoon doorlopen.

Hij was het. Hij stak zijn hand op, dat ze moest stilstaan.

‘Wanneer is de commandant terug van Aruba?’ vroeg hij.

Dat wist hij dus ook al. Maar op het eiland wist iedereen altijd alles. Er hoefde niets achter te steken.

‘Ik weet niet precies. Wil je naar hem toegaan over... over dat meisje?’

Hij trok zijn wenkbrauwen op. ‘Dat had je niet moeten horen.’

‘Ik zal er geen woord over verder vertellen,’ beloofde ze.

Hij glimlachte flauwtjes. Natuurlijk, dat had hij ook niet bedoeld. Maar dat was geen verhaal voor vrouwen en meisjes.

Zou ze het nu vragen, op de man af? Hij zou het niet verwachten dat ze dat durfde als meisje.

‘Weet je wel zeker dat het luitenant Lang is geweest? Daar gaat het om.’

‘Ze hebben het er bij Aura thuis uitgeslagen...’ Wat hij verder nog zei, hoorde ze niet. Aura! Hún Aura?

Verbaasd zag hij haar wegrennen. Een vreemd meisje... Wat had Paulina ook weer over haar verteld? Ze kwam in de Punda, ze maakte grapjes met Ten Cent Store. Vroeger klom ze op de daken van het Fort. Ze deed hardlopen en verspringen met de mariniers mee. Díe zouden ze niet zo gemakkelijk te pakken nemen als Aura.

De woede golfde weer in hem omhoog.

Heel in de verte keek Josje even om. Ze zag hem staan, gebogen als een donker vraagteken. Hoog boven hem aan de andere kant van de heuvel het reusachtige, witte Christusbeeld met de wijd gespreide armen als een excuus: Over wat, kan ík het helpen?

Aura stond boven bij de slaapkamer, armen over elkaar, te kijken hoe de timmerman van Openbare Werken de slaapkamerdeur ophing. Josje kwam erbij staan, keek van de een naar de ander. Naar Aura's buik. Weinig aan te zien, of toch...?

‘... ik moet zingen in de kerk,’ zei Aura voor ze naar beneden schoot.

‘Hij heeft zeker gevraagd of ze met hem uitgaat!’ concludeerde Jos. Was Aura nu zoveel knapper dan andere Curaçaose meisjes? Je wist nooit hoe een man dat zag. Of durfde Aura meer? Was het dat? En vertelden mannen dat elkaar over?

Josje ging langzaam de trap af, de keuken in.

‘Ik ben bij Paulina geweest,’ begon ze.

Aura keek haar alleen maar van opzij aan, ging onbewogen door met het uitlekken van de zuurzak.

‘Ze was niet thuis. Wil jij tegen haar zeggen dat ik geweest ben? Want haar broer...?’

Bijna had Aura de doek met zuurzak uit haar handen laten glippen. ‘Broer?’ vroeg ze en liet de doek rusten in het vergiet.

‘Ja, díe broer. Waarom wil je hem niet?’

Met open mond bleef Aura staren.

‘Ik vind Ray wel een knappe jongen. Jij niet?’ Josje gaf niet op.

Afwezig knikte Aura. Bijna kreeg Josje medelijden met haar: Aura zag eruit als een verstard konijn in de koplampen van een auto. Maar ze móest het weten.

Josje ademde langzaam heel lang in, alsof ze een diepe, diepe duik moest nemen. Nú! ‘Of is hij kwaad op je omdat je een kind moet krijgen van luitenant Lang?’

Werktuigelijk knikte Aura, te laat merkte ze wat ze gedaan had. ‘Nee,’ riep ze ineens fel. ‘Nee, het is niet waar!’ Haar ogen vlogen van de ene deur in de keuken naar de andere open deur.

‘Aura!’ Josje pakte haar bij haar schouders. ‘Aura, zo heb ik het niet gemeend. Luister, Aura. De mannen op Fleur de Marie spraken erover. Je moet naar de politie gaan. Je moet het aan mijn vader vertellen. Hoor je?’

Snikkend probeerde Aura los te komen.

‘Waarom wil ik dat ze het vader vertelt?’ dacht Jos. ‘Dan is Frank Lang voortaan onmogelijk. Hij durft hier niet meer te komen.’

Even had ze niet opgelet. Aura was onder haar armen doorgedoken, de gang in gerend, de trap af naar beneden, naar haar eigen kleedhok.

Josje haatte zichzelf op dat moment. Arme Aura.

Nu wist ze nog niets. Het had geen zin gehad.

Of, níets? Als het niet waar was, had Aura niet zo van streek hoeven zijn.

Ze liep naar de kamer, pakte het boek, waarin ze bezig was, en ging languit op de vloer in de zaal liggen. Maar na een paar bladzijden klapte ze het geërgerd dicht. Weer zo'n stom verhaal met allemaal van die keurige meisjes, die zich keurig naar een verloving sloofden met een ín-keurige jongen. En intussen maar ouwehoeren over de hogere zaken des levens. Nooit iets over jongens, die in je bloesje grabbelden; over aangewaaide ooms met hun handen onder je rokken; over het vriendje van je moeder dat een kind maakte bij de meid.

Kwaad sprong ze overeind, trapte het boek de zaal in. Zij stonk er niet in, in die zoete koek.

Met een nijdige vuist sloeg ze in het langsgaan een mier te pletter op haar vaders bureau. De stapel processen-verbaal begon te schuiven. Er gleed een foto uit.

Josje liep om het bureau heen, trok de foto te voorschijn. Ze keek, keek nog eens, tilde de foto op en voelde haar gezicht van afgrijzen verstijven. Dat was een man, zwart, naakt, op de grond half op zijn zij, en die vlekken...? Waar ze haar ene vinger tussen de verbalen had gehouden, sloeg ze de stapel om. Nog meer foto's. Dezelfde man? Dezelfde houding, van een andere kant. Haar ogen vlogen over de bladzijde. Een man, die man, had zichzelf met benzine overgoten en in brand gestoken.

Kokhalzend kromp ze in elkaar. Maar haar ogen zogen zich aan het afzichtelijk beeld vast, zolang tot het was of het begon te bewegen... zijn aangevreten hand... zijn gezicht met gaten... het kleine stompje onder aan zijn buik... hij keerde zich om, keek haar aan op de andere foto met glazige ogen.

Met een klap legde ze de foto's omgekeerd terug op het bureau.

‘... zijn meisje zou er met een ander vandoor zijn gegaan...’ Die zin sprong uit het proces-verbaal omhoog. Langzaam draaide ze de foto's om, keek nog eens. Haar ogen trokken het beeld na, of ze hem voorzichtig aanraakte... het doet geen pijn, stil maar... Hoe is het als je verbrandt? Schreeuw je? Wou je niet terug? En toen kon het niet meer. Kwam er niemand die zei: ‘Niet doen! Niet doen!’?

De foto die Jossie meenam

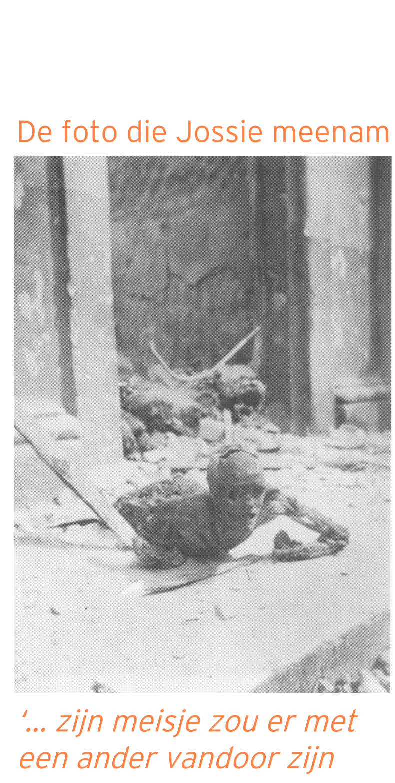

‘... zijn meisje zou er met een ander vandoor zijn gegaan...’ Die zin sprong uit het proces-verbaal omhoog. Langzaam draaide ze de foto's om, keek nog eens. Haar ogen trokken het beeld na, of ze hem voorzichtig aanraakte... het doet geen pijn, stil maar... Hoe is het als je verbrandt? Schreeuw je? Wou je niet terug? En toen kon het niet meer. Kwam er niemand die zei: ‘Niet doen! Niet doen!’?

Ze hield hem in haar handen. Hij lag zo alleen, zo ontzettend alleen, zo vreselijk kapot.

Haar ene hand schoof de andere foto's en het proces-verbaal tussen de stapel papieren, haar andere hand verborg één foto in haar rokzak.

Boven in de slaapkamer stopte ze hem in het sloop van haar kussen. Ze trok haar schoenen, haar bloes en rok uit, knoopte de klamboe los, hing die over haar bed, en kroop erin.

Op haar rug bleef ze naar het plafond staren, naar het luik in het plafond. Het werd een groot filmdoek. Daar liep hij, met een blik kerozine. De mensen, die hem passeerden, zeiden iets tegen hem, maar ze wisten HET niet. Hij liep door tot een plek waar niemand was. Nu trok hij zijn kleren uit. Uit zijn broekzak haalde hij een doosje lucifers. Hij ging liggen, hij pakte het blik... Nee! Nee! Niet doen!

Schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed, vlak boven haar hoofd en de hoek omging.

Dat... Ze kromp in elkaar. Dat was het geluid van iedere avond, het geluid van de nacht.

Ze gooide zich om, verborg haar hoofd onder het kussen.

‘Wat is dat voor een gekkenhuis hier? Aura weg. Jij in je nest!’

Versuft en met slaapvouwen in haar ene wang ging Josje in bed zitten. Ze staarde naar het luik in het plafond. Haar moeder trok de klamboe open. ‘Vooruit, eten, anders ben ik nog te laat.’

Zwijgend, zonder uitleg te geven, kwam Josje uit bed.

‘Ga je eerst douchen, je zweet als een otter!’

Ze pakte schoon ondergoed, een schone jurk. In de andere slaapkamer begon haar moeder zich te verkleden.

Halverwege stokte Josje: het was zo stil in huis.

‘Waar zijn Jeannet en Olfy?’

‘Die zijn met tante Bea meegegaan, ze mochten daar blijven slapen.’ Het klonk gehaast.

‘Gaat u uit?’ Josje keek door de shutters naar buiten, het was al bijna donker. Hoe lang had ze zo in bed gelegen?

‘Ja, bridgen bij Bea.’

Met de badkamerdeur open - die griezelige spin zat er nog steeds - riep ze: ‘Gaat u alleen?’

Ze hoorde het antwoord niet omdat ze de kraan al had opengedraaid. Hè, lekker, het water was niet zo gloeiend heet meer als 's middags.

Pas toen ze zich stond af te drogen, schoot het haar te binnen. ‘Wanneer komt vader terug?’

‘Sta niet zo van een afstand te schreeuwen.’

Ze zag haar moeder bij de gerepareerde slaapkamerdeur staan, de deur heen en weer bewegen: zoals ze kéék.

Onder hun zwijgende maaltijd gluurde Josje zo nu en dan van opzij naar haar. Waar dacht ze aan? Wat ging ze doen? Ging ze echt naar tante Bea, bridgen? Zou Frank Lang er ook zijn?

‘Wat héb jij? Is er iets?’ Moeders stem schoot onverwacht fel uit, haar lange oorbellen bengelden mee.

‘Niks.’ Josje lepelde haar laatste happen zuurzak naar binnen. Ze zag Aura weer staan in de keuken, Ray op Fleur de Marie, de man op die foto... Met een ruk schoof ze haar stoel naar achteren en rende naar de keuken. Eén vinger in haar keel, dieper, al haar eten golfde in de gootsteen.

‘Jij moest maar meteen weer je bed ingaan.’ De stem van haar moeder naast haar. Lam geslagen kwam ze overeind, slofte door de gang, liep zwaar de trap op. Ze bleef uit het open raam van de slaapkamer hangen tot ze haar moeder met de auto het Fort uit hoorde rijden. De zware fortpoort werd dichtgeslagen. De marinier maakte zijn ronde, controleerde een paar deuren. In de kerk werd gezongen, nog altijd Bach. Door de shutters van de achterslaapkamer woeien muziekflarden uit de Punda naar binnen. Nu niet naar het luik boven haar kijken, niet luisteren. Ze zou buiten gaan zitten, op hun zitje op de fortmuur. Kijken naar de stad, naar mensen, naar de auto's, naar schepen, die de haven uitvoeren. Gewoon zitten, niet praten, geen mensen, niks!

Maar ze bleef in het raamkozijn leunen. De adjudant ging het gouvernementshuis in. Daar liep een kat op het dak aan de overkant. Hoe lang was het geleden dat ze op de daken speelde? Zij en Jeannet - maar die durfde bijna nooit - en het zoontje van de vorige gouverneur. Die beroerde mariniers moesten altijd de wacht waarschuwen. Dan werden ze naar beneden geschreeuwd: ‘Eraf jullie. Moet je doodvallen?’ Haar vader, die haar een pak rammel gaf.

Spelen op de daken, dat was ééuwen geleden. Met een klap trok ze de shutters dicht. Als er maar niet teveel muggen waren binnengekomen. Gelukkig had geen ze licht gemaakt.

Op de tast zocht ze haar weg, deed een stap opzij, ze wou niet onder het luik doorlopen... niet stoten tegen het bed. Met haar handen ver voor zich vóelde ze, mat ze het donker.

Licht deed ze niet aan, zo wist ze de weg ook wel. Maar pas buiten op de fortmuur haalde ze bevrijd adem al was er in de smalle wallegang ook niet veel te zien. De wacht was net de andere kant uitgegaan, naar de achterpoort. Kwam hij terug?Voetstappen!

Ze draaide zich om, tuurde de wallegang af.

Ze werd van achteren vastgegrepen, twee armen als tangen klemden zich om haar heen, draaiden haar om, drukten haar tegen de muur, een reuze-hand scheurde haar broekje naar beneden.

Frank Lang!

De sirene van de brug loeide over de stad.

Ze schreeuwde kort, vocht. Ritmisch drukte hij zich in haar, tegen de muur op. Met één hand duwde ze zijn kin naar achteren, zover als ze kracht had. Eén been zette ze schrap, met het andere boorde ze haar schoenhak in zijn voet. Hij kreunde, vloekte. Ineens liet ze zich zakken, veerde schuin overeind, liet zich opzij vallen. Ze sleurde hem mee, maar zijn armen hadden losgelaten. Van zich af trappend kroop ze overeind, trok haar broekje op.

Terwijl ze het trapje naar de patio afliep, sloeg ze haar kleren af. Binnen deed ze de glazen deuren op de schuif. Ze zag hem staan, bovenaan het trapje.

De deur naar de voorgalerij! Die kon niet op slot. Hij zou omlopen!

Het bureau opbellen, vragen of er iemand komen kon? Maar wat moest ze zeggen?Nooit, dát nooit.

Ze keek om zich heen. Waar moest ze naar toe? De provisiekast, dat was het enige. Ze schoot de donkere gang in, trok de sleutel aan de buitenkant van de kast uit het slot, deed de deur open, het licht aan, en sloot zich op.

Ze zag een paar kakkerlakken wegritselen. In de hoek zat een grote spin. Ze drukte zich tegen de muur, bleef naar de spin staren alsof ze hem zo op een afstand zou kunnen houden. Hoe laat zou het zijn? Hoelang voor moeder thuis kwam?

Ze kon de kerkklok niet horen, de poort niet horen openen weer dichtgaan. Pas toen er voetstappen in de gang waren, draaide ze behoedzaam de sleutel om, trok een banaan van de tros, pelde de schil open, stapte etend de gang in.

Haar moeder deinsde terug, lijkbleek, deed een stap naar voren en sloeg haar met haar tasje om haar gezicht. ‘Ben je helemaal betoeterd? Midden in de nacht hier rondspoken!’

‘Hebt u verloren met bridgen?’ Het klonk opzettelijk onverschillig, en net zo onverschillig legde Josje de lege bananeschil over de trapleuning. Toen rende ze naar boven, naar de slaapkamer. In het donker stroopte ze haar broekje over haar benen, stopte het weg onder haar matras.

In bed trok ze het laken over haar hoofd. Het zweet brak haar aan alle kanten uit. Ze wou dat ze erin oploste, dan was ze ineens van alles af.

inhoudsopgave

naar boven

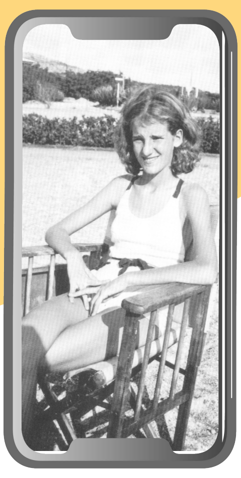

8

Morgen zou ze het vertellen.

Morgen, nee, als vader thuiskwam.

Ze zou zeggen . . . nee, eerst eens kijken, wanneer? Niet als hij net van het vliegveld kwam. 's Avonds? Dan moesten ze meestal uit. Of er was vergadering. Naar het bureau gaan, gewoon laten aandienen, net als de broer van Paulina?

Ze tilde het laken van haar gezicht of om lucht te krijgen.

Moeder moest er ook bij zijn wanneer ze het vertelde. Die moest het horen.

‘Frank Lang heeft me . . Wat? Hoe moest ze het noemen? Ze zag stapels processen-verbaal voor zich. Was het nu ‘aanranden‘? Verkrachten? Ze kon het hem moeilijk zelf gaan vragen!

Stijf kneep ze haar ogen dicht om te zien hoe het precies gegaan was. Maar ze zag alleen vechten, duwen, bijten, krabben, hoe ze viel, niet weg kon komen met die broek om haar knieën.

Was ze bang geweest?

Nee, bang niet. Kwaad, ontzettend kwaad, beledigd. Wat dacht-ie wel, dat ze er zo eentje was? Dat-ie het haar flikken kon? Aura, dat was iets anders.

Ze trok het laken dicht om zich heen, bang dat door het donker heen te zien zou zijn wat ze gedacht had, maar niet had willen denken: 'Aura, dat is iets anders. Met zwarte meisjes gebeurt het zo vaak, omdat ze zwart zijn, omdat ze maar een meid zijn.'

Nee, nu eerlijk blijven! Ze hád dat gedacht, heel eventjes, maar ze hád het gedacht. Nu niet doen alsof het niet zo was.

Het laken gooide ze ineens van zich af, ze kwam overeind en bekeek zichzelf in het binnenvallende licht. Net of het haar lichaam niet meer was, maar het lichaam van een vreemde, die ze niet kende. Wijd spreidde ze haar benen, legde haar hand ertussen, kneep ze weer samen. ‘Vergif,’ dacht ze, ‘geen aanranding, geen verkrachting, maar vergif!’ Want op dat moment waren er gedachten in haar boven gekomen, die ze nooit gehad had. Ze had hem willen doodslaan, doodknijpen. Hij had vergif in haar gespoten: die gedachte over Aura.

Met haar hand gekromd tussen haar benen, haar hoofd ver naar achter op haar kussen gestrekt, vocht ze om terug te komen over de grens van het gebeurde, terug naar de tijd toen het haar nog niet overkomen was. Vergeten, als ze het maar vergeten kon, misschien dat dit hielp. Als niemand je hielp om je een beetje fijn te voelen, als niks mocht, dan had je alleen jezelf maar. Ze vergat het gevecht op de wallegang voor het gevecht tegen de opkomende kramp in haar pols. Daar kwam het, in haar polsen, diep in haar, helemaal, daar. Ze beet op haar lip - stilzijn. Moeder was nog wakker.

Ze bleef niet zolang liggen als anders. Met een resolute ruk trok ze haar klamboe open - dan maar muggen erin - schoot haar slippers aan, deed niet eens moeite zachtjes de trap af te lopen.

‘Wat is er? Waar ga je naar toe?’ Moeders slaperige stem.

‘Drinken!’ Precies zoals ze het zei. Ze pakte de jeneverfles uit de freezer, peuterde de kurk eruit. Had haar verlichte vader haar leren drinken of niet, zij het onder het motto: ‘Ik kan niet eeuwig achter jullie aan blijven rijden, en als meisjes ben je verkocht wanneer de eerste de beste kerel je zat kan voeren.’

Een flinke slok. Ze moest wat wegduwen, het viel niet goed. Nog een slok. Maar met al die beste politiegrepen van 'm had hij er goed naast gezeten. Je wist nooit wanneer het gebeurde, en vooral: wie! Moest je dan de rest van je leven overal op verdacht blijven?

Proost! Nog een slok! Lekker vooruitzicht.

Met de fles in haar hand leunde ze onderuit tegen de frigidaire en boerde. Lodderig staarde ze naar de deur van de servieskast. Zat er weer een rat in de val? Nou, jongen, dan kunnen we elkaar een hand geven.

Waarom... Ineens schoot ze overeind, stootte haar rug tegen de knop achter haar. Waarom was het toen met Bubi, onder water, niet zo rot geweest? Fijn juist.

‘Omdat ik het toen zelf wilde,’ mompelde ze.

‘Om-dat-ik-het-toen-zelf-wil-de!’ herhaalde ze. En Bubi had gevoeld wat ze wilde, hij was niet all the way gegaan.

Ze aarzelde tussen nog een slok nemen, of de fles wegzetten. Nee, ze had niet meer nodig. Ze was eroverheen.

Door het donkere huis klonken flarden uit gesprekken van vroeger, vage stemmen, van haar vader, moeder, ooms en tantes op bezoek.

‘... och wat, verkrachten!’ Haar vader. ‘Als de vent een klap op zijn smoel krijgt van de vrouw, dan heet het ineens verkrachten. Anders is er niets aan de hand.’ Gelach van de anderen.

‘In een huwelijk wordt er meer verkracht dan daarbuiten. Al die vrouwen, die het zich maar laten aanleunen terwille van de lieve vrede!’ Dat was de rechter geweest.

Ze rilde ineens bij het vooruitzicht. Als je het nu later plotseling verschrikkelijk ging vinden, met elkaar naar bed, iedere avond bij elkaar liggen, en je wou weg... Je kon niet weg als je getrouwd was.

Ze staarde naar boven, naar het trapgat. Moeder en vader. Hoe was dat tussen hen? Sliepen ze daarom in aparte bedden? Of omdat het te warm was samen?

Moeder, die altijd maar mooi liep te zijn naar buitenuit. Die alle complimentjes van mannen met een vaag glimlachje afdeed. Alles in huis liep gesmeerd, perfecte organisatie. Maar er werd nooit gelachen. En die keer, boven in de slaapkamer toen ze zich aan het verkleden waren? Zij kwam toevallig net over de gang en zag hoe vader moeder naar zich toetrok. Maar die had haar arm losgetrokken, vader had daarna met deuren gesmeten.

Josje drukte haar hand tegen haar brandende maag. O God, nee, dat niet! Zij later niet zo... als... Of waren haar vader en moeder een uitzondering? Je kon het moeilijk aan je vriendinnen vragen, of aan je vriendjes, of aan de ooms en tantes.

Met een tollend hoofd hees Josje zich aan de leuning de trap op. Ze had 'm mooi om! Maar later... ik zoek het zelf uit... al gaan ze op hun kop staan... ik zal het weten... voor het te laat is...

Nog even een plas doen, licht aan in de badkamer.

Voor ze zich liet zakken zag ze de poten rond het harige spinnelijf trekken. Met koude, kille, woedende ogen bleef ze er naar kijken. Ze kon ook al niet meer bang zijn voor een spin. Haar hand trok de slipper van haar voet en sloeg. Raak! Maar de slipper was alleen maar over het vette lijf geglibberd. De lange, dikke poten krulden om, bijna tot op haar hand. Ze sloeg, sloeg, sloeg, met haar ogen dicht, pakte haar andere slipper, die aan de onderkant nog droog was.

Eén laatste klap. Hij bewoog niet meer.

Wezenloos bleef ze op de zwarte glibbermassa staren terwijl ze haar plas deed.

De kakkerlakken zouden hem morgenochtend al weggesleept hebben, of de mieren.

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

9

Tante Bea kwam iets vroeger dan de andere gasten - het was weer snertdag - en bracht Olfy en Jeannet, en haar dochtertje mee.

Plotseling was het huis weer vol leven. Gedraaf van Olfy, gegiechel van Jeannet en Tina, die allebei pijpekrullen in hun haar gezet hadden die nacht. ‘Met suikerwater,’ vertelde Jeannet aan Josje en stak haar tong uit. Zelfs met die uitgestoken tong zag ze er nog uit als zo'n beeldschone heilige op de bidprentjes, een heilige in de grondverf.

Josje merkte wel dat die twee kleine krengen om haar te judassen naar haar steile haar staarden en haar zo de kast op probeerden te krijgen. Maar ze had nu geen zin om Jeannet af te bekken zoals vroeger. Het was allemaal de moeite niet meer waard. Kinderachtig gedoe. Laatdunkend keek ze hen na terwijl ze met Olfy naar buiten verdwenen.

‘Sta niet zo te rentenieren! Moet ik dan alles zelf doen?’ Moeder duwde haar een blad met bestek in haar hand, draafde weer terug naar de keuken. ‘Aura, beneden komen,’ riep ze naar boven.

Josje hoorde haar onduidelijk orders geven aan de oppasser.

In de voorgalerij hadden de gasten het te druk met elkaar om veel aandacht voor haar te hebben. Ze legde het bestek op het antieke tafeltje. Vanmiddag zou vader terug komen, er was net over opgebeld. Dan zou ze het hem vertellen.

Ze zag Frank Lang aankomen, keek nog eens goed. De brutale hond! Op zijn gezicht... nog eens keek ze, dook toen weg achter de muur. Er zat een enorme haal over zijn wang.

Toen hij de trap opkwam bleef ze hem keihard aankijken. Hij zag haar niet eens!Zo'n schijnheilige fielt! Doen alsof er niets gebeurd was. Nou ja, niet dat hij er over had hoeven te beginnen. Maar toch...

‘Hallo Frank! Welke poes heeft jou eindelijk eens teruggekrabd?’

Hij zette zijn pet af. De schram liep door tot op zijn slaap. ‘O, dat?’ Met zijn vingers ging hij over zijn wang. ‘Die verdomde druifiesboom hierachter. Gisteravond op mijn ronde tegen een tak gelopen.’

Josje hapte naar lucht. Er híng een tak van hun druifjesboom gevaarlijk laag over de wallegang. Er was al vaker over geklaagd door de wachtposten. Dechi had hem moeten afzagen.

‘Josje!’ Ze werd naar de keuken geroepen, voelde de vluchtige, zijdelingse blik van Frank Lang terwijl hij een stoel pakte en ging zitten.

‘Blijf jij even in die soep roeren, spek en worst snijden, op een bordje...’

Josje luisterde al niet meer, maaide met de pollepel door de soep. Moeder de keuken uit, Aura erin met armenvol vuil beddegoed. Ze liet het op de grond ploffen, begon het te sorteren. Ineens nam Josje een duik. Haar broekje, dat ze onder het matras verstopt had! Ze griste het weg, Aura gedroeg zich zo opzettelijk alsof ze het niet gezien had, dat Josje ook geen moeite meer deed om het heimelijk in de afvalbak te gooien.

‘Die kan gemaakt worden,’ zei Aura onduidelijk vanuit haar bukhouding.

‘Die was me toch te klein.’

‘Jeannet kan hem nog aan.’

Zou Aura ineens aangestoken zijn door de zuinigheids-bevliegingen van moeder?

Nee, natuurlijk niet. Ze wilde hem zelf hebben. Dat was zo haar omleidende manier van vragen. Nou, ze mocht hem hebben, zij zou er niet vies van zijn.

Rotzak, denk niet zulke gemene dingen over Aura!

Om het goed te maken, zei ze: ‘Als jij hem hebben wilt... je krijgt dat nieuwe broekje van me, met die bloemetjes erop.’

Niet begrijpend keek Aura haar van onderop aan, kwam langzaam overeind.

‘Heus, ik meen het!’

Het overviel haar, ze kon het niet langer binnenhouden. Zoals Aura naar haar keek!

Aura zou het meteen begrijpen, Aura zou haar geloven.

‘Dat andere...’ ze wees naar de afvalbak, ‘is víes!’ Er ging een rilling van walgen door haar heen. Ze draaide zich om, roerde weer in de soep. Snert, hoe verzonnen ze het!

Aura knikte, heel langzaam.

‘Die slome meid,’ zei moeder altijd, maar er waren zaken waarover Aura bliksemsnel kon nadenken, kon rekenen. Een rekenen dat ze niet bij de soeurs geleerd had: iedere dag trokken de meisjes schoon ondergoed aan. Dat broekje van Jossie zat verstopt onder de matras. Waarom? Gisteravond was er niemand thuis geweest, want de garage was leeg toen zij er langs liep naar de kerk om te zingen.

Na de repetitie was het donker geweest in huis. Buiten de fortpoort was ze blijven praten met vriendinnen en een paar mannen van het koor. Ze had Frank Lang het Fort in zien gaan. Een van de mannen, Frankie was het geweest, had nog een grapje gemaakt toen de wacht het geweer presenteerde: ‘Goeienavond, shon pik-omhoog!’ Ze had net zo hard meegelachen als de anderen. Niemand mocht iets aan haar merken. Er broedde iets. Had Ray hen opgestookt? Daarom was ze blijven staan. De mannen waren, met Frankie voorop, brutaal op de stenen rand naast de wacht gaan zitten.

‘Doe me een lol, en rot op, jullie. Straks krijg ík er moeilijkheden mee,’ had die kortaf gezegd. Maar Frankie was rustig doorgegaan met praten, heel hard praten tegen de anderen. Zij en de andere meisjes waren blijven staan, zitten durfden ze niet, om de marinier; weglopen ook niet om Frankie.

De poort was na een tijdje weer opengegaan, HíJ was naar buiten gekomen. Hij was hen al bijna voorbij toen hij zich omgekeerd had. Wat hij allemaal gezegd had, had ze niet gehoord. Alleen maar die schram op zijn gezicht had ze gezien.

‘Hij had zijn gezicht kapot,’ zei Aura onverwacht en tegen niemand. Met zo'n vaart draaide Josje zich om dat ze met de lepel een kledder soep uit de pan spatte.

Ze bleven elkaar aankijken.

‘Je moet het je mami vertellen,’ fluisterde Aura.

‘Als jij het ook vertelt! Mij geloven ze toch niet!’

Aura maakte een hulpeloos gebaar met haar handen, schudde verschrikt van nee.

‘Omdat het niet waar is? Omdat ze niet durft? Omdat ze haar ook niet geloven?’ dacht Josje.

‘Komt er nog wat van?’ Moeder stoof de keuken binnen, geagiteerd ‘Staan jullie je tijd weer te verkletsen?’ Aura dook in de stapel wasgoed. ‘Bewaar me, soep tegen de muur! Doe jij ooit wel eens iets normaal?’

‘Koño!’ vloekte Josje en slingerde de worst met veel gespetter op een bord.

Aura giechelde, probeerde het in te houden, maar haar stem schoot hoog uit.

Om het helemaal duidelijk te maken voor haar moeder vertaalde Josje: ‘Kut!’

‘Naar je kamer jij! Ik zal het je vader straks vertellen!’

‘Gô, kent-ie dat nog niet?’ zei ze terwijl ze met een snelle beweging langs haar moeder schoot om een klap te ontduiken.

Boven op de slaapkamer keek ze zoekend rond. Geen boek, niks. Ze inspecteerde de kast, er viel een boekje op de grond. Haar catechismus van de oude school. Ze sloeg hem open, het leek zo lang geleden, de soeurs, en de pater met z'n gemêm over Eva-was-toch-de-schuld.

Vraag: Waartoe zijn wij op aarde?

Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor in de hemel te komen.

De hemelse rit. ‘Rit, rit, rit...’ neuriede ze en ging luidkeels over in: ‘Hittepetit, hittepetit, wat heb je aan een kindje waar geen kop op zit?’ - een van vaders lijfdeunen.

Wanneer zou hij thuiskomen? Want hoe dan ook hij zou wel weten wat er verder gebeuren moest.

Josje hoorde hen allemaal wegrijden. Ze ging uit het raam hangen, en hing er nog toen ze haar vader bij het perk midden in het Fort met iemand zag praten. Ze zwaaide, hij zag haar niet.

Naar beneden gaan? Ze zat hier voor straf. Of net doen alsof ze gek was? Ze keek hoever haar vader van huis af was, berekende wanneer hij boven in de galerij kon zijn. Als ze er op datzelfde ogenblik ook was, kon moeder over niets beginnen. Dat durfde ze niet, wist Josje. Die zoutte het altijd op.

Nu!

Josje liep op haar tenen over de bovengang, zachtjes de trap af. Op het moment dat haar vaders hoofd boven aan de trap verscheen, stond zij in de zaal.

Het was net een toneelstuk: vader stokstijf in de voorgalerij, kuchte nadrukkelijk. Frank Lang, bij moeder, die ineens vlak naast háár kwam staan en een haar van haar schouder plukte. Ze sloeg zijn hand weg, hij lachte. Een geknepen, onechte lach.

Moeder die verrast - en verdomd echt verrast - riep: ‘Ben je nu al terug?’

‘Bezwaren?’ vroeg vader met een ondertoontje. Zijn ogen stonden strak, afwezig, of hij ergens anders was.

Josje schoot onverwacht op hem af, viel hem om zijn hals en kuste hem. Het overrompelde hem net zo als haar. Ze voelde dat zijn wang nat was. Of de hare? Hij hield haar even tegen zich aangedrukt, streek achter door haar haar en klopte haar op haar rug, of ze het paard was dat hij regelmatig afreed. Toen legde hij zijn uniformpet op het tafeltje, hij deed er lang over.

‘Dan ga ik maar eens,’ hoorde Josje Frank Lang zeggen. Ze stond nog steeds naar haar vader te kijken. Hij mompelde onduidelijk iets terug op Franks groet.

‘Zo,’ zei moeder opgewekt toen beneden de deur dichtsloeg, ‘dat hebben we weer gehad. Het is niet te doen al dat werk met maar één meid.’

Josje voelde de trap tegen het zere been wel. Het was vaders schuld dat Paulina weg was gegaan.

Moeder begon op te ruimen. ‘En dan heb je van die lui, die niet weg te branden zijn.’ Te opzettelijk keek ze Josjes kant uit. ‘Maar ja, dat krijg je als je dochters groot worden.’

Josjes mond viel open, ze voelde zich op dat moment de dorpsidioot. Maar niet lang. Mens, ben je gek? Ben je nou helemaal krankzinnig? Om het op mij te schuiven!

Met haar handen tot vuisten, nagels diep in haar handpalmen, stond ze haar stille woede op te vreten. Ze slikte om haar stem ergens helemaal uit de diepte op te halen. Maar ze kon er geen geluid uitkrijgen.

Ze zag hoe haar vader haar opnam, naar moeder keek, weer naar haar, met felle, staalharde ogen.

‘Nee,’ riep ze ineens, schril, ‘nee, dat is gelogen! U denkt toch niet, dat ik... die vieze, ouwe vent!’

‘Je moeder liegt niet! Let op je woorden. En je zult moeten leren je mening voor je te houden over onze gasten. Begrepen?’ Hij liep rakelings langs haar heen naar zijn bureau.

‘Vader!’ Ze greep hem bij de mouw van zijn uniform. Helemaal doorweekt van het zweet. ‘Vader, je moet me geloven! Luitenant Lang... jullie weten het niet. Moeder...’ Ze liet haar vaders mouw los, draaide zich om naar moeder, die met een blad vol glaasjes langskwam.

‘Hanna!’ Meer zei vader niet, maar ze bleef staan.

‘Hij heeft met Aura... dat is een tijdje geleden, en Aura durft er niks over te zeggen. Maar ik wel, hoort u? Gisteravond, toen moeder bridgen was, op de wallegang...’

‘Druk je duidelijk uit,’ verzocht vader.

Aan zijn manier van kijken merkte ze dat er iets veranderd was. Ze mocht haar mening zeggen over de gasten! Nu rustig blijven, kalm vertellen. Maar ze had net een paar seconden teveel nodig om haar woorden op een rijtje te zetten.

‘Die kinderen tegenwoordig! Wat die bezielt,’ begon moeder. ‘Het is een soort ziekte. Ze steken elkaar gewoon aan. Eerst Erna en dat geval met hun chauffeur. Romantisch gezwijmel in een dagboek. Om erger te voorkomen hebben ze dat kind naar Holland moeten sturen. Volgende week verdwijnt Ditty - ook zo'n fraai nummer - naar een Amerikaanse kostschool. Ja, ja, kostschool. Het zal er wel eentje zijn met een kraamkliniek als het waar is wat er verteld wordt. En nu moeten ze ineens allemaal de fatale vrouw uithangen. Laten zien wat ze allemaal meegemaakt hebben. Laat me niet lachen!’

Moeder liep door naar de keuken. Josjes ogen volgden haar, toen keek ze haar vader aan, verbijsterd, en weer in de richting van de keuken. Eerst won haar bewondering het van haar verslagenheid. Hoe kon iemand zo komedie spelen! Of, had ze het echt gemeend? Dacht ze er écht zo over? Verbeeldde zij het zich dan allemaal? Dat van gisteravond? Nee, om de dooie dood niet!

Met felle ogen deed ze een stap naar haar vader toe, maar hij maakte een gebiedend gebaar dat ze zwijgen moest.

Geloofde hij moeder? Dat kón niet! Hij moest zo vaak mensen verhoren; hij moest weten wanneer iemand loog en wanneer niet.

Ineens zag ze de verschrikkelijke waarheid: vader zou nooit willen zien, bekennen dat moeder meer gaf om een andere man. Hij zou liever geloven dat die man kwam voor zijn dochter, voor háár. En haar verhaal, dat ze Lang rechtuit een vuilak vond, paste niet in zijn koele overweging. Dus versleet hij dat gemakshalve ook maar voor ongezonde fantasie!

Slap en lamlendig zakte ze in een stoel. Ze merkte niet hoe hij haar opnam, ze zag niet hoe zijn ene hand zich om een houten briefopener klemde, die doormidden brak.

Langzaam drupten de tranen over haar wangen. Met gebogen hoofd probeerde ze ze te verbergen. Alleen omdat ze een meisje was, alleen daarom was het zo gelopen. Ze probeerde haar snikken in te houden. ‘Hou op met dat gegrien!’ zou-ie anders zeggen.

Maar het bleef stil. Tot Jeannet en Olfy lawaaiig de voortrap opkwamen. Vlug boende Josje haar gezicht droog. Jeannet zou denken dat ze gewoon een standje gekregen had. Nou, dat was hier lopende-band werk!

Olfy vloog op vader af; Jeannet bleef even stokken in haar beweging, liep toen met stijve benen naar het bureau.

‘Jos, tafel dekken. En jullie, handen wassen!’ Kortaf kwam moeder haar bevelen uitdelen.

Tafelkleed, borden. Josje liep naar de servieskast in de gang.

Zij was de eerste die op de deur van de binnentrap, de dienstingang, hoorde kloppen.

‘Habri porta!’ riep ze automatisch.

Habri porta! = doe de deur open; kom binnen!

Ze deinsde terug toen de broer van Paulina binnenstapte. Hij bleef niet, zoals de boodschappenjongens, vol ontzag op de drempel staan, maar deed een paar stappen de gang in. Hij had een brief bij zich. Zoekend keek hij rond.

Josje hoorde dat Aura in de keuken, vlak ernaast, rustig doorging met afwassen. Als ze het wist zou ze doodblijven van pure ellende.

‘Is de commandant thuis?’ vroeg Ray.

‘Wat is dat?’ De uitschietende stem van moeder schrikte hem niet af. Hij herhaalde kalm en beslist zijn vraag. Het was of die gedecideerde stem Josje iets terug gaf van haar oude veerkracht. Gespannen bleef ze wachten op wat er volgen zou.

Vader kwam de gang in.

‘Shon Commandant?’ Ray stak vader een gesloten enveloppe toe. In de keuken hielden de afwas-geluiden op.

‘Weet je niet dat je op het bureau moet zijn?’ Vader had het niet onvriendelijk gezegd, eerder moe, doodmoe.

‘Op het bureau zeggen ze altijd dat u geen tijd hebt. Dit moet ú lezen. Alstublieft, shon commandant.’ Hij stak vader de enveloppe toe.

Zuchtend nam vader hem aan, stopte hem in zijn jaszak. ‘In het vervolg naar het bureau, begrepen? Zoals iedereen.’

‘Van wachten wordt een man oud en moe.’ Na die woorden draaide Ray zich om en verdween lenig door de deur, die hij zachtjes achter zich dichttrok.

Alsof ze het niet goed gehoord had bleef moeder naar de gesloten deur kijken. Vader zei niets.

De hele maaltijd zei hij weinig, moeder trouwens ook. Alleen Jeannet en Olfy hadden het druk met elkaar. Een schichtige Aura haalde de vuile borden en schalen weg. Josje wist niet hoe ze haar vragende blik moest beantwoorden.

Maar één ding wist ze wel: straks zou vader die enveloppe openmaken. En zij wist wat daarin zat. Een officiële aanklacht tegen Frank Lang. Nu moest hij háár ook geloven. Hij hoefde zich niet langer groot te houden en te doen alsof Frank Lang -dat misselijk stuk vreten - alleen voor zijn dochter zo vaak kwam. Hij kon nu tegen moeder zeggen: ‘Die vent eruit, die wat met een van onze meiden heeft. Jij mocht hem toch zo graag, hè? Aardige jongen, zo bescheiden, zo keurig gemanierd. Echt uit een goed nest! Ook wat voor zo'n jongen, alleen uitgestuurd naar dit gat. Wat heeft zo'n jongen hier nu? Nou, in ieder geval geen knoop in zijn pik gelegd!’

Josje grinnikte zo onverwacht dat iedereen haar verbaasd aankeek.

‘Valt er iets te lachen?’ vroeg haar vader afgemeten.

Ze schudde haar hoofd. Ze kon toch moeilijk zeggen dat ze die uitdrukking eens van hem afgeluisterd had toen hij een van zijn brigadiers had uitgeveterd?

Ja, zo zou het gaan. Het was voor haar alleen nog maar een kwestie van afwachten. Een paar dagen.

Aura kwam weer binnen met fruit. Terwijl ze de schaal op tafel zette, raakte haar arm even die van Josje. Josje zag het heel duidelijk: bruin, wit.

Zoú vader Aura geloven, de broer van Paulina? Wat zei hij ook altijd weer: ‘Dat gedonderjaag van die meiden beneden met de mariniers!’

Ze voelde zich zoals die ene keer dat ze te diep gedoken had, en net toen ze boven zou komen, iemand haar weer aan haar benen naar beneden getrokken had. Ze zou stikken, stikken.

Hij zou Aura niet geloven. Aura was ook een meisje, daarom.

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

10

Anders probeerde ze zich altijd te drukken, maar die middag was Josje blij met de stomme karweitjes, die ze in huis op moest knappen. Knopen aan een paar jurken zetten, nieuw elastiek in broekjes rijgen. Zwemmen was er niet bij, vanavond zou er thuis bespreking zijn, moeder had geen tijd hen naar Piscadera te brengen.

Zat ze hier nu feitelijk voor straf? Omdat moeder haar niet uit het oog wilde verliezen? Telkens als moeder langs kwam, boog ze haar hoofd diep over haar werk, en floot. Het hing als een dreiging in huis: moeder zou haar vragen stellen. Ja zeker, dat had ze gedacht! Als zij en vader haar niet wilden geloven, zei ze ook geen woord meer. Ze zou zelf wel zien!

Maar wat? Wat?

's Avonds toen ze Olfy gebaad had, in bed gestopt, en in het donkere Fort een paar brieven naar het postkantoor bij de achterpoort bracht, voelde haar hoofd nog als één grote barst van het denken en piekeren.

Slenterend liep ze terug langs de gebouwen, met haar ene hand langs de muren, deuren, zuilen, muren, deuren, zuilen. Vroeger, toen ze nog heel klein was, in Holland, als ze met opaatje wandelde, deed ze het ook. ‘Denk om je schone handschoentjes, schatje!’ Hij was met haar alle hoge stoepen voor de huizen opgeklommen, en weer af. Hij had ook altijd centen in het bos gestrooid wanneer ze niet keek. In het bos groeiden centjes. Wat had ze dat lang geloofd! Al weer iets wat niet waar was. Maar opaatje had het verzonnen om haar een plezier te doen.

Bij de hoofdpoort ontstond ineens tumult. Iemand rammelde aan de deuren.

Josje schoot er op af, achter het kanon naast de poort verborg ze zich. ‘De broer van Paulina?’ vroeg ze zich af.

‘Man, sinds wanneer mag ik mijn beminde niet meer zien? Papieren tonen? Het enige nuttige papier is pleepapier!’

Toen wist ze dat het Bubi was. Bubi was terug van Bonaire. Hij was toch naar haar toe gekomen!

Ze holde naar de poortdeur, stak haar handen uit. Bubi greep ze door de tralies. Hij kneep ze bijna fijn, omdat hij wiebelend op zijn fiets zat te balanceren, maar het voelde heerlijk aan.

‘Geliefde!’ riep hij pathetisch en in één adem: ‘Die klootzak wil me er niet inlaten. Hoe denkt die ouwe van jou dat hij jullie kwijtraakt, als-ie je zo opgesloten houdt?’

Josje wriemelde haar handen los. Wie weet wat hij verder nog ging zeggen. En de meeste mariniers waren ouwe wijven.

‘Mag ik er even uit?’ vroeg ze. Ze hoorde zelf niet hoe bevelend haar vraag klonk.

Tergend langzaam deed de wachtpost de ene deur open, duwde Bubi opzij. Josje keek naar de bukkende nek, boven de uniformkraag zat een verband. Steenpuisten. Nogal lekker op die plek! Ze kon geen medelijden voelen, zoals anders. Steenpuisten was geen lolletje. Maar Bubi had gelijk: hij en de andere mariniers hielden haar hier opgesloten.

Samen liepen ze naar de havenkant. Josje ging op de bagagedrager zitten, terwijl Bubi de fiets tegenhield.

‘Hoe heb jij het gehad?’ vroeg hij.

‘Gewoon!’ Gek, ze had bijna geen stem. Al die dagen had ze alleen maar tegen zichzelf gesproken. Ze schraapte haar keel.

‘Heb je me niet gemist?’

‘O, maar het was een veilig gevoel!’ Nee, dat had ze nu net niet willen zeggen. Stommerd.

Maar Bubi lachte. Met één hand pakte hij een pakje sigaretten, liet een sigaret in zijn mond glijden en wees op het borstzakje in zijn shirt. Josje dook er met aarzelende vingers in, viste er een pakje lucifers uit op en gaf hem vuur. Hij deed een diepe trek, en stak de sigaret toen in haar mond.

Een kleinigheid, in het zwembad deden ze het allemaal. Maar haar gebeurde het voor de eerste keer. Ze deed nog een trek, stak de sigaret weer tussen Bubi's lippen.

Samen rookten ze de sigaret op.

‘Bonaire was machtig. Je hebt wat gemist. Maar ja!’ Eén hoofdknik van hem in de richting van het afgesloten fort was voldoende. Ze begreep het. Bubi kon meisjes genoeg krijgen. Waarom zou hij extra moeite doen, en dat voor háár?

‘Je bent zo stil. Is er wat?’

Ze schudde haar hoofd. Haar stem moest nog steeds wennen.

‘Denk je dat je mee mag naar de film?’

Gelaten haalde ze haar schouders op. ‘Er is een bespreking thuis, ik kan het nu niet vragen. Als je opgebeld had, vanmiddag...’

‘Ik doe altijd zoals het in mijn hoofd opkomt. Vaste afspraken, het stomste wat je doen kunt. Vooruit, ga gewoon mee. Over een paar uur ben je weer thuis.’ Hij wipte de peuk op zijn duim in het water. ‘Ze missen je niet eens.’

‘Gelijk heb je. Je mag nooit meer raden!’ Het klonk wrang.

Met een ruk keerde hij zijn gezicht naar haar toe, bleef haar onderzoekend aankijken. Wat zag hij? Ze liet haar ogen langs hem wegglijden.

‘Ga mee. We gaan het vragen!’

Het had geen zin tegen te sputteren, merkte ze. Hij moest het dan zelf maar weten.

Als hij per se in zijn hemd gezet wilde worden. Maar morgen zou het hele eiland het weten. Uit wraak zou Bubi het natuurlijk aan de anderen vertellen.

‘Die ouwe van Jos, een eerste klas secreet. Knoop het in je oren, boys, Jos is te goed voor onze lage lusten!’ Ook zo'n uitdrukking van hem.

Ze pakte hem ineens met beide handen bij zijn arm, om hem tegen te houden, maar hij zeulde haar zonder pardon mee tot aan de poort. De marinier bleef strak voor zich uit staan staren of ze lucht waren. Toen merkte Josje dat die hele grote mond van Bubi ook maar vertoning was, want hij zei niet: ‘We willen er in. Doe de poort eens open.’
Bliksemsnel ging ze de mogelijkheden na: als Bubi de poort niet in kwam, zouden de andere jongens nooit horen dat zij niet mee gemogen had naar de film.

Als Bubi wel meeging naar huis - en Bubi kon gek genoeg doen! Als het moest zou ze er hem om smeken, en het later wel uitleggen - als hij mee naar binnen ging, dan zou vader denken dat er iets tussen Bubi en haar was. Dat het dus gelogen was van moeder over Frank Lang en haar.

Mocht ze dat doen tegenover Bubi? Nou ja, die kon wel tegen een stootje. Die deed ook niet zo teerhartig tegenover zijn vriendinnetjes!

‘Mogen we erin?’ vroeg Josje poeslief aan de wacht.

Toen de deur van de poort achter hen dichtviel, haalde ze diep adem. Helemaal op haar gemak voelde ze zich niet. Bubi legde zijn hand over de hare, die op het fietszadel rustte. ‘Knijp je 'm zo voor die ouwe van je? Ben je gek? Je moet de dingen gewoon doen! Moet je eens zien!’

Hij gooide zijn fiets tegen een pilaar onder de galerij. Zachtjes had Josje de deur opengedaan. Ze stond al op de derde tree in het donker toen Bubi achter haar opdook. Vlak boven hun hoofden klonken zware stemmen in de zaal. Josje draaide zich om. Bubi stond in een gespannen luisterhouding, trok langzaam de deur achter zich dicht om het geluid van de brugsirene buiten te sluiten.

Josje zette haar oren ook op luisteren, maar haar ogen bleven bij Bubi. Hij was haar helemaal vergeten. Nee, toch niet. Hij trok haar naar omlaag op een tree, kwam naast haar zitten. Maar zijn arm om haar middel was een verstrooide arm.

‘Deze zaken moeten voorlopig uit de pers blijven.’ Haar vaders stem. Gemompel van de anderen. ‘Een kerel die zichzelf verbrandt; een vent die eerst zijn vriendin met vitriool gooit en dan zichzelf zo aan zijn eindje helpt. Het werkt aanstekelijk als het bekend wordt...’ Zijn stem loste op in voetstappen op de houten vloer. Zeker iemand die vuur gaf.

‘Ja, en dan die kwestie van Aruba.’

Bubi trok haar met zijn ene hand om haar middel dichter naar zich toe en wreef genieterig met zijn hoofd tegen haar arm. ‘Dienstgeheimen,’ fluisterde hij samenzweerderig.

‘Jóngetje!’ dacht Josje. Bubi, de geweldenaar, de schrik van alle moeders, de hartverlamming voor alle vaders, het onuitputtelijke onderwerp van meisjesgesprekken, Bubi zat te genieten als een kleine jongen omdat hij stiekem naar die dulle dienstverhalen kon luisteren. Wat was daar voor spannends aan? Als je toch in het geheim naar een tambú durfde gaan?

Hij was zover weg met zijn gedachten dat ze iets dichter tegen hem aan durfde te leunen, met haar ogen dicht. Voor haar mocht dat stomme dienstverhaal de hele nacht duren, als ze maar zo zou kunnen blijven zitten. Zo hoorbaar ontspannen zuchtte ze dat Bubi waarschuwend een vinger tegen haar lippen drukte. Zachtjes beet ze erop, hij trok niet terug. Ze bleef erop sabbelen zoals vroeger op haar eigen vinger.

‘... uit de verhoren van de buren en de moeder. De vader is ingesloten. Hij weigert een verklaring af te leggen. Maar op enkele details na hebben we de zaak rond. Om met de verklaring van de buren te beginnen. Vorige week trok er, zoals u misschien weet, een uitloper van een orkaan over Aruba.

Toen de wind ging liggen hoorden de buren een onzinnig gegil, dat niet ophield. Ze gingen op zoek in het donker om te kijken of er iets gebeurd was. Maar ze vonden niets. Het gillen hield echter niet op. Het kwam vanachter een muur. U weet, de huizen op Aruba hebben allemaal een muur om het erf, en ze liggen een eind van elkaar. Een paar mannen klommen over de muur, een ander ging kijken of de bewoners thuis waren. Achter op het erf, in een varkenshok, vonden ze een meisje van een jaar of zeventien, in elkaar gekromd, in haar eigen drek, gillend als krankzinnig.’

Vaders stem zweeg. Had hij dat meisje gezien? Dacht hij op dit ogenblik aan haar?Had hij medelijden? Josje schudde haar hoofd. Medelijden met een meisje, kom nou!

‘Het merkwaardige is dat die buren niet wisten dat er daar in dat huis een meisje was. Vroeger, ja toen hadden ze het dochtertje van die mensen wel gezien. Maar op een dag was ze verdwenen. Zeker naar familie op een van de andere eilanden, dachten ze.’

‘Vroeger, hoe lang was dat geleden?’ vroeg iemand.

‘Dat moet een jaar of drie geleden zijn geweest. Volgens de buren werden ze van het erf gejaagd. Omdat het meisje bleef gillen, hebben ze de politie gewaarschuwd. Die heeft tenslotte het hele verhaal uit de moeder gekregen. Het mens was, geloof ik, blij dat ze het eindelijk na jaren kwijt kon.

Toen haar dochtertje veertien was, is ze op een avond met een jongen uit de buurt een eind omgelopen. Een half uurtje, een uurtje misschien. Bij haar thuiskomst zei haar vader niets. Maar hij sloot haar op in het varkenskot achter het huis, en verbood zijn vrouw het meisje eruit te halen of er met iemand over te spreken. De moeder mocht haar dochter een paar maal per dag eten brengen, meer niet. Na een tijdje raakte het meisje het voedsel amper meer aan. In haar eigen drek, helemaal vervuild, in stank en insekten stompte ze af tot ze niet meer dan een dier was. Spreken kon ze niet meer, haar rug groeide krom.’

‘Jezus Christus nog ân toe!’ vloekte er iemand.

Josje kon het niet zien, maar zich wel voorstellen hoe haar vader nu kijken zou. Want als er gevloekt werd was hij niet mals.

‘Volgens de dokter zou ze door het geweld van de passerende orkaan haar stem weer terug gekregen hebben. Uit angst. Of uit een dierlijk instinct. Bij de nadering van een orkaan raken ook dieren van slag. We weten het nog niet precies, maar dat zullen ze hier in de kliniek wel uitmaken. We hebben haar vandaag meegebracht.’

‘Zou zoiets nog goedkomen?’ werd er gevraagd.

Josje voelde hoe Bubi's hand krampachtig om haar heup sloot. Het deed pijn, maar ze gaf geen kik. Dat meisje, ontzéttend! En zij denken, dat zij wat meegemaakt had. ‘Het is te hopen. Het hangt er helemaal vanaf of er nog contact met haar mogelijk is, of de zenuwarts haar bereiken kan. Wat ze er zich nog van herinnert...’

Bubi stond zo onverwacht op, dat Josje schrok. ‘Jossie, kom!’ Aan haar hand trok hij haar mee naar buiten. Daar veegde hij zijn natte voorhoofd af, zijn nek. Hij gooide zijn hoofd naar achteren en bleef naar de sterrenhemel staren. Josje keek ook. Het zag er daarboven zo schoon uit, zo zonder mensen.

‘Jossie!’ Bubi schudde haar aan haar schouder. ‘Krijg jij vaak van die rotverhalen te horen?’

‘Het zijn geen verhalen, dat is de pest. En je... je raakt eraan gewend. Het is net, nou ja, het hoort erbij, zegt mijn vader altijd. Zo zijn mensen.’

‘Ben je nooit bang? Ik bedoel, je bent een meisje.’

‘Wat heeft dat ermee te maken?’ viel ze geraakt uit. ‘Bang zijn helpt niks. Als jij met een meisje bent, vraag je jezelf dan soms eerst af of zij bang is, dat het uitkomt? Dat er iets van komt? Heeft Tom dat toen gevraagd, bij die tambú, met Ditty?’

‘Hoe weet je dat?’ Zijn kwade gezicht vlak bij het hare.

Het gaf nu toch niets meer. ‘Van Erna, de middag voor ze vertrok. Ik ben haar goedendag gaan zeggen.’

Bubi beet op zijn onderlip. ‘Ja, wij hebben haar mooi laten stikken.’

‘Ze heeft het alleen aan mij verteld, aan niemand anders. Niemand weet het.’

‘En wat Ditty betreft, die heeft zo achter Tom aangehengeld.’

‘Ga jij nou ook nog eens achterlijk doen! Alsof dat een reden is om een kind bij haar te maken.’

Ze zag Bubi schrikken. ‘Weet je het zeker?’

‘Je hebt er haar notabene zelf mee zitten honen op Piscaderabaai.’

‘Dat was een geintje.’

‘Lekker geintje! Mijn moeder zei vanmiddag zoiets, dat ze naar een kostschool zou gaan, in Amerika. Eentje met een kraamkliniek erbij.’

‘Nou, dan kan Tom zijn lol op!’

‘Tom? Achterlijke idioot! Waarom Tom? Ditty zal je bedoelen. Of wil je het soms op Ditty alleen afschuiven, zoals jullie allemaal?’ Haar hese, lage stem van woede begaf het bijna.

Bubi haalde zijn schouders op, liep naar zijn fiets en sprong erop. Met één been aan de grond bleef hij even naast haar staan.

‘We zijn levensgrote zakken als het erop aan komt,’ zei hij, maar niet op een toon of hij er verandering in wilde brengen.

‘Deze keer ben ik te beleefd om je tegen te spreken!’ Met die woorden draaide ze zich om en ging de deur in. Pas op de trap herinnerde ze zich wat Erna verteld had: dat Bubi de enige was geweest die Tom van Ditty had proberen af te halen. Hoe toen iemand een mes getrokken had en Bubi op een afstand gehouden.

Het was gemeen geweest wat ze tegen hem gezegd had. Hij hád Ditty willen helpen.

Ze rende de trap weer af, maar buiten hoorde ze de zware poortdeur dichtvallen.

Bubi was weg. Hij zou wel nooit meer terugkomen, haar nooit meer bekijken na alles wat ze tegen hem gezegd had.

Door de achteringang wilde ze het huis niet in, dan moest ze over de wallegang. Toen ze in de voorgalerij opdook, stokte het gesprek even. Ze knikte en liep door.

Boven kleedde ze zich in het donker uit om Jeannet en Olfy niet wakker te maken. Ze stapte in haar klamboe, die al om de matras ingestopt zat, en voelde de schone lakens. Lekker, schone lakens was heerlijk. Een schone sloop. Maar voor haar hoofd haar kussen raakte, zat ze weer overeind. Ze voelde in de kussensloop. Niks. De foto was weg. De foto van die verbrande man. Had Aura die ook gevonden? Of was-ie meegegaan naar de wasserij? Daar zouden ze ook wel denken!

Nou ja, weg was weg.

Liggen, en denken aan het begin van de avond. Toen Bubi kwam. Niet aan daarna, dat vreselijke verhaal over dat meisje... geen verháál... ze gleed weg tussen woorden, stemmen, geluiden van die dag. Gillen, gillen...

Met een schok was ze overeind. Had ze gedroomd? Nee, Olfy ging zo tekeer.

Ze liep naar het kinderbedje toe en tilde haar zusje eruit. Olfy was drijfnat van het zweet, had het in haar broek gedaan.

‘Stil maar, ssst!’ Sussend schudde ze haar in haar armen. Even werd het stil. En in die stilte hoorde Josje schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed, vlak boven haar hoofd en de hoek omging.

Ze knelde Olfy tegen zich aan. Het snikken werd huilen, met hoge, snerpende gillen. De kleine armpjes graaiden overstuur door het donker.

Josje vluchtte met haar de slaapkamer uit, de trap af.

‘Gaan we wat drinken? Lekker, koud water? Heb je gedroomd?’

In de gang botste ze bijna tegen haar vader op. ‘Wat is dat?’

‘Ik weet niet. Ze zal geschrokken zijn.’

‘Geschrokken? Waarvan? Onzin!’

Josje werd nijdig. Alles was altijd onzin!

‘Het is boven weer aan de gang.’ Met een hoofdknik wees ze naar het plafond. ‘Aan de gang? Wat?’

Josje had de fles koud water gepakt en liep ermee naar de keuken, Olfy op haar arm. Ze schonk een glas half vol en liet haar zusje drinken. Zou ze het zeggen?Eindelijk eens een keer zeggen? Maar wat hielp het?

‘Ik kan er ook nooit van slapen. Er is iets op de zolder.’

‘Verbeelding! Ik heb nooit iets gehoord!’

‘Het zou een wonder zijn als jullie wel eens wat hoorden! Jullie horen alleen wat in jullie kraam te pas komt,’ dacht Josje. Waarom durfde ze zoiets nou niet hardop te zeggen? ‘Je moet die dingen gewoon doen,’ had Bubi haar aangeraden. Die had gemakkelijk kletsen. Zijn vader was al net zo'n pretpark als hij.

‘Nou?’ vroeg vader.

Och, hoe roerend! Ze mocht het vertellen! Gezegend zijt gij onder alle vrouwen!

Olfy had zich losgewurmd en liep op blote pootjes naar binnen.

‘Ik heb het al een paar keer tegen moeder gezegd. U zou zelf eens moeten luisteren. Ik weet niet wat het is, maar...’ Haar ogen ontweken hem. Hij zou alleen maar verachtelijk zijn mond vertrekken als hij haar angst zag.

Verbaasd zag ze dat hij naar de trap liep, naar boven. Als een haas schoot ze achter hem aan, langs hem heen, maakte licht en bleef staan onder het luik. Jeannet sliep rustig door.

‘Luister!’ Daar, daar had je het. Zelfs met het licht aan, en vader vlak naast haar, kromp ze in elkaar.

Hij mompelde wat, liep terug naar de overloop en riep: ‘Drost, kom eens even boven.’

Maar met Drost kwam moeder mee, nog een paar mannen, Olfy.

Met opgeheven hoofden bleven ze luisteren. ‘Ratten!’ zei Drost beslist.

‘Vertel me wat nieuws.’ Moeder keek laatdunkend. ‘Het is vanavond wel heel erg.’

‘Zo is het meestal.’ Josje was opgelucht dat ze niet voor schut stond.

‘Ga eens kijken, jullie,’ beval vader kortaf.

De mannen keken elkaar, niet erg happig, aan. Terwijl ze naar beneden liepen, schoot Josje vlug in haar kleren. Dat wilde ze zien. Wat gingen ze doen? Wat zouden ze ontdekken? Moeder, die Olfy verschoonde, fris beddegoed voor haar pakte, lette niet op haar, gelukkig. Door de kleedkamer sloop ze naar beneden.

‘Ze halen de sleutel,’ vertelde vader, die kennelijk niet merkte dat ze zich weer aangekleed had. ‘Je kunt alleen op die zolder aan het eind bij de waterbak, tegenover de kerk.’ Terwijl vader het trapje bij de wallegang opklom passeerde net de wachtpost. Vader praatte even met hem, zeker zeggen wat ze gingen doen. De andere politiemensen volgden.

Josje zocht een plaatsje boven op het houten trapje tegenover de deur naar de zolders. Zo liep ze niet in de gaten en stond ze niemand in de weg. Ze tuurde aan één kant in de diepte. Nou, dat zou een mooie smak geven als ze hier vanaf viel.

Languit op haar buik, haar hoofd op haar hand keek ze de wallegang af. Daar kwam Drost aan, met nog iemand. Ze probeerde zich klein te maken. Frank Lang!Die scheen ook eeuwigdurend piket te hebben!

Toen het tweetal de groep bij de zoldertoegang zag staan, hielden ze hun pas in.

‘Ik zou me voorlopig rustig houden,’ zei Drost zachtjes. ‘Deze aanklacht kreeg ik net op tijd in mijn vingers. Maar een volgende!’

‘Weet niemand ervan?’ vroeg Frank Lang dringend.

‘Alle kans dat de commandant het vergeet. Die heeft momenteel wel wat anders aan zijn hoofd. Hij zal die vent van die aanklacht wel niet kennen. Die zal hooguit denken dat het vooronderzoek wat lang duurt.’

‘Wat heb je met die brief gedaan?’

‘Vernietigd! Maar kijk uit de komende weken. Wij houden die kerel al een tijdje in de gaten. Eentje met van die rooie ideeën, en weg met de makamba's. Eerst dacht ik nog,’ Drost zweeg even, luisterde zeker of iemand hen horen kon, ‘ik dacht dat die aanklacht gefingeerd was. Een voorwendsel om een flinke rel op gang te krijgen. Maar blijkbaar...’

Josje hoorde de woorden in een vraag eindigen. Frank Lang gaf er geen antwoord op, Drost liep door naar de anderen.

Josje keek neer op Frank Lang. Hij zou vrijuit gaan. Haar vader zou er nooit achter komen.

Later dacht ze: ‘Dat was het enige wat ik op dat ogenblik kon doen.’

Ze kwam overeind, hield hem strak in het oog. Zijn hoofd schoot naar boven toen ze langzaam, met veel lawaai het houten trapje afliep.

‘Zat je dáár?’ vroeg hij met onzekere stem. Ze genoot van zijn verwarring. Hij wist dat ze alles gehoord had. Iedere dag zou hij in angst zitten dat ze het vader vertellen zou. Voortaan zou hij wel uit haar buurt blijven.

‘Josje!’ Hij kwam haar achterna, maar ze schoof tussen de groep bij de zolderdeur. Iemand wrikte aan de sleutel in het slot. Op het moment dat hij hem omdraaide, brak hij af. Maar het slot was open. Nu nog de houten buitengrendel eraf.

Een van de mannen hield een felschijnende lamp in het donkere gat. Er klonk een geluid als van krijsende babies, poten op hout, geblaas. Donkere lijven vluchtten van het licht weg. Alleen één grote kat bleef met een hoge rug blazend staan, sprong en scheerde langs hen heen naar buiten.

Eén voor één klommen de mannen naar binnen. Josje zag hen intussen hun pistool trekken. Vader bleef achter met Drost en Frank Lang. Hij negeerde Frank Lang.

‘Bij de mariniers zijn ze zeker bang om zich vuil te maken?’ merkte Josje hatelijk op.

Het sloeg niet aan bij vader of hij deed alleen maar zo. Maar Frank ging ineens bedrijvig in de deuropening hangen. Er was niets te zien, niets te horen.

Ze kon beter naar huis gaan, luisteren of je de mannen ook boven het plafond van de slaapkamer kon horen lopen.

Josje holde de wallegang af.

In de slaapkamer stonden moeder en Jeannet naar het luik te turen. Olfy danste van opwinding in haar bed en sloeg met één hand een roffel tegen de houten zijkant.

‘Komen ze nu door dat luik?’ vroeg Jeannet benauwd.

Josje vertelde wat ze gezien had toen de zolderdeur was opengegaan. Hoor! Stappen, lopen, er werd geschoten. Van opwinding kneep ze Jeannet.

‘Jos, waarom schieten ze?’ Jeannet kroop tegen haar op.

‘Nou, ga kijken als je het weten wilt!’ Maar zelf voelde ze zich ook niet zo lekker. Wat zouden ze daarboven op die zolders ontdekken?

Toen ze de mannen eindelijk over de patio het huis hoorden binnenkomen, verdrongen ze elkaar bij de trap. Beneden bleven ze aarzelend staan. Ze durfden niets te vragen. Vier afwachtende vrouwen, een groepje spierwitte mannen. Zelfs de Curaçaose agenten waren grauw onder hun bruine huid. Het waren niet hun smerige kleren, het bloed aan een schoen, een opengehaalde hand waar bloed uitdrupte, het waren hun ogen. Ze hadden iets gezien!

Wat hadden ze gezien?

‘Jongens, eerst een biertje!’ Vader gaf moeder een wenk.

Drinken in diensttijd! Dan moest het wel erg geweest zijn.

‘Van de week gaan we boven vergif strooien.’ Meer zei vader er niet over.

‘Naar je bed, jullie!’ Het klonk alsof er niets gebeurd was, zoals altijd.

‘Wat was het nu boven? Heb ik het me verbeeld of niet?’ vroeg Josje met een stille triomf.

‘Katten,’ zei een van de Curaçaose agenten met afgrijzen in zijn stem. ‘Wilde beesten...’

‘... en ratten. Zo groot als...’ De Hollandse agent schudde zijn hele lichaam alsof hij iets kwijt moest. ‘Zo groot als.. je wist niet wat de katten waren en wat de ratten. Ze vochten met elkaar, en de katten legden het af. Ik zal doodvallen als het niet waar is.’

‘Stel het even uit,’ verzocht vader vriendelijk. ‘Vrijaf voor een begrafenis kan ik er net nog bijhebben!’

De mannen grinnikten en dat brak de spanning.

‘Ik vermoed,’ vertelde een brigadier, ‘dat die beesten elkaar nazitten precies tot boven de slaapkamer van de meisjes. Daar is bijna het eind van die zolder. Daar remmen ze af, draaien en rennen weer terug.’

Josje knikte peinzend. ‘Ja, het klinkt altijd: schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitglijdt en de hoek omgaat.’

De mannen keken zwijgend naar haar. ‘Altijd’ dat woord bleef in de kamer hangen. Hoe lang hadden die meisjes dat al gehoord? Als ze alleen in bed lagen, in het donker?

‘Ik zou geen oog dicht gedaan hebben met dát boven mijn hoofd!’ zei een van de agenten oprecht.

Josje had hem kunnen zoenen voor die woorden.

inhoudsopgave

naar boven

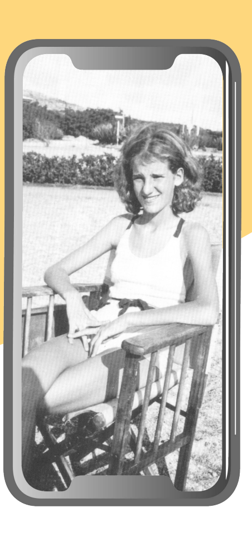

DE DAGEN VAN OLIM

11

Het beeld bleef.

Rechtovereind in bed, in de schemerige slaapkamer, wreef Josje in haar ogen, keek.

Het beeld bleef.

Stijf deed ze haar ogen dicht, schudde haar hoofd, keek.

Het beeld bleef: de stenen onder haar, die water werden, en zij zwom erin weg. De oude droom was teruggekomen na een hele tijd. *Zij stond ergens bovenop, heel hoog. Ineens viel ze, maar ze zette zich af, gooide zich om in de lucht, zoals in het zwembad op de hoge plank, en dook, met ogen open, de stenen onder haar werden groter en groter, nu gebeurde het, ze wist het zo zeker, ze werden een golvende massa, van lijnen eerst, toen water, haar hoofd brak de golven open, heel diep dook ze en zwom weg.*

Het gevoel van los-zijn, van onmetelijke vrijheid hield haar ingekapseld. Ze zag de vage omtrekken van en in de kamer wel, maar alsof ze bij een andere wereld hoorden.

De droom was teruggekomen, ze was het bijna vergeten: als je maar heel hard bij jezelf denkt dát het kan - dat de stenen water worden - dan gebeurt het ook.

Het was dezelfde droom van jaren - één keer had ze hem 's ochtends aan het ontbijt verteld. ‘Als je nog eens op de daken gezien wordt... dan zal je ervan lusten!’ Dat was alles wat vader erop te zeggen had gehad.

Toch, het was net of het nu dezelfde droom niet meer was. Ze dacht de droom terug van achteren naar voren, van het begin helemaal tot aan het eind... ze zwom weg... dát was het. Ze zwom weg en ze kwam nooit terug!

Met haar kin op haar opgetrokken knieën keek ze de kamer in de vroege ochtendschemer door. Ze zag dit nooit meer terug... Vond ze het erg? Waar bleef ze dan als de stenen water geworden waren, ze erin weg was gezwommen? Waarom hield de droom altijd daar op? Waarom was hij nooit één keer verder gegaan?

‘Ga slapen,’ zei ze in zichzelf. ‘Probeer het nog eens. Je begint bij dat je valt.’

Maar terug op haar kussen, plat op haar rug lukte het niet. Ze was te wakker. Of ging het niet omdat ze nooit meer op de daken klom?

Wakker bleef ze liggen tot ze de eerste geluiden hoorde: Dechi die het water oppompte. Dechi zou opkijken bij het verhaal over de katten en ratten op zolder, ratten zo groot als katten, die elkaar dood vochten.

Ze bleef liggen luisteren. Nu zou Aura uit haar kleedhok boven komen, water opzetten voor thee, de tafel dekken.

In de andere slaapkamer werd gelopen. De deuren werden opengezet. ‘Opstaan!’ Moeder keek niet eens of ze het deden, ging haar eigen gang.

Beneden bleef het stil.

Vader, die meteen walgelijk opgewekt en net er tegenaan begon te fluiten: ‘Soldaat sta op, het is reveille! Steek je benen buiten je bed!’ Waarom altijd hetzelfde? Nooit eens iets anders. Iedere dag hetzelfde. Als zij later getrouwd zou zijn, en háár man... Nuchter stapte Josje uit haar klamboe. Later, háár man, dat waren allemaal dingen die je je niet kon voorstellen nú. Wat je er ook over fantaseerde.

‘Jossie?’ Olfy stond rechtop in haar bedje met het laken over haar schouders en het kussen op haar hoofd. ‘Ik ben god!’

‘Goed hoor, liefje. Je doet maar,’ antwoordde Josje verstrooid.

‘Ja maar, jullie moeten doen wat ik zeg. Ik ben god!’ Olfy probeerde in haar godendracht over het beddeschot te klimmen. Met een harde bons viel ze. Josje keek even om.

‘God huilt niet,’ mompelde Olfy, drapeerde het laken weer om zich heen en legde het kussen op haar hoofd. Op haar tenen liep ze naar Jeannets bed, rommelde in de la van het nachtkastje en deed toen voorzichtig de klamboe open. Josje, met het schone ondergoed voor die dag in haar handen, wilde haar meetrekken naar de badkamer. Toen was het of ze voor het eerst die ochtend werkelijk zag. Olfy met een grote schaar in haar hand, vlakbij de suikerwaterpijpekrullen van Jeannet. Op dat moment viel het kussen van Olfy's hoofd, Jeannet schrok wakker en gilde.

‘Stil!’ gebood Olfy streng. ‘Ik ben god en ik knip je haar af.’ Ze zou het gedaan hebben ook, Jeannet voelde het. Met een harde por duwde ze haar zusje weg, Olfy wankelde. Net op tijd had Josje de open schaar te pakken.

‘Kan je wel?’ viel ze tegen Jeannet uit. ‘Dat kind had zich een ongeluk kunnen vallen!’

Huilerig riep Jeannet: ‘Maar ze wou mijn haar afknippen!’ en keek achterdochtig naar de schaar op het nachtkastje.

‘Een spelletje van dat kind,’ zei Josje geïrriteerd. ‘Vooruit god, onder de douche!’ Ze deed een greep naar Olfy. ‘Straks komen de engelen en heiligen om je te aanbidden. En dacht je dat die zin hebben om een stel vuile voeten en kleefhanden te kussen?’

Maar Olfy was haar te vlug afgeweest. Ze had de schaar weggegrist en rende in haar broekje de gang over, de trap af.

‘Rustig!’ Dat was het enige wat Josje er nog aan doen kon. Aura zou Olfy beneden wel opvangen.

Toen ze zelf gedouched en aangekleed beneden kwam, zag ze het meteen. Geen Aura! Geen tafel gedekt, geen razend theewater in de keuken, geen scheerwater voor vader. Vlug vulde ze een ketel en stak de elektrische kookplaat aan. Waar zat Aura? Weggebleven, net als Paulina? Om die brief, die Ray aan vader gegeven had? Was ze bang voor een verhoor? Maar die brief was er niet meer.

‘En waar,’ zei Josje verbeten - want nu pas drong het goed tot haar door wat een vuile streek het was dat Drost die brief verdonkeremaand had - ‘waar zit dat kleine kreng?’

‘Olfy?’ Ze riep het een paar keer door het huis terwijl ze roef-roef de tafel dekte. ‘Olfy? Kom maar te voorschijn. Ik heb je allang gezien!’

Niets!

Dat was ook zo! Ze probeerde het anders: ‘God, ik kan je niet zien. Maar je zit onder het bureau van God de Vader. Wilt u op uw troon komen zitten?’ Ze zette de hoge stoel van Olfy bij tafel. Maar geen Olfy.

Ineens kreeg ze een voorgevoel dat er iets gebeurd moest zijn. Het hing al de hele ochtend in de lucht. Gisteren eigenlijk al, gisteren... wacht eens, Olfy had alles gezien en gehoord van de mannen die op de zolders geweest waren. Ze zou toch niet naar de zolderdeur bij de waterbak gelopen zijn? Die kon niet meer op slot, de sleutel was afgebroken. Er zat alleen een houten grendel op. Nee, die kon Olfy nooit omhoog krijgen.

Toch rende ze naar buiten, over de wallegang, rakelings langs Dechi. Olfy op die zolder... ze zou verscheurd worden door die beesten.

Daar stond ze: op een steen, op haar tenen, met de schaar prikte ze naar de onderkant van de grendel. Ze kon er niet bij, gelukkig!

‘Kalm!’ dacht Josje. ‘Kalm blijven. Kleine kinderen mogen niet schrikken. Het is gevaarlijk.’ Zachtjes liep ze naar Olfy toe, hield haar hand achter Olfy's rug, dat ze niet kon vallen, en pakte toen de schaar uit haar handen.

Olfy schreeuwde nijdig, maar Josje tilde haar zonder pardon op, klemde haar onder één arm. ‘Je hebt niets aan je voeten. Moet je ergens in trappen?’

Olfy bedaarde pas toen ze Dechi in de gaten kreeg. Wild graaide ze naar hem. Josje zette haar neer.

‘Ze probeerde de zolderdeur open te maken.’ Josje zag de schrik in Dechi's ogen en hoe hij aarzelend, beschermend zijn hand even op Olfy's krullen legde, terwijl hij naast haar op zijn hurken zakte. Natuurlijk wist Dechi het al dat de politie gisteravond op de zolder was geweest. Hij moest immers het politiebureau ook schoonhouden?

‘Je mag daar niet komen,’ zei Dechi streng tegen Olfy. Maar die ging - alsof ze niets gehoord had - met haar vinger langs een streep in zijn gevangenispak.

‘Ik wil ook zo'n jurk als Dechi,’ zei ze gedecideerd, het toontje waar Aura, Paulina, de oppasser vaste prik voor door hun knieën gingen. ‘Ook zo'n jurk!’

‘Dan moet je eerst iemand vermoorden,’ dacht Josje. Hè, tjasses, nee, zo had ze het niet bedoeld tegenover Dechi.

‘Jij mag niet meer bij die deur komen!’ Dechi gaf het niet op. ‘Bij die deur...’ zijn stem werd onzeker.

‘Achter die deur, Olfy, vechten katten met ratten. Als ze jou zien gaan ze met jou vechten.’ Ze had het nuchter willen zeggen, maar zág het ineens voor zich. Wie daar alleen tussen verzeilde kwam er niet levend uit misschien.

‘Ik ben god!’ zei Olfy zelfverzekerd.

Dechi keek vragend naar Josje op. Ze kon het hem niet zo gauw uitleggen dat het maar een spelletje was.

‘En ik ga je haar afknippen!’ Olfy griste de schaar uit Josjes nietsvermoedende hand, stootte de strooien hoed van Dechi's hoofd en zette de schaar in zijn stugge kroeshaar.

Roerloos bleef Dechi zitten, hij gaf Josje een knipoog.

‘Laat 'r maar,’ dacht Josje, ‘anders blijft ze de hele dag doorzaniken over god met zijn haarknip-fiebel.’

Maar toen Olfy aandachtig het afgeknipte, zwarte kroeskrulletje op haar hand stond te bekijken was ze niet verdacht op wat er volgen zou.

‘Mag Dechi een krulletje van Olfy?’ Het was geen grapje, het klonk zo onontkoombaar, dat je geen ‘nee’ kon zeggen.

Dechi bleef Josje aankijken, ze knikte.

Met voorzichtige, plechtige vingers knipte Dechi een miniem rossig krulpuntje uit Olfy's achterhaar. Hij stak het weg in de vouw van zijn werkpasje.

Olfy rende de wallegang af, de patio over, met het zwarte krulletje van Dechi stijf in haar hand geknepen. ‘Mamma! Mamma!’

‘O nee, alsjeblieft, dát niet!’ Josje zette haar na. Moeder hoefde het niet te weten. Vader ook niet. Ze wist precies wat er gebeuren zou.

Het was te laat om het te voorkomen. Halverwege de trap naar boven zag ze hoe Olfy van moeder een tik op haar open handje kreeg: ‘Vies! Gooi weg!’ - en toen ze begon te krijsen, een tik op haar billen voor ze hardhandig de badkamer werd ingewerkt. Josje bukte zich, raapte Dechi's krulletje op. Ze keek ernaar op haar open hand, zoals Olfy er naar had staan kijken.

Toen liep ze naar de slaapkamer om het op te bergen in een speciaal kastje, waar al haar kleine schatten in zaten. Weggooien? Nee!

Aura kwam niet.

Ook geen boodschap van Aura.

Dechi moest de oppasser helpen in huis. En zij en Jeannet. Het was een vreemde dag.

Zou Aura vanavond wel gaan zingen in de fortkerk?

Ze zou buiten bij de consistoriekamer op haar blijven wachten.

Aura moest weten dat die brief was zoekgemaakt. Misschien kwam ze dan weer bij hen terug.

Aura moest terugkomen. Aura was de enige die het wist van Frank Lang. De enige, met wie ze erover praten kon. Voor Aura was het veel erger. Die moest er een kind van krijgen.

Misschien, als Aura er weer was, dat ze samen iets bedenken konden tégen hem. Dat zou ze doen: Aura vanavond opwachten.

Aura liep ingesloten door een paar vriendinnen over het donkere fortplein naar de kerktrap. Op Josjes groet had ze amper gereageerd. Josje haastte zich om de groep heen, draaide zich om, en achteruitlopend zocht ze Aura's gezicht. De meisjes vormden een gesloten lijn, het was of ze haar met haar rug tegen de kerk vast wilden lopen. Maar toen ze bij de kerktrap kwamen, stond Josje daar met haar rug naar de treden, haar beide armen uitgestrekt naar de zijbalustraden. Aarzelend hielden de meisjes in, doken toen langs Josjes armen door. Alleen Aura, die in hun midden had gelopen bleef tenslotte over. Josje liet haar armen zakken: je kon een mens niet dwingen, Aura moest zelf willen. Ze mocht doorlopen, maar nu wist ze tenminste dat zij - Josje Walther - alle moeite had gedaan om haar te spreken.

‘Kom je niet meer terug?’ vroeg Josje toen Aura bleef staan, maar ook bleef zwijgen.

Even een korte blik van Aura over haar schouder naar haar oude werkhuis.

‘Is het om die brief die Ray aan vader gegeven heeft?’

Verschrikt knikte Aura.

‘Zeg dan wat!’ viel Josje zenuwachtig uit. ‘Sta daar niet zo... zo...’

‘Ik moet zingen in de kerk.’ Dat was alles wat Aura op kon brengen.

‘Zingen? Weet wat jij zou moeten? Vloeken! Zingen, wel ja, en je vijanden vergeven! “Heer vergeef het hun zij weten niet wat zij doen!” En bidden, vooral bidden, vergeet dat niet!’ Ze pakte Aura's arm. ‘Wie moet voor de bevalling betalen?Wie moet er later voor het kind werken? Of denk je dat jij een kind krijgt dat gouwe tientjes poept? Omdat jij zo braaf gebeden hebt?’

Aura begon te giechelen, Josjes woede zakte, ze wou niet lachen, ze meende het. Het lukte haar niet, ze grinnikte met Aura mee.

‘Het is niet het geld,’ zei Aura eindelijk. ‘Het is... dat begrijp je niet.’

Josje was zo verbluft dat ze Aura zonder meer liet gaan. ‘Dat begrijp je niet’ - en dat zei Aura, die maar vier jaar ouder was. Wát zou zij niet begrijpen?

Ze stoof de trappen op, haalde Aura nog net voor de openstaande kerkdeur in, hield haar tegen.

‘Ik zit na het zingen achter bij de consistoriekamer. Ik moet je wat vertellen. Over die brief.’

Nu had ze beet, merkte ze. ‘Ik heb er iets over gehoord. Dat móet je weten!’ Aura knikte, Josje liep de trap af. ‘Waarom ben ík nu ook over geld begonnen?’ peinsde ze. ‘Dat is het enige wat ze op het bureau ook altijd zeggen: dat een meisje of haar ouders alleen maar aangifte doen omdat ze tuk zijn op geld.’

Hard begon ze op de klanken van het orgel mee te jengelen.

‘Aura komt, zij zij geprezen
zou zij een pietsie zwanger wezen...?’

Abrupt zweeg ze toen de wacht op zijn ronde te dicht in haar buurt kwam. Verdorie, wat kinderachtig. Dat deden ze vroeger, Jeannet en zij, buiten de kerk 's avonds hard staan meezingen, en gekke woorden erbij verzinnen. Soms kwam er iemand kwaad naar buiten lopen om hen weg te jagen.

Thuis haalde ze een zaklantaarn. Vader en moeder waren weg naar ergens-naar-toe. Kwam ook wel zo goed uit. Dan had ze de tijd. Frank Lang mocht duizend keer piket hebben, als ze hem zag kon ze altijd de consistoriekamer inschieten. En die lamp, die had ze ook nog.

Al de tijd dat ze voor op de fortmuur stond, uitkeek naar de stad, de haven, de korte gesprekken van de wachtpost langs zich heen liet gaan, dacht ze maar aan één ding: ‘Wat kunnen we doen, Aura en ik?’

Niets, niets, niets, niets, niets.

Maar zo gauw gaf ze niet op.

Haar ogen hadden al een hele tijd leeg naar één punt aan de overkant van de baai gestaard en vaag was er zo'n denken van: ‘Zie je wel, dat komt ervan als je jarenlang geen zonnebril hebt willen dragen. Alles wordt rood voor je ogen. Dan is het te laat.’ Maar pas toen er beneden in het politiebureau plotseling tumult ontstond, en ze hoorde roepen: ‘Brand! Brand op...’ merkte ze dat alles met haar ogen nog best in orde was. Met de overkant minder. Ze wachtte op de sirene van de grote spuit.

Vanuit Punda begonnen de mensen over de brug naar Otrobanda te hollen.

In de rode gloed boven de heuvel vlokten zwarte wolken. Moeder zou vader er naartoe moeten rijden; dat liet hij haar altijd doen als er brand was 's avonds. Ze reed beter, zei hij zelf. Nou, dat mocht ook wel in de krant.

Gefascineerd tuurde Josje naar de rode gloed boven de heuvel. De muziekflarden uit Punda waren niet langer, zoals andere avonden, vrolijk, uitnodigend, zo van: kom uit je bed en doe mee. Nee, het werden opzwepende klanken bij een angstaanjagende film.

Maar hoe Josje er ook door ingesponnen werd, vaag bleef er het gevoel: ik vergeet iets. Er is iets... Pas toen ze de wacht op zijn horloge zag kijken, wist ze het. Aura!Aura zou op haar wachten.

Hollen durfde ze niet in het donker door de wallegang. Als ze zou struikelen. Het was echt zo'n avond dat je zoiets onverwachts kon overkomen en alles mis kon lopen.

Maar bij de consistoriekamer hoorde ze dat er in de kerk nog gezongen werd. Ze ging op het trapje zitten, knipte de zaklantaarn aan en bescheen er de grond mee, omhoog, naar de deur van de zolder.

Het zingen in de kerk hield op, het orgel speelde het slotspel.

Josje liep achter de lichtbundel aan naar de zolderdeur, richtte de lantaarn op de grendel. De afgebroken sleutel zat nog steeds in het slot. Een duw tegen de deur, hij gaf mee.

Wat haar bezielde op dat ogenblik wist ze niet, maar ze moest de grendel optillen. Met haar vingers aan de rand van de deur bleef ze aarzelen. Nog verder open, een klein stukje maar? Alleen even kijken en dan gauw dichtsmijten. Wat kon er gebeuren?Zij stond buiten en DAT was binnen.

De vingers van haar ene hand gleden om de deurrand. Haar vingers waren binnen. Zouden er spinnen zitten? Zou er een spin op haar hand kruipen? Bliksemsnel trok ze haar vingers terug, keek gehypnotiseerd naar de smalle kier. Hoorde ze wat?

Ze probeerde zich het geluid van de avond tevoren te herinneren... hoorde ze katten... ratten?

Een voetstap, stappen! Versteend bleef ze staan. Een wit uniform. Dat kon alleen... nee, ja, Frank Lang. Hij leek groter en groter te worden terwijl hij langzaam, zeker van zijn zaak op haar afkwam. Ze kon niet meer weg. Met haar rug tegen de muur zocht ze steun. Ze stootte zich tegen de kierende deur, die langzaam verder openviel.

‘Zo, nu kunnen we...’ Hij greep haar pols, maar ze schudde hem van zich af, wachtte niet op wat ze zouden kunnen. Ze moest wel! Met één sprong hing ze in de donkere opening, hees zich op. Het was zo vlug gegaan dat zijn hand net te laat greep.

Achter haar piepen, schreeuwen, blazen, katten en ratten, spinnen. Waar stond ze in? Beneden haar die witte, graaiende arm.

‘Verdomme, Jos, kom eruit! Ben je gek geworden? D'r uit, zeg ik je. Of moet ik je komen halen?’

Ze hield zich doodstil. De lantaarn in haar hand was uitgegaan. Gelukkig, ze wou niet zien wat er was.

Nu zette hij zich af op de grond, nog een witte arm, een schouder. Hij klom naar binnen.

Ze voelde zich ineens van binnen als ijs worden, ijs waar je doorheen kon kijken, zo helder. Daar naast hem was ruimte. Toen hij overeind kwam, smeet ze de lantaarn zijn kant uit, en sprong naar buiten. Doorveren, rollen laten. Meteen was ze weer overeind, draaide zich om, smeet de deur dicht. Grendel erop! Twee, drie tellen, niet langer, bleef ze tegen de deur geleund staan. Bonken, schreeuwen binnen.

Op dat moment zag ze een schim bewegen, ze ging erop af. Aura? Verbeelding?Ze keek om naar de zolderdeur en zag niet dat de deur van de consistoriekamer zachtjes werd dichtgetrokken. Ze hoorde de sleutel niet in het slot draaien.

Zelfs de sirene van de brandweer kon het gebonk tegen de deur niet overstemmen. Nog één keer keek ze om voor ze langzaam langs de kerk naar beneden liep, het fort in.

Ze was de trap naar de voorgalerij al op toen Aura, zo dicht als ze kon, naast de organist de fortpoort uitging.

Besluiteloos bleef Josje beneden in de zaal staan, waar een enkele lamp brandde. ‘Laat maar zitten! Laat-ie daar maar een tijdje zitten. Dan weet-ie ook 'ns wat het is als je niks beginnen kunt.’

Maar ze werd naar boven getrokken, naar het luik in hun slaapkamer. Luisterend bleef ze omhoog kijken. Hoorde ze schieten?

‘Jos!’ Van schrik gaf ze een gesmoorde gil.

‘Jos? Wat is er? Wat doe je?’ Jeannet klom uit haar klamboe. ‘Er is zo'n lawaai buiten! Waar was je? Ik heb geroepen.’

‘Er is brand, dat heb je gehoord, de brandweer.’

‘Zijn dáár weer...?’ Jeannet wees naar het luik. Josje trok haar opzij, duwde haar in de richting van haar bed.

‘Ga nou maar slapen.’

‘Kom jij dan ook?’

Slapen? Hier in bed liggen terwijl hij dáárboven was? Misschien vond hij het luik, kwam hij door het luik eruit. Nee, dat was onzin. De wacht zou hem wel horen, en de grendel van de zolderdeur doen. Natuurlijk, zo zou het gebeuren.

‘Ik ga nog even kijken op de fortmuur, naar de brand.’

‘Ik ga mee. Toe, Jos, wacht even. Toe nou!’ Jeannet grabbelde naar haar slippers onder bed, hees haar pyjamabroek op. Op hun tenen liepen ze langs het bedje van de slapende Olfy.

‘Is vader bij de brand?’ vroeg Jeannet onderweg.

‘Dat zal wel. Moeder zal zo wel thuiskomen, denk ik.’

Helemaal vooraan op de fortmuur, bij de uiterste hoek, vonden ze de wacht. Die keek ook liever naar de brand dan zijn verplichte ronden te maken. Zou hij echt nog niets gehoord hebben achter bij de zolderdeur? Was hij er nog niet langs gelopen?

‘Nou, dat komt dan wel,’ dacht Josje, maar veel zin om zo vlak bij hem te blijven staan had ze niet. Ze keek rond. Daarboven, bij de muur van het Kabinet van de gouverneur? Zag ze misschien ook meer. Jeannet draaide even haar hoofd om toen ze verdween, maar bleef naast de marinier staan.

Josje klom op de muur, rekte zich uit. Geen barst te zien. Van de muur klom ze over op het bruggetje dat de tuin van het gouvernementshuis verbond met het Kabinet. Op de leuning van het bruggetje, één voet op de paal ernaast, optrekken, op het schuine afdak, nu voorzichtig scheef naar boven lopen. Ze was boven op het dak!Ze had het niet verleerd, het was nog net zo gemakkelijk gegaan als bij hun vroegere klimpartijen. Met beide handen om de richel boven de dakpannen geklemd zocht ze een zitplaats.

In de verte over het water stond de heuvel in een rode gloed, met in het hart gele vlammen, zwarte wolken. Zouden er mensen omgekomen zijn? Brand in een van de olietanks? Ze luisterde of ze knallen hoorde.

Haar ogen dwaalden terug naar het Fort. Vanaf haar hoge zitplaats leek het plein aan de voorkant een speelgoedje. Aan de overkant bij de heuvel zag alles er nog hetzelfde uit. De dakpannen voelden hard aan tegen haar billen. Ze verschoof één voet om geen kramp te krijgen van het zich schrap zetten.

‘Jos, waar zit je?’ Jeannet zocht haar. Josje hield zich stil.

‘Jos? Ik zal het tegen moeder zeggen, hoor!’ De stem van Jeannet klonk dichterbij.

Op hetzelfde ogenblik hoorde Josje iets onder zich. Ze hoorde en ze vóelde het. Ze zat op een dak vlak boven de zolders! Was dat schieten onder haar?

‘Jos! Josje!’

Was dat Jeannet? Nee.

Ze drukte zich tegen het dak aan en had er op hetzelfde ogenblik wel vanaf willen glijden. Weg.

Ze berekende de afstand naar beneden. Het afdak, de paal, het bruggetje. Toen zag ze het witte uniform.

Ze gilde niet, ze gaf geen geluid, even stond ze duidelijk rechtop als een zwarte schim tegen de avondhemel afgetekend, voor ze zich ineengedoken liet glijden. Nu de paal... Het uniform was vlak bij haar. Haar ene voet miste, ze wankelde, zag zelfs in het donker de diepte onder zich.

De droom.

Haar ene voet zette af. Ze gooide zich op als bij een zweefduik, spreidde haar armen.

Ze was vrij, vrij.

Dat had nog nooit iemand gedaan.

Eén moment van wilde triomf.

Nu de stenen. Ze sperde haar ogen wijd open, daar kwamen ze dichterbij, vlakbij... ze zouden water worden.

Er lag nog een glimlach om haar mond, onder het bloed dat uit haar neus en oren drupte, toen de adjudant van de gouverneur - die even een stuk op het Kabinet had moeten halen - in zijn witte uniform naast haar knielde; toen Jeannet huilend aan haar trok. ‘Jos, Jos sta op! Je krijgt op je kop als vader het hoort. Je mocht niet op het dak.’

Ze probeerde haar hoofd op te tillen, iemand drukte het neer. ‘Niet verroeren. Liggen blijven.’ Haar vingers streken over de grond. DE GROND. Het was geen water geworden.

Voeten liepen erover weg.

Haar hoofd, wat was er met haar hoofd?

‘Jossie? Jossie heb je pijn?’ Een snikkende Jeannet bleef aan haar arm trekken.

Met haar knieën probeerde ze haar lichaam omhoog te drukken. Nou haar hoofd optillen. Jeannet hielp haar, sjorde haar in haar armen half overeind. Bijna stond ze toen ze met een klap weer languit voorover viel.

Met haar vingers gespreid bleef ze op de stenen liggen. Stenen, stenen, stenen.

Iemand tilde haar op, droeg haar weg in zijn armen. Ze staarde omhoog. Licht van een lantaarn naast haar. Dat gezicht...

‘Dofi!’ fluisterde ze.

‘Stil, dushi, stil!’ steunde hij.

Ze lag op de patio. Gezichten. Vader en moeder, Dofi en...

Er werd een luik uit een venster gelicht. Voorzichtig schoven ze haar erop.

Haar hoofd, of het achterover in de grond getrokken werd. Knieën achter haar hoofd. Van onderop keek ze in Dofi's ogen. Hij huilde.

En ineens begreep ze het. Ze dacht dat ze overeind vloog, maar ze kreeg haar hoofd niet omhoog.

‘Ik wil niet naar de hemel,’ schreeuwde ze nijdig. ‘Zo'n saaie troep.’

Allemaal praatten ze door elkaar. Een vreemde stem, vlak naast haar, een hand over haar benen, die voelde, tastte. Ze probeerde haar been in te trekken.

‘Doet het pijn? Hier?’

‘Josje, de dokter vraagt...’ Vaders gezicht vlak naast haar.

‘Zeg ik niet, dan moet ik naar het ziekenhuis... en ik wil niet naar de hemel... zo saai...’

Iemand lachte nerveus. De handen van de dokter zwierven over haar lichaam. Een vreemde dokter, ze kende hem niet. Waarom lag ze toch over die hemel door te zagen?

Haar hoofd... of ze niet meer denken kon... er wás iets...

Nu dachten ze dat ze hen niet kon horen praten, van heel ver, met verre gezichten. ‘Ik hoor het. Hier ben ik! Ik hoor het!’ wilde ze roepen. Ze zág de woorden in haar hoofd, maar ze kreeg ze er niet uit.

‘Nee, maar niet meer naar het ziekenhuis vervoeren. Dat haalt ze niet eens meer. Het duurt hooguit nog een uur, anderhalf uur misschien. Mevrouw, toe mevrouwtje, het is beter zo. Als ze blijft leven, zou ze toch naar Monte Cristo moeten,’ hoorde ze de vreemde dokter fluisteren.

inhoudsopgave

Monte Cristo.
Zee, water, barakken.
Hekken eromheen.
Het huis van de gekken.
Hun vingers in de hekken, hun zwaaiende handen.
Nooit meer naar hen zwaaien, zelf zwaaien. Dag... dag...
Met openhangende mond, een grimas.
Monte Cristo.

naar boven

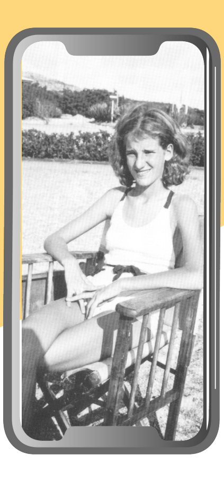

DE DAGEN VAN OLIM

12

Schemer.

Een kamer, die op haar afkwam golven en als ze probeerde de muren, het plafond met haar ogen vast te houden, weer wegebde.

Mensen naast haar, bij haar, met vreemde gezichten. Alleen hun stemmen hadden iets bekends. Ze wilde ook iets zeggen, praten zoals die mensen. Er was iets dat ze hun zeggen moest, al wist ze niet wat. Als ze eerst maar praten kon. Maar ze kon de woorden niet vormen. Ze keek naar de monden van de mensen om haar heen, keek hoe zij praatten. Het hielp niet.

Haar hoofd leek een enorme ballon, gevuld met lood, die ze niet omhoog kon krijgen. Daaronder was niets meer. De lijn van haar hoofd naar haar tong, waar de woorden langs gingen, was er niet meer.

Het deed pijn toen ze haar ogen verdraaide, naar beneden probeerde te kijken, naar haar lichaam, haar armen naast haar, haar handen. Gezwollen, zwart-blauwe handen. Ze bewoog haar vingers, haar handen.

Haar ene hand werd beetgepakt. Een klein meisje naast haar. 'Jossie! Jossie? Ben je nou wakker? Jossie?'

Jossie - het woord was als een speldeprik in haar loodzware hoofd. Jossie - dat ben ik! IK - Jossie!

Ze keek naar het meisje, tilde haar hand op en legde die op het hoofd met rossige krulletjes naast haar.

Haar vingers voelden, nee, ze dáchten: 'Wie? Waar? Wanneer?'

'Mag Olfy bij je in bed? Niet tegen mamma zeggen!'

Het kleintje klom op de bedderand en staarde haar met grote, nadenkende ogen aan.

Olfy - weer een speldeprik. Zij en Olfy... ze probeerde door te denken.

Het meisje, dat Olfy heette, kwam voorzichtig languit naast haar liggen, en aaide over haar gezicht.

Even stonden de muren, het plafond stil en zág ze: bedden, een kast, een kleedtafel, een deur, gang. Huis, dit was huis.

Olfy bij Jossie in bed, anderhalve week na haar val van de fortmuur.

'Mag Olfy bij je in bed? Niet tegen mamma zeggen!'
Het kleintje klom op de bedderand en staarde haar met grote, nadenkende ogen aan.

Haar ogen draaiden als pijnballen naar boven, kwamen niet verder dan een vlak: luik.

Er was iets, iets dat ze zeggen móest.

Ineens waren de stemmen weer naast haar, zacht, of ze ingepakt zaten.

'Ze kijkt!' zei het meisje Olfy naast haar.

De warmte naast haar verdween, de vingertjes gleden van haar gezicht. Het meisje Olfy werd heen en weer geschud. Een grote hand werd over haar mondje gelegd toen ze even schreeuwde.

'Stil, jij! Je mag hier niet komen.'

Er was iets, iets dat ze zeggen móest. Maar de stemmen gingen door. Dachten ze dat ze het niet horen kon?

Met haar ogen wijd open probeerde ze hun duidelijk te maken: 'Ik kan het horen. Hou op!' Haar ogen gleden dicht.

'Er is een kans dat ze het haalt. Maar het is pas de tiende dag. Veel kunnen we nog niet zeggen.'

'O dokter, als het toch eens waar zou zijn!'

Ze deed haar ogen open om naar de laatste stem te kijken: een stem in een wit gezicht met dikke ogen. Moeder - dat woord gleed als een trage druppel in haar hoofd. En met dat woord beelden als scherven van een glazen schilderij. Het wou niet heel worden.

Het kostte haar moeite te blijven kijken, maar ze móest. Want het was of ze door de ogen van die ander, de moeder, de dokter, het meisje Olfy naar binnen kon kijken.

De dokter nam haar pols. De moeder trok het meisje Olfy mee de kamer uit. Ze voelde de dokter naar haar kijken.

'Josje, kan je me verstaan?'

'Ja,' dacht ze maar toen ze het eindelijk gezegd had deed haar gezicht pijn, haar gebarsten lippen. Die stem... ze zocht naar iets wat bij die stem hoorde. Wat hij verder met haar deed, merkte ze niet.

Wat hoorde bij die stem? Handen en armen, die haar optilden en als ze weer lag was het koel onder haar, niet warm en nat. Haar vingers streken over het bed. Laken, ze hadden lakens onder haar gelegd. Was het dat?

Er werd iets in haar mond geschoven, steeds weer. 'Eten' - ja, dat zeiden ze dan. Was het dat?

Waarom wist ze dat wel: lakens, eten, hand, mond, lippen, pijn, hoofd, huis en dat andere niet?

Ze schudde haar reusachtige hoofdklomp op het kussen heen en weer alsof ze er ruimte in wilde maken. Met haar ogen dicht bleef ze luisteren: stappen, dichterbij. Ze keek en zag: wit, groot, groter.

Vader.

Alles begon te golven, ze wílde het niet meer vasthouden.

'Dokter, ik kreeg een telefoontje. Ik ben direct naar huis gekomen. Is ze werkelijk bij kennis?'

Kennis, kennis, kennis. Het woord groeide maar bleef onbegrijpelijk voor haar.

'Afwachten! Wat me al die tijd al bezig houdt: waarom zou ze van dat dak gedoken zijn alsof ze zwom? Jeannet heeft het gezien, en de adjudant van de gouverneur. Dat duiken is haar redding geweest. Anders had ze haar nek gebroken met die vaart van dat hele dak erachter.'

'Wat een geluk dat we haar hier gehouden hebben. Niet naar het ziekenhuis.'

Ziekenhuis... dokter? Was het dat?

'Josje, Josje, hoe voel je je nu?' De vader streek over haar arm, ze rilde.

Ziekenhuis... dokter? Nee.

... huis... dokter?

De stemmen ebden weg, maar de kamer werd doorzichtig als een blok ijs. Buiten de kamer de patio.

Zij lag op de patio, 'Zou ze toch naar Monte Cristo moeten.' Brand, dak, vallen, stenen... stenen, ze werden geen water.

Monte Cristo. Dat was het. Dat was het vreemde in haar hoofd waarvoor ze naar Monte Cristo moest. De dokter had het gezegd.

Ogen dicht, niemand mocht iets aan haar merken. Dat ze zoveel vergeten was, dat ze niets meer wist, dat haar hoofd zo raar was.

Binnen haar gesloten oogleden bleef ze Monte Cristo zien zoals een film op een filmdoek: de mensen die er opgesloten zaten omdat ze gek waren. Je hele leven opgesloten.

'Dokter, ze wordt onrustig. Ze zakt weer weg.'

Een onhoorbare stem in haar: 'Nee, ze zakt niet weg.' In haar klomphoofd begon het te prikken, te jeuken. Ze wou krabben, voelde. Haar hand werd weggetrokken. Krabben, kapotkrabben, jeuk.

Haar handen werden vastgehouden. 'Ze kietelen je dood, dat gebeurt met jou!' Het bleef prikken en jeuken, maar het was alsof haar hoofd er door kromp, Nu kon ze opstaan, lopen, zeggen: 'Kijk, ik loop, gewóón. Ik praat, gewóón! Er is niets.'

Haar hoofd was niet op te tillen.

Ze probeerde haar hand uit te steken, naar IETS, naar IEMAND, een laatste gebaar van erbij-zijn voor ze voorgoed in een bodemloze diepte werd getrokken waar niets en niemand meer was. Alleen zij, met zichzelf alleen, klaarwakker.

Haar zuchten trok door haar hele lichaam - de laatste adem van een oud leven.

Toen ze weer bijkwam wist ze precies waarom ze deed zoals ze deed. Want al die tijd was ze wakker geweest. Hoe lang? En de anderen hadden het niet gemerkt. Traag en heel langzaam had ze zichzelf in die tijd voorgezegd wat ze doen moest.

Luisteren: naar de namen van de dingen, de mensen.

Kijken naar: hoe zijn de dingen, hoe zijn de mensen.

Dan zou alles weer terugkomen.

Ze moest naar school, leren, dan zouden ze niets merken.

Niets zeggen over haar hoofd, over pijn, over ziekzijn.

Niets zeggen over die eeuwigheid dat ze bij die kier in dat gordijn-voor-de-andere-kant had gezeten en wat ze toen gevoeld had: of ze zou oplossen in kleuren en geluiden. Aan die andere kant was geen hemel, waren geen engelen, was geen hel, waren geen duivels. Ze had geglimlacht terwijl ze al die tijd voor de kier had zitten wachten. Arme mensen! Ze hadden er speelgoed van gemaakt. Zoals een kerststal. Of tinnen soldaatjes.

Ze glimlachte en probeerde overeind te komen. Iemand steunde haar in haar rug. 'Ze lacht!'

Ze lachte weer en kéék.

Dat was moeder naast haar, en Olfy, en dat... ja dat was Jeannet.

'Dág!' zei ze en draaide heel voorzichtig met haar hoofd om hen allemaal aan te kijken.

'O, dat...' Ze wees. Naast haar bed stond een kooi met een vogeltje erin.

'Van Dofi!' Olfy pakte de kooi, hield die voor haar op.

'Dofi is bijna doodgegaan van het huilen,' vertelde Jeannet met een verre stem. 'Hij moest en zou het hier voor je neerzetten, zei hij.'

'Bubi heeft opgebeld. Fijn hè? En Melba van je school...' Olfy sprong opgewonden op en neer, maar werd meteen door Jeannet gegrepen. 'Stil, jij!'

'Iedereen heeft opgebeld, we hebben de telefoon moeten afzetten,' vertelde moeder terwijl ze met één hand een klein kussentje opschudde.

'En in de kerk hebben ze iedere dag voor je gebeden. Wij op school ook,' ging Jeannet verder.

'Is er geen vakantie meer?' Josje hoorde hoe de woorden er als dikke stroop door een nauw tuitje uitkwamen, maar ze voelden in haar mond aan als plompe, houten letterblokjes - van haar drukkerijdoos - die door elkaar over haar lippen vielen. Dat was ook zo, die oude drukkerijdoos, dat ze dat nog wist! Maar dan wist ze natuurlijk nog veel meer van vroeger. Ze wist alleen niet wát ze wist.

Het golven in de kamer begon opnieuw, met beide handen hield ze zich krampachtig op het bed gesteund overeind.

'Ik wil eten!' Dat had ze gezegd. Ze moest het proberen. Van eten werd je altijd beter als je ziek was. Dat zeiden ze.

'Aura!' Die naam was ineens in haar omhoog geschoten toen ze 'eten' had gezegd. 'Waar is Aura?'

'Praat me niet over die meiden. Net nu!' Josje voelde de nijdige beweging van haar moeders hand in haar rug.

'We hebben nu Sjonnie,' vertelde Jeannet.

'Die zuipt!' zei Olfy opgetogen. 'Uit de fles.'

Er schoot een lach uit Josje los, die als een bijlslag in haar hoofd aankwam. De tranen sprongen in haar ogen, rolden over haar wangen. Maar ze bleef zichzelf overeind houden.

Een woedende Olfy worstelde met Jeannet om los te komen.

'Kijk nou wat je gedaan hebt. Josje huilt!'

'Ik... ik lach.' Josje wilde de tranen van haar wangen vegen, maar haar vingers konden haar gezicht niet meteen vinden. Hadden de anderen het gemerkt?

'Pappa zegt het zelf van Sjonnie!'

Pappa... vader.

Josje liet zich achterover zakken, haar moeder liet haar hoofd voorzichtig op het kussen neerkomen.

Vader... wat was er ook weer? Ze moest iets vertellen.

Starend naar het plafond probeerde ze het zich te herinneren. Haar ogen trokken het vierkant boven haar na.

'Doe je ogen nu maar dicht. Probeer wat te slapen!'

Waarom zei moeder dat? Ze keek van het vierkant in het plafond naar moeders gezicht. 'Ben je ziek?' vroeg ze.

Ze zag haar moeder de kamer uitvluchten, hoorde haar op de gang snikken, huilen zoals ze nog nooit een mens had horen huilen.

Jeannet met Olfy bij de hand liep haar aarzelend achterna.

'Het doet pijn, kijken en luisteren,' dacht Josje. 'Maar het moet.'

'Ze wil naar school! Dokter, wat moeten we doen? Ze zegt maar steeds: "Ik wil naar school."'

Josje luisterde naar de stemmen in de andere slaapkamer. De dokter, die zijn keel schraapte, daarna vader: 'U hebt gezegd dat ze geen enkele opwinding mag hebben, geen spanningen. En ze windt zich zo op over die school.'

'Ja, zo te zien gaat ze goed vooruit. Voor mij blijft het een wonder. Naar school?Hadden we hier maar een specialist.'

'Ze zou net naar een andere school, op Isla, gaan. Daar is ze niet gewend, misschien is ze achter. Het is te ver.' De vragende stem van moeder die op een 'nee' van de dokter rekende.

Josje kwam overeind zitten. Het ging al veel beter.

'Laten we het over een maand proberen, maar dan naar haar oude school. Ze zal zelf wel merken dat het niet gaat. Ze zal last hebben met lopen...' De dokter zweeg. Had hij teveel gezegd?

Josje knakte de vingers van haar ene hand naar achteren. Ze kon ze bijna helemaal terugbuigen tot op haar hand. Niet één vinger had ze gebroken, en toch was ze ook op haar handen terechtgekomen.

Naar de oude school. Soeur supérieure, Melba, Clara. Nou ja, wat gaf het? Als ze haar naar school lieten gaan, zouden ze dat over Monte Cristo wel vergeten.

In de deuropening stond ineens Sjonnie. 'Pssst, Jossie!' Ze hield een schoteltje omhoog. Josje slikte iets weg. De hele dag probeerde Sjonnie iets lekkers voor haar te maken. Ze kon geen eten zíen, maar het moest!

Sjonnie kwam op de rand van het bed zitten met een schuin oog naar de andere slaapkamer, en voerde haar. In een opwelling pakte Josje de lepel. Nu goed richten, recht naar haar mond. Ze morste een beetje, maar duwde Sjonnies hand, die helpen wilde, weg. Zelf doen!

'Sjonnie, ken jij Aura?' vroeg ze toen ze alles op had.

Sjonnie schudde haar hoofd en verdween toen de deuren tussen de slaapkamers opengingen.

Ze kwamen haar vertellen wat ze al wist: dat ze mocht proberen naar school te gaan, haar oude school.

Er kwam bezoek, de weken die volgden waren vol bezoek. De ooms en tantes, iedereen van het zwembad, alleen Ditty niet. En Bubi was samen met de anderen gekomen, niet alleen. Hij was zo stil geweest, had alleen maar gekeken en even langs haar wang gestreken bij het afscheid.

Allemaal vertelden ze zo weinig. Mocht dat niet?

Iedere keer als ze in de voorgalerij zat, te wachten, was het of de verkeerde binnenkwam. Op wie wachtte ze?

Allemaal waren ze geweest. 's Avonds was het stil in huis, moeder was er altijd. Vader ook vaak. Maar dan lag zij al weer in bed.

Veel slapen moest ze. Die eerste keer toen ze haar gezicht in de spiegel had gezien. Geschrokken was ze niet, het was alleen zo vreemd geweest. Niet door de zwarte kringen onder haar ogen, door het piekhaar dat nog niet geknipt kon worden. Het was een gezicht geweest waarop je niets meer zien kon van wat er binnen-in haar gebeurde. Dát was het!

Ze ging naar school

Iedere dag weer opnieuw.

Over het fortplein, langs de fortmuur, oversteken, over de brug, het Brionplein over, de schoolpoort in, over de cour, dan de eindeloze trap, de klas.

Was er iemand bij haar? Ze wist het niet. Zoals ze ook nooit wist hoe ze van huis in haar schoolbank was beland. Zoals ze ook nooit wist hoe ze ineens in het Bloemenkamertje op school terecht was gekomen, met naast haar een soeur, die haar hals nat maakte, haar polsen wreef met eau de cologne.

Zoals ze ook nooit wist hoe ze haar lessen leerde, hoe ze haar schoolwerk maakte.

Haar hoofd leek één grote voorraadschuur waarin ze feiten opstapelde, feiten en feiten, die ingeklemd zaten in een ijzeren wand van pijn en een tergende, slopende jeuk.

Haar mond was een gladde, kille trechter waar de feiten uitrolden als iemand haar iets vroeg. Vragen was alsof iemand een knopje bij je indrukte.

Er waren verjaardagen, feestdagen. In huis hing een kalender. Op school hing een kalender. Ze had een nieuw horloge gekregen nadat ze beloofd had dat ze nooit, en nooit, maar dan ook nooit meer ergens op zou klimmen.

Toch wist ze nooit welke dag het was, welk uur, hoe oud ze was, in welke tijd van het jaar ze leefde. Het gebeurde wel dat ze bijvoorbeeld thuis zei: 'Oom Luís heeft een ongeluk met zijn auto gehad, hè?' Dan zeiden ze verbaasd: 'Wel nee! Hij was hier vandaag nog, en we hebben niets gehoord.' Maar een paar dagen daarna hád oom Luís een auto-ongeluk.

Of dat ze dacht: 'Bij de volgende Spaanse les krijg ik onverwacht een beurt. Dan krijg ik...' ze zocht in haar boek, 'die les.' Ze leerde die les van buiten. Nee, het was anders. Ze zoog letters en woorden op. En bij de volgende Spaanse les kréég ze dat stuk.

Maar ze zweeg erover. Ze probeerde er ook niet meer achter te komen of de dingen vroeger gebeurd waren, of ze nu gebeurden, of nog gebeuren moesten. Het was als zwemmen in een diep water zonder oevers, en zonder één plekje, waar je even met je voeten op kon rusten. Overdag en ook 's nachts.

Er waren maar een paar dingen waarvan ze zeker wist dat ze anders waren dan vroeger.

Als ze gingen zwemmen en langs het Rif reden, draaide ze haar hoofd om wanneer ze langs Monte Cristo reden.

Als ze naar bed ging en haar klamboe dicht trok, stak ze meteen haar vingers in haar oren. In huis was het stil geworden de laatste tijd, geen harde stemmen meer, geen deuren die dichtgesmeten werden. Maar de aandacht van de vader en de moeder voor haar, hun zorg om haar leidde haar verscherpte aandacht niet af van de kille oorlog tussen die twee: een strijd in het elkaar negeren.

De klas had handwerken. Ze hoefde niet mee te doen. Na een kwartier had ze haar borduurwerk van zich afgegooid. Steeds bleef ze met haar handen haken. Ze waren ruw van binnen. Met een frons tussen haar wenkbrauwen bleef ze er naar zitten staren. Vroeger waren haar handen niet zo.

Terwijl ze naar huis liep die middag keek Dofi haar vanaf zijn verkeerszuil na: hoe ze tastend met haar ene hand langs de brugleuning voortschoof, lang wachtte voor ze de paar meter tussen de brug en de volgende verkeerszuil overstak, nog langer vandaar tot aan de fortmuur. Daar had ze weer houvast. Haar andere hand die langs de ruwe fortmuur gleed.

Dofi hoorde het toeteren van de wachtende file auto's niet. Hij dacht aan zijn vogel, die hij haar gegeven had, en die ze na een tijdje had vrij gelaten.

'Je moet niet boos worden, Dofi,' had ze gezegd, 'maar ik kon er niet meer naar kijken.'

Had hij toen maar iets gezegd, het gaf niet wat. 'Het is jammer!' Of: 'Het is goed, hij was van jou!' Maar hij had gezwegen in een panische angst dat één verkeerd woord hem verraden zou.

Had dan niemand gemerkt hoe ze veranderd was? Wás dat alleen door het ongeluk?Waarom was ze van dat dak gevallen? Jossie, die klom als de beste, die bij de atletiek-oefeningen geleerd had hoe ze goed moest neerkomen ook als ze haar sprong verkeerd berekend had?

In het Fort keek Josje de drukte voor hun huis aan. Kantinewagens die hun spullen naar boord reden. Mensen, die in- en uit liepen om hun oude meubilair te kopen.

Ze gingen naar Holland.

Er zou een afscheid zijn aan boord. Ze zouden 'allemaal' komen, wie dat dan ook waren. Er zou gelachen worden, gedronken, gezoend. Zij zou over de reling hangen en de mensen zouden haar zien wegvaren, zoals zij zovaak anderen had zien wegvaren. Punda en Otrobanda zouden voorbijglijden, het Riffort, hun fort en het Waterfort. Alles!

Nauwkeurig prentte ze alle huizen van het fort, ieder plekje, in de voorraadkamer van haar hoofd. Het laatst zwierven haar ogen naar de daken. Verboden! Snel keek ze weer voor zich. Maar het was alsof er in haar hoofd iets bleef haken, zoals ook haar handen op handwerkles waren blijven haken. Er wás nog iets...

Ze schudde het van zich af, dat had ze zichzelf ook geleerd wanneer ze niet meer op iets van vroeger komen kon.

Aura, daar had het iets mee te maken. Maar Aura was nooit meer gekomen. Niemand wilde haar bij Aura brengen en alleen kon ze niet gaan.

'Ze is naar familie op een ander eiland!' had vader op een dag gezegd omdat ze bleef zeuren. Misschien was het zo, misschien ook niet.

Langs de gebouwen slenterde ze tot aan het postkantoor, merkte ongezien dat iemand haar aanstaarde. Ze zocht: daar bij de ingang.

Kende ze die man? Zijn donker gezicht leek te vervloeien in het schemer achter hem. Was hij donker? Of zag ze het alleen maar zo? Dat ging maar niet over dat alles een donkere vlek werd. Hij stapte in het licht en kwam op haar af.

'Dag, Jo... juffrouw Walther!' Hij zocht naar zijn woorden, maar bleef haar wel onderzoekend aankijken. Wat wilde hij van haar weten? 'Weet u nog wie ik ben? Het is al een tijd geleden.'

Ze schudde haar hoofd, ze had geen zin meer weer in het verleden te spitten.

'Ray, de broer van Paulina. Weet u wel? Paulina, die vroeger bij mevrouw de commandant gewerkt heeft!' Hij wachtte even op haar reactie.

'Paulina?' Josjes stem schoot opgewonden uit, er kwam meer leven in haar ogen. 'Waar is ze?'

'Ze werkt nu op Aruba, allang. Meteen nadat ik bij u thuis was met die brief voor de commandant...'

Zijn stem werd opgezogen door de geluiden rondom, Josje hield één woord vast: 'brief'.

'Brief?' herhaalde ze.

'U weet wel! Uw vader was zo vriendelijk hij pakte hem zelf aan. Ik wist het wel, ik moest naar hem zelf toegaan. Het heeft geholpen.'

'Brief? Geholpen?' Alles in Josjes hoofd kneep samen: ze moest er iets uitpersen. Ray lachte. 'Ze vertellen je nooit hoe het is gegaan. Dat is niet van belang meer.

Hij is verdwenen! Daar ging het om.' Ineens scheen hij haast te hebben. Hij groette en liep door.

'Hij is verdwenen. Daar ging het om. Die brief is verdwenen, daar ging het om!' Josje draaide de woorden en zinnen om en om in haar hoofd. Natuurlijk! Er was een brief geweest, Ray had hem aan vader gegeven.

'Wat heb je met die brief gedaan? - Vernietigd.'

Wie had dat gezegd? Och, wat deed het er toe. Ray was opgelucht geweest dat die brief verdwenen was. Hij had tenminste heel gewoon tegen haar gedaan. Niet zoals andere mensen, die haar altijd stiekem opnamen wanneer ze dachten dat zij het niet merkte.

Zo, dus Paulina was naar Aruba.

En Aura was ook naar een ander eiland.

Over een paar dagen zou zij ook weg zijn. Je zag elkaar nooit meer. Je zou hier nooit meer in de stad lopen, nooit meer... alles nooit meer.

Midden in het Fort bleef ze staan.
Het was onzin. Toch was het waar.
Ze stond hier, maar ze was oud, zo oud als moeder nu.
Hun huis zag er nieuw uit van buiten, wel hetzelfde. Ze zou de deur opendoen, en dan was het hun huis niet meer. Ze zocht de oude plekjes, maar ze waren er niet meer.
Ze stapte de gang van haar oude school binnen. Alle kinderen droegen hun beste uniformen - gele uniformen, waarom? Nú droegen ze op haar school toch geen uniformen? - en ze zongen haar toe. Uit het eind van de gang kwam soeur supérieure op haar toe. En zij stond daar maar, zonder één woord, en dacht: 'Als jullie eens wisten!'

inhoudsopgave

naar boven

DE DAGEN VAN OLIM

1939 - 1969

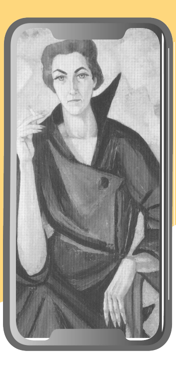
Portret door Nic Blans, 1955.

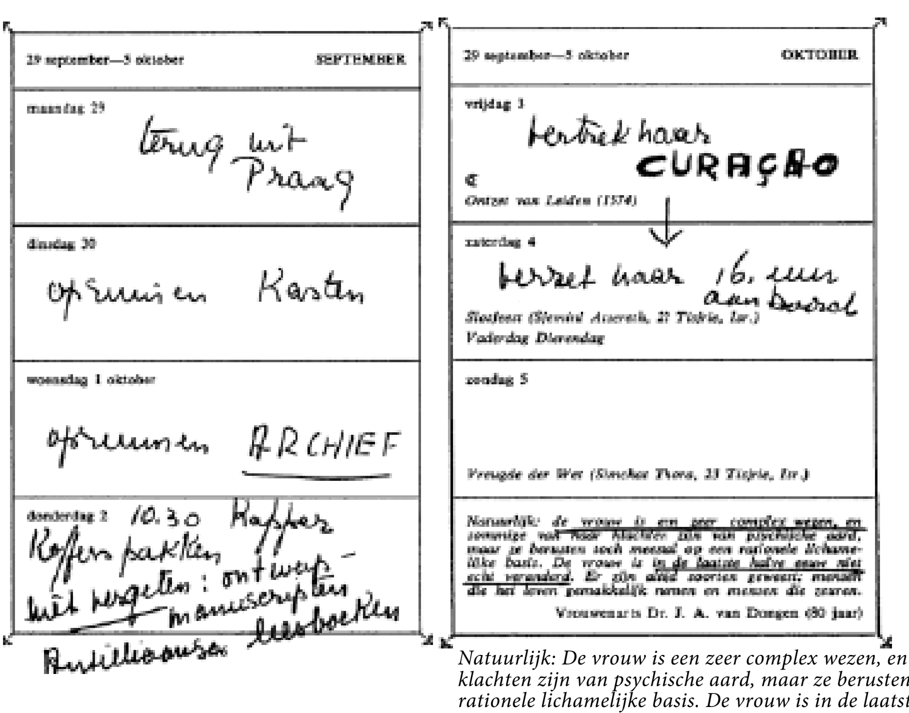

29 september—5 oktober	SEPTEMBER
maandag 29	terug uit Praag
dinsdag 30	opruimen Kasten
woensdag 1 oktober	opruimen ARCHIEF
donderdag 2	10.30 Kapper Koffers pakken niet vergeten: ontwerp-manuscripten Antilliaanse leesboeken

29 september—5 oktober	OKTOBER
vrijdag 3	vertrek naar CURAÇAO Ontzet van Leiden (1574)
zaterdag 4	verzet naar 16. uur aan boord Slotfeest (Sjemini Atseres, 22 Tisjrie, Isr.) Vadersdag Dierendag
zondag 5	Vreugde der Wet (Simchat Thora, 23 Tisjrie, Isr.)

Natuurlijk: de vrouw is een zeer complex wezen, en sommige van haar klachten zijn van psychische aard, maar ze berusten toch meestal op een rationele lichamelijke basis. De vrouw is in de laatste halve eeuw niet echt veranderd. Er zijn altijd soorten geweest: mensen die het leven gemakkelijk nemen en mensen die zeuren.
Vrouwenarts Dr. J. A. van Dongen (80 jaar)

Natuurlijk: De vrouw is een zeer complex wezen, en sommige van haar klachten zijn van psychische aard, maar ze berusten toch meestal op een rationele lichamelijke basis. De vrouw is in de laatste halve eeuw niet echt veranderd. Er zijn altijd soorten geweest: mensen die het leven gemakkelijk nemen en mensen die zeuren.
Vrouwenarts Dr.J.A. van Dongen (80 jaar)

Opbergen in archief
Met 'Kleine' opa die altijd
centen verborg
Weet je veel als kind!

Hoeveel bedden na je eerste kinderbed?

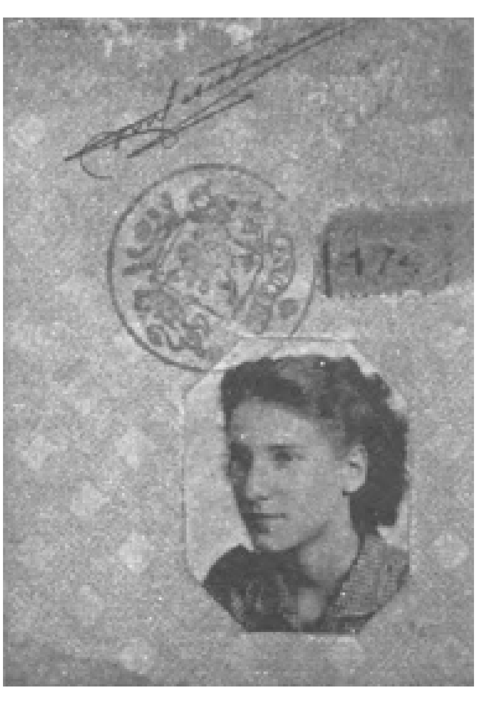
Persoonsbewijs
Eerste officiële papier

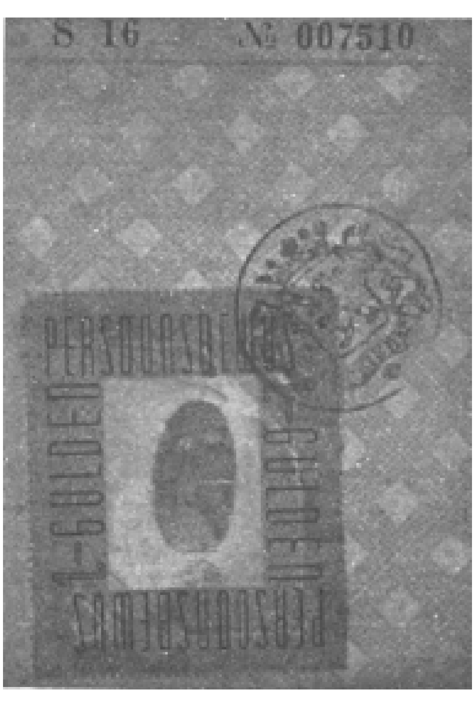

En wanneer zou je nu die
vinger in de pap hebben?

Daar kwamen na de oorlog
bij: perskaart van de krant
trouwboekje (met later de namen van de kinderen erin)
woonvergunning (alweer iets waarvan ze zeiden: 'O, maar dat gaat over!')
contracten met uitgevers
papieren van echtscheiding;

papieren, papieren - een papieren leven, en rekeningen,

jarenlang rekeningen van dokters, specialisten, die allen zeiden: 'Het is al zolang geleden. Wees blij dat je nog leeft!'

Wat is: zolang geleden?
Je kunt het er niet uitbranden.
Waarom zei één van die specialisten dan: 'Ga nooit terug naar Curaçao. Dat is het enige wat ik je raden kan.'

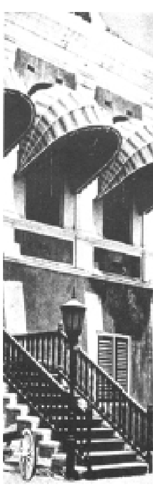
Waarom?
Hij wist alleen van die droom die niet uitgekomen was -
dat de stenen water werden
En de rest?

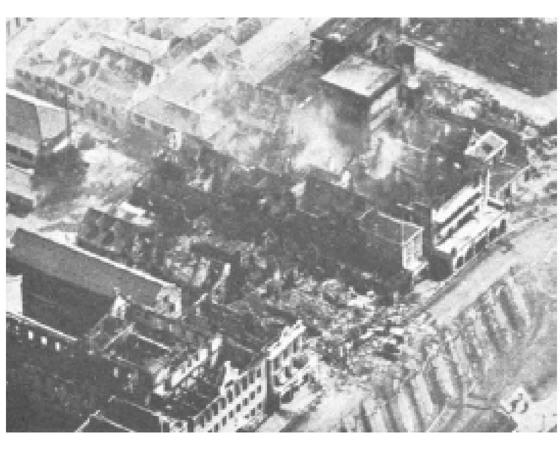
De oude school / Curaçao
Wat ervan overbleef
30 mei 1969 - opstand op
Curaçao

'Wat dacht jij toen je je school in het TV-journaal zag afbranden?'
'Eindelijk! Als kind heb ik het zo vaak gewenst.'

Als Aura nog leeft en dit overkomt haar, zou ze dan ook moeten denken aan vroeger?
Aan hij heette Lang, Frank Lang. Waar zou die gebleven zijn?

Wat toen gebeurd was op de wallegang -vader had haar niet geloofd.
Nou ja, het was dertig jaar geleden en vader was dood.
Zoals die man tot zijn laatste seconde overtuigd was geweest van de hemel!
Lang zou wel gewoon overgeplaatst zijn net in die tijd dat alles zo wazig was.
De rat!

Waarom dát woord?
Omdat er ratten geweest waren, en katten, op de zolders van het Fort?

Maar er waren ook ratten geweest vijfentwintig jaar later in deze romantische rozentuin bij een huis in een stad met twee ratten op iedere inwoner.

Toch waren de ratten niet de reden geweest om er weg te gaan, nee

tante Mathilde (uit een liedje van drandus P.) die haar zuster met koffie vergiftigen wilde. Gewoon een liedje, denk je, fijn muziekje.

Tot je het plotseling een paar ochtenden achter elkaar boven in de keuken fluiten hoort, waar er met tedere toewijding een kop koffie voor je gezet wordt.
Steeds dát liedje als er voor jou koffie werd gezet.

Toen klikte er iets, je dacht: Weg wezen!

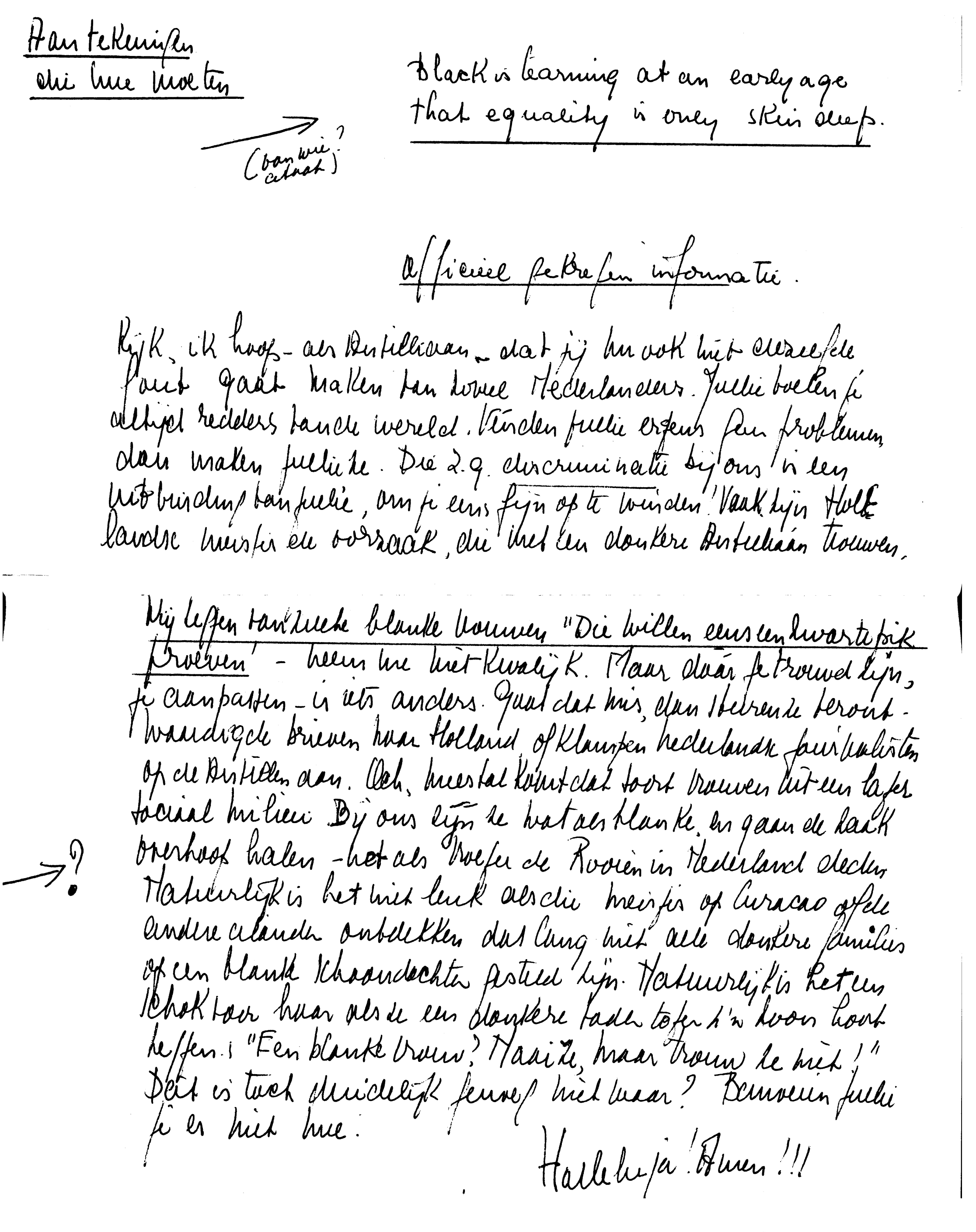

Aantekeningen die hier moeten

(van wie? citaat)

Black is learning at an early age that equality is only skin deep.

Officieel gekregen informatie.

Kijk, ik hoop - als Antilliaan - dat jij nu ook niet dezelfde fout gaat maken van zoveel Nederlanders. Jullie voelen je altijd redders van de wereld. Vinden jullie ergens geen problemen dan maken jullie ze. Die z.g. discriminatie bij ons is een uitvinding van jullie, om je eens fijn op te winden! Vaak zijn Hollandse meisjes de oorzaak, die met een donkere Antilliaan trouwen.

Wij lezen van zulke blanke vrouwen "Die willen eens een zwarte pik proeven" - neem me niet kwalijk. Maar daar getrouwd zijn, je aanpassen - is iets anders. Gaat dat mis, dan schrijven ze verontwaardigde brieven naar Holland of klampen Nederlandse journalisten op de Antillen aan. Och, meestal komt dat soort vrouwen uit een lager sociaal milieu. Bij ons zijn ze wat als blanke, en gaan de boel overhoop halen - net als vroeger de Rooien in Nederland deden. Natuurlijk is het niet leuk als die meisjes op Curaçao of de andere eilanden ontdekken dat lang niet alle donkere families op een blanke schoondochter gesteld zijn. Natuurlijk is het een schok voor haar als ze een donkere vader tegen z'n zoon hoort zeggen: "Een blanke vrouw? Naai ze, maar trouw ze niet!" Dat is toch duidelijk genoeg niet waar? Bemoeien jullie je er niet mee.

→ ?

Halleluja! Amen!!!

naar boven

inhoudsopgave

DE DAGEN VAN OLIM

13

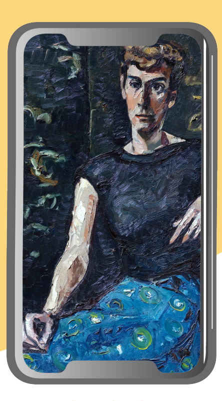

portret door
Willem Schrofer
(1952)

‘Je loopt in de Columbusstraat, waar toen die oploop bij het eerste verkeerslicht was. Waar oom Luís stampij maakte over die jongen. Je loopt naar je hotel in de Columbusstraat, Jos Walther!’

Ze liep achter haar koffers aan het hotel binnen, liet zich inschrijven, nam haar kamersleutel aan, en kon het nog niet geloven.

Boven in de kleine hotelkamer met de houten vloer, de gesausde wanden, rilde ze. Wat was er zo anders dan ze het zich had voorgesteld? Niet de sporen van de opstand op 30 mei, die ze in de stad gezien had. Van een oorlog, jarenlang journaals in de bioscoop en via tv kreeg je een aardige eeltlaag op je ziel.

‘Nu zít je midden in je Punda, wat je wou, vlak bij je oude huis!’ Maar het kippevel bleef. Omdat het een donkere avond was?

Waren het alle verhalen over de 30ste mei, de ‘goede’ raadgevingen, de informaties van deskundigen - die ze met een effen gezicht had aangehoord - waardoor ze daarnet op straat niet had durven opkijken naar de mensen in een gevoel: Wat doe je hier?

Ze gooide de shutters open, hing over de vensterbank naar buiten. Warme lucht sloeg tegen haar aan, beneden in de steeg voetbalden kinderen met blikjes tussen een rotzooi van kistjes, waarin een man iets zocht.

Dat was het: in de kamer achter haar zoemde de airconditioning. Koude lucht. Die was er vroeger niet geweest. Het was haar natuurlijk niet opgevallen omdat ze het geluid van de scheepsmotoren nog steeds in haar oren had.

Ze zette de airco af.

Uitpakken, douchen, verkleden, eten en dan naar het fort. Als ze dat niet meteen deed kwam het er misschien niet meer van. En dat was iets wat ze alleen moest doen.

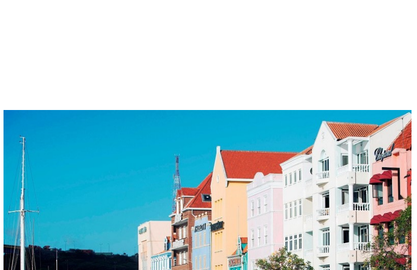

Langzaam liep ze langs de etalages van de Breedestraat, bekeek de gerestaureerde gevels aan de overkant en die ene bedrieglijke façade, die alleen gesteund werd door schuine balken, omdat daarachter alles was uitgebrand. Aarzelend keek ze over haar schouder: ze was een pleintje gepasseerd, dat er vroeger niet geweest was. Er waren terrasjes, met mensen.

Resoluut draaide ze zich om. Nee, echt, ze zóu naar het fort gaan, naar de plek van het ongeluk. Maar even iets drinken, gewoon zitten, kijken, voelen, dat kon toch?

‘Je bent alleen. Je bent vrij. Niemand die je meer achter je vodden zit van dit-moet, dat-kan-niet, en-wat-moet-ik-dan?, denk-een-beetje-aan-de-mensen.’

Onder de parasols waren geen vrije tafeltjes meer, ze schoof aan bij een groepje jongeren, dat net afrekende.

Toen er onverwacht een carillon begon te spelen schoot ze van verbazing recht overeind. Dat geluid híer! Net zoiets als zuurkool met chocolade hagelslag!

‘Bent u hier pas aangekomen?’

Wie? O, die jongen! Hij was zeker blijven zitten. Niet gemerkt door dat carillon.

Ze knikte. ‘Ja, maar ik heb vroeger hier gewoond.’

Hij bood haar een sigaret aan, boog zich naar haar toe, snel nam ze zijn gezicht op: wat een jonkie, en zo Hollands.

Voor ze haar bestelling had kunnen opgeven had hij het al gedaan.

‘En nu gaat het komen,’ dacht ze. ‘De biecht van een onbekende aan een onbekende. Altijd het gemakkelijkst, want het kan later nooit tegen je uitgespeeld worden. Je ziet elkaar nooit meer immers.’

‘Ik ben hier naartoe gestuurd na de 30ste mei. Ons schip ligt...’ een vaag gebaar in de richting van de haven.

‘Marine dus,’ concludeerde ze. Het was verdomme toch ook of de duvel ermee speelde: de eerste met wie ze hier na haar terugkomst zat was er weer eentje van de gewapende macht! Het woord ‘toeval’ konden ze wat haar betrof uit het woordenboek schrappen!

‘... vindt u het niet vervelend? Maar het is zo fijn om ineens tegen iemand aan te lopen, die zo uit Holland komt. Hoe is het daar?’ Gespannen leunde hij voorover.

‘Wat wil je horen? De Damslapers zijn deze zomer de beste toeristische attractie geweest. Alle Amsterdamse agenten moeten van hogerhand hun nagels laten groeien, want over díe wapens kan de Kamer geen vragen stellen. De nagelbijters worden achter de fout- en dubbelparkeerders aangestuurd: hun nagels kunnen niet meer slijten van het bonnetjes schrijven. Laat 's kijken, verder... o ja, het langharig tuig, dat jullie verloofdes lastig viel in het Centraal Station, is door je collega's bijgebracht dat de Nederlandse Maagd daar niet van gediend is.’

Ongemerkt had ze zijn gezicht in de gaten gehouden: hier kon hij niet omheen.

Zijn vergenoegde grijns was een starre grimas geworden. ‘Ik weet niet meer hoe ik eruit moet komen,’ begon hij moeilijk. ‘Pas op weg hier naartoe hoorden we wat onze bestemming was. In Nederland stond al alles op zijn kop dat er mariniers gestuurd waren. Dus je wist wat je te wachten stond. Maar bijna iedereen hier - en dat is het gekke - beweert dat ze blij zijn dat er hulp gekomen is.’ Hij schoot naar voren in zijn stoel. ‘En daar geloof ik nou geen barst van!’

Jos haalde het rietje uit haar planters punch, hield het voor haar oog en keek naar hem. ‘Wie is “iedereen”?’

‘Dat is het 'm juist. Contact met de bevolking krijg je vrijwel niet. Er is voor gewaarschuwd dat we ons afzijdig moeten houden. Soms is er aan boord iets te doen, maar altijd binnen een bepaalde groep mensen. Laatst... ik heb een familie hier leren kennen, ik had ze uitgenodigd om aan boord te komen. Op het laatste nippertje kon het niet doorgaan. Ik zag die mensen in de verte aan de wal zitten, wachtend op het bootje. Ze zagen wel anderen komen en gaan. Ik heb een of andere smoes verzonnen en die met een vriend voor hen meegegeven. Maar wat een pleefiguur. Wat moet ik zeggen als ik weer bij hen kom? En geen reden, geen enkele reden kreeg ik op!’

Jos bleef met haar rietje spelen.

‘Wat doe je eraan? Weet u het? U hebt hier gewoond.’

‘Dat was vroeger! Zeg, heeft die familie een dochter?’

‘Eh... ja, dat ook! Waarom vraagt u dat?’

‘Ik kan moeilijk meteen beginnen te vragen of ze een zoon hebben met wie je iets moois aan het opbouwen bent.’

Hij schoot in de lach. ‘Dat onderwerp is hier nog taboe. Het is Holland niet!Maar denk je dat het om dat meisje is geweest?’

‘Hij zegt “je”,’ dacht Jos, ‘hij is weer thuis!’ Ze wachtte even omdat de sirene bij de brug loeide; haar oren zogen het geluid binnen. ‘Als het nog zo is als vroeger worden de meisjes hier strenger bewaakt dan bij ons. Alleen uit met een jongen is er lang niet altijd bij.’

Traag knikte hij.

‘Waarschijnlijk wil je commandant geen gedonder.’

‘Er is ons verteld,’ hij schoof zijn stoel dichter bij de hare, ‘dat een van onze mannen bevriend was met een donker meisje van hier. Een hele tijd al. Haar familie wist het. Toen hebben haar broers en zijn vrienden haar onder druk gezet om haar vriend een avond mee te nemen ergens naar een kamer. Zodra hij daar was, vielen die kerels binnen. Ze hebben hem gecastreerd. Het hele voorval is in de doofpot gestopt. Maar ik geloof er geen barst van!’ Zijn stem schoot uit. ‘Jij soms?’

‘Nee, al was het alleen maar omdat de Telegraaf zo'n vette kluif niet aan z'n neus voorbij had laten gaan!’

Hij grinnikte, maar zij dacht aan alle verhalen die ze haar als kind verteld hadden om er de schrik in te krijgen. Wat dat betrof was er weinig veranderd.

‘Ik ga eens afrekenen, ik heb nog een afspraak.’ Jos pakte haar tas.

‘Een afspraak met mezelf,’ voegde ze er in stilte aan toe.

‘Nee, ik betaal!’

Die drie woorden van de jongen leerden Jos over haarzelf: Wat ben je weer echt Hollands bezig. Ieder voor zichzelf betalen.

‘Wij zullen u in onze gebeden herdenken,’ zei ze terwijl ze opstond.

‘Ga liever met me mee, volgende week hebben we een avond aan boord.’

‘Beminde broeder, niet alleen zal ik dan stampvol afspraken zitten - zakelijk, hoor! - maar dat kan ik je niet aandoen. Ik heb zoons van jouw leeftijd.’

Hij was ook opgestaan. ‘En ga je daar nooit mee uit?’

‘Ja, maar als die ermee gehoond worden, zeggen ze glashard dat ze een beeld van een moedercomplex aan het opbouwen zijn. Ze hopen erdoor afgekeurd te worden voor dienst. En jij bent al in dienst!’

Even was hij afgebluft, toen hield hij haar tegen. ‘Zie ik je nog eens? Hoe heet je eigenlijk?’

‘Doet het er wat toe?’

‘Ik zit vaak hier op het plein. Op zaterdagmiddag komen hier allerlei politieke figuren, jongeren, moet je ook komen.’

‘Móeten!’ Meer zei Jos niet, maar hij vatte het. Groetend stak ze haar hand op. Na een paar passen keek ze om. Er stond een jongen naast hem. Het was of er een schot in Jos' hoofd afging, of het barsten zou. Vlug liep ze door tot ze uit het zicht was. Het kón niet! Even had ze gedacht dat Frank Lang daar op het plein was opgedoken. Zeker door al die verhalen. Ze had steeds aan uniformen moeten denken. En aan Ray, de broer van Paulina, die toen die brief bij vader afgegeven had over Lang en Aura. Tja, Antillianen waren nooit grote briefschrijvers geweest. Een mes lag beter in hun hand gebakken dan een pen.

Jos keek naar de plaats waar vroeger het oude politiebureau was geweest. Was er ook niet meer.

Daarboven op de fortmuur had ze zo vaak haar huiswerk zitten maken. Insekten op haar schriften, tussen haar boeken, maar je raakte eraan gewend. De geluiden uit de stad, muziek uit de Punda, de geuren - daar ging het om.

Diep snoof ze de lucht in, draaide zich om en keek de Breedestraat af. De stad was vreemd stil, weinig mensen, weinig auto's. In het hotel hadden ze al gezegd: ‘De mensen komen 's avonds liever niet meer op straat in de stad.’

De 30e mei *(Trinta di mei)*

Op 30 mei 1969 kwamen de arbeiders van de Shell-olieraffinaderij, de grootste werkgever op Curaçao, in opstand tegen de slechte werkomstandigheden. Winkels werden geplunderd en gebouwen in brand gestoken.
De opstand werd neergeslagen door de Nederlandse mariniers. Daarbij vielen twee doden en tientallen gewonden.

Wat zou er gebeurd zijn op de 30ste mei als de politie en de mariniers de zaak niet vóór het donker in de hand hadden gehad? Messen maken geen geluid.

Ze herinnerde zich de talrijke huiszoekingen, politieovervallen van vroeger. De 30ste mei was voorbij. Iedereen was daarna verlamd van schrik, ook degenen die het aangewakkerd hadden. Iets dergelijks zou nooit en nooit meer gebeuren. Dat schreven de kranten.

Maar waarom had het schip, waarmee ze gekomen was, een extra lading wapens, rieten schilden gehad? Ze had er iets over opgevangen.

Regeren is vooruitzien! Maar ze gebruikten er wel een zwaar kaliber voelhoorntjes voor!

Jos draaide zich om, botste tegen iemand op en wankelde. Een donkere hand greep haar arm tot ze haar evenwicht weer had, liet toen los.

Bijna automatisch zei ze: ‘Masha danki!’

De man was even verbaasd en begon toen in rad Papiamentu tegen haar. Maar het ging te vlug. ‘Ik heb het wat verleerd. Ayó!’

Het laatste stukje lopen naar de fortpoort dacht ze: ‘Wie zei dat ook weer in Holland, die net terug was van Curaçao? O ja, die! ‘Kijk maar uit op straat. Als je gewoon in de drukte tegen iemand opbotst, die donkerder is dan jij, breekt de hel meteen los. Ze zeggen dat de straat niet meer alleen voor de makamba's is; dat nu de tijd gekomen is dat jij opzij gaat.’

Toch eens opletten de komende dagen. Al moest ze het erom doen, maar ze wilde het weten. De eerste keer was het alvast niet opgegaan.

Drie uur nadat ze haar eerste stappen op het eiland had gezet stond ze tegenover de fortpoort.

Hij was open.

Zo verbaasd bleef ze ernaar staren, naar die wijde opening waardoor je het hele Fort kon zien liggen - dat het de aandacht van de wachtpost trok.

Onzeker - zou hij haar terugroepen? Kon je er 's avonds gewoon in wandelen? -liep ze door. Niemand riep haar terug.

Toen ze midden op het plein was, stond ze stil. Ze wist niet waar ze het eerst moest kijken. Maar naderhand realiseerde ze zich pas dat ze het laatst naar hun huis gekeken had.

Ja, het zag er nog net zo uit. Ze liep er naartoe. Alleen het huisnummer was veranderd. Geen 4 meer, maar 11. Wacht eens: Fort Amsterdam 11 - daar moest ze zich morgen melden voor haar eerste bespreking. Haar ogen gleden over de gevel naar boven. Dít was toch niet iets wat je je verbeeldde, wat je zelf in de hand gewerkt had.

Met een vertraagde beweging - zoals in een droom, maar dit was geen droom -stak ze haar hand uit naar de deur. Van schrik, omdat hij openging, keek ze om. De wacht had niets in de gaten. Dertig jaar geleden had ze bij het perk gestaan en geweten dat ze ééns zo staan zou - de deur open zou doen. Maar daarachter was niet meer hetzelfde huis.

Met een ruk trok ze de deur open. Ze keek in een moderne gang, waar licht brandde. Geen trap naar de voorgalerij meer.

Dat ze naar binnengestapt was, had ze niet gemerkt. Hier zo ongeveer had ze toen met Bubi gezeten, geluisterd naar dat verschrikkelijke verslag over dat meisje van Aruba.

‘U zoekt iemand?’

De man naast haar leek helemaal niet verbaasd.
‘Morgen heb ik een afspraak hier. Ik was toch in de buurt...’ Hang niet zo'n lulverhaal tegen die man op. Zeg gewoon dat je hier gewoond hebt. Dat je het terug wilde zien. Morgen zullen al die kantoren vol mensen zitten. Vraag het hem...

‘Zou ik even mogen rondlopen, kijken? Ik heb hier vroeger gewoond?’

‘Maar dan bent u...’

Ze wuifde de rest van zijn zin weg. Laat maar zitten, broer, en laat me alsjeblieft alleen.

Het fort na de restauratie

"Toen ze midden op het plein was, stond ze stil. Ze wist niet waar ze het eerst moest kijken. Maar naderhand realiseerde ze zich pas dat ze het laatst naar hun huis gekeken had."

Maar hij liep met haar mee, vertelde hoe het hele fort gerestaureerd was. Façades allemaal neergehaald, steen voor steen weer opgebouwd. En daarachter rechte, kille gangen, kamers met glazen wanden. Geen hitte meer, geen kakkerlakken waar je op lag te loeren, geen doodschrik-spinnen meer in de provisiekast en op de wc. Geen rat meer in de val. Geen...

Met haar hoofd achter in haar nek bleef ze naar boven kijken. De man naast haar keek ook, maar kon niets aan de gladde plafonds ontdekken. Ratten en katten.

‘Schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed, vlak boven mijn hoofd en de hoek omging,’ mompelde ze.

‘Ik hoor niets.’ De man bleef luisteren.

‘Nee, zo was het vroeger. Op een avond is de politie de zolders op gegaan om te kijken, zo erg was het. Ze kwamen lijkbleek terug. En daarna...’ Ze fronste haar voorhoofd, kneep haar ogen even dicht om het beeld weer terug te halen.

‘... u zult wel veel veranderd vinden,’ onderbrak de man haar tocht terug naar vroeger.

‘Tja, de dagen van olim...’ Had zij dat gezegd? Uitgerekend dat?

Zo vlug had ze zich omgedraaid, dat de man haar amper kon bijhouden om haar uit te laten. Bij de deur dwong ze zich om hem met veel omhaal van woorden te bedanken. Van hieruit kon ze de wacht niet zien, en hij haar waarschijnlijk ook niet.

Buiten liep ze met zuigende stappen - zoals vroeger wanneer ze haar gympjes uit het zachtgeworden asfalt trok bij iedere pas - tot aan de opgang van de wallegang. Om de hoek bleef ze staan. Ze wilde niet maar haar ogen werden omhoog getrokken naar het bruggetje boven haar. In haar hoofd klopte de pijn. Die paal daar naast het bruggetje, het schuine afdak erboven, en - nee, dat kon ze van hieruit niet zien maar ze wist het zo ook wel - daarboven het dak.

Die wind, als je daar bovenop zat. Daaronder op de zolders schreeuwen, krijsen, schuifelen, een aanloop... alsof er iemand uitgleed en de hoek omging.

De voetstappen achter haar hoorde ze niet. De marinier was naast haar blijven staan.

Wat moest dat mens daar op de late avond?

Ze voelde de stekende pijn van haar hoofd overvloeien in haar nek, in haar rug, of ze splijten zou. Moeilijk boog ze haar hoofd naar beneden tussen haar verkrampte schouders.

De stenen. Haar ene voet draaide er een rondje op. Stenen, ja, nog altijd stenen. En daar had zij doorheen willen verdwijnen. In de grond verdwijnen.

Ze merkte dat de wacht er nog steeds stond, ze kon hem niet gebruiken. ‘Ik heb hier gewoond. Ik kom nog eens kijken!’

Dat hij aarzelend zou blijven staan, had ze verwacht. Nu óók blijven staan, glashard blijven staan. Dat maakte mensen zenuwachtig. Hij zou vanzelf wel verdwijnen.

Hij liep door, ze hoorde zijn voetstappen in het stille fort.

In een paar sprongen was ze de opgang opgeschoten, op haar tenen liep ze naar boven. Tegen de schutting van de gouverneurstuin gedrukt staarde ze naar het bruggetje, het hoge dak ernaast. Haar ogen maten de afstand van boven naar beneden.

‘Ga nooit terug naar Curaçao. Dat is het enige wat ik je raden kan.’ - die dokter. Wat wilde die dat zij níet ontdekken zou?

Bang? Was ze bang? Doodsbang, zo bang dat ze dacht dat ze stierf, was ze voor 't laatst lang geleden geweest. Nog in Holland, voor ze naar Curaçao kwamen. Zes was ze toen ongeveer. En ze was weer eens door vader opgesloten in de tuinschuur. Een donkere schuur, vol spinnen. Ze had gegild, zo uitzinnig gegild dat haar stem voorgoed in haar kapot was gegaan. Toen ze zelfs niet meer gillen kon, had ze heel stil met haar armen pal langs haar lichaam gestaan. Die enge, paarse, gehaakte jurk die ze toen aanhad, jurken die tante voor hen haakte, van die krengen die meerekten, waar je nooit uitgroeide en die niet kapot te krijgen waren. Met haar armen doodstil langs haar zijden. Voorzichtig had ze rond gekeken en vanaf dat moment had ze geweten: ‘Wat ze met me doen, als het heel erg is dan ga je dood.... dan is alles over.’ Kalm was ze op de grond gaan zitten, haar hoofd gebogen tussen haar knieën, haar armen er overheen. Dat was de laatste keer geweest dat ze zo uitzinnig bang was geworden.

Bang? Was ze nu bang? Ze zag het kleine meisje in die schuur, en begon te twijfelen.

Langzaam liep ze de wallegang op, het trapje naar de muur bij het bruggetje. De achtergevel van hun oude huis was vreemd dicht en gesloten. Geen openstaande shutters van de badkamer en de slaapkamer meer. Geen...

... een wit uniform over hun kleine patio. Vader, die achter het huis opdook. Hij keek haar aan met de afwezigheid van iemand zonder hoop telkens als hij zei: ‘In de dagen van olim.’

In het donker loste hij op en in haar herinnering.

Op dit moment begroef ze hem voorgoed.

Wat ze ervoor terug kreeg was een stuk angstaanjagende werkelijkheid:

Het was geen ongeluk geweest.

Ze had het gewild.

Want wat ze ook deed, hoe ze het ook deed, het zou nooit goed zijn geweest in zijn wereld, omdat ze een meisje was.

inhoudsopgave

naar boven

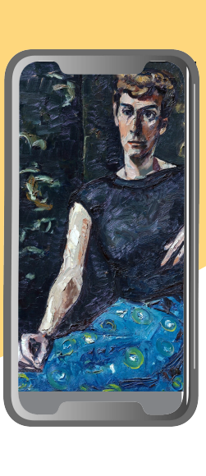

DE DAGEN VAN OLIM

14

In de expresso-bar naast het hotel liep ze haar aantekeningen na. Zo nu en dan bleven haar ogen rusten op de mensen, die op dit vroege uur binnenliepen. Onopvallend volgde ze hun gesprekken, maar het bracht haar niet dichter bij de anderen. Al een week was ze op het eiland, maar alles was nog even veraf. Alleen dat moment boven op het bruggetje, die eerste avond, dat was vlakbij.

Ze had geen moeite gedaan iemand van vroeger terug te vinden. Soms was er op straat in de stad een ontmoeting met mensen van vroeger. ‘Weet je nog wel, Jos?’ Vaak bleken het klasgenoten van Jeannet te zijn, die hen beiden door elkaar haalden. Ze liet het maar zo. Aanknopen bij oude vriendschappen en oude liefdes werd meestal een sof.

Ze bladerde in haar agenda: vandaag was het zaterdag. Wat was er ook weer zaterdag? Gomez-Plein. Iedereen had daar zijn mond van vol, ze moest er ook maar eens naar toe.

Terwijl ze dronk zag ze over haar kop koffie heen iemand binnenkomen, die zoekend rond bleef kijken, toen beslist op haar afkwam. Langzaam zette ze haar kopje neer.

‘Mevrouw Walther?’

Haar geheugen voor stemmen bracht hem meteen thuis. Ze sprong overeind, en tegelijk grepen hun handen elkaar. ‘Dofi! Hoe is het mogelijk!’

‘U kent me nog!’ Ongelovig schudde hij zijn hoofd.

De mensen bekeken het tafereel zwijgend.

Ze ging een plaats verzitten, zodat Dofi haar stoel nemen kon. ‘Wist je dat ik hier zat?’

Dofi bleef haar opnemen. ‘Dat u bent blijven leven.’

Ze lieten elkaars ogen los en zagen allebei hetzelfde: hoe hij haar wegdroeg na het ongeluk. Hoe hij boven haar hoofd had gehurkt op de patio en gehuild had.

De stilte tussen hen werd zo drukkend dat ze onverwacht haar lepeltje hard op het schoteltje moest laten vallen.

Dofi haalde iets uit zijn borstzak, een portefeuille. ‘Weet u nog wel...’ begon hij. ‘Schei uit met je ge-u. Kom nou, Dofi!’

‘Weet je nog wel dat je riep: ik wil niet naar de hemel?’ De portefeuille legde hij gesloten op tafel.

Wat moest ze daar nu nog op zeggen? Dofi van nu was Dofi van vroeger niet meer.

‘Nee zeg, na wat de laatste dode paus daar had meegemaakt, hoefde ik niet meer.’

‘De paus?’ Er vonkte iets in Dofi's ogen, ze grinnikte terug. Vroeger kwam steeds dichter bij, vroeger in de politiepost, als ze elkaar verhalen vertelden.

‘Je weet wel, die paus die zo'n Maria-fan was. Na zijn dood vroeg hij Petrus of hij één keer Maria mocht spreken. Dat kon! Eindeloze gangen liep hij af, achter Petrus aan, tot ze bij een klein gangetje, met een klein deurtje stilhielden. Daarachter zat in een klein kamertje een nietig Joods vrouwtje. De paus viel op zijn knieën. “Maria,” zei hij, “u weet hoe ik u mijn hele leven vereerd heb. Mag ik u daarom een vraag stellen?” Het vrouwtje knikte. “Maria, wat dacht u in de tijd toen u in verwachting was?” En met een zucht antwoordde Maria: “Ik dacht: ik hoop dat het een meisje wordt!”’

Ze hóórde Dofi denken voor hij in de lach schoot. ‘Schei uit, ai, Jossie! Als Jezus een meisje was geweest... Ik heb genoeg aan mijn moeder!’

‘Dofi,’ streng, ‘daar valt niets aan te lachen. Wat denk je van ons? Een vader- en mannetjesgod!’

Had ze daarom zo onverwacht die stomme mop van vroeger verteld? Maar het gaf haar een bepaald gevoel van opluchting.

‘Het is goed dat je vader je niet hoort.’ Dofi veegde met zijn zakdoek over een gezicht, waar zich een vage onrust over verspreidde.

‘Die is dood.’ Het klonk vlak, zoals je zei: ‘De suiker is op.’

‘Hij was een streng, maar rechtvaardig man.’ Dofi knikte beamend.

‘Dat zal wel.’ Die keer dat hij haar expres niet had willen geloven over Frank Lang. Wacht...

‘Zeg, Dofi, weet jij nog dat er in onze tijd zo'n playboy bij de mariniers was, Lang heette hij, die altijd op ons moest passen?’

Dofi verstrakte. ‘Waarom vraag je juist dat?’

Ze zat dus goed. ‘Er is zoveel wat ik vergeten ben. Ik kan me niet herinneren dat ik hem die avond na het ongeluk nog gezien heb.’

‘Eén ongeluk was genoeg!’ Dat grapje kostte hem moeite zag ze. ‘Hij is overgeplaatst na die tijd.’

Hij wilde er verder niet over praten, duidelijk. Langzaam vouwde hij zijn portefeuille open, haalde er iets uit en legde dat voor haar op tafel.

Een oud fototje. Niet te geloven!

‘Dat ben ik. Een fototje van mij?’ Ze bleef erop staren.

‘Je moeder heeft het aan mij gegeven.’

Moeder - toe maar!

Toen ze opkeek zag ze zijn ogen zoals ze geweest waren die avond waarop hij haar de vogel in de kooi was komen brengen.

Met aarzelende vingers streek ze over de kreukels van het portretje. Een mager, lang kind, meer ogen dan hoofd.

‘Ik heb het iedere dag bij me gedragen,’ zei zijn zachte stem naast haar.

Waarom? Dofi, waarom?

‘Maar aan je ogen zou ik je altijd, overal herkend hebben, Jossie.’

In gedachte zag ze de rimpels eromheen, de vouwen in haar gezicht. Ze voelde hoe moe ze was, zo ontzettend moe van al die jaren tussen dat fototje en nu.

Haar ene hand kwam neer op Dofi's hand, met de andere zette ze haar zonnebril op. ‘Berg dat fototje op, Dofi.’ Stijf kneep ze haar prikkende ogen dicht. Haar vreselijk verdriet toen ze zijn vogel niet aan mocht nemen. En tegelijk dat veilige gevoel van geluk om dat fototje.

‘Niemand weet het, Jossie, van die foto.’

Ze kneep in zijn hand, zijn duim schoof langs haar pols naar boven.

Aan de andere kant van de tafel werd een stoel verschoven. Haar ogen schrokken open.

‘Zo, Dofi, ben jij nog steeds makamba's aan het beschermen?’ zei een jonge kerel met een trots, uit donker, hard hout gesneden gezicht, in het Papiamentu.

Dofi trok zijn hand weg. ‘Nu gewoon voor je kijken. Dan denkt Dofi dat je het niet verstaan hebt.’ Maar ze moest zich beheersen om die kerel niet midden in zijn laatdunkend gezicht te slingeren: ‘Wat er hier op het eiland ook aan de hand is, probeer niet iets kapot te maken waar jij geen ros van snapt, hate - mother!’

Het enige wat ze je in je leven leerden was jezelf te haten. Je moest immers altijd ‘een ander mens worden’. Als je geleerd had je oude zelf te haten, leerden ze je ook nog hoe je van je zelfhaat kon afkomen: door een ander te gaan haten.

Bijna was ze er - dertig jaar geleden - ook aan kapot gegaan, aan die zelfhaat. Omdat ze een meisje was. Die knul tegenover haar waarschijnlijk: omdat hij zwart was.

Pas toen ze op straat stonden, vroeg ze: ‘Gaat dat tegenwoordig altijd zo hier?’ ‘Het was niet tegen jou, Jossie. Tegen mij. Kan ik je ergens brengen met de auto?’ ‘Ja graag, Dofi. Maar luister nou eens...’

‘... je zult merken dat er veel veranderd is. Ik begrijp die jongen wel. Maar tegelijk ben ik van de politie. Ik ga niets uitlokken. Waar wil je naartoe?’

Het was duidelijk dat hij er niet over spreken wilde.

‘Weet jij waar Aura woont? Je weet wel, Aura, die vroeger bij ons werkte? Aura Rozal heette ze toen.’

Dofi liet haar in zijn auto stappen, stapte zelf in. ‘Aura? Waarom Aura?’

‘Ze verdween de dag voor ik dat ongeluk kreeg. Ik heb haar nooit meer gezien.

Mijn vader vertelde dat ze van het eiland weg was gegaan. Aura en ik...’ Ze zweeg, want dát kon ze Dofi toch niet allemaal vertellen.

Dofi had de contactsleuteltjes nog in zijn hand en speelde ermee.

‘Als je toch naar Aura gaat... Dan kan ik het je ook wel vragen. Het heeft me al die jaren dwars gezeten.’ Hij bleef voor zich uit kijken. ‘Je vroeg naar die Lang, Jossie. Weet je echt niet wat er gebeurd is?’ Nu keek hij haar aan.

Ze schudde haar hoofd, probeerde vroeger weer terug te halen. Nee. Alleen dat van de wallegang, en dat kon Dofi niet weten. Of Aura moest...

Ze greep zijn arm. ‘Wat weet jij?’

‘Vlak nadat jij dat ongeluk had gehad, ontmoette ik Aura. Ze had me buiten het bureau opgewacht. Eerst wilde ik haar niet geloven. Ze vertelde me dat Paulina's broer, Ray, een aanklacht ingediend had tegen Lang. Aura was bang dat die aanklacht zoek zou raken of zoiets, en dat Ray en zijn vrienden dan Lang te pakken zouden nemen. Daarvoor kwam ze me waarschuwen. Maar ook om me te zeggen dat ik er iets aan doen moest dat de commandant die aanklacht zelf behandelen zou. Want dat die smeerlap van een Lang jou ook... met jou...’ Hij stokte even. ‘Aura zei dat ze het zeker wist, en dat de commandant het weten moest. Je was immers buiten kennis. Aura was bang dat je later, als je die schoft weer zien zou, nog erger ziek kon worden.’

Ze moest het verwerken. ‘Maar die brief met die aanklacht was verdwenen. Dát herinner ik me nog best. Weet je die avond dat een paar politiemannen de zolders bij ons zijn opgegaan, achter die ratten en katten aan? Toen hoorde ik Drost tegen Lang zeggen, dat hij die brief had verdonkeremaand. Ze wisten niet dat ik het horen kon. Maar Lang ontdekte me, en ik was niet zeker, Dofi, of hij me wat doen zou nu ik dat gehoord had.’

‘Waarom ben je niet naar je vader gegaan?’

‘Die geloofde me niet! Lang kwam bij ons over de vloer. Hij kon er vrij in en uit. Maar wat heb jij toen gedaan?’

‘Het aan je vader verteld. Het heeft nog moeite genoeg gekost om Aura zelf een aanklacht in te laten dienen.’

‘Snap jij zoiets nu?’

Er kwam een harde trek in Dofi's gezicht terwijl hij de auto startte. ‘Vroeger namen de mensen het allemaal. Zo werden ze opgevoed.’

Haar gedachten dwaalden weg. Er ontbrak iets aan het hele verhaal. Ze probeerde zich Lang voor de geest te halen. Als een vage schim dook hij op: in hun voorgalerij. Hij werd duidelijker: naast moeder, en vader kwam net thuis. Haarscherp zag ze hem ineens toen die keer op de wallegang dat ze zich losgevochten had. Lang, die op haar afkwam... ze stond naast de open deur van de zolder...

‘Dofi!’ Ze schreeuwde het, van schrik remde hij.

‘Wat is er?’ Hij keek in haar krijtwitte gezicht.

‘Dofi, ik heb toen... vlak voor het ongeluk, ik was bij de deur van de zolders. Die had ik stiekem opengemaakt. Lang kwam ineens op me af. Van schrik ben ik naar binnen geklommen. Hij kwam me achterna... en toen...’

‘Ja?’

‘Ja, zo was het.’ Diep haalde ze adem. ‘Ik sprong eruit en heb de deur achter hem op de grendel gedaan.’

‘Ai, Jossie!’ Dofi schoot in de lach, knipoogde tegen haar. ‘Dat zou mooi geweest zijn, zeg! Misschien heb je dat willen doen. Misschien heb je daarover liggen denken toen je zo ziek was. En later dacht je dat je het werkelijk gedaan hebt.’

Beslist schudde ze haar hoofd. ‘Nee, Dofi, ik weet het nu zeker. Al die jaren heb ik er geen seconde aan gedacht. Ik weet alleen dat ik na het ongeluk aldoor het gevoel had: Ik heb iets vergeten. Ik moet iets zeggen.’

‘Vergeet het nu maar! Hij is levend en wel van het eiland af gekomen, dat weet ik zeker.’

‘Dan moet iemand hem eruit gelaten hebben.’

‘Hij heeft er nooit ingezeten, Jossie!’ zei Dofi nadrukkelijk.

‘Nou, da's dan jammer.’ Het klonk zo spijtig dat Dofi in de lach schoot.

Ze liet hem verder alleen praten: over het eiland, wat zo anders geworden was; over mensen van vroeger. Intussen dacht ze: ‘Aura, misschien weet die het. Want, verdorie, áls ik hem daar opgesloten heb, dan is het niet misselijk geweest!’

"Als een vertoornde godin was Aura overeind gekomen. ‘Dit is mijn huis. Ik werk. Daisy werkt. Ik verdien. Daisy brengt geld. En de jongens werken niet."

Misschien was het anders geweest wanneer Dofi er niet bij gestaan had: nu keken ze elkaar onwennig aan en probeerden in elkaars gezichten de Aura en de Jossie van vroeger terug te vinden.

Ze merkte wel dat Aura vragend naar Dofi keek, maar die maakte zich van haar uitnodiging om te blijven af en verdween.

‘Dat ik je nu toch nog terug zie,’ zei ze spontaan.

‘Gaat u zitten!’ Aura.

U - en ze zei het in een Nederlands van lang-geledengeleerd.

Ze ging gemakkelijk over haar armen op de tafel leunen, kneep even haar ogen als een spinnende poes tegen Aura dicht. ‘Tsjee, Aura, dat ik hier nu weer zit. Net als vroeger.’ Ze nam het huisje op. ‘Hoe is je vader? En je mami?’

‘Ze zijn dood.’

Ze wees naar de portretten op een kastje. ‘Zijn dat je kinderen?’ Aura knikte.

‘Ben je getrouwd?’ Bijna had ze het gevraagd, maar ze wist niet hoe het bij Aura vallen zou. Daarom stond ze op om de foto's te bekijken. Aura kwam een beetje los en gaf uitleg: haar oudste zoon...

Pal keek ze in Aura's gezicht. ‘Is hij..?’

‘Ja, dat is hij. Maar hij weet niet wie zijn vader is. Jossie, zeg hem nooit als je hem ziet. Hij moet het niet weten.’

‘Natuurlijk niet! Wat denk je wel.’ Dit gezicht kende ze. Waar?

‘Aura, ik moet je bedanken. Dofi vertelde me dat jij naar het bureau bent gegaan en een aanklacht ingediend hebt, ook om mij.’

‘Ik was bang, Jossie. Niet voor mij, voor jou. Ik was bang, als jij beter was dat hij wat doen zou. Jij had hem opgesloten op die zolder...’

Ze had Aura zo fel bij haar arm gepakt, dat Aura's gezicht vertrok. ‘Is het dus toch waar? Aura, je móet het me vertellen.’ Ze duwde Aura op een stoel en trok zelf een stoel vlak naast haar. ‘Aura, je moet me geloven. Ik was het vergeten. Ik wist het niet meer. Daarnet bij Dofi in de auto, schoot het me ineens te binnen. Het is dus echt gebeurd?’

‘Ja, ik heb het gezien.’

Langzaam kwam het bij haar boven. ‘We hadden afgesproken die avond.’

‘Je kwam niet, ik wachtte bij de kerk achter.’

‘Toen zag je dat ik het deed?’ Ze bleef Aura vragend aankijken. Niet te geloven! ‘Ja.’

‘En jij hebt hem eruit gehaald?’ Ineens was het duidelijk. Maar Aura schudde haar hoofd.

‘Ik durfde niet. Hij zou me zien. Hij wist misschien al van die brief van Ray.’ ‘Maar wie heeft hem dan...’

‘... de wacht bij de poort. Ik ging het Fort uit, ik zei: ‘De deur bij de zolder staat open. Ik heb het gezien.’

‘En die gaf het bij het aflossen van de wacht door!’

‘Die avond was de brand.’

Met haar vinger langs een figuurtje in het plastic kleed op tafel. ‘‘t Is net een film,’ zei ze, zo vreemd en onwerkelijk leek het nu. Het enige wat ook nu nog werkelijk was, was haar ijskoude woede toen ze hem die avond op haar af had zien komen. En dat vreselijke gevoel: ik ben alleen, niemand gelooft me, niemand zal me helpen.

Aura was opgestaan en schonk iets voor hen in.

‘Daar zitten we nu!’ Ze zag het. ‘Twee middelbare moeders en nog altijd omhoog met wat er in onze jeugd gebeurd is. Of misschien zit Aura er niet mee. Per slot heeft zij hem direct van die zolder laten halen.’

‘Aura, je hoeft het me niet te zeggen. Maar waarom wou je voor jezelf geen aanklacht tegen Frank Lang indienen en wel voor mij?’

‘Van jou was anders.’ Het kwam na een paar moeilijke minuten zwijgen.

‘Wat ánders! Je zuster! Jij moest bovendien een kind krijgen.’

‘Ik weet niet meer. Dat was gebeurd.’

Ze voelde Aura spartelen als een vis aan de haak.

‘Hield je van hem? Hij was wel knap, achteraf. Ik vond hem alleen zo'n grunzel!’

Aura begon te giechelen, net zoals ze vroeger giechelen kon wanneer ze met elkaar iets hadden. Het stak haar aan. Daar zaten ze: twee giechelende meiden, die harder en harder begonnen te lachen. Die lachten om het lachen, om het samen-lachen. Aura sloeg een arm om haar schouder. ‘Jossie, ai, bo ta pret! Met jou moet je lachen. Vroeger ook.’ Ze verschikte iets aan Jos' jurk en ging er op haar gemak bij zitten.

Dat ene kleine gebaar, zoals vroeger. Aura die zo vaak zoveel voor haar opgevangen had, bij wie je in de keuken vluchten kon.

‘Ik zal je vertellen, aan jou wel. Je weet mijn vader, die is streng.’

‘Wás,’ dacht ze automatisch, ‘hij is dood. Maar met die tijden, lidwoorden, geslachten en de hele troep in het Nederlands hebben jullie altijd overhoop gelegen.’ En nog werd het er bij de kinderen op de scholen ingedramd, had ze van de week gemerkt.

Aura stond op om de glazen nog eens vol te schenken.

Van de week op haar oude school - wat er van was blijven staan tenminste. Ze was de trap opgeklommen, dezelfde waar ze met haar kop in klem gezeten had. Boven in de gang had ze eerst de lucht opgesnoven. Toen was aan het eind van de gang soeur supérieure opgedoken. En weer had ze dat gevoel van beklemming van ik-zit-vast-maar-jullie-krijgen-me-niet gehad.

Na een paar stappen had ze gemerkt dat het soeur supérieure niet geweest was, maar haar oude klasse-soeur. Over die afstand had die tegen haar geknipoogd. Wanneer ze onverwacht over de gladde tegels op haar oud-leerlinge was komen afsullen, had ze niet meer verbazing kunnen wekken.

‘Welkom Jozina... o, neemt u me niet kwalijk! Mevrouw Walther.’

Toen had zij ook pas kunnen glimlachen. Dit was nu zo'n scène waar je als kind van droomde.

‘Ik zou onze leerlingen maar niet vertellen wat jij hier vroeger allemaal hebt uitgespookt,’ zei de soeur. ‘Maar ja, we hebben vaak tegen elkaar gezegd: “Jozina Walther is een bijzonder meisje.” Toen we je boeken lazen, zeiden we: “Vroeger was ze al zo anders.”’

Ze hád hem niet kunnen laten schieten die dot van een kans. ‘Ja, soeur, dat zegt u nu, achteraf. Maar als ik in de goot geëindigd was, dan hadden ze hier gezegd: “Die Jozina Walther, we hebben het altijd wel gezegd! Want die was zo anders dan de anderen!”’

Ze hadden elkaar staan meten, en het was haar meegevallen dat de soeur in een hartelijk gelach was losgebroken. Dat lachen van een soeur op de oude, naargeestige gang, waar ze krampkuiten van het urenlang strafstaan had gehad vroeger, vaagde met één zwaai de nare beklemming bij haar weg. Nú zou ze het allemaal kunnen vertellen wat haar toen zo dwars gezeten had. Maar waarom? Nu had ze er niets meer aan. En toen ze er iets aan had kunnen hebben, kon het niet. De kinderen in de klas hadden gezongen, voor haar, en gele uniformen gedragen - zoals ze ‘gezien’ had.

Ze schrok op, omdat Aura haar aanporde. ‘Vertel jij nu eens. Hoe is je vader, je moeder. Je hebt kinderen heb ik gelezen.’

Ze sprong weer terug naar een ander stuk leven, en vertelde. Maar hier, in het huisje van Aura, waar ze vroeger vaak gezeten had, leek alles in Nederland onbestaanbaar. Ze kneep in haar vingers, trok eraan tot ze knakten. Aura keek ernaar, lachte zachtjes, en deed het haar na. Zo hadden ze het vroeger in de keuken gedaan om de oppasser te pesten, die het er van op zijn zenuwen kreeg.

Ineens gaf Aura haar een tik. ‘Vertellen!’ gebood ze.

‘Dat is alles. Maar ga jij nu door. Ik vroeg of je van Frank Lang hield?’ Verlegen draaide Aura aan een hoek van het plastic tafelkleed. ‘Ik weet het niet.

Toen... was een andere tijd. Ik was jong. Ik was naar school geweest. Pai en mai wilden dat ik goed trouwen zou. Niet met een jongen van Fleur de Marie.’

‘Niet met Ray, de broer van Paulina?’

‘Ai, Ray! Als pai Ray goed had gevonden, dan woonde ik nu in een mooi huis.’

‘Maar dat met Frank Lang was dan toch gebeurd?’ Het was half een vraag van haar, half het constateren van een feit.

Aura boog zich tot vlak bij haar. ‘Pai vond geen jongen goed voor me. Maai wilde dat ik met een lichte jongen trouwde. Maar al die jongens mochten niet van hun ouders, want ik woonde op Fleur de Marie, en ik was niet zo licht als hun zoons. Je kent dat, Jossie!’

Ze knikte, en had moeite het verhaal bij te houden omdat Aura ongemerkt meer en meer in Papiamentu overging nu haar emotics eruit moesten.

Ze voelde hoe er veel meer achter dit verhaal stak. Hoe Aura moeite deed haar woorden te zoeken. Ze wees op een foto. ‘Wil je zelf ook dat jouw dochter met een lichtere jongen trouwt?’

Aura snoof en draaide de foto demonstratief haar rug toe. ‘Zwijg van die! De hele dag herrie met elkaar. Daisy is twintig jaar. Een keer is ze mee gaan dansen met een jongen van de marine, van het schip. Haar broer heeft het gezien. Hij heeft haar gescholden toen ze thuis kwam. Zijn vrienden waren er ook. Die zeiden: “Een meisje dat met een makamba meegaat, dat is geen meisje voor ons!” Daisy huilen. Want niemand van de jongens gaat nu met haar uit. En steeds plagen ze haar. Ze zeggen: “Een makamba, die kan er niks van. Waarom vrij je met een makamba? Kijk maar naar die blanke mevrouwen met hun ontevreden gezichten.”’

Ze schoot in de lach. Nog steeds het ouwe liedje!

‘Ja, jij lacht. Dat arme kind. Ze kan beter naar Holland gaan. Verpleegster worden. Daar is ze vrij.’

Nu trok Jos een lang gezicht. Ja, als meisje was Daisy misschien vrij. Maar daarna, wanneer ze terugkwam? Dan verzeilde ze toch weer in hetzelfde? Want de meeste meisjes vonden het geen prettig idee in Holland te trouwen en daar te blijven.

‘Wil jouw zoon... hoe heet hij eigenlijk, Aura?’

‘Crispin.’

‘Wil Crispin het niet omdat ze na de 30ste mei zo druk zijn met de eigen identiteit?En “Black is Beautiful”?’

‘Ook dat. Daisy mag geen lichte kousen meer dragen. “Je eigen benen zijn mooi” zeggen ze. Ze mag geen gladde pruik meer dragen. “Je eigen haar is mooi. Je moet het niet meer strijken”, zeggen ze.’

Aan Aura's verontwaardiging merkte Jos dat ze meer aan de kant van Daisy stond. ‘Nou ja, het geeft natuurlijk niet wanneer je lichte kousen draagt en een gladde pruik, wanneer het alleen is om je een keertje mooi te maken. Maar als je het doet om te verbergen wat je bent, ja dan...’

‘Geef jij die jongen gelijk?’ vroeg Aura verbaasd.

‘Ik heb deze week al zoveel gehoord, met zoveel mensen gepraat. Het gaat om veel meer. De mensen moeten leren om zich niet te schamen voor wat ze zijn. En die pruik, en je lichte kousen, dat is maar een buitenkant. Maar het heeft ermee te maken.’

Opgewonden sloeg Aura met haar vlakke hand op tafel. Ze gooide het er in Nederlands en Papiamentu uit, maar Jos kon het volgen: ‘Ze zeggen dat ze voor vrijheid zijn en voor gelijkheid. Dan moeten ze óns “vrouwen” niet zeggen hoe we denken moeten, hoe we leven moeten. Als Daisy dansen wil gaan met een jongen van het marineschip, dan moeten ze haar laten gaan. Daisy moet beslissen. Dan moeten ze daarna niet doen of ze niet bestaat. En de meisjes, die net zo denken als Crispin en zijn vrienden, die moeten doen wat zij goed vinden. Ze vechten het maar op het Gomez-Plein uit. Niet in mijn huis.’

Als een vertoornde godin was Aura overeind gekomen. ‘Dit is mijn huis. Ik werk. Daisy werkt. Ik verdien. Daisy brengt geld. En de jongens werken niet.’

‘Maar er zijn er hier zoveel werkeloos, Aura. Dat mag je niet zeggen.’ Waarom zat ze die Crispin te verdedigen en zijn ideeën? Omdat ze het zich nog zo goed herinneren kon die wanhoop als je jong was en de hele wereld anders wilde maken?Dan deed je van alles, áls je maar wat deed. Je zag wel wat er van kwam.

En toch klonk het ook heel redelijk wat Aura zei.

Maar een Curaçaose moeder was geen Hollandse moeder. Die in Holland konden dan wel foeteren, maar ze namen het wat gemakkelijker. Die in Curaçao waren altijd het middelpunt van het gezin geweest, zelfs als hun kinderen al getrouwd waren. Nu, met al die nieuwe ideeën, voelden zij zich het meest in haar onaantastbare macht bedreigd.

Was Aura kwaad omdat ze het niet helemaal met haar eens was?

‘Bij ons in Holland staat de boel al zo lang op z'n kop. Je raakt eraan gewend. En het heeft ook wel iets. Je slaapt niet in. Ik heb vaak m'n slinger als ik merk hoe jongeren er iets door drammen waar wij in onze jeugd ook voor vochten maar waar wij toen geen poot mee aan de grond kregen. Hier begint het pas, je moet er nog aan wennen, Aura!’

‘Ik wil er niet aan wennen,’ antwoordde Aura beslist.

‘Wil je het dan net als vroeger, toen je vader en jij bijvoorbeeld geen aanklacht durfden in te dienen tegen Frank Lang? Dat ze maar met je konden doen wat ze wilden?’

‘Praat niet zo over hem. Hij is de vader van Crispin.’

Alles had ze verwacht, maar niet dít. ‘Dus dan hield je toch van hem?’ Aura schudde haar hoofd. ‘Dat begrijp je niet, Jossie!’ Haar stem klonk als die van een geduldige moeder die het allang een opgegeven zaak vindt. ‘Ik... wat ik vertelde... een lichte jongen mocht niet met me trouwen, en ik woonde op Fleur de Marie. Mijn vader wou niet dat ik met een jongen van Fleur de Marie ging trouwen. Ik wist ik trouw nooit. Je wordt een oude vrouw, zonder kinderen, ze bewaken je altijd. Want de vaders hier bij ons zijn net zo streng op hun dochter als de rijke vaders op Mahai. Dan zou ik mijn hele leven tante zijn voor mijn familie. Zo wou ik niet. O, ik weet wat met die meisjes gebeurt. Een dag gaan ze toch in het geheim uit met een jongen. Ze vergeten alles. Ik zei: “Aura, dat gaat met jou ook gebeuren.” Want de mariniers kwamen wel altijd bij mij beneden in het kleedhok, maar die trouwen niet met een meisje van Fleur de Marie. Ik zag een dag Frank Lang, hoe hij naar me keek, bij jullie in huis.’ Aura zweeg abrupt.

Het was gewoon een schot van haar: ‘Had je een hekel aan mijn moeder?’

Aura's lippen vertrokken, heel even, maar het was voldoende. ‘Je dacht, Aura, stel je voor dat ík die luitenant, die om mevrouw de commandant heendraait, nu eens... dat ik hem van haar afpak.’

Afwerend stak Aura haar handen vooruit, maar Jos lachte een samenzweerderslachje. Toen gaf Aura een diepe, toegevende zucht.

‘Daarom wilde je geen aanklacht tegen hem indienen voor jezelf?’

Aura knikte, boog haar hoofd tot vlakbij. ‘Jossie, zal je nooit aan iemand zeggen... maar ik was ook blij, toen in die dagen...’ Aura greep haar arm en hield die stevig bij de pols beet. ‘Jossie, die kerels hier van ons, die liegen. Ik weet het nu zelf. Die kerels hier met hun grote monden, die zeggen: “Een makamba kan er niks van!” Aura weet dat die kerels liegen!’ Met een knikje van zie-zo ging ze recht zitten. ‘Ik ben blij dat ik er met een vrouw over praten kan.’

‘O, maar, dat waanzinnige idee hebben ze bij ons ook, alleen omgekeerd. Wij vrouwen worden gebruikt als aanleiding voor een oorlog tussen mannen. Vroeger vochten ze het uit op een slagveld met wapens. Je weet wel, net als in de films: daar gaat het altijd om de vrouweneer, en voor de rest hangt die tante er de hele film als een mooi opgetutte zoutzak bij.’

Aura knikte opgetogen. Dat had ze willen horen.

‘En tegenwoordig vechten ze het in bed uit, en hun oude krijgsberichten zijn hun tegenwoordige bedverhalen geworden: De andere partij kan er niks van! En wij moeten dat vooral geloven. Vandaar dat ze ons verbieden in het andere kamp zelf op onderzoek uit te gaan.’

Ze keek Aura midden in haar gezicht: ‘En misschien, Aura dushi, wakkeren we het nog een beetje aan. Ik bedoel: doen we er aan mee!’

Hun ogen lachten, ze namen hun glazen, stootten die tegen elkaar en dronken alsof het een plechtig verbond gold.

‘Als je eens wist al die verhalen bij ons in Europa over “zwarte mannen dat is het einde in bed”. Net alsof ze alleen maar wat waard zijn voor de fok, zoals in de slaventijd. Nou, ik kan je vertellen - maar dat weet jij ook - dat je kleur er geen moer mee te maken heeft. Het enige verschil is dat zwarte mannen niet zo ontzettend ouwehoeren als ze bezig zijn.’

Aura keek even geschokt, in haar ogen één grote vraag: Hoe weet je dat?

‘En ik weet het niet van een schriftelijke cursus! Ze houden alleen veel vaker hun sokken aan. Daar heb ik een studie van gemaakt.’

Aura schoot in een gillach. ‘Jossie, stop, Jossie! Ai no!’

‘Zijn ze bang op een insekt te trappen? Of om vlugger weg te komen? Wat denk je?’

Maar Aura kon geen woord uitbrengen. Ze lachte met haar mond wijd open, haar hoofd naar achteren.

‘Ik heb eens van een zeeman gehoord dat je sokken de enige plek zijn waar je ongemerkt je kapotje in kan verstoppen zolang.’

Met haar vlakke handen sloeg Aura op tafel. ‘Jossie, no, je bent net zo gek als vroeger.’

Even stak het woord ‘gek’, toen grinnikte ze ook. ‘Maar het is geen grapje.’

‘Daarom. Daarom moet ik lachen.’ Aura veegde langs haar ogen, ze nam een sigaret uit het pakje dat Jos op tafel had gelegd. Jos nam er ook een, stak de twee sigaretten aan.

‘Frank Lang was een aardige man,’ zei Aura onverwacht ernstig, ‘maar wat hij met jou gedaan heeft...’ Ze schudde haar hoofd.

‘Hoe wist je dat zo zeker?’

‘Zoiets voel je. Zo voel ik aan Daisy dat zij hetzelfde denkt als deze hier...’ Ze tikte op haar borst. ‘Daisy is ook nieuwsgierig. Daisy is een knap meisje. Haar vader, die is ook de vader van Erwin, mijn jongste zoon, is weggegaan.’ Aura haalde er niet eens haar schouders voor op. Het kwam zo vaak op de eilanden voor. ‘Er is wat met Daisy en die marine-jongen.’

‘Doe Daisy dan op de pil, Aura.’

Er verstrakte iets in Aura. ‘De mensen zullen zeggen: “Daisy van Aura is een hoer. Ze kan met iedereen meegaan met die pil.” De mensen weten hier altijd alles.’

‘Maar het wordt juist aangeraden, in verband met de family planning, Aura. Over een paar jaar is het heel gewoon. Zo is het bij ons ook gegaan. En al die verhalen over ziekte is onzin.’

Vragend bleef Aura naar haar kijken. Moest ze het geloven of niet? Jos had gestudeerd. Jos was door veel landen gereisd. Jos kon gewoon over alle dingen praten met je.

‘Weet je waarom je aan die pil wennen moet?’

Aura schudde haar hoofd, maar ze keek Jos de woorden uit haar mond.

‘Ik heb van de week veel jonge meisjes gesproken, allemaal begonnen ze over emancipatie. Maar de pil, dát is emancipatie. Want met die pil neemt de vrouw zelf de beslissing of ze een kind wil hebben of niet. En dat is nog nooit zo geweest. Ze hoeft er niks van tegen de man te zeggen, ze neemt zelf de hele verantwoording. Aan dat idee moeten veel meisjes en vrouwen nog wennen.’

Ze had heel langzaam gesproken, aan Aura's instemmend knikken merkte ze dat die het begrepen had.

‘Alle meisjes hier hebben tegen me geklaagd dat de moeders zo ouderwets zijn. Dat de moeders niets van nieuwe dingen weten willen. Als de moeders niet meedoen, Aura, dan blijven de kinderen in de ellende zitten.’

Achter hen werd geklapt. Verschrikt schoten ze overeind.‘Jammer dat u geen Antilliaanse bent. U zou op het Gomez-Plein moeten spreken,’ zei een buigzame mannenstem.

Ze draaide zich om. Een jonge kerel met een trots, uit donker, hard hout gesneden gezicht.

‘Crispin!’ riep Aura schril. Ze stond op en wees op Jos.

‘We hebben elkaar al ontmoet. En ik heb ook gehoord wie u bent. Het zal een grote eer zijn voor mai.’

Ze voelde de venijnige ondertoon, maar hield zich in om Aura. Crispin liep het huis weer uit.

‘Laat ik maar gaan, Aura!’ Ze stond op, zag de teleurstelling in Aura's ogen. ‘Ik kom terug, heus!’

Aura knikte. Het was beter zo.

Bij de smalle deuropening gaven ze elkaar een kus. Buiten schoot haar iets te binnen. ‘Aura, woont Paulina hier nog?’

Ongemerkt trok ze haar zweet-natte jurk los van haar middel.

‘Nee, die is lang weg.’ Aura bleef haar nakijken.

Ze moest oppassen dat ze niet struikelde op het ongelijke pad telkens als ze omkeek om te zwaaien.

Aura en Aura's huisje waren niet meer te zien.

Tastend zochten haar voeten een weg naar beneden. Het was niet alleen de zon die in haar ogen stak.

Toen zag ze hem staan, Crispin, beneden op straat. Hij keek hoe ze dichterbij kwam. Ze had op hem af willen stormen en hem in zijn gezicht willen slingeren wat ze van hem dacht, van zijn goedkope manier om haar bezoek aan Aura zo te verpesten. Voor haar, maar nog meer voor Aura. Ze vrat het op, ze had er gewoon geen zin in. Hij was er duidelijk op uit haar op de kast te jagen.

Met een grote sprong wipte ze over een kuil, een hand ving haar op. Crispin bleef haar beethouden. ‘Ik heb geen aardige dingen gezegd. Ik wist niet zo gauw wie je was.’

‘Weet je dat nu dan wel?’

Hij liet haar los, lachte kort en hard, afwerend.

‘Ik ben blij dat je mai niet vergeten hebt. Ze had gehoopt dat je komen zou. Maar nu je zo bekend bent...’ Weer die toon.

‘Shit!’ zei ze.

Tot waar ze moest oversteken liep hij met haar op.

Toen ze op de brug over het Waaigat merkte hoe vlug ze liep, zei ze zachtjes ‘Schijtert! Met díe jongen had je moeten praten. Of heb je soms de pest aan hem omdat hij een zoon van Frank Lang is?’ Eerlijk ging ze het bij zichzelf na. Nee. Maar als ze met hem was blijven praten had ze het gegarandeerd afgelegd. Ze hoefde maar naar de krotten op de heuvel te kijken om te weten dat hij gelijk had. Ze hoefde zich het huisje van Aura maar te herinneren, om te weten dat hij gelijk had. Ze hoefde die verbeten trots op zijn gezicht maar vast te houden om te voelen hoe het aan hem vrat dat hij zijn hand bij zijn moeder moest ophouden. Een man van... laat eens kijken, dat was in... ja, hij moest over de dertig zijn.

In het hotel vond ze een briefje met een telefoonnummer. Boven op haar kamer douchte ze eerst en alleen in een slipje ging ze op bed zitten. De airco zette ze allang niet meer af. Na een dag kon je er niet meer buiten. Dat had ze bij Aura gemerkt waar er geen was.

Van wie zou dat nummer zijn? Ze werd doorverbonden.

‘Boy?’ vroeg ze, zoekend in haar geheugen. ‘Natuurlijk, Boy, weet ik wie je ben. In Piscadera, daar was jij ook altijd.’

Ze zag hem weer op het grote vlot zitten, een stille jongen die altijd eerst afwachtend naar de gezichten van de anderen keek voor hij ook iets zei. ‘O ja, leuk Boy,’ zei ze haastig. Als hij maar niet hoorde hoe mat haar stem klonk. ‘Vanmiddag wil ik naar het Gomez-Plein. Voor die tijd zou kunnen.’

Ze hoorde hem tegensputteren dat ze daar niks te zoeken had op het plein. Ineens had ze de pest in. ‘Ik ben hier voor mijn werk, Boy. En niet om me vol drank te laten gieten en op de feesttoer te gaan.’

Toen ze hem een half uur later beneden tegemoet liep, voelde ze dat hij die opmerking nog herkauwde. Maar ze negeerde het en gaf hem een kus. In het enthousiasme waarmee hij terugkuste hoorde ze de sleutel al rammelen van Brakkeput - waar meer mannen een huisje hadden om hun vriendin - hun koe - te gerieven!

In zijn auto liet ze hem maar rijden en maar praten. Hij zat duidelijk aan haar te wennen. Ineens scheen hij toch te merken dat hij een voordracht voor één heer aan het opvoeren was. ‘En vertel jij nu eens, Jossie!’

Jossie - hier noemden ze haar allemaal weer ‘Jossie’, het gaf haar zo'n thuis-gevoel.

‘Tjee, Boy, wát? Ik ben getrouwd geweest, heb een paar kinderen, die nu groot zijn. Ik werk, boeken, je weet wel.’ Maar dat was het niet wat hij horen wilde.

‘Je draagt geen trouwring,’ merkte hij op.

‘Ik heb een paar vrije huwelijken gehad. Nu ben ik weer vrij meisje, voorgoed.’ Ze zag hem zijn hoofd schudden.

‘Ben je gelukkig?’

Nou, nou, die Boy!

‘Jossie, dat is niets voor een vrouw, alleen-zijn. Je moet weer trouwen.’

‘Boy, doe niet zo stupide. Mag ik zelf uitmaken wat ik wil? Ik zou kapot gaan zonder mijn werk. En dat pikt een man niet, dat ik zo denk.’

‘Dat zeg je maar. Waarom zou je werken? Er zijn mannen om voor je te werken. Je hébt toch boeken geschreven? Wat moet je er nog meer schrijven?’

‘Doe me een lol, Boy, hou erover op. Ik weet wat ik doe.’

‘Dat wist je vroeger al.’

Ze merkte dat hij het naar de luchtige kant omboog. Nou, bij hem hoefde ze niet te beginnen over de toestand hier. Daarom bleef ze zwijgen terwijl de grote wagen over de weg zoefde tot aan Holiday Inn. ‘Verpest die jongen zijn middag nu niet,’ dacht ze. Uit gewoonte had ze weer overgeschakeld op een andere golflengte, toen hij met zijn arm om haar schouder het hotel binnenliep, door de lounge, naar achter tot ze weer buiten stonden. Ze keek uit over zee, naar de mensen die op het terras zaten. Nog eens keek ze. Uitgerekend die kant moest Boy uitlopen. Was ze zijn arm maar kwijt met dat van-mij gebaar op haar schouder.

‘Kon ta bai, Crispin,’ groette ze. Waarom had ze hem hier niet verwacht?

Hij had haar allang gezien. Zijn ene arm rustte op het papier waarop hij had zitten schrijven.

Hij stond op, iets onderzoekends in zijn blik, die vluchtig naar Boy afdwaalde. ‘Hallo, Jossie!’

Koortsachtig zocht ze naar iets wat ze nog zeggen kon. Boys hand drukte waarschuwend tegen haar schouder: doorlopen.

Nee, níet doorlopen.

‘Jossie, schrijven is je beroep. Kijk eens, is dit goed?’ Crispin nam een beschreven papier op. Ze boog zich voorover, ook om die arm van Boy ongemerkt kwijt te raken.

‘Geen blanke moord op zwarte mensen
Neem mariniers me’

las ze. Ze grinnikte zachtjes. Die Crispin was een eindeloos secreet. Dit was natuurlijk voor een demonstratie. Er waren zeker kamerleden uit Nederland onderweg of zoiets. Liet hij het haar lezen om haar te intimideren, of bedoelde hij het serieus?

Beter was: neem mee terug. Leg dat maar eens uit! Hoe dan ook, ze kon hem niet te kakken zetten waar Boy bij stond met die ene ‘e’ in het laatste woord. Ze gaf Crispin het vel terug, hield haar duim onder het laatste woord, wees er naar met haar nagel. Langzaam en nadrukkelijk zei ze: ‘Dat valt ME MEE,’ een korte pauze, ‘dat je zoveel vertrouwen in mijn schrijfkunst hebt. Het is oké.’

Zijn korte knik betekende dat hij haar begrepen had. ‘Hoe zeggen ze ook weer in Holland als je je werk goed maakt op school? Iets van de griffel.’

‘Tien met een griffel en...’ Ze zweeg. Had hij haar er even geraffineerd in laten vliegen!

‘En?’ Afwachtend, met een brede grijns bleef hij haar aankijken.

‘Kom, Jossie!’ Boy pakte haar arm.

‘Ben je in Holland op school geweest, Crispin?’

‘Ja.’

In het land van zijn vader en hij had het niet geweten!

‘En... hoe was het verder?’

Wat kon het haar ook schelen. Ze zou het spelletje meespelen. ‘En een zoen van de juffrouw.’

Boy trok haar zo ruw mee dat ze bijna struikelde. Zelfs de kans om om te kijken kreeg ze niet meer.

‘Doe niet zo kinderachtig,’ vroeg ze zachtjes en trok haar arm los.

‘Je komt hier met mij, en die vent...’

‘Ik ben een vrij meisje, liefje! En ik zeg goedendag wie ik wil.’

‘Die kerel is een brutale schoft.’ Mokkend ging Boy naast haar aan een tafeltje zitten.

‘Als dat zo is, dan zouden ze hem hier toch niet toelaten? Een donkere jongen tussen al die dure toeristen.’

‘Die komt hier maar brutaal, bestelt drinks; die ruit het personeel op: dat ze staken moeten. Net nu de toeristen weer gaan komen. Eerst steken ze de stad in brand, nu weer aan zetten tot stakingen. Ze zijn te stom om te begrijpen dat het zo helemaal armoe wordt. Dat er zo nog meer armoe komt.’

‘Vooruit dan maar met de geit,’ dacht ze. ‘Hij is zelf begonnen!’ Even wachten tot de ober verdwenen was.

‘Beminde Boy,’ begon ze terwijl ze een pakje sigaretten pakte en haar aansteker. Maar hij schoof de hele zaak opzij, presenteerde haar één van zijn sigaretten en gaf haar vuur. Nou ja, dat was ook niet elegant van haar, dat kon je hier niet doen.

‘In Holland zeggen ze: je kletst goed, maar je vreet beter.’ Ze zag dat haar toon hem ergerde, beter in een lagere versnelling overgaan. ‘Als de toeristen weer komen, naar wie gaat het geld dan? Niet naar het lagere hotelpersoneel. Zoveel informaties heb ik al wel. En als de zaken in Willemstad en op Saliña waren blijven staan, had het winkelpersoneel dan meer loon gekregen? Nee, Boy! Die mensen hebben niets te winnen, niets te verhezen. Probeer je voor te stellen wat dat betekent! Heel Europa, heel Amerika staat op zijn kop, kijk in de Oostbloklanden. Overal zijn ze bezig de poten weg te zagen onder systemen waar de mens niet het recht heeft zichzelf te zijn, en waar ze er allemaal evenveel recht op hebben. En jullie worden daarbij niet overgeslagen. Daar maak je de fout. Nee, ik wil geen drankje meer. En het is tijdverlies elkaar daarvan eindeloos de schuld te blijven geven. Doe die mooie, onvergetelijke ogen van je open, en kijk. Daar begint het.’ Ze boog zich naar hem toe, maar hij leunde afwezig naar achteren. Het verveelde hem. His majesty is not amused.

‘Het is niet leuk!’ Ze zag zichzelf die eerste avond op het bruggetje in het Fort staan. Nee, het was niet leuk. Maar je kon er niet omheen.

‘Zorg eerst maar eens dat jullie in je eigen land de rotzooi opruimen! Die viezerikken op de Dam. En al die relletjes, die protestoptochten!’ Hij had zijn rol van galante, niet te overtreffen begeleider laten varen.

‘Het feit dat dat gebeuren kan en gebeurt, betekent al opruimen van rotzooi. Maar van een andere dan jij bedoelt. Pas als iets een strijdpunt wordt gaat het iets voor de mensen betekenen. Gaan ze er misschien over nadenken, er iets voor over hebben. Jij hebt de pest in omdat je wekker is afgegaan, en je had hem zelf niet gezet. Maar een of ander klein pestjongetje, dat je wel eens bij je kurá hebt zien scharrelen en weggejaagd, heeft hem onder je venster gehangen. En nu kan je niet meer in slaap komen. Bovendien, laat de mensen demonstratieoptochten houden, het is het moderne wandelen. Neem anders aandelen in een dropfabriek, die liggen goed in de markt, want alle partijen schreeuwen hun keel hees.’

‘Ik had beter drop voor je mee kunnen nemen!’ zei hij hatelijk.

‘In plaats van wat?’ Als het moest wist ze er ook raad mee. Natuurlijk was hij razend omdat ze niet klakkeloos zijn mannen-mening respecteerde.

Ze keek om naar Crispin. Nog steeds aan het schrijven. Een stel Curaçaoënaars, aan het tafeltje naast het hunne, hadden het over hem. ‘Weet je wat ze zeggen? Dat hij en die troep van hem alles hier gratis krijgt van de directie. Dat ze hem gewoon laten zitten. De directie zegt: “Zolang hij hier zit gaat ons hotel niet in brand.”’

Het kon niet missen: dat was de mop van het jaar. Ze gluurde naar de lachers. Er was iets vreemds mee. Dat was het! Onder elkaar spraken ze altijd Papiamentu. Uitgerekend dit was in het Nederlands verteld. Had zij het moeten horen? Omdat ze haar met Crispin hadden zien praten?

‘Wat ga je verder hier doen?’ vroeg Boy na een lange stilte waarin ze alleen zwijgend hadden zitten roken.

‘Vooruit, Jos, leg het naast je neer. Dan maar op de losse fluttoer!’ besloot ze. Ze begon over haar werkschema, maar zag meteen weer zijn ogen wegdwalen. Tiens, tiens! Ze had het gewoonweg afgeleerd die lui te entertainen - als een animiermädel op ethisch niveau - die alleen maar vragen stelden om te laten zien voor hoeveel duizenden hun gebit was opgeknapt.

In de stilte die gevallen was, zei hij met de opgewektheid van de routinier: ‘O maar, dan kunnen we best nog een paar avonden uitgaan. Dansen, én...’ Dat woord bleef open in de lucht hangen, maar zij had toevallig ook geen airwick meer achter haar oren. Hoe was het gôsmogelijk: Pietje had een spelletje in zijn hoofd en Pietje zou zijn spelletje hebben, ook al vond hij haar een kreng.

‘... én?’ Ze herhaalde het woord opzettelijk en als hij maar half zo'n goed geheugen had als zij, was het duidelijk. Nee broeder, mij krijg je niet tussen de klamme lakens gemanoeuvreerd. Je stort je zaad maar in dankbaarder bodem!

Hij zou ter plaatse ineen storten als hij nu wist wat ze dacht.

Handig - dacht hij - zwaaide hij om. ‘Josje, als je toch doen kunt wat je wilt, kom dan hier wonen. Je betaalt hier ook veel minder belasting.’

‘Daarom is het ook zo'n wanhooptroep.’ Het was er bij haar uit voor ze het wist. ‘Laten we gaan, Boy. Ik erger je maar. En vroeger is voorbij. We zitten niet meer op het vlot in Piscadera elkaars uiterlijke schoonheid te schatten en te bewonderen.’

‘Jammer dat Bubi net in Europa is met verlof,’ zei Boy alleen maar bij het opstaan.

Was dat als vuiligheidje bedoeld? Had hij zich iets herinnerd toen ze ‘Piscadera’ had gezegd? Hij leek sluw genoeg om via die omweg - Toen deed je niet zo afzijdig! - toch nog een voet op de glijplank te zetten.

Ze had er niet op gereageerd. Hij leidde haar langs een andere kant dan ze gekomen waren, ver van het tafeltje af waar Crispin zat. Gelukkig maar, want zijn arm lag weer als een onmisbaar versiersel om haar schouder.

Als ze wat meer tijd had gehad, had ze misschien nog medelijden met hem gekregen.

inhoudsopgave

naar boven

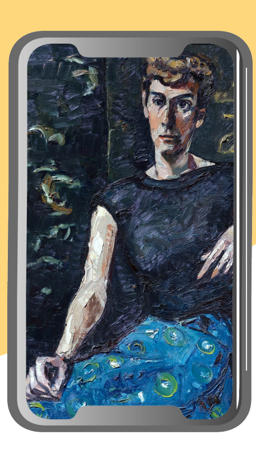

DE DAGEN VAN OLIM

15

Op het terrasje voor het Lido op het Gomez-Plein maakte ze onopvallend een paar aantekeningen over de kleurige en fantastische kleding van de tieners, die langs haar slenterden. Groepjes jongens, groepjes meisjes. De jongens en meisjes, die samen met elkaar stonden, waren te tellen. Wat er hier ook aan de hand was, wat er ook gebeuren zou, dít zou voor haar de essentie blijven van de problemen: jongens apart, meisjes apart.

Ze borg haar aantekeningen op, en wist dat ze die later toch niet gebruiken zou. Zo ging het altijd. Ze had geleerd te kijken, te luisteren, op te nemen. Niets vergat ze. Een zegen voor haar werk, maar niet voor de mensheid, niet voor haarzelf.

‘Hallo, zeg!’ Tussen groepjes jongeren in hooggesloten truien, hoge laarzen, met lange kettingen en een opvallend Afro-kapsel zag ze haar eerste-avond-ontmoeting opduiken. Met nog een jongen.

‘Ik dacht wel dat ik je hier vinden zou.’ Toen werd hij onzeker. Ze wees op de lege stoelen naast haar. De andere jongen, die over het pleintje had rondgekeken, draaide onverwacht zijn hoofd om en ging ook zitten.

Nee, dat kón niet... sprekend, hetzelfde gezicht... ze moest het weten. ‘Laat ik me nu maar eens voorstellen,’ zei ze uiterlijk kalm. ‘Jos Walther.’

‘Bart de Rooi!’ Hij stak haar hartelijk een uitgebreide lap hand met vingers toe. Verstrooid drukte ze die. Nu die ander, om hem ging het!

‘Emiel Lang.’

Dus toch!

Had hij iets aan haar gemerkt? Maar hij kon het niet weten. De zoon van Frank Lang!

Achter haar werd er gedrongen, met stoel en al schoof ze opzij, wankelde. Meisjes lachten gillerig. Bart probeerde de kluwen tegen te houden, een meisje viel half over hem heen. Hij ving haar op, zette haar op haar benen. ‘Graag gedaan,’ zei hij oprecht.

‘Ik zit weer in de verkeerde hoek,’ merkte Emiel op met het air van nummer-één.

‘Je hoeft niet te vragen van wie die een zoontje is,’ dacht ze schamper. Nee, dat was niet fair. Dat jong kon het niet helpen dat hij eenzelfde aversie als zijn vader bij haar opriep. Wie zei trouwens dat hij een zoon van Frank was?

‘Emiel, is jouw vader vroeger soms op Curaçao geweest?’

‘Ja! Hoe weet u dat?’

‘In die tijd zaten wij hier ook.’ Opzettelijk lang bleef ze naar de drukte op het pleintje kijken. Er werden muziekinstrumenten op een verhoging gezet. Een paar agenten keken toe, slenterden verder. Ze staken nuchter af tegen het kleurig gedoe op het plein, en alleen hun zwijgen al had iets dreigends tegen de drukte rondom.

‘Ze zeggen dat die combo gehuurd is door de regeringspartij als tegenactie tegen de politieke sprekers,’ vertelde Bart. Ze hoorde aan zijn stem dat hij genoot, dat hij op iets zat te wachten. Maar deden ze dat niet allemaal? Wat hadden ze haar op de scholen verteld bij de discussies. ‘Je gaat naar het Gomez-Plein omdat je denkt er gebeurt misschien wat.’ - ‘Je gaat naar het Gomez-Plein omdat je een nieuwe jurk hebt.’ - ‘Je gaat naar het Gomez-Plein, omdat er anders niets is.’ - Wel een goeie oppepper voor de sprekers!

Hé, dat was Dofi daar, maar niet in uniform.

Ze stond op en liep naar hem toe. ‘Hai, Dofi. Jij hebt toch zeker geen straatdienst meer? Of ben je oppertoezicht?’

Hij scheen niet eens verbaasd dat ze hier was. ‘Ik zoek die twee dochters van me. Als ik ze te pakken krijg.’

‘Laat ze! Wat hebben die kinderen hier nu?’

‘Moeten ze straks misschien een klap op hun hoofd krijgen?’ vroeg hij kwaad.

‘Daar ga je niet dood van.’ Pas toen ze het gezegd had, hoorde ze hoe dubbelzinnig het klonk.

‘Ja, jij niet, Jossie! Niet iedereen heeft zoveel geluk.’

Dofi dook de massa weer in, zij liep de andere kant uit tot aan de Breedestraat waar auto's met gierende banden voorbij stoven, scheurend stopten. Iedere keer ging er een gejuich op. Joelend kwam er een groep het pleintje ophollen. Op een bloembak zat een jongen innig met zijn arm om een meisje heen. Jos bleef er getroffen naar staan kijken. Dát was ook een teken dat er iets aan het veranderen was.

‘Jij hoeft ze toch de kunst niet meer af te kijken?’ vroeg een stem achter haar. Dat kon alleen Crispin zijn.

Ze draaide het stel de rug toe en stond oog in oog met Crispin. ‘Wat vind je belangrijker: politiek of dat dít kan - dat ze openlijk zo durven te zitten?’

‘Het is allebei belangrijk. Alles op zijn tijd.’

Langzaam liep ze naar haar tafeltje, Crispin hep mee. Telkens als hij aangehouden werd door jongeren, hield hij haar bij haar arm tegen dat ze op hem wachten moest.

‘Mevrouw, u kan goed praten.’ Ze hoorde het een meisje in de klas, die ze gisteren gehad had, zeggen. ‘Curaçao is geen Holland. Als ik met een jongen ga zitten, zo maar bij de straat, zegt mijn moeder dat ik een slecht meisje ben.’

‘Toen wij in Nederland waren vorig jaar, heb ik gezien dat jongens en meisjes met elkaar vrijen op straat. Vreemd hoor!’ had een jongen geroepen.

‘Zou jij het niet prettig vinden als dat hier ook gewoon kon? Zonder dat de mensen er meteen slecht van denken?’ had ze gevraagd. De klas was in een honend giergelach uitgebarsten.

Naast haar hoorde ze Crispin zeggen: ‘Ik kom! Zo!’

‘Ik zit daar.’ Ze wees naar haar tafeltje.

‘Ik had je al gezien. Maar je zat niet alleen.’

‘O, die jongens horen niet bij me!’

Het was alsof er ineens een orkaan over het pleintje woedde, die alles en iedereen wegvaagde en maar twee figuren overliet: Crispin, de zoon van Frank Lang. En Emiel, de zoon van Frank Lang.

In een draak van een toneelstuk hadden ze het niet beter kunnen verzinnen.

Haar nieuwsgierigheid, die vervloekte nieuwsgierigheid naar hoe mensen nu werkelijk waren, kreeg de overhand. Hoe zou dit aflopen?

Ze liet zich in haar stoel zakken, Bart keek vragend naar Crispin, Emiel staarde dwars door hem heen. Maar Crispin zat met zijn onverzettelijke rug naar Emiel toe, op de leuning van haar stoel.

‘Jij zit ook liever bij een makamba op een stoel!’ schreeuwde een oud, verkreukeld, bruin wijfje kwaad tegen hem. ‘En ons maar vertellen: Black is beautiful!’

Crispin moest voelen dat zij het had kunnen verstaan.

‘Dat heeft er niets mee te maken. Je haalt de zaak door de war!’ riep hij terug.

‘Pas maar op jij...’ het wijvie kwam vlak voor Crispin staan, ‘dat jouw zaakje niet in de war komt.’ Met haar boodschappentas sloeg ze hem venijnig op zijn kruis. ‘En dat ouwe Dita het uit de war moet halen!’

De omstanders lachten joelend toen Dita een woedende vuist opstak en een oprecht stuk comedie weggaf.

Onder Crispins arm door keek Jos naar haar. Aan de magere pols van Dita schitterde een oogverblindend gouden horloge, dat eerst onder haar lange mouw verborgen had gezeten.

‘Buit van de 30ste mei,’ dacht Jos. Maar er was ook een juwelier geweest die gewoon uitdeling bij de ingang van zijn zaak had staan houden en die zo zijn pand gered had.

‘Jij kan wel rijkere mannen krijgen, Dita,’ riep Crispin complimenteus, ‘die je een gouden horloge geven!’

Iedereen staarde ineens naar Dita's opvallend horloge.

‘Ik had nog zo tegen die klootzak gezegd, dat hij er een met een datum erin moest meepikken. Je kan ook geen mens meer vertrouwen vandaag.’

‘Hou op! Hou op!’ gierde Jos met haar hoofd tegen Crispins rug. Dita werd toegejuicht, op haar magere schoudertjes geklopt.

‘Daarom is het maar goed dat we van die flinke, Hollandse mariniers hier hebben, Dita!’ riep Crispin Dita na.

Dita hoorde het niet meer, die was verder gesloft. Maar Emiel Lang was opgesprongen. ‘Als je ons soms bedoelt!’

Bart trok hem omlaag, maar Emiel rukte zich los. Het gelach verstomde, Crispin stond op. ‘Ja, jullie zijn toch flinke Hollandse mariniers. Lees de kranten uit Nederland maar!’

‘Geen speld tussen te krijgen,’ dacht Jos. ‘Daar kan niemand hem iets voor maken.’ Maar het was de toon. Ze taxeerde Emiel: die stond er voor Piet Snot bij, hij zou niet rusten voor hij zich waar had gemaakt. De sussende hand van Bart sloeg hij nijdig van zich af.

‘Ja,’ riep hij schel, ‘ik ben een flinke, Hollandse marinier. Daar ben ik trots op. En ik kruip niet weg. Ik kom hier, horen jullie, in m'n eentje!’

‘Alleen om naar onze meisjes te kijken en te geilen,’ riep ergens een jongen spottend.

‘Daar zal ik me niet vuil aan maken!’

Jos kromp in elkaar. Nu viel er niets meer te redden. Crispin had hem al over de tafel gesleurd, bij de boord van zijn shirt opgetild. Een dreunende stomp tegen Emiels kin, hij viel achterover. Flessen en glazen braken, Jos voelde de cola in haar schoot lopen.

Emiel kwam overeind, zocht het gezicht van Crispin, die hem kalm opwachtte. Binnen een zwijgende kring vochten ze. Emiel sloeg als een bezetene van zich af, maar Jos merkte de berekening in Crispins ogen, handen, de zekerheid waarmee hij op zijn benen bleef staan.

Ze hoorde een politiefluitje, maar net voor de kring opengebroken werd, had Emiel zijn genadeslag te pakken. Ze zag hem achterover vallen, iemand ving hem nog op tijd op voor hij op de grond zou bonken met zijn hoofd.

Crispin sloeg zijn handen tegen elkaar af, bleef naar Emiel kijken. Jos volgde die blik, zocht Emiels gezicht af.

Het was het stomste gezicht wat ze ooit in haar leven gezien had. Het gezicht van iemand die altijd gedacht had: ‘Dat zal mij niet gebeuren.’ Nu wás het gebeurd.

‘Jossie!’ In het plotselinge tumult bij het opduiken van twee agenten, hoorde ze Crispin bij haar oor fluisteren. ‘Pak aan en bewaar voor me.’ Ze voelde dat ze iets in haar hand geduwd kreeg. Achter Crispins rug deed ze haar tas open, liet het erin glijden. Een enveloppe.

Moest ze nu meteen weggaan? Nee, ze wilde zien hoe het afliep. Wat ze met Crispin gingen doen.

‘Allebei maar mee naar het bureau,’ zei een van de agenten. ‘Hier is er geen touw aan vast te knopen.’

Wat had ze verwacht? Dat Crispin weigeren zou? Dat hij zich zou laten slepen?Kennelijk was hij er toch niet op uit een show weg te geven. Rustig liep hij mee terwijl hij een scheur in zijn shirt probeerde te camoufleren. Emiel marcheerde met een gehavend hautain gezicht zeker-van-zijn-recht naar de arrestantenwagen.

‘Nou, dat was dan dat!’ hoorde ze zeggen. Bart! Ze was hem vergeten.

‘Het zou er toch van gekomen zijn vandaag of morgen. Die knul vroeg erom.’

‘Ken je hem al lang?’ vroeg ze terwijl ze met Bart naar binnen liep om af te rekenen.

‘Wel eens ontmoet. Hij is hier al een tijdje gedetacheerd. Heeft me allerlei tentjes gewezen.’

Verdwaald liep Bart met haar mee tot aan haar hotel. Als een bedelende hond bleef hij haar aankijken. Maar ze had geen zin om de hele avond aan hem vast te zitten, de lieve, onmisbare, surrogaat-moeder uit te hangen met wie je best gezellig een borrel drinken kon.

‘We zien elkaar nog wel,’ zei ze vaag, pakte haar sleutel en ging de trap op.

Pas toen ze gedouched had en languit, bloot, boven op haar bed lag, kwam de onderdrukte verbazing boven: Waarom had Crispin haar die enveloppe meegegeven?

Ze bekeek haar tas op tafel.

Het pleintje was vol mensen geweest, vrienden van hem.

Nou, ze zou er haar hoofd maar niet over breken. Eén keer in je leven je hoofd bijna breken was meer dan voldoende.

Verschrikt schoot ze overeind. Ze voelde helemaal koud aan. In slaap gevallen midden in de luchtstroom van de airco. Vlug kleedde ze zich aan. Het was al over negenen, zag ze. Eerst maar eten beneden in het restaurant. Daarna zag ze nog wel of ze iemand zou opbellen.

Afwezig at ze, dronk ze haar koffie, rekende af en liep ze weer naar boven. Nog uitgaan?

Boven in de kale kamer bij het schaarse licht bleef ze heen en weer lopen. Hier wat verleggen, iets lezen in haar aantekeningen. Resoluut ineens trok ze de luchtpostmap tevoorschijn. Beter niet meer weggaan vanavond. Die brieven dat moest er ook eens van komen. Al zou ze bij God niet weten wat ze schrijven moest, hoé ze schrijven moest om hun daar aan de overkant duidelijk te maken ‘hoe ze het maakte’.

Traag, moeilijk kwam ze op gang, de whisky hielp ook al niet, zo hardnekkig probeerde ze niet aan Crispin te denken. Tenslotte gaf ze het op en liet het op haar af komen. Zij, die geen broers had, had voor het eerst in haar leven een broederstrijd gezien. Het klonk gezwollen, melodramatisch. Maar dat wás het geweest, in de meest letterlijke zin. Alleen zou Crispin het nooit weten, en Emiel ook niet. Nu zouden ze er tot in lengte van dagen prat op gaan, dat ze voor hun heilige overtuiging gevochten hadden.

Ze had het verwacht en toch schrok ze op toen er op haar kamerdeur getikt werd. Er wérd nooit getikt, iedereen moest beneden bij de receptie wachten. Het kamermeisje met handdoeken of zo?

Ze deed de deur open.

Met in zijn ogen de vraag: Kan ik binnen komen? stond Crispin aan de andere kant van de drempel. Ze maakte alleen maar een uitnodigend gebaar dat hij door kon lopen, sloot de deur achter hem en bleef staan wachten op wat hij doen, zeggen zou.

Hij bekeek de kamer, spulletjes van haar die rondslingerden, trok een stoel bij tot onder de airco en ging zwijgend zitten.

Ook zwijgend legde ze sigaretten bij hem neer, lucifers, pakte een glas, deed er ijs in uit de thermosfles... wachtte... whisky... wachtte... en ijswater.

Hij knikte toen ze het bij hem neerzette, bleef met zijn gezicht in zijn handen voorovergebogen zitten.

Zachtjes liet ze zich op de stoel aan het bureau zakken. Ze voelde hoe ze zo boven hem uittorende, het bed was lager. Maar op het bed zou ze niet gaan zitten. Bij ieder ander had het haar niks kunnen schelen. Maar niet nu!

Hij stak een sigaret aan, gaf die aan haar, stak er toen een voor hem zelf aan.

Haar blik viel op de brief die ze al klaar had en op die ze net aan het schrijven was: aan de jongens. Ze leken op dit moment zo ver, zo vreemd. Alles leek vreemd.

‘Ze moesten me wel laten gaan,’ zei hij onverwacht.

‘Zonder verbaal op te maken?’

‘Daar heb ik ze geen kans voor gegeven, de pigs.’ Er trok een lach over zijn gezicht.

‘Ze begonnen met hun verhalen over molesteren van het wettig gezag. Ik wees op die motherfucker van een marinier en ik zei: “Wettig gezag? Voor-ie Wettig Gezag werd, was hij toch eerst mijn kleine broertje. Ik heb gewoon mijn broertje op zijn smoel geslagen, omdat hij iets zei wat je hier niet tegen een meisje zegt. En u weet, als de oudste broer heb je hier het toezicht op de kleinere.” Dat zei ik...’

‘Zeg het nog eens,’ wilde ze vragen, maar ze kon alleen verstard naar hem staren. Hij wist het dus! Hoe lang al? En Aura die dacht dat hij niet op de hoogte was.

‘Zeg het maar!’ Hij maakte een uitnodigend gebaar met zijn hand.

‘Aura zei vanmorgen nog dat ik het je nooit vertellen mocht. Hoe weet je het?’

‘Kijk, Jossie, het geeft niet zo als je vader weg is. Maar als je niet weet wie hij is. Wanneer je ouder wordt laat je dat niet los. Ik ving wel eens wat op in de buurt toen ik klein was. Vlak voor ik naar Holland ging, voor studie, zei iemand: ‘Je gaat nu letterlijk naar je vaderland, jongen.’ Misschien had ik niets gemerkt als de mensen die erbij stonden, niet ineens zo stil waren geworden en er toen druk overheen waren gaan praten. Je kent dat wel, als je een kind bent. Bij maai durfde ik niet te vragen. Als ik het weten mocht had ze het me wel verteld. Iedere keer als ze niet thuis was, heb ik al haar zaakjes nagekeken. En toen vond ik die foto op een dag. Jij staat er ook op. Jij en mai en tussen jullie in een man in uniform... die...’ Hij dronk langzaam een slok van zijn whisky, nam nog een sigaret. ‘Maai had er achter op geschreven: Jossie Walther, luitenant Lang, Aura Rozal. Jezus Christus, Jossie, als ik nog aan die foto denk! Mai, zo'n jong, mooi meisje, je ziet bijna wat ze in haar hart hoopte. Er waren nog meer foto's in dat papier, veel van jullie. Ik heb ze gewoon op tafel gelegd en toen mai thuis kwam zei ik: “Ik wil een foto van je mee naar Nederland.” Ik zag best dat ze schrok, en ze sloeg me ook anders dan gewoon omdat ik brutaal in haar spullen was gekomen.’

Even ontspande zijn gezicht zich en schudde hij zijn hoofd. ‘Maar ik trok een stoel voor haar bij en zei: “Laten we een foto uitzoeken. En je moet me vertellen van die andere foto's. Heb je bij al die mensen gewerkt? En waar zijn ze nu?” Ik voelde me zo gemeen toen. Maar ik móest het weten.’

‘Aura heeft toen niets gemerkt, want tegen mij zei ze vanmorgen dat je niets van je vader wist.’

Ze schrok op toen hij opstond. Ging hij niet verder? Maar hij liep langs haar heen naar de badkamer, trok de deur dicht. Ze hoorde hem een plas doen, en het gaf háár een gevoel van opluchting.

Terwijl hij terugliep naar zijn stoel haalde hij in een vluchtig gebaar haar haar overhoop. ‘Wat keek jij zuur op die foto! Op andere foto's was je veel liever - met een putje in je wang. Heb je dat nog?’

Ze trok haar wangen naar achteren, dan zag je het beter. ‘Ik kon die Frank Lang wel vreten! Hoe ging het verder met die foto's?’

‘Mai begon me van alle foto's te vertellen. Eerst keek ze op de achterkant. Alleen die ene foto draaide ze niet om. “Dat ben jij, mai. En dat is Jossie. Wie is die man?” vroeg ik. “O, iemand, die daar kwam. Er kwamen zoveel mensen daar. Het was altijd druk. Veel werk.” Ze had de foto tussen de andere gestopt terwijl ze over haar werk bij jullie vertelde. Weet je dat ik van al jouw streken afweet, Jossie? Wat jij allemaal durfde!’

‘Heb je daarom vanmiddag op het Gomez-Plein voor je meegenomen werd die enveloppe aan mij gegeven?’

‘Ja. Ik weet jij bent iemand die niet zanikt. Die doet. En die brief is privé, niet voor de politie.’

‘Hoe ging het toen verder met...’ Ja, met wat?

‘Ik wist toen bijna zeker dat mijn vader Frank Lang heette. Ik ben net zolang bij mensen gaan vragen - voorzichtig natuurlijk - tot ik wist dat hij van de mariniers was.’ Zijn gezicht vertrok in een clowneske grijns. ‘God, ik was toen nog trots dat mijn vader een officier was. Ik was kwaad op maai dat ze het me nooit verteld had, dan had ik ermee kunnen opscheppen op school. Al die jaren was ik de jongen geweest met de achternaam van zijn moeder. Dat zal jij niet weten, hoe je daarmee op school gepest wordt. Daisy en Erwin hadden de naam van hun vader wel.’ Hij zweeg en bleef zwijgen.

Ze stond op om zijn glas bij te vullen en ze deed er lang over. O verdomme, Crispin, hoe lang en hoe hard zal jij nog moeten terugslaan eer je dit allemaal achter je hebt?

Ze keek hem niet aan toen ze hem zijn glas gaf. Hij hoefde niet te zien wat ze dacht.

‘Je gaat naar Nederland en je verwacht er zoveel van. Maar dat was gauw over, al heb ik een goede tijd daar gehad. Het komt, je wordt ouder, je gaat anders denken over dingen. Ik ben een paar keer weggelopen, ik wou mijn vader gaan zoeken. Ik wou... ik wou... maar telkens als ik weg was gelopen wist ik niet meer wat ik wou. Ik wist niet waar hij woonde. En als ik hem toch zou vinden, zou ik ruzie met hem maken, dat wist ik. Want ik had ontdekt dat de blanke geen god is, zoals ons geleerd was; en dat mijn vader geen god was, maar een schoft. Ik zou met hem vechten. Dan zouden ze me van school sturen, en mai hoopte zo dat ik wat worden zou. Kijk, dit ben ik geworden.’

Hij hield haar zijn lege handen voor.

Om haar iets te laten zien?

Omdat hij iets verwachtte?

Haar ogen dwaalden langs zijn gescheurde shirt, over zijn gezicht. Het gezicht van een mens die allang iets bereikt had, het zelf alleen nog niet zeker wist.

Wat je in je leven had, ontdekte je - jammer genoeg - meestal pas later.

‘Dat allemaal heb je toch zeker niet op het bureau verteld?’

‘Nee, baby! Maar wel genoeg om alles daar op z'n kop te zetten. Die Emiel vloog me bijna weer naar mijn keel. Ik kreeg op mijn donder dat ik er zulke vuile praatjes niet op na moest houden. Ik zei: “Vraag het aan jullie oude agenten, die weten het. Die moeten ervan gehoord hebben. Zijn vader heeft vroeger een kind gemaakt bij mijn moeder. En dat kind ben ik. Ik heb er niet om gevraagd. Als dat mogelijk was geweest, had ik tegen mijn moeder gezegd: “Zoek iets anders uit”. Maar ze kreeg geen kans om te zoeken, snappen jullie? Zo'n mooie marinier, die hier komt om de bevolking te beschermen. Als-ie niet met zijn ene geweer schiet, dan schiet hij met zijn andere geweer! Maar het is nu eenmaal gebeurd, we hebben elkaar niet als broers uitgezocht. Alleen moet die jongen goed weten dat bij ons de oudste broer het recht heeft erop te slaan als de jongste broer iets verkeerd doet. Hij maakte een discriminerende opmerking tegen onze meisjes. Dat kan iedereen getuigen. Ja, oké, ik heb eerst geslagen. Dat is mijn recht van oudste broer.” Dat zei ik.’

‘Bo ta nanzi!’ Ze zag het slimme lachje in zijn ogen overgaan in scherp kijken, toen gaf hij toe.

‘Je leert vlug denken wanneer je bezig bent met dingen zoals ik. Natuurlijk wist ik allang dat hij op het eiland was. Maar er was nooit een gelegenheid...’ Hij hoefde het haar niet verder uit te leggen.

‘Waren er ook Hollandse agenten op het bureau? En slikten die het?’ vroeg ze benieuwd.

‘Ik zag dat ze begonnen te aarzelen. Ze weten nu dat er op hen gelet wordt, dat het in de krant kan komen. Toen kwam Dofi binnen. Ik moest het hele verhaal nog eens doen. En vreemd, Dofi geloofde me direct, of hij deed maar zo. Dofi is zo kwaad niet. Hij liep met me mee het bureau uit en zei: “Ik laat je gaan als je dit nooit aan Aura vertelt, dat jij met... eh... hém gevochten hebt.” Maar ik zei: “Luister, man! Die agenten houden hun mond niet. Mai zal erover horen. Het is beter als ik het haar vertel. Ik ben een volwassen man. Mai zal eraan moeten wennen. Het is haar zaak waarom ze er nooit met me over gepraat heeft.” Ik ben gewoon weggelopen.’

Met haar ogen naar de grond probeerde ze te verbergen wat ze dacht. Crispin mocht het niet merken. Aura en zij, samen in de keuken vroeger... toen ze het elkaar in halve woorden bekend hadden wat Frank Lang met hen had uitgehaald. Maar voor Aura was het toch anders geweest.

‘Jossie?’ Crispin was opgestaan, tilde met één vinger haar gezicht omhoog. ‘Weet jij iets? Iets wat mai me niet vertellen kan?’

Ze bleef zwijgen al was zijn vinger als een mes op haar keel gericht. Maar ze wendde haar ogen niet af. Dan zou hij genoeg weten.

‘Dat dacht ik al. Ik heb gerekend en gerekend. Jij was toen oud genoeg dat mai je iets verteld kon hebben. Als het waar is wat ze altijd heeft gezegd: “Jossie was een meisje van die kon ik houden.” Zeg het me, Jossie! Het is belangrijk voor me.’

Behoedzaam duwde ze zijn vinger weg en wachtte tot hij weer zat.

‘Jullie vechten toch voor vrijheid? Voor gelijke rechten? Ieder mens heeft recht op een stuk eigen leven. Daar moet hij zelf maar klaar mee zien te komen. Aura heeft het recht op dat stuk eigen leven. Al is het nog zo belangrijk voor jou om te wéten, Aura's recht is belangrijker.’ Strak bleef ze hem aankijken tot ze zijn koppig vasthouden voelde wegebben.

‘Maar...’ toch aarzelde ze nog even, ‘als het je gerust stelt, dan kan ik wel zeggen dat Aura op haar manier...’ Nee, ze kreeg het niet over haar lippen.

Crispin zat zo gespannen voorover gebogen, dat ze zichzelf een rotzak vond dat ze er verder op doorgegaan was.

‘Laat ik het zo stellen: je maakt als je jong bent soms iets mee dat hard aankomt, dat je blijft achtervolgen. Vaak ontdek je later dat er ook nog iets positiefs aan was. Zo... zo ongeveer is het geweest.’

Achter elkaar dronk ze haar glas whisky leeg. Ze zuchtte diep terwijl ze het terugzette op tafel. Wat een toestand! Over iets anders beginnen. ‘Die Emiel zal in het vervolg wel uitkijken met z'n grote broer in de buurt!’

‘Laten we hopen dat er voor hem ook een positieve kant aanzit!’ Crispins stem klonk snijdend. Had ze iets anders verwacht? Nee! ‘Het valt me nog mee, Jossie, dat je niet zegt: “Die Emiel zal in het vervolg wel niet meer zo als een trotse aap hier rondlopen nu hij weet dat hij een zwarte broer heeft.”’

Nee, haar kreeg hij niet op de kast. Het klonk moe: ‘Stop it! Ik heb geen zin in Gomez-Pleintje-spelen!’

‘Waarin dan wel?’

Ze had haar kin in de kom van haar handen gelegd, en keek naar hem.

Hij keek terug, lang, aandachtig, er veranderde iets in zijn ogen, maar niets aan hem bewoog.

Achter haar ogen voelde ze het trekken - zo was het altijd als ze zich terugtrok uit een situatie.

Maar zijn ogen dwongen haar terug te komen. Ze zag hem ademhalen onder zijn open shirt. Dertig jaar geleden had hij ook zo geademd, in Aura, maar ze hadden elkaar niet kunnen zien, al hadden ze vast vaak tegenover elkaar gezeten. En nu zaten ze hier, zo, tegenover elkaar.

Ze vocht tegen de teleurstelling diep in haar. Nu zou hij ophouden Crispin te zijn, hij zou worden zoals al die anderen - die zichzelf zo hoog nodig als man bewijzen moesten, aan haar, aan andere vrouwen.

Haar ogen dwaalden af naar haar tas, ze haalde zijn enveloppe te voorschijn, legde die op het bureautje voor hem neer.

Hij liet zich niet afleiden terwijl hij de enveloppe wegstak en zijn stem was vast en zeker: ‘Ik zal de macht van vrouwen nooit onderschatten. Het maakt me bang -in het algemeen. Niet om wat ze doen, maar om wat ze kunnen doen. En toevallig hou ik van Crispin Rozal.’

Het was geen opstaan wat hij deed, hij bouwde zichzelf op vanaf zijn voeten: zijn benen, zijn lichaam, het evenwicht bepalen van zijn armen, het plaats nemen van zijn hoofd tussen twee zekere schouders. Al die seconden bleven zijn ogen op één punt gericht: haar. Hij nam haar hand tusssen zijn handen, boog zich eroverheen, gaf haar een handkus en liep langs haar heen naar de deur. Daar keerde hij zich om.

‘Ik ga niet met je naar bed, Jossie. Met jou niet, nu.’

Met wijd open ogen bleef ze tot het laatste van hem nakijken.

Zachtjes sloot de deur achter hem.

Hij was de eerste mens in haar leven, die ze had willen terugroepen.

inhoudsopgave

Scheveningen, december 1970

naar boven

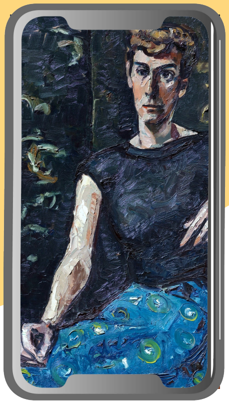

DE DAGEN VAN OLIM

Miep Diekmann

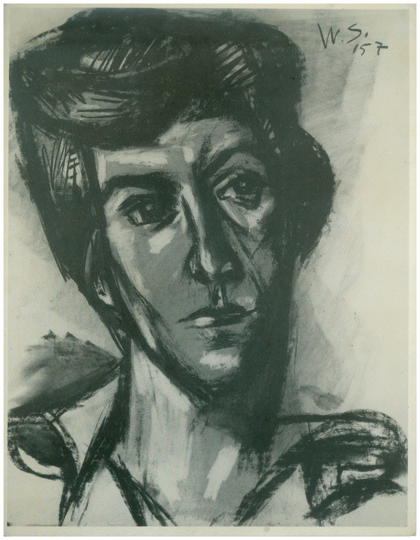

Portretstudie door Willem Schrofer

Miep Diekmann (1925-2017) was een van de belangrijkste auteurs van boeken voor jongeren, waarin ze "lastige" onderwerpen zoals seksualiteit, rassendiscriminatie, kolonialisme en het slavernijverleden van Nederland niet uit de weg ging.

Diekmann werd geboren in Assen en bracht vier jaar van haar jeugd (van 1934 tot 1938) op Curaçao door, waar haar vader commandant van de militaire politie was.

Ze schreef een tiental boeken over de Antillen, zoals *'De boten van Brakkeput'* (1956) over de vluchtelingen opvang, *'Marijn bij de lorredraaiers'* (1967) over de Nederlandse slavenhandel en journalistiek werk over de gewelddadige opstand van 30 mei 1969 op Curaçao. Ook coachte Diekmann tal van Antilliaanse auteurs en was ze medeoprichtster van de Arubaanse uitgeverij Charuba.

'De dagen van Olim' uit 1971 vond ze zelf haar beste boek en is zeker haar meest autobiografische roman. Hoewel het geschreven is voor de leeftijdsgroep 15 tot 18 jaar, werd het toen door veel recensenten gezien als literatuur voor volwassenen, en daarmee ongeschikt voor tere tienerzieltjes.

Meer informatie over Miep Diekmann vind je op https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/miep-diekmann

inhoudsopgave